1938. GADS
16.
G. GĀJUMS

AIZSARGS

1. — 12.
(175. — 186.)
BURTNĪCAS

MĒNEŠRAKSTS VALSTS AIZSARDZĪBAI UN AIZSARGU DOMAI, LATVISKAI RAKSTNIECĪBAI UN KULTURAI

1938. gada saturs

VISPĀRĒJĀ DAĻA

MILITARĀ DAĻA

LITERARĀ DAĻA

AIZSARGU UN AIZSARDŽU DZĪVE

IGAUNIJAS AIZSARGI

BIBLIOGRAFIJA UN MĀKSLA

LATVIJA PAGĀJUŠĀ MĒNESĪ

ĀRZEMES UN ĀRPOLITIKA

M A Ņ A M Ā J A

S P O R T S

Š A C H S

H U M O R S

MAZAJIEM LASĪTĀJIEM

16. GADA GĀJUMS

AIZSARGS

SENLATVIEŠU PILS.

1938. GADS

1. BURTNĪCA

SATURS

Uz vāka: **Senlatviešu pils rekonstrukcija.**

Žurnāls «AIZSARGS» iznāk ik mēneša 15. dienā

Abonēšanas maksa gadā ar piesūtīšanu: iekšzemē — Ls 4,—; uz ārzemēm — Ls 8,—. Naudas pārvedumi adresējami: Rīgā, Aizsargu štābs, «Žurnāls Aizsargs», pasta tekošs rēķins Nr. 10435. **Redakcija un izdevniecība** atrodas: Rīgā, Aizsargu ielā Nr. 33. Tālr. 9-3-1-1-9. **Darba laiks:** darbdienās no pulksten 8,30—15,30, sestd. no 8,30—13.

1938. GADS
16.
G. GĀJUMS

AIZSARGS

1. (175.) -12
BURTNĪCA
15. JANVĀRIS

MĒNEŠRAKSTS VALSTS AIZSARDZĪBAI UN AIZSARGU DOMAI, LATVISKAI RAKSTNIECĪBAI UN KULTŪRAI

Mūžīgas ir garīgās vērtības un mūžīga ir latviešu tauta, kas tās spēj radīt. Prof. J. Auškāps.

Saules atgriešanās

J. Bīnes glezna

Prezidents K. Ulmanis

Latvju dēli, latvju meitas!

Jauno 1938. gadu sākot, jums latvju dēli, latvju meitas, es gribu atgādināt itaļu tautas modinātāja Madzini seno aicinājumu. Madzini ar šo aicinājumu griezās pie itaļiem pirms vairāk gadu desmitiem, tajā laikā, kad itaļu tauta atkal sāka apzināties, kas nepieciešams, lai vienības spēku un varenību padarītu mūžīgu.

Madzini rakstīja: «Bija rimušas visas manas šaubas un baismas. No pašiem pamatiem es sev izcirtu jaunu tikumisko dzīves uztveres celtni. Bet tad atkal iznira jautājums par dzīves jēgu. Kas tad ir dzīve?

Cilvēku dzīve ir misija, sūtība. Katrs cits iztulkojums ir aplams. Un ikvienam cilvēkam dzīves jēga nozīmē — visas savas spējas, ko viņam dāvājusi daba, attīstīt un nodarbināt vispārības labā. Viens atradis savu uzdevumu izveidojot tikumiskās un garīgās iedabas spēkus cilvēkos, kas dzīvo ap viņu; kāds cits, kam lielākas spējas un kas darbojas labvēlīgākos apstākļos, ir aicināts pašķirt ceļu tautas nacionālām ilgām un centieniem, vai arī pacelt tautas labklājības stāvokli, vai arī atrisināt politiskos un reliģiskos jautājumus . . .

Cilvēka dzīve ir sūtība, tādēļ pienākums ir augstākais likums. Uz priekšu iešana nākotnē būs iespējama vienīgi tad, ja izpratīs šo sūtību un piepildīs šo pienākumu.

Dzīve ir nemirstīga, bet tās attīstības veids un straujums atrodas mūsu pašu rokās. Ikvienam no mums jāatraisās no egoisma, pašmīlības un jāizdibina, kādas ir svarīgākās un steidzamākās vajadzības mūsu apkārtnes cilvēkiem, lai tad, darbā liekot savas spējas, nerimstoši ar visiem domu un izdares spēkiem strādātu, lai tās piepildītu . . .

Ja jūsu dvēsele, mani draugi, ir sajutusi savu aicinājumu, tad sekojiet tam un neļaujaties vairs apmulsināties; sekojiet tam ar visu savu sirds spēku; sekojiet tam, vienalga, vai jūsu laika ļaudis jums uzgavilē vai nē, vai viņi jūs ar mīlestību svētī vai naida pilni jūs nolād, vai jūs stipri esiet savā kopībā vai sevi bezspēcīgus iedomājaties drūmajā vientulībā, kas bieži vien apņem idejas mocekļus. Jums ceļš norādīts; gļēvuļi jūs būsiet un savas nākotnes nodevēji, ja vien jūs, vilšanās un likstu vājināti, šo ceļu nestaigāsiet līdz galam . . .»

Līdz galam . . . Madzini izkaisīja sēklu. Nāca citi sējēji, nāca citi pļāvēji — Madzini, Garibaldi, Kavurs, Mussolini . . . Un itaļu tauta ir vienota un Italija stipra savā vienībā.

Novēlējumi aizsargu organizācijai Jaunajā gadā

Aizsargu komandieŗi, aizsargi, aizsardzes!

Ar patiesu prieku un atzinību es vienmēr esmu varējis vērot Jūsu gaitas grūtajā un atbildīgajā aizsargu darbā, ko Jūs labprātīgi esat uzņēmušies un veiciet pašaizliedzīgi un pēc vislabākās apziņas.

Apziņa, ka Jums uzticētie pienākumi ir svarīgi un to pildīšana ir nepieciešama mūsu tautas un valsts stiprumam, mieram un drošībai, lai pavada

Jūsu domas un stiprina Jūsu vienprātību un apņemšanos tikpat uzticīgi un pašaizliedzīgi tos pildīt arī jaunajā, mūsu valsts pastāvēšanas divdesmitajā gadā.

Mans sirsnīgākais novēlējums, lai jaunajā gadā sekmētos vislabāko nodomu piepildīšanās arī ikviena Jūsu personīgā dzīvē.

Ģenerālis J. B a l o d i s,
Kaŗa ministrs.

Gads, kuŗa dienu skaitīšanu esam iesākuši, būs mūsu valstij lielas jubilejas gads, jo kopš Latvijas neatkarības pasludināšanas šī gada 18. novembris iezīmēs skaitli 20.

Bet Latvijas valsts gadu skaitīšana ir tuva arī Aizsargu organizācijas pastāvēšanas gadu skaitīšanai, jo nepilns pusgads šķiŗ Aizsargu organizācijas tapšanas dienu no valsts proklamēšanas. Tāpēc arī Aizsargu organizācijas dalībniekiem, aizsargu komandieŗiem, aizsardzēm un aizsargiem, nākošā gadā savus darbus iedalot un iekārtojot, ir jāņem vērā šie divi tuvu priekšā stāvošie lielie notikumi valsts un organizācijas dzīvē.

Viscienīgākā sagatavošanās šīm lielajām svinībām ir aizsargu pienākumu vēl rūpīgāka un krietnāka pildīšana, visu pasākumu vēl sekmīgāka novešana galā, nekā tas ir bijis līdz šim.

Esmu pārliecināts, ka aizsargiem tas nenāksies grūti, jo gaŗajā gadu rindā, kuŗā Aizsargu organizācijas dalībniekiem savā darbā ir nācies pastāvēt pretim daudziem nelabvēlīgiem apstākļiem, ir rūdījies aizsargu spēks, vienības apziņa un arī prasme uzsāktos darbus novest galā.

Ar katru gadu Aizsargu organizācijas dalībnieku skaits ir pieaudzis nevien lielumā, bet aizsargu rindas ir kļuvušas stiprākas arī tanī nozīmē, ka katrs šo rindu dalībnieks jo dienas skaidrāk ir sapratis aizsargu nozīmi savā dzīvē un visas tautas liktenī.

Divdesmitais jubilejas gads būs ne tikai svinību gads, kuŗā vienotā latviešu tauta varēs apliecināt prieku par kopēji pavadītām cīņām, sasniegtām uzvarām, saimniecisko jaunuzbūvi un kultūras sasniegumiem, bet šis jubilejas gads būs arī jauns apliecinājums gribai vienprātīgi veidot savas tautas dzīvi pretim vēl spožākiem gadu desmitiem un daudziem gadu simtiem.

Mūsu tautas lielāko notikumu ievadītājs ir bijis valsts tapšanas dienās Dr. Kārlis Ulmanis. Ar savu valsts vīra ģēnija prātu viņš visos laikos ir pareizi pratis saskatīt savas tautas vajadzības un, liekot klāt savus lielos piedzīvojumus un enerģiju, ir kopā ar ģenerāli Balodi sekmīgi vadījis tautu pretim uzvarām neatkarības cīņu dienās un, ceļot atjaunoto valsti, ir pratis sakausēt visus prātus un gribu kalpošanai kopējam mērķim.

Jaunais gads lai pamudina aizsargu saimes locekļus uz labiem un krietniem darbiem, un lai sekmes pavada katru, kas šo labo darbu izdarīšanā grib pielikt savu roku, nolūkā vēl stiprākus un drošākus darīt mūsu valsts nacionālos pamatus.

Mana vēlēšanās ir, lai arī nākamajā gadā aizsargi uzticīgi pilda pienākumus pret Latviju, paļāvībā un mīlestībā uz savu augstāko pavēlētāju — mūsu tautas un valsts Vadoni Dr. Kārli Ulmani.

A. B ē r z i ņ š,
Sabiedrisko lietu ministrs.

Pulkvedim Praula kungam, aizsargu priekšniekam.

Sūtu Jums, augsti godājamais pulkveža kungs, un visai aizsargu saimei vissirsnīgākos sveicienus 1938. gadā.

Novēlu, lai arī jaunajā gadā aizsargu darbs norit tikpat rosinoši, pacilāti un vienprātīgi kā pagājušā gadā un lai tas nes labumu un svētību visai aizsargu saimei un līdz ar to arī mūsu tautai.

Aizsargus un karavīrus saista nesaraujamas kopējas saites kopīgiem mērķiem, kopīgiem centieniem. Tamdēļ arī karavīri ar dziļu interesi seko aizsargu darbam, priecājas aizsargu labiem nodomiem un sekmēm to sasniegšanā. Laimīgu, raženu un panākumiem bagātu jauno gadu!

Ģenerālis Berķis,
Armijas komandieris.

Aizsargu komandieri, aizsardzes, aizsargi, sportistes un sportisti!

1937. gada raženais darbs ir uzskatāmi parādījis jaunā laika kārtības priekšrocības. Tāpēc ar gandarījumu un prieku varam sagaidīt gadu maiņu, kas nāk gan kā sasniegumu apliecinātāja, gan jaunu panākumu ierosinātāja. Latviskais atdzimšanas laikmets nevien dzīvi pārkārto, nevien ir taisnības, sadarbības un līdzsvara nesējs, bet arī nemitīgi mudina uz priekšu, uz augšu.

Pagājušā gada darbu aizsargu organizācijā ir vadījusi griba celt un veidot mūsu dzīvi uz augšu. Izrādīdami teicamas sekmes militārās apmācībās, aizsargi, kopā ar aizsardzēm un sportistiem, daudz laika ziedojuši arī kultūrālam darbam, darīdami pilnīgāku pagastu un pilsētu sabiedrisko dzīvi, par ko visiem aizsargu organizācijas dalībniekiem izsaku sirsnīgu paldies.

Dziļā uzticībā un paļāvībā savam augstākam Vadonim — Valsts Prezidentam Dr. K. Ulmanim, goda šefam — Kara ministram ģenerālim J. Balodim un aizsargu darba tiešam vadītājam — Sabiedrisko lietu ministram A. Bērziņam jaunajā, 1938. gadā ar lielu dedzību ieliksim visas savas spējas vienības gara un jaunā laikmeta ideju piepildīšanā. Šis jaunais gads tuvina aizsargu organizāciju 20 gadu pastāvēšanai. Daudz ko esam paveikuši savās līdzšinējās gaitās, bet daudz vēl darba stāv priekšā, tamdēļ, komandieri, aizsardzes un aizsargi, nākamajā gadā tad nu gādāsim, lai visi trūkumi, kādi vēl novērojami organizācijas dzīvē, tiktu novērsti, lai mēs varētu savu pilngadības dienu sagaidīt kā tiešām pilngadīgi. Gādāsim, lai vēl ciešāka aizsargu rindās plūst disciplīna un kopējo mērķu izpratne. Gādāsim, lai visi pasākumi, ko ierosinājuši, vada, vai kuros līdzdarbojas aizsargu saimes locekļi, gūst savu vispilnīgāko izveidojumu un sekmes. Gādāsim, lai cieņa, ko aizsargu vārds iemantojis tepat divu gadu desmitu darbā, arī nākamajā gadā tiktu vairota ar ikviena aizsarga un aizsardzes pašaizliedzību, godīgumu un neatlaidību savu pienākumu pildīšanā.

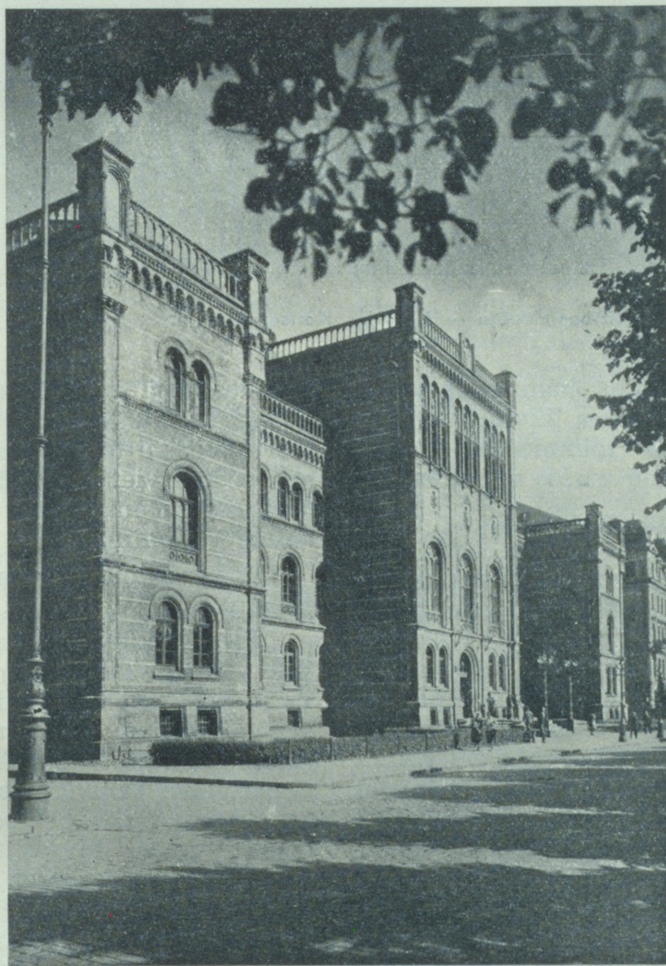
No sirds novēlu visiem komandieriem, aizsardzēm, aizsargiem, aizsargu sportistēm un sportistiem patiesi laimīgu un sekmēm bagātu jauno gadu kā organizācijas darbā, tā personīgā dzīvē. Jauno 1938. gadu lai sākam ar atjaunotu darba prieku, ar ticību saviem spēkiem un stipru pārliecību par aizsargu darba svarīgo nozīmi, pāri personīgajam vienmēr stādot nesatricināmu uzticību Latvijai un jaunā rosmes laikmeta nesējam — mūsu tautas Vadonim.

Pulkvedis Prauls,
Aizsargu priekšnieks.

Prof. K. Straubergs

Latviešu kultūras sasniegumi

Ik gadus baltā sniega sega klāj laukus; tai pāri var aurot vēji, var virpuļot sniegi un kupenas dzīt. Šis ziemas miers nav iznīcības miers, jo pavasaris ar saules vareno glāstu modina zemi, kas pēc atdusas top spēcīga atgūtā jaunībā, kam līdzi nāk briedīgā vasara un dzeltenās ražas vaiņagotais rudens. Tāpat arī cilvēks ir spirgts pēc atpūtas rīta stundā; mošs, ar jaunu spēku viņš var darbu veikt — viss viņam sokas, jo spēku ir devusi atpūta un sakrājusi tam lielu slēptās enerģijas daudzumu, ko tas var likt darbā, ir sakrājusi arī gribu un patiku strādāt. Tāpat arī tauta var būt svaiga savā atmodā, ja tā ir bijusi garīgā atpūtā, kaut arī tās fiziskās gaitas nav vieglas bijušas. Ir daudz rakstīts savā laikā par šām grūtajām dienām, kuru nav bijusi viena vien; bet, šķiet, ka ir pareizi domāt un sacīt: mēs zinām, cik ir grūti bijis, bet mēs zinām arī, ka vislielākais sasniegums mūsu tautas gaitās ir bijusi spēja to izturēt un mosties jaunai dzīvei, ka mūsu tēvu tēvu varoņu gars ar savu kvēlojošo dzirksti ir izturējis līdz šim atmodas laikam, un ka tie sniegi, kas gulst pār daudziem mūsu pagātnes gadu simtiem, ir bijuši silta sega un labs aizsargs pret vētrām un negaisiem. Latviešu tautai aiz muguras ir šī ziema; mēs zinām arī tās vēsturiskās un liktenīgās kļūdas, kas ir par iemeslu bijušas kādreizējai neatkarības zaudēšanai un turpmākām likteņa bardzībām. Senie latvieši ir savā laikā pārsteigti priekš daudziem gadu simtiem un veiklā «skaldi un valdi» lozunga pārvarēti vēl tad, kad nav līdz galam izvesta bijusi visu latviešu cilšu un novadu apvienošana vienā vienībā un vadībā, vienā valstī. Tāpat arī turpmāk gadu simteņu gaitā latviešu zemes nekad nav bijušas vienotas, bet gan saskaldītas un sadalītas gan trijās valstīs, gan, vēl līdz Latvijas valsts dibināšanai, trijās guberņās. Latvijas valsts ir iznīcinājusi šīs robežas. Bet kā jaunā pavasarī aizmirstas viss, izņemot lielo prieku, tāpat arī mēs atminēsim tikai vienu: ir labi just sevī jauno dzīvības sparu, jauno gribu un atdzimušo spēku: mēs esam bijuši atturēti no lemšanas par savu kultūru, bet mēs esam uzglabājuši to sevī jaunam veselīgam uzplaukumam; ir krājušies spēki, apslēpta enerģija un dzīves prieks, kas ar lielo gribēšanu un lielu drosmi izteicies mūsu jaunajā armijā viņas cīņās un neatlaidīgā valsts celšanas darbā.

Latvijas Ūniversitāte.

Mēs esam cienīgi ieslēgušies tajās jaunās valstīs, kas šo atmodu bauda. Ir raksturīgi, ka šīs valstis it visas ir nacionālas valstis, kur valsts robežas visumā sakrīt ar etnografiskām, kur ir noteikts vairākums valdošai tautai un visai maz ir no pārējām, mazākuma tautībām. Šāds tautu pārgrupējums ir sadragājis veco uzskatu par lielvalstīm, kas it kā vienīgās būtu sargs un glābējs visām tautām; nacionālisms ir jaunām valstīm viņu priekšrocība — tās var visus spēkus ziedot sev pašām un savai tautai — un arī viņu īstais stiprums, jo iegūtu brīvību par lēču virumu gan neviens pārdot nedomās.

Bet ir arī vēl viens moments šajā nacionālismā: pretošanās internacionāliem vilinājumiem un internacionālai nivelēšanai, kas tautas vienībām atņemot viņu dziļāko un īpatno, cenšas atbruņot un iemidzināt nacionālo, zemes spēku, kā reizi veica savus kaimiņus pacifisma izgudrotāja un eksportētāja valsts. Jaunām valstīm un jaunām tautām ir jābūt stiprām uz iekšieni un uz āriene — to prasa no viņām dzīves «dzelzs likums», bet viņu valsts ideja prasa savukārt vienotu tautu, kuras priekšā jāpiekāpjas kā šķiru cīņām, tā arī individuālām tieksmēm pēc laicīgas mantas, jo vienība, kā to rāda mūsu senču kļūdas ir mūsu dzīves nepieciešamība. Tas nav gadījums, ka šī vienība izteicas vadonībā, kas ir valsts domas augstākā izteiksme; īstā laikā ar drošu roku arī mūsu Latvijas likteņus vadīt ir sācis mūsu tautas Vadonis Dr. K. Ulmanis. Ir tikai nepilni četri gadi, bet mēs

Augstākās mūzikālās izglītības devēja — Latvijas Konservātorija.

lielo spēku, pasacītu, kas devis šo spēku izturēt, būt darbā izturīgiem un sirdī jauniem.

Mūsu vēsture, latviešu vēsture ir rakstāma tikai pašu rokām. Nav ilgi šis darbs mums vēlēts, jo tikai Latvijas valsts ir devusi iespēju latviešu zinātnei veidoties un augt labvēlīgos apstākļos; priekš pasaules kaŗa tikai brīvās profesijās, varēja darbu un maizi atrast «Baltijas guberņās». Latvijas vēsturniekiem vajadzīgi pētījumi izrakumos un archīvi; pirmie tiem pieejami tikai brīvā Latvijā, bet archīvi dažādu apstākļu dēļ pilnīgi savākti, koncentrēti un sakārtoti tikai pāris pēdējos gados. Tikai pēc 15. maija ir sākusies īsta rosība arī šeit, jo partiju laikos dažādās iestādes šajā nozarē ir bijušas nevarīgas atbalsta trūkuma dēļ; viņas vismazāk ir varējušas dot aktīvai polītikai to laiku uztverē un viņu budžeti ir bijuši pēdējā vietā. Ar 15. maiju jauni vēji ir arī šeit; mēs visi zinām, cik tuvu latviešu vēsture ir latviešu tautas Vadonim.

Pakavēsimies pie jaunākiem sasniegumiem šajos 4 gados.

Pieminekļu valdei ir radusies iespēja sistēmatiski pētīt latviešu pilskalnus. Daugmales un Talsu pilskalni ir tapuši par īstiem latviešu senatnes lieciniekiem un mēs varam sekot pilskalnu attīstības gaitai gadu simteņu laikā, redzēt šeit bagātus un varenus valsts centrus, kas nav bijuši tikai patvērums uzbrukuma laikā, bet polītiskās dzīves vadītāju stiprās mājvietas. Mēs šeit redzam pilskalnu nocietināšanas dažādus posmus, izpostīto valņu atjaunošanu un nostiprināšanu, bet līdzās to pakājē plašas pilsētas ar mājām un darbnīcām. Ir darbnīcas metalla apstrādāšanai; pirmo reizi atrastas dzelzsrūdas lietuves un dzelzs puslodes (jēlviela turpmākiem darbiem); ir celtnes ar pagrabiem, kakētiem pakšķiem un jau 10. g. s. pēc Kr. ar krāsnīm — t. t. dūmu istabas ar mālu velves krāsni. Senie riti rāda, ka māju ceļot zem pakšķiem likuši kustoņu daļas (zirgu galvas u. c.) ziedam, par ko runā arī Einhorns. Talsu pilskalnā atrastas 10. g. s. dzelzs lukturis ar 2 žubuŗiem, koka trauku daļas (šķīvis, apaļas tāšu tīnes daļas), arī koka labības apcirknis, arī labības graudi — kvieši, mieži, rudzi, auzas un pat linsēklas — svarīga liecība par zemkopības stāvokli mūsu zemē šajā laikā. Tīrais purvs pie Rucavas ir uzglabājis nesalīdzināmi vērtīgas mantas — latviešu kareivja vairogu un audumu fragmentus ar sevišķu nozīmi. Talsos Vilkmuižas ezers ir bijis kuršu apbedīšanas vieta: ar vienkočiem, no kuŗiem 2 atrasti, mirušo pelnus veduši ezerā, turpat sametot arī dedzinātās rotas lietas, kādu no turienes izzvejots ap 4000—5000. Arī Elku

jau tagad redzam tos sasniegumus, kādi ir kā valsts drošības ziņā, tā ekonomiskās krizes likvidēšanā, kas vēl nospiež dažas labas valsts saimniecību, tā arī mūsu kultūras ceļu nospraušanā plašos mērogos.

Mūsu kultūras vēsture iet cauri visiem mūsu tautas gadu simtiem un latviešu vēsture, kādu mēs to mācāmies pazīt, rāda tās pirmo laikmetu senvēsturē, daudzus gadu simtus priekš vācu ienākšanas, kas ir tikai 12.—13. g. s., kā tādu, kas bijusi līdzvērtīga pārējām savā laikā. Bagāta ir bijusi mūsu zeme, kaimiņu iekārota, bet ne iekaŗota; bagāti ir bijuši viņas iedzīvotāji ar zemes produktiem un lopiem; tirdzniecība ir ļāvusi šurpu vest sudrabu, bet vēl vairāk — to veidot rotas lietām; vērtība ir visai liela pat mirušiem līdzi kapā dotām dārgmetala mantām. Skaisti un grezni ir bijuši jaunavu un sievu tērpi. Velti mēs šeit meklēsim tos «mežoņus», ko izgudrojuši iekaŗotāji, lai ar «kultūras nešanu» attaisnotu savu rīcību; šī pasaciņa lai noder viņiem pašiem par uzjautrināšanos. Mēs zinām — to mums rāda mūsu pilskalni un par to ir arī citas ziņas — ka latviešu valstīs ir bijuši vareni valdnieki, kas savu zemi varējuši sargāt un valdīt; zemgaļu 100 gadu cīņas rāda šīs spējas un izturību līdz beigām, kad tauta paceļas un aiziet, lai savu zemi vairs nekad neredzētu, bet arī lai nebūtu iebrucēju verdzībā. Bet arī tad, kad ir noticis neatvairāmais, latviešu tauta nav bojā gājusi; atturēta no polītiskās iedarbības iespējas, zaudējusi pat savu vārdu un tapusi par «nevācu» (Undeutsche) tautu savā dzimtā zemē, tā uzglabājusi savas īpatnības un, pildot smago darbu gaitu, sildījusies pie savām dziesmām, ko cenšas iznīdēt Einhorns un Stenders, kam tās ir labākā gadījumā «blēņu dziesmas»; stingri turoties pie savām parašām, tērpa un tradicijām, sargādamies kaut ko no vāciešiem aizņemties, kā to liecina to laiku rakstītāji, latvieši ir uzglabājuši mums lielo mantojumu un mums vēl daudz būs ko strādāt, lai uzminētu tautas gudrības

kalni (Strazdē) liecina par seno apbedīšanu: mirušos sadedzina bedrēs — krematorijās, kas katrai ģimenei sava, pēc kam zināmās dienās nes Elku kalnā ģimenes kapos ziedojumus. Šādi individuāli kapi pie kuršiem (Veģos) nāk seno kopapbedījumu vietā. Jaunatrastās neolītiskās mītnes Ziemeļu Kurzemē rāda, ka jau ap 2000 g. pr. Kr. (Purciemā) šurp atklīdušas baltu ciltis, kas gan dzīvojušas vairāk uz dienvidiem. Šeit arī atrasti pirmo reizi senie idoli — dievu attēli. Ventas krastos ir bijis arī kāds līdz šim vēl nezināts tirdzniecības centrs, kāda pilsēta, kur dzīvojuši arī zviedru tirgotāji, Latgalē kādā ezerā atrasts akmens ar zīmēm, kas nav salasāmas rakstos, arī ne rūnās, bet Daugmales pilskalnā pirmais priekšmets ar zviedru rūnu uzrākstu un sevišķi svarīga vikinga figūriņa. Izrakumi Rīgā pie Doma baznīcas un arī mājas noplēšot, ir devuši skaidrus pierādījumus tam, ka nometne šeit bijusi priekš vācu ienākšanas, jau apm. 10 g.s. pr. Kr., bet Pārdaugavā latvieši ir jau no agrā dzelzs laikmeta. Rīgā latvieši ir mitinājušies jau no baltu tautu ienākšanas Baltijā, 10. g. s. šeit nāk lībieši, bet 11.—12. ir kurši, letgaļi, zemgaļi un lībieši, kas saskan arī ar tām ziņām ko prof. A. Tentelis atradis Rīgas parādu grāmatā ar vārdiem un cilts apzīmējumiem (arī sēļi) vēlākā laikā.

Etnografisko robežu noteikšanai 7.—12. g. s. svarīgi izrakumi Viļakas pag. Cirnavās, kas šī laika latviešu — krievu robežu, kam pamats likts jau 1925. g. izrakumos, ļauj izvilkt līdz igauņu daļai arī cauri Jaunlatgales apriņķim. Izrakumi Saliniekos rāda igauņu kapus ar baltu tautu ietekmi. Visai svarīgs ir Rēznu kapu lauks no bronzas laikmeta ar apm. 200 kapu vietām, kas ir pirmais tam līdzīgs atradums visā Latvijā. Pārēju no līdzeniem ģindeņa kapiem rāda sev. labi izrakumi Tērvetes Stūros. Bagāti ir vidējā dzelzs laikmeta kapi (Latgalē ar krāšņu galvas rotu).

Uzticība iestādēm sevišķi senvietu pieteikšanā ir jo liela pēc 15. maija. Japiemin daudzie depoziti; sevišķi svarīgs ir depozits Salgales Rijniekos — 5,75 kg sudraba, vislielākais Austrumbaltijā; ir arī monētu depoziti līdz 2000 monētām; romiešu laika naudas ir Daugavpils apr., tāpat citur 11. u. c. g. s. monētas. Arī pilskalnos atradumi rāda, ka rotas lietas no sudraba u. c. metaliem darinātas šeit, Latvijā; atrastas arī viņu lejamās formas. Pēdējos gados reģistrētas no jauna vairāk simtu kapu vietas un ap 50 jaunu pilskalnu. Brīvdabas mūzeja darbību raksturo tāpat jo liela rosība. Ja priekš 15. maija varēja uz turieni pārvest samērā maz celtņu, pēdējos 4 gados tādu pārvests ap 20, no kuŗām divas ir vecākās koka baznīcas (Usma 17., Vecborne 18. g. s.); pēc Latgales sētas 1937. g. uzstādīta plašā Zemgales sēta ar lielo saimniecības ēku komplektu, pie tam ar pilnīgu iekārtu, ko pa daļai varēja redzēt Zemgales izstādē, ar kuŗu sakarā notika lielā šo priekšmetu vākšana. No vairāk par 1000 ienākušiem priekšmetiem, ir simtiem tādu, kādu mūzejā līdz šim nebija, jo domāja, ka Zemgalē no etnografiskām mantām vairs nekas nav atrodams. Šīs Zemgales bagātības raksturo gan atsevišķas lauku mājas, kas ir īsti mūzeji (p. p. Džūkstes Krimūnas), gan arī 18. g. s. mēbeles (skapji u. c.) visos stilos, kas Eiropā šajā laikā atrodami, sev. baroks, ampīrs u. c. labā lauku darinājumā, kas ir pilsētas meistaru cienīgs. Rokoko stila sieviešu tērpi liecina, ka šajā laikā bagātie laucinieki līdzās tautiskam tērpam varējuši arī pilsētas stila kleitas gādāt. Par šo laucinieku turību liecina arī 17. g. s. Tērvetes baznīcas kroņa lukturis, ko dāvājis tā laika pagasta vecākais, kuŗa pēcteči vēl līdz šim šajā pagastā dzīvo. Speciālā novietne šādām mantām paredzēta Brīvdabas mūzejā, turp pārvestā 17. g. s. Baložu muižas ēkā, kur sienas klātas ar Mežotnes pils 18. g. s. ādas tapētēm, bet telpas iekārtotas latviešu intelliģences kultūras piemineklļiem (Bīdermeijera zāle, baroka guļāmistaba, Kr. Valdemāra rakstāmā istaba, Blaumaņa patriotiskie gleznojumi); mājas priekšā Kr. Valdemāra tēls (Šķiltera darināts).

Šeit ir arī telpa Latvijas celtņu fragmentu mūzejam, pirmām A. — un R. — Baltijā. Plaši ir Pieminekļu valdes baznīcas mākslas krājumi, no kuŗiem sev. pieminama Tērvetes baznīcas altāŗa glezna, kur blakus figūras ir impresionistisks latviešu jauno gleznotāju, gan svešu meistaru skolnieku, veidojums. Krājumā ir sev. daudz skulptūru no Kurzemes, Vidzemes un Latgales baznīcām.

Rosīgi ievadīta baznīcu restaurācija, par ko rū-

Latviešu mākslinieku audzinātāja — Mākslas Akadēmija.

Rīgas pilsētas mākslas mūzejs.

pējies arī tieši Valsts Prezidents; Apriķu baznīcas vērtīgo gleznojumu restaurēšanai līdzekļus devusi stud. org. Ziemeļniece. Latvijas pagātnes pieminekļu komiteja pie Pieminekļu valdes pils izdaiļošanai savākusi daudz vērtīgu objektu (Bīrona mēbeles), sev. Rīgas un Jelgavas 17.—19. g. s. sudrabkaļu darbus. Ir izstrādāts projekts par vietējiem mūzejiem, jo Valsts vēsturiskā mūzeja magazīnas ir tapušas pārāk mazas, nerunājot jau par telpu trūkumu priekšmetu izstādīšanai publikas apskatei. Pirmā posmā veikta mūzeja nodaļu dibināšana Jelgavā, kur nodaļai visas savas kolekcijas dāvājis Zemgales mūzejs, saprazdams šī akta lielo nozīmi, — tāpat veidojusies arī nodaļa Cēsīs ar pilsētas un Senātnes Pētīšanas biedrības pretimnākšanu un Daugavpilī, kur mūzejam izbūvēta atsevišķa telpa. Vienošanās ir arī Liepājā un Ludzā, kur paredzētas nākošās nodaļas. Talsos paredzēts atstāt daļu no pilskalna un Vilkumuižas ezera mantām pastāvīgai izstādei.

Līdzās minētām iestādēm Folkloras krātuve var liecināt par lielo atsaucību, jo sevišķi pēc 15. maija un par darbu iespējamības stabilizēšanu un atbalstu. Viņas krājumi, kas visi ir bez atmaksas prasīšanas iesūtīti, apzinoties šī darba nozīmi, tuvojas pusotram miljonam, kas krātuvi ierindo vispirmo līdzīgo iestāžu vidū arī ārzemēs. Dotā rosīgākā darba iespēja ļauj domāt arī par materiālu publicēšanu gan izlasēs, gan monumentālos izdevumos, dodot tautai un zinātniekiem materiālus mūsu garīgās kultūras pētīšanas darbam. Izdevumi ir arī Pieminekļu valdei (Senatne un Māksla, Latviešu kultūra senatnē u. c.), Valsts vēsturiskam mūzejam u. c.

Ja minēto iestāžu darbība ir ar senvēsturi, etnografiju un folkloru saistīta, tieši Latvijas vēstures pētīšanai dibināts Vēstures institūts, kā pamats Zinātņu akadēmijai. Īsā laikā viņa rosīgā darbība ir izpaudusies jau publicējumos («Latvijas vēstures avoti»), tā arī rakstos žurnālā, priekšlasījumos, un materiālu vākšanā, atsauksmēs u. c. Kopā ar Latvijas universitāti sarīkota arī pirmā Baltijas zemju vēsturnieku konference Rīgā, ar lielu mūsu zemes un ārzemju zinātnieku skaitu, vērtīgiem priekšlasījumiem, ekskursijām u. t. l. Savos publicējumos institūts ir jau devis «Pēterburgas Avīžu» laika apgaismojumu pēc oficiālām sūdzībām, sācis no jauna izdot dokumentus par Latviju (līdz 1237. g.), kas turpināsies; paredzams slepeno jezuītu ziņojumu izdevums, ko no jezuītu archīviem izrakstījis Dr. Kleijntjens.

Valsts Prezidenta ierosme, kas tieši un netieši izpaudusies minētos darbos, ir vairākkārt aicinājusi sabiedrību ņemt dalību kultūras dzīvē arī no savas puses, pie kam šī sadarbība ir ātri devusi šādu aicinājumu piepildīšanos. Tā īsā laikā reālizēta ērģeļu pirkšana Latvijas universitātei, «prof. A. Tenteļa fonda» dibināšana Vēstures institūta zinātniskās darbības nostiprināšanai. Kā atsevišķi fondi dibināti arī «Tēvzemes fonds» atzinībai nopelnu bagātiem kultūras darbiniekiem, «Mācības grāmatu izdošanas fonds» pie Latvijas universitātes; sabiedrības ziedojumi Prezidenta 60. dzimšanas dienā ir devuši iespēju celt paraugu pamatskolu Bērzmuižā. «Uzvaras laukuma» ierīkošana ir tapusi par visas tautas lietu, tāpat kā 28. janv. «D r a u d z ī g a i s a i c i n ā j u m s», kuŗa 3 g. piemiņas diena ir š. g. 28. janvārī. Savā vārda dienā 1935. g. Vadonis ar dāvanām atcerējies savu pirmo skolu, aicināja to darīt arī visus citus. Ir grūti saskatīt vēl ko līdzīgu šī aicinājuma panākumiem, jo ar to bija skārta kāda sen aizmirsta stīga katra cilvēka dvēselē, vaļā palaists jaunības atmiņu krāšņais spiets, un šī atmiņu romantika lika iedomāt par skolu, par jauno paaudzi tajā. Mēs varam tieši «Draudzīgo aicinājumu» uzskatīt par katastrofiskā sabrukuma momentu tam uzskatam, ka sabiedriskās dzīves celšanai visam ir jānāk no valsts — tā lai rūpējas par skolām, tā lai ceļ tautas namus u. t. l.; arī pēdējo uzdevums ir it kā sarīkot bezmaksas priekšnesumus u. c. sarīkojumus. Ērti un labi. Ar jautājumu «bet ko Jūs paši esat darījuši savai skolai?» šie uzskati ir satriekti pašos pamatos. Mēs zinām, kā ir tapusi mūsu skola — katrā ziņā ne ar valsts rūpēšanos svešos laikos; mēs zinām, kā ir tapuši mūsu lielie biedrību nami — valsts tur ir likusi ne pamatus, bet dažreiz gan šķēršļus; mūsu laikos turpretim t. s. tautas namu tīkls ir veidojies nepiedodamā kārtā partiju klubu vajadzībām pat sabrukušās klētis un magazīnās ar valsts naudu resp. pabalstiem; piļu vietā ir dažreiz būdiņas, kas nevar ne cerēt, ne arī bijušas domātas plašākas sabiedrības vienošanai un pulcēšanai. Šis vilnis nu ir cauri un atdzimusē sabiedrības interese gan pūlas arī pati no savas puses krāt līdzekļus gaismas pilīm, gan netiek liegts arī atbalsts. Šī jaunā politika arī ar reformētā Kultūras fonda pabalstiem ir arvien jautājusi, vai prasītājas ir dzīvības spējīgas, vai tām ir pārējo vietējo organizā-

ciju materiālais un morāliskais atbalsts, vai tās būs vadītājas un vai viņas var arī no savas puses ko dot savam darbam, izņemot izdevumus lūguma uzrakstīšanai. «Draudzīgais aicinājums» ir bijis mūsu tautas pāraudzinātājs, viņš nav arī izbeidzies, nav bijis domāts vienai reizei, bet gan pastāvīgas sadarbības izveidošanai starp bijušiem audzēkņiem un skolu, kāpēc vēl ir iespēja un arī pienākums to darīt kā privātām personām, no kuŗām vēl daudzas nav atzinušas, ka «skolā gājušas», tā arī organizācijām. Pavasarī ir gada sapulces tām, kooperātīviem un kreditiestādēm, biedrībām, sabiedrībām un savienībām — būsim pārliecināti, ka daļa peļņas nāks kultūrāliem mērķiem no tām samērā nelielām summām, ko izdalīs «uz galviņām», kas ir maz katram saņēmējam, bet kas kopā ieplūstot var lielu darīt «Draudzīgo aicinājumu» un kuplināt līdzīgus vietējās dzīves pasākumus. Bet jau tagad sasniegumi ir visai raženi; tie izteicas šādos skaitļos: Ls 425,000 naudā un 835,000 grāmatu. Bet skolu mums ir daudz un grāmatu, mācības līdzekļu, gleznu u. t. l. tajās nekad nebūs pārāk daudz, jo līdz šim dažās no tām gandrīz visas grāmatas ir nākušas no valsts, bet tagad no «Draudzīgā aicinājuma»; tās ir bijušas pašvaldību un sabiedrības pabērni.

Mēs ieejam 1938. gadā. Latviešu kultūrai tas sola daudz, centīsimies arī mēs.

Jēkabs Bīne

Latviskā veida un stila īpatnības

Visgŗūtākais un tajā pat laikā visvaldzinošākais uzdevums mākslas teōrijā ir skaidri pateikt kādas tautas mākslas raksturīgākās iezīmes un pateikt tā, lai tās ar jauniem piemēriem atkal nebūtu jāgroza. Bet daudz gŗūtāks ir pašlaik mans uzdevums — raksturot latviešu stilu, kad vēl daudzas mūsu mākslas nozares stāv teōrētiski nenoskaidrotas, kad vēl krustām šķērsām jūtami svešo tautu ietekmējumi un kad trūkst vajadzīgā atstatuma, kas objektīvi un pārskatāmi ļautu šim raksturojumam savākt dotības.

Visupirms, kas tad ir stils? Parastais izskaidrojums skan: — Mākslas darbu stils ir tā savdabība, ar ko tie savā starpā atšķiŗas un viņš ir vairāk, nekā reiz no reizes atkārtojošies veidi, kas pamatojas uz sava laikmeta satura. — Dziļāki tveŗ kāds cits stila definējums: — Stils ir viss mākslinieciskais laikmeta izpaudums, kas izaudzis no tautas dabas un pasaules izpratnes. — Pēdējais stila izskaidrojums piemin kā stila pamatu — pasaules izpratni jeb uzskatu, kas tādā kārtā stila problēmas cieši saista ar kultūras problēmām.

Stili jau arī visupirms dalās uz tautisko kultūru stiliem un tad tik uz laikmetu, mākslinieku personīgās izteiksmes, materiāla un technikas stiliem. Tālāk var jautāt, kas tad ir kultūra? Un te atbilde būs stipri radniecīga pirmai: — kādas tautas īpatnējā stilā vienotas pasaules uzskata dievestība, māksla, prātniecība un zinātne. Un beidzot, ja vēl piemin mākslas definējumu, ka māksla ir pasaules skatīšana caur daiļu veidu, tad skaidrs, ka stila īpatnības izaug no pasaules izpratnes īpatnībām un ka starp viņām jābūt ciešai sakarībai.

Lai nu pareizāki atšķetinātu mūsu mākslas stila problēmu, tad papriekšu iztirzāšu mūsu pasaules skatīšanas īpatnības, ne uz mirkli neatteikdamies no pārliecības, kā mūsu kultūras nozarēm ir latviska īpatnība, ka tās nav patapinātas no citām tautām un ka mūsu nacionālās kultūras noliedzēju apšaubījumi ir kaķu lāsti, kas debesīs nekāpj! (Un cik vēl mums apkārt šādu skauģu, kas mūs labprāt iebīdītu otrās šķiras tautu rindā.)

Vissvarīgākās mūsu pasaules izpratnes īpatnības ir: apzināšanās, ka pasaules rašanās pamatā guļ Dieva padoms; ka māriskā viela tik pat dievišķa, kā padomu daļa; ka pasaulē valda Dieva noliktā un saulainās Laimas pārraudzītā kārtība un ka mūsu dvēseles nemirstīgas, jo tās — daļa no Dieva.

Šīs pārliecības radījušas latvju tautai īpatnējus tikumus un īpatnēju tikumisku ideālu. Apzinādamies savu tuvumu pasaules padomu padomam, latvietis jutis arvien lielu dziņu pēc zināšanām un dziļākām atziņām. Latvietis saskatījis vieliskā pasaulē arvien aizdabīgos sākumus; viņš izjutis lielu prie-

Arch. Galindoma celta latviska klētiņa Nāves salas piemiņas pagalmā.

ku dzīvot šajā saulē un darboties līdzi Dievam, radot ap sevi daiļumu. Latvieša ideāls ir arvien bijis darba varonis, kas strādāšanu pielīdzinājis dzīvošanai. Šie labietiskie tikumi pildījuši un vēl tagad pilda latvieša garu ar lepnuma apziņu un ar tieksmi uz savrūpību, jo stiprie un gudrie tik tad pulcējas, kad redz, ka kāds darbs tiem nav pa spēkam. Ka latvietis prot vajadzības brīžos pašaizliedzīgi un cieši sadarboties, to liecina mūsu vēsture. Latviešu sadarbība ir bijusi laba un priekšzīmīga arvien tad, kad viņi jutuši, ka viņu sadarbībai ir lieli un cēli mērķi un ka tai pamatā gul mērķtiecīgs vadoņa padoms.

Bez šiem tikumiem vēl būtu jāmin tikumi, kas vairāk vai mazāk izriet no šiem pirmāk minētiem. Tā latvietis par labu tikumu uzskatījis devību, tāpat par labiem un cildeniem — taisnīgumu, saderību un mīlestību. Pēdējie divi izlīdzināja to skarbumu, ko ienesa savrūpības tieksme un lepnības un taisnīguma tikums.

Šiem latviskiem tikumiem neapšaubāmi bija liels iespaids uz latviskā rakstura izveidošanos un līdz ar to uz dzīvošanas un strādāšanas — veidošanas stilu.

Tālāk gribu apskatīt mūsu senās mākslas veidus un viņu īpatnības, atbalstoties uz mūsu pasaules skatījuma savdabībām un vērā ņemot tās nozares, kur mūsu mākslinieciskās formas vislabāk saglabājušās (tautas dziesmas, tautas dziesmu balsus, rotājošos rakstus un celtniecību).

Daiņu dievestīgais saturs ir vislabākais liecinieks par latviešu pasaules izpratni, šo pašu dievestīgo noskaņojumu pauž arī mūsu seno balsu krājumi un mūsu rotājošie raksti, kur, gandrīz, vai katrs rotājums ir kāda svētzīme. Rotājumu simbolika redzama arī mūsu celtniecībā, kur tāpat sastopami simbolistiskie rotājumi (mēneši brodiņu galos, sauļotie stabi, Laimas zari duru rotājumos, saules zīmes vārtu veidojumos). Svinīgais un dievestīgais seno mākslas darbu noskaņojums neatļauj jūtekliski tīksminošā, niecīgā, ļaunā un nemorāliskā daudzināšanu. Ikdienišķās lietas parādās tik tad tēlojumos, ja aiz viņām slēpjas kāds dziļāks saturs, kas viņas pārvērš par simboliem.

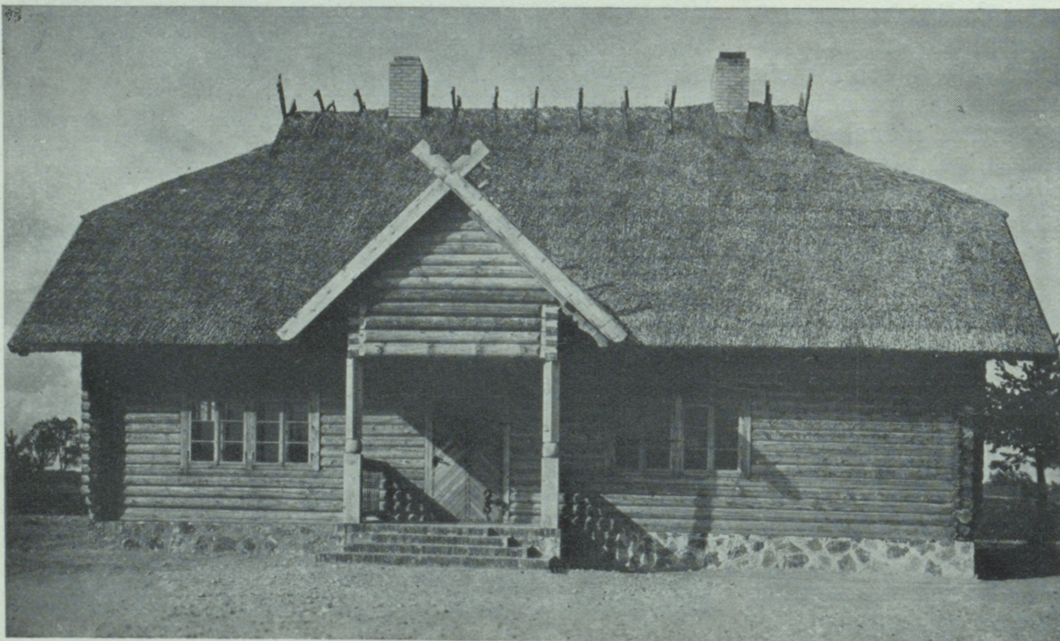
Latvietis visu laiku izjūt savu tuvumu Dievam un Mārai, saukdams tos par Debestēvu un Zemesmāti, bet Laimu — par Dieva meitu. Šis tuvums ļauj viņam skatīt aizdabīgo pasauli reālista acīm, līdz ar ko siena starp aizdabīgo un dabīgo sabrūk un Dievs, Māra un Laima ienāk viņa dzīvē, palīdz viņa darbos, dod viņam padomus, cieš un priecājas līdz ar viņu. Ar šo dievišķo spēku tuvuma izjūtu izskaidrojama arī tā parādība, ka dievestīgās dziesmas dzied nevien svētkos un godos, bet arī darbā un ka simbolistiskie rotājumi sastopami nevien uz svētrūpju priekšmetiem, bet arī uz darba rīkiem, ieročiem un ikdienas mantām.

Tālāk jāmin latvieša stingrā turēšanās pie kārtības un tradicijām. Latvieša stingrā loģika, aukstais prāts un taisnības tikums neļauj tam svaidīties viņa dzīves veidos un pārdašās. Nevienai citai āriešu tautai nav saglabājušies tik daudz senāriešu valodas vārdi, senas melodijas un senseni raksti kā latviešu tautai. Neviena cita ornāmentika nevar uzrādīt tādu konsekvenci un neatlaidību seno veidu saglabāšanā, kā mūsējā. Latvietis pūlas pildīt Laimes lemto likumību un savus sentēvu tikumus. Pateicoties šim konservātīvismam arī saglabājusies mūsu senā kultūra līdz pat mūsu dienām.

Kā jau šī rakstiņa sākumā minēju, darbs ir latvieša svarīgākais tikums, bet šo darbu viņš grib veidot daiļu. Nevienā valodā daiļā apzīmēšanai nav tik daudz vārdu, kā latviešu valodai. Skaists, daiļš, ražens, glīts, smuks, jauks, grezns un košs ir daiļuma apzīmējuma vārdi, kas katrs izteic kādu īpatnu daiļuma pakāpi. Aistētiskais moments mūsu garīgā pasaulē ir pāri pārlikts ētiskam. Latvietis ne tik daudz pūlas labi dzīvot, kā daiļi; viņš nedara sliktu, ne tamdēļ, ka viņš bītos sodu, bet tamdēļ, ka tas nedaiļi. Daiļuma tikums latvieti pavada no šūpļa līdz kapam. Pat mirstot latvietis lūdz — viņu daiļi pavadīt. Šis lielais daiļuma tikums neļauj tam pieminēt nedaiļo, netīro, tumšo un riebīgo, un ja kādreiz tas tos piemin, tad tik ar asu zobgalību. (Lai atcerāmies tik apdziedāšanās dziesmas). Ritmu, saskaņu un saderību bagātība, kā arī sinopsijas (skaņkrāsas) un onomātopoēzijas (valodas skaņkrāsas) piemēri liecina par izsmalcināto daiļuma izjūtu.

Latvietis savā veidošanā ir devīgs, dodams greznu formu savai valodai, dziesmai un rotājumam. Viņš necieš nerotāto un vienmuļīgo. Daiņu valoda sprēgāt sprēgā no gleznainiem un asprātīgiem salīdzinājumiem un no greznās un pārbagātās izteiksmes.

Latvietis mīl savus dziesmu balsus padarīt bagātākus ar kontrastiem. Bieži vien viena puse dziesmai lēna, otra — ātra; viena — vienmuļa, otra —

Arch. Galindoma celta latviska dzīvojamā māja.

Daiņotājs.
R. Aldera latvisks veidojums kokā.

lokana; viena — vienā ritmā, bet otra — atkal citā. Vienā pašā Krustpils vai Lielvārdes jostā audējas ieauž līdz 16 rakstus, ik pa sprīdi tos mainot. Vienmuļākos laukumus tās pārtrauc ar pādari. Ja mēs paskatāmies uz Broces zīmētām rakstītām kamanām, tad redzam to pašu. To pašu liecina arī celtniecībā daudzās piebūves. Šī dažādošana un locīšana tomēr nekad nenoiet līdz izkurtējumam, saglabājot cildenu mēra sajūtu, sacerējuma jēgu un konkrēto izteiksmi.

Lepnības un savrūpības gars jau no laika gala vērsis svešnieku uzmanību uz šo parādību. Latvietis mīl dzīvot viensētās, katram saimniekotājam un katrai vajadzībai ir sava celtne, vai celtnes daļa. Ja mēs paraugāmies mūsu dziesmu vācelēs, tad uzkrīt viņu vienbalsīgums. Latvietis ir lepns uz savām novadnieciskām tradīcijām kā valodā, tā apģērbos, tā dziesmās un rotājumos. Savējā izcelšana pavīd katrā darinājumā, bet svešo tas, gleznaini izsakoties, samin kājām. Tikai baltu tautu rotājošo rakstu sacerējumos sastopama «nesavienotā stūra» parādība. Latvietis nepūlas mākslīgi sakausēt dzejas rindas gaŗās ziņģēs, bet atstāj tās četrrindu veidā. Viņš dziedot arī nekad neiestrieg austrumnieciskā sevis novērošanā, bet skarbi norobežo balsus. Skarbums izpaužas arī vīrestīgi skaidrā un īsā izteiksmē, kas mūzikā vēl izpaužas akordu dzidrumā, bet rotājošā mākslā krāsu polichromijā un rakstu elementu skaidrībā un savrūpībā. Četrstūrainie veidi un pakšu izcelšana celtniecībā liecina to pašu. Latvietis necieš sentimentālu un pieglaudīgu jūteklību, bieži vien lepodamies ar savu ziemeļnieciskо dzedrumu.

Bet neraugoties uz šo savu skarbumu, latvietis prot visus kontrastus apvienot pārsteidzoši skanīgās saderībās. Viņš viegli ierauga līdztecīgo un saderīgo, sakļaudams savrūpos elementus viengabalainā plānā. Arī vislielākie polichromās krāsu kārtošanas pretstati iekļaujas krāsu saderībās, tāpat, kā vispārdrošākie sabalsojumi nobeidzas gaišās izskaņās.

Pāri visam latvietis savā veidošanā liek saulaino prieku, kas ienes mierinājumu arī visdrūmākās daiņās un viņu balsos. Dažu svešinieku uzskati, ka mūsu melodijas ir bēdīgas, dibinājās uz vienpusīgu iepazīšanos ar mūsu materiāliem. Savā vīrestīgā noskaņojumā, tās daudzvairāk ir priecīgas kā drūmas. Tāds pat priecīgs noskaņojums valda arī mūsu krāsu mākslā. Arī tur pārsvars dots baltām un dzeltēnām. Ne par velti latviete savējos sauc par baltiem bāliņiem un visu tautu — par baltiem latviešiem.

Tāds īsumā būtu mūsu senās mākslas stila raksturojums.

Svarīgākās īpatnības te bija: svinīgi — dievestīgā noskaņa, kā ikdienas, tā aizdabīgo parādību tēlošanā; tradīciju turēšana un likumības ievērošana; daiļā izcelšana un vairīšanās no niecīgā, netīrā un neglītā; greznais, pretstatainais, mainīgais, savrūpais, īsais, skaidrais, dzedri — vīrestīgais, saderīgais un, pāri visām lietām, — priecīgais veids.

Vai šīs stila īpatnības ir saskatāmas arī mūsu

Spēlēju, dancoju.
A. Cīruļa glezna tautas dziesmas motīvā.

Sirmās mātes un tēvi vēl stipru tur latviskās mūzikas un dziesmu garu.

ir. Mīlestība pret savu tautu un zemi izpaužas latvju mākslas darbos. Svešo paraugu atkārtošanā viņi nekad nenoiet līdz bezpersonīgai atdarināšanai, nekad līdz panākumus nodrošinājošam akadēmisma vai modernisma šablonam. Viņu radīšanā (patiesībā tik pārveidošanā — aut.) arvien izmanāmas pašu jūtas un pašu gars.» Šie mūsu mākslas būtību vērtējošie vārdi, tiešām, dziļi skaŗ viņas pamatus. Mūsu mākslā redz izpaužamies simbolistiskā reālisma tieksmes, bet tajā pat laikā redz, ka technikas un izteiksmes daļā valda svešas skolas, pie kuŗu mācībām mēs pievienojam tikai savu izloksni. Reiz kāds mūsu mākslinieks bij par šo nedabīgo stāvokli izteicis presē tādu domu, ka mums, paldies Dievam, tagad glezniecībā valdot laba beļģu skola, tik vēl paiešot gan mazs laiciņš, līdz šam laikmetīgās skolas veidam piemērošot latvisko saturu. (Parasti gan veidošanas gaita iet otrā virzienā — saturam piemēro vai rada viņam atbilstošu veidu.).

laikmetīgā mākslā? Te var atbildēt ar jā un nē. Ir nozares, kur šīs veida īpatnības saredzamas vēl tikpat skaidri, un ir arī tādas, kur maz kas atlicis, kur svešie ietekmējumi guvuši virsroku.

Kad mūsu māksla viesojās Austrijas galvas pilsētā Vīnē, tad par mūsu glezniecību un tēlniecību avīzes «Reichsposta» kritiķis uzrakstīja šādus zīmīgus vārdus: «Latvju mākslā pilnīgi izpaužas latviešu tautas rakstura saaugšana ar zemi, darba rosība, kas piebiedrojas neparastai sapņainībai un tieksmei uz aizdabīgo. Te izpaužas viņas ilgas pēc varonīgi — varenā, kas līdztekus izskan ar maigi līrisku izjūtu un prieku par spēcīgām krāsām. Šis tautas attīstība guļ starp ģermānismu un slavismu, starp eiropejisku tiesamības izpratni un austrumnieciski sapņainu lūkošanos. Šie pretstati atspoguļojas latvju mākslā. Bet par visām lietām šī izstāde atstāj veselīgu un dzīvesspēcīgu iespaidu arī tur, kur tā iegrimst sapņainībā. Ziemeļu skaidrais un vēsais gaiss dveš no viņas, bet līdz ar to jūtam arī garās naktis, miglu un vientulību. Te uzkrīt tiešamības un jūtu sintēze, īstenība te bieži vien iegūst simbolistisku nozīmi. Sakarā ar to arī izskaidrojama latvju tēlnieku tieksme uz monumentālitāti un veidu vienkāršošanu, krāsu ritmu izcelšana un simbolistiskais noskaņojums glezniecībā.» Līdzīgu domu pateica arī avīzes «Der Erzähler» kritiķis: «Tieksme uz sapņaini — aizdabīgo un tajā pat laikā uz tiešamības skatīšanu — raksturo latviešu tautas dvēseli». — Tik tālu vēl ārzemju kritikas novērtējumi saredz mūsu laikmetīgā mākslā mūsu stila būtiskāko daļu. Bet, par nožēlošanu, ārzemju kritika redz arī ko citu, tā «Viener Neuste Nachrichten» kritiķis rakstīja: «Kultūras patstāvības meklēšana mākslā sākumā vēl izpaužas techniskā daļā un izteiksmē, ko latvji bija mācījušies pie svešiem meistariem. Un tādēļ mēs tagad redzam Latvijā daudzus apdāvinātus gleznotājus un tēlniekus, bet vēl neredzam īsti tautisku mākslu. Griba tādu radīt

Savrūpības un lepnības tikums tomēr vēl pastāv pie daudziem mūsu gleznotājiem un tēlniekiem, kuŗi mēģina saknes laist mūsu pašu kultūrā un neatteikties no savas valodas mākslā. Lielu uzskatu pārgrozību šajā virzienā ir devis 15. maija gars, kas prasa nevien no māksliniekiem, bet no katra latvieša atgriešanos pie latviskām tradicijām un savas garīgās dzīves tīrīšanu no svešiem ietekmējumiem. Ja tagad salīdzinām pēdējo (IV) Kultūras fonda izstādi ar izstādēm pirms apmēram 10 gadiem, tad starpība jau ir liela un par labu latviskai īpatnībai. Visupirms par jaunu atkal atgriezies latviskais saturs, kas jau kādreiz bija parādījies Alkšņa, Rozentāla un Ūdera darbos. Šis saturs savukārt iespaidojis mūsu mākslas veidu: krāsas kļuvušas gaišākas un tīrākas, darbu kopējais noskaņojums vīrestīgāks, gleznāks un svinīgāks, formas (šaurākā nozīmē) skaidrākas. Samazinājies darbu skaits ar niecīgu vai pat netīru saturu. Arī apstrādājuma ziņā pie vienas daļas gleznotāju redzam rūpīgāku, pārdomātāku un, pār visām lietām, piederīgāku pieeju. (Lai gan glezniecības daļā vēl daudzi darbi sirgst ar pārgalvīgas maņas izcelšanas tendenci.)

Lietišķās mākslas nozarē mūsu senā stila tradicijas saglabājušās daudz labāk un tur svešie ietekmējumi daudz mazāk ļauna nodarījuši. Lai gan arī te bija mēģinājumi izmest pavisam mūsu simbolistiskos rotājumus, vai tos apmainīt pret vāciskā «Jaunības» stila stādu ornāmentu. Daiļamatniecības izstādēs uzvaru gūst laikmetīgi latviskais stils (kur senās un īpatnās stila pārdašas tiek apzinīgi turpinātas), bet ne latviskotais modernisms (kur latviskais parādās

tik kā dialektiska piedeva) vai materiālistiski noskaņotais konstruktīvisms (kur mākslinieciskо veidu vietā redzamas lietderības konstrukcijas).

Celtniecībā uzvaru, par nožēlošanu, guvis šis tikko pieminētais konstruktīvisms. Dzejnieka Ed. Virzas vārdiem runājot («Brīvā Zemē» 27. X. 36.): «Jaunās priekškaŗa Rīgas būves visas ir darīnātas pēc tā vācu fabriku šablona, pēc kuŗa ir celti arī šo namu īpašnieku dārgi maksājošie kapu pieminekļi. Šī bezveidīgā architektūra ir uzspiedusi arī savu zīmogu visām dēmokratijas laikā celtām skolām kā pilsētās, tā arī provincē. Nemaz nesaskaņojoties ar zemi un apkārtni, architekti visās Latvijas malās ir sacēluši milzīgas celtnes, vācu abstrakcijas, bez ģīmja un līdzības, un šādi kubveidīgi četrstāvu nami, mūsu piemīlīgajās peizāžās novietoti, pārtrauc viņu dievīgo ritumu.» Cerēsim, ka šos bargos vārdus nebūs jāattiecina uz nule ceļamām latviskās Latvijas celtnēm un ka te mūsu senām celtniecības pārdašām būs ierādīta cienīgāka vieta.

Rakstniecībā diagnozi ir uzstādījis dzejnieks J. Veselis teikdams: «Pēc 1934. gada pārgrozībām rakstniecība uzreiz ieguva cietāku, varonīgāku skaņu. Tai bija radies mērķis: slavināt tautas pagātni, spēcīgos kaŗotājus par brīvību, radīt nākotnes ideālus un nojausmes, kā arī tagadnes tēlus. Dzejai tagad kļuva par galveno tematu pati latviešu tauta, viņas darbi un nodomi. Rakstniekiem liela tieksme uz monumentālo, tas ir uz tādiem darbiem, kuŗos būtu vienkārša un cēla diženība un kuŗi aptvertu veselus laikmetus, personības un ideju metus. Lai šādus darbus radītu, viņi ir daudz strādājuši pie formas, slīpējuši un kaluši mūsu valodu. Tā ir sagatavošanās un priekšdarbi, kas bija nepieciešami, lai veidotu notikumus un cilvēku likteņus romānos, poēmās un drāmās. Nevienā mūsu rakstniecības laikmetā skaistas un cildenas izteiksmes jautājumam nav piegriezta tik liela vērība kā tagad; mūsu dzeja kļuvusi plastiska un varonīga savā formā vēl vairāk kā saturā.» («Sējējs» 1938. g. Nr. 1.).

Mūzikā nacionālā stila problēma, pēc pašu mūziķu rakstiem spriežot, ir sāpīgāka. No daudziem līdzīgiem rakstiem te gribu citēt tik vienu — Vold. Upenieks «Brīvā Zemē» raksta: «Ja mūsu jaunie komponisti nespēs atgriezties pie savas tautas, visa viņu darbība var klūt stipri problēmātiska. Mēs nepārsteigsim pasauli nedz ar spāņu, nedz japāņu svītām, bet gan tikai ar tīri latvisko, — ar to, kas piemīt tikai mums un nava sastopams nekur citur pasaulē. Ja mēs metīsim skatu mūsu jaunākajā radošajā mūzikā, tad ar patiesu prieku varēsim konstatēt, ka viņa it kupli sazēlusi; daudzi no mūsu jaunajiem skaņražiem uzrāda it vingru techniku, labu gaumi, patiesu izjūtu — vārdu sakot, it respektējamus sasniegumus arī plašākās mūzikas formās, tikai trūkst viņiem, ar retiem izņēmumiem, spilgtākas nacionālas īpatnības. Šīs īpatnības netrūkst tikai tiem, kuŗi mūsu tautas mūzikai veltījuši speciālas studijas, un šis fakts jau pats par sevi nepārprotami norāda uz ceļu, kāds būtu ejams arī pārējiem.»

Tāda īsumā apcerēta izskatās mūsu māksla, ja uz to raugās no latviskā stila viedokļa. Lai gan katrā no mūsu mākslas nozarēm (izņemot tēlniecību un grafiku) ir saglabājušās labas un skaidras stila tradicijas, tad ne visur redzam, ka viņas būtu godā celtas, jo ir vēl daudzas klaušu laiku dvēseles mūsu vidū, kas netic, ka mūsējais varētu mums labāk noderēt par svešo un kas cildenus vārdus par latvisko kultūru runā tik svētku gadījumos. Cerēsim, ka topošā kultūras kamera salauzīs šo ledu un ļaus piepildīties tautas Vadoņa Dr. K. Ulmaņa vārdiem: «Tautiskais un latviskais visās vietās uzvarēs. Visās, visās! Tas piepildīsies un būs mums par svētību visai tautai, visai valstij! Mums vēl nāksies pārveidoties pašiem sevī iekšēji. Ne tikai ārēji jātop latviskiem, mums jānokrata viss svešais, kas mums par daudz gadiem pielipis. Tā mums ir ļoti daudz vēl. No tā mums jātiek vaļā!»

Un tik tad, kad mūsu kultūras nozares būs atbrīvojušās no svešiem ietekmējumiem, kad latviešu radošie kultūras darbinieki visur izcels latvisko stilu un viedokli, tik tad mēs varēsim droši teikt, ka latvieša garīgā zemē valda atkal latvietis pats, ka šī zeme vairs nepieder svešiem kungiem un ka pēdējā un grūtākā cīņa ir izvesta galā!

Arī ēdieni, galda klājums, trauki un rotājums var būt latviskā ietekmēti.

Dr. phil. N. Vīksniņš

Laimes un nelaimes problēma mūsu dienu cilvēka dzīvē

Laimes un nelaimes problēma pieder pie aktuālākām ētiskām problēmām un jau daudzkārt diskutēta tiklab filozofijā, kā arī dažādu tautu daiļliterātūras darbos.

Šoreiz nedomāju pakavēties pie šīs problēmas vēsturiskās attīstības, bet gan gribu aprobežoties tikai ar dažām savām pārdomām, kas man radušās, novērojot mūsu dienu cilvēka dzīvi, lai tādā kārtā ierosinātu šī jautājuma diskutēšanu jaunā skatījumā un vērtējumā.

Lai gan cilvēces kultūras attīstība arvien straujākā gaitā traucas uz priekšu, tomēr mūsu laikmeta cilvēks ne tikai nejūtas laimīgāks, bet gan arvien vairāk pieaug viņa neapmierinātība ar dzīvi.

Mūsu dienu cilvēks pašos savas dvēseles dziļumos jūtas ļoti vientuļš. Modernā kultūras dzīve gan it kā tuvina cilvēkus, jo arvien vairāk attīstās tā saucamā sabiedriskā dzīve, bet šī tuvināšanās ir vairāk ārēja, turpretim iekšēji šie daudzie cilvēki jūtas viens otram sveši. Tas izskaidrojams ar to, ka modernais kultūras cilvēks kļūst arvien daudzšķautnaināks, un sakarā ar to viņš tikai ar nedaudzām savas dvēseles šķautnēm saskaras ar citiem, bet daudzas citas vada viņu nereti pavisam citādā virzienā. Pat ja vairāki cilvēki vienojas par kādu ideju vai pasākumu, tomēr arī tad viņus nereti šķir tās smalkās domu nianses, kuras tik raksturīgas modernā kultūras cilvēka domāšanai. Šo mūsu dienu kultūras cilvēku savstarpējo iekšējo atsvešināšanos varbūt varētu zināmā mērā novērst, ja varētu jaunajā paaudzē ieaudzināt dziļas un plašas simpatijas jūtas. Diemžēl mūsu laiku izglītība un audzināšana gan veicina domāšanas attīstību, bet lielā mērā atstāj novārtā jūtu un gribas dzīves izkopšanu.

Latviskā gaumē iekārtotas dzīvojamās istabas stūrītis.

Tālāk mūsu dienu cilvēka neapmierinātība ar dzīvi sakņojas viņa neapmierinātībā ar savu darbu.

Jo tālāk attīstās dzīve un kultūra, jo vairāk notiek darba speciālizācija. Darbs kļūst arvien šaurāks, sīkāks, bet paša darbinieka attīstība un prasības — plašākas, lielākas. Pats par sevi saprotams, ka šaurais, sīki speciālizētais darbs arvien mazāk apmierina cilvēku, jo viņš vispusīgāk attīstīts.

Modernā cilvēka neapmierinātība ar dzīvi var būt arī noguruma sekas. Mūsu dienu dzīve sniedz pārāk daudz un dažādus iespaidus. Jau laikrakstu lasīšana vien var sagādāt cilvēkam iespēju pusstundas vai stundas laikā pārdzīvot simtiem jūtu, domu un vēlēšanos. Šie pārdzīvojumi atstāj pēdas mūsu dvēseles dzīvē: tie padara cilvēku priekšlaicīgi vecu. Tā, piemēram, pazīstamā krievu rakstnieka A. Čechova tēlotā varone (viņa stāstā «Kaija»), būdama tikai 20 g. veca, jau izsakās: «Man ir tāda izjūta, it kā es būtu dzimusi jau sen, sen.»

Iespaidu lielā dažādība nogurdina mūsu dvēseli un mūsu ķermeni. Tā rodas vienaldzīga, flegmatiska izturēšanās pret dzīvi, un izveidojas tādi sadzīves tipi, kam viss jau ir apnicis.

Bez šaubām, mūsu organisms spēj arī piemēroties iespaidu daudzumam. Tomēr šis iespaidu daudzums nereti pieaug daudz straujāk nekā mūsu organisma spējas uztvert visus tos bez pārpūlēšanās. Mēs bieži runājam par jaunatnes pārpūlēšanos skolā. Tomēr te nav tik daudz vainojama skola ar saviem mācības priekšmetiem, cik gan modernā kultūras dzīve. Jāpasvītro tas, ka cilvēku vairāk nogurdina jūtu nekā domu pārdzīvojumi. Skolu mācības priekšmeti, novirzot audzēkņu uzmanību no jūtu pārdzīvojumiem un pārmērīgi daudzajiem iespaidiem, vairāk saglabā jaunatnes veselību nekā to posta. Novērojumi rāda, ka tie cilvēki, kas nodarbojas ar zinātni 10, pat 12 stundas dienā un kas nereti ir pat ar vārgu veselību (kā piem. Kants), tomēr nodzīvo līdz 70 un pat 80 g. vecumam.

Tā tad mūsu dienu kultūras dzīvē ir trīs svarīgi apstākļi, kas rada cilvēkos neapmierinātību ar savu dzīvi: 1) kultūras cilvēku iekšējā atsvešināšanās sakarā ar viņu lielām psīchiskām atšķirībām, 2) viņu neapmierinātība ar šauri speciālizēto darbu un 3) nogurums no dzīves iespaidu pārmērīgā daudzuma. Līdz ar to mēs varam konstatēt, ka cilvēces kultūras progress nedod un varbūt arī nespēs dot apmierinājumu cilvēka tieksmei pēc laimes, ja ar laiku

nenotiks kaut kādas svarīgas pārmaiņas pašā šī progresa saturā.

Tomēr tuvāk šo jautājumu noskaidrošanai mēs piekļūsim tad, ja mēģināsim noskaidrot, kādas pārmaiņas ir notikušas cilvēka dvēseles dzīvē daudzajos kultūras attīstības gados, pie kam tās ir tik svarīgas, ka padara viņu pēc būtības nelaimīgu. Te dabiski uzpeld jautājums: kā tas varēja notikt, ka cilvēks, šis dabas valdnieks, piepeši jūtas niecīgo dzīves apstākļu vergs un līdzīgi bērnam gaužas par savu likteni?

Kāpēc gan līdztekus cilvēces lieliskiem sasniegumiem visas dabas pārvaldīšanā nav tikpat strauji attīstījušies pašā cilvēka dvēseles spēki?

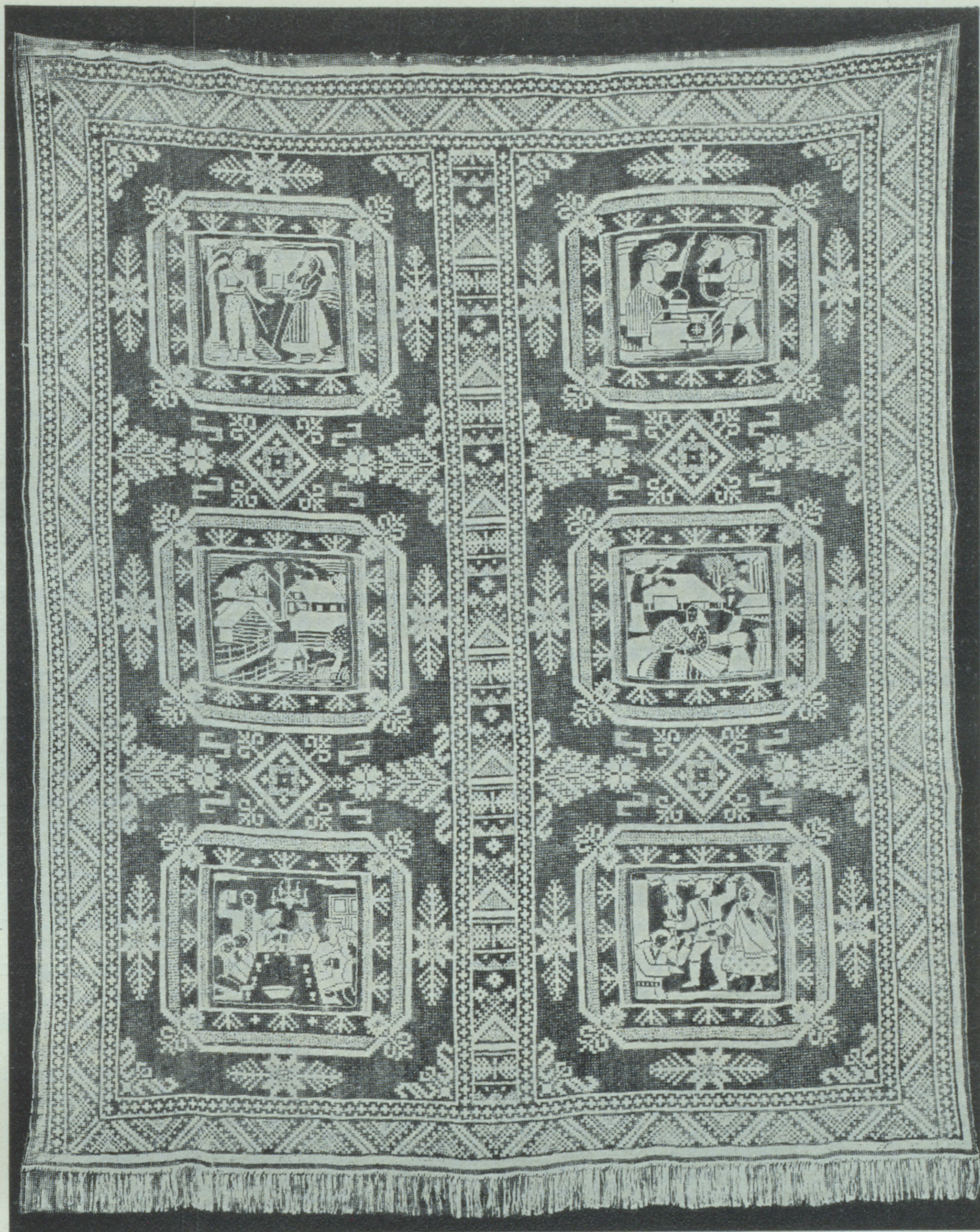
Tie ir nopietni, svarīgi un grūti atrisināmi jautājumi.

Gribētos šoreiz nospraust vadošās līnijas tām pārdomām, kas būtu ar šiem jautājumiem saistāmas.

Dzīvē svarīgus jautājumus vislabāk ir atrisināt katram cilvēkam pašam, saskaņā ar savas psīches īpatnībām.

Tā tad, kāds tad īstenībā ir psīchiskais pamats tam, kāpēc mūsu dienu cilvēks jūtas nelaimīgs?

Analizējot kādu atsevišķu nelaimes gadījumu, mēs redzam, ka nelaimes izjūta cilvēkam rodas tad, kad kaut kāda viņa vēlēšanās netiek izpildīta. Katra vēlēšanās akta vissvarīgākā sastāvdaļa ir ciešanu elements: mēs taču vēlamies to, kā mums nav, bet katrs trūkums, kuram piegriezta mūsu uzmanība, tiek izjusts kā ciešanas. Jo vairāk uzreiz cilvēkam ir vēlēšanos, jo mazāk iespējamību tās reālizēt un līdz ar to vairāk izredžu uz ciešanām. Jo kultūrālāks cilvēks, jo arvien vairāk pieaug viņa prasības no dzīves. Kādreiz cilvēku dzīvi noteica tikai divas pamattieksmes: dzīvot un vairoties. Tagad mums ir prasības pēc laba dzīvokļa, ērtībām, labas ēdienu kartes, laba apģērba, dažādām izpriecām u. t. t. Tādā kārtā kultūras cilvēks kļūst par savu bezgalīgo tieksmju un prasību vergu. Mēs esam it kā nokļuvuši dzimtbūšanā, un pret šiem saviem slepeniem iekšējiem kungiem un pavēlniekiem mēs esam it kā bezspēcīgi cīnīties, jo tie ir «miesa no mūsu miesas» un cīnīties pret tiem nozīmētu cīnīties pret sevi.

A. Cīruļa zīmēts loga aizkars Valsts Prezidenta reprezentācijas telpās. Latviskā stila īpatnības te izpaužas greznā noskaņā, savrūpā laukumu sadalījumā un simbolistiskās ainās.

Tā tad savās nelaimēs mēs vainojam citus, lai gan paši esam vainīgi. Tāpēc var notikt, ka mēs paši nezinām to, cik laimīgi mēs esam, un tikai tāpēc, ka to nezinām, esam nelaimīgi.

Šo domu ļoti gleznaini tēlo vācu rakstnieks Hermanis Zudermanis savā drāmā «Trīs gārņa spalvas». Ieskatīsimies vispārējos vilcienos šīs drāmas saturā, lai mēs izjustu tās šausmas, kas var rasties, nepareizi ievadot laimes meklēšanu.

Princis Vite, kuru vēl jaunekli kāds uzurpators bija padzinis no valsts, ar lielām pūlēm, pamatojoties uz kādas vecas burves norādījumiem, sadabūjis trīs gārņa brīnumspalvas, kuras viņam atnesīs laimi — piešķirs ideālu sievieti par līgavu. Kādā vientuļā salā no kādas vecas burves viņš dabū zināt, kāda nozīme šīm trim brīnumspalvām. Ja pirmo no tām princis iemetīs ugunī, parādīsies prinča ilgu iemie-

sojums — ideālas sievietes tēls, bet tikai it kā miglā tīts. Ja viņš sadedzinās otru spalvu tā, lai neviens to neredzētu, tad šī sieviete parādīsies viņam naktī un saistīs savu likteni ar viņa likteni. Bet trešās spalvas sadedzināšana atnesīs viņai nāvi.

Princis grib redzēt ideālo sievieti kaut arī tikai miglā tītu. Viņš ieiet tornī un sadedzina pirmo brīnumspalvu. Pie apvāršņa virs jūras parādās sievietes tēls. Princis ļoti saviļņots, grib, lai šī parādība neizgaistu, bet viss veltīgi — parādība pazūd. Meklēdams šo miglā redzēto laimes iemiesojumu, princis kopā ar savu kalpu nokļūst Sāmlandes ķēniņvalstī, kur valda jauna atraitne. Princis cīnās ar galveno troņa pretendentu — kādu hercogu un, lai gan neuzvar viņu, toties viņš uzvar jaunās atraitnes sirdi un kļūst par ķēniņu. Ķēniņiene kļūst laimīga, bet jaunais ķēniņš tomēr nejūtas laimīgs. Viņam arvien liekas, ka viņa laime meklējama kaut kur citur. Viņa kalps atgādina viņam par brīnumspalvām, šiem viņa laimes talismaniem.

Ķēniņš naktī kopā ar svarīgiem dokumentiem sadedzina otru spalvu, lai ieraudzītu ideālo sievieti. Tai laikā, kad ķēniņš ar skatu meklē gaidāmo parādību, klusu ienāk ķēniņiene ar aizvērtām acīm un kādu laiku paliek nepamanīta pie durvīm. Beidzot, ķēniņš to ierauga, un viņā iedegas dusmas un nicināšana pret šo sievieti, kas viņam seko līdzīgi spiegam. Pēc dažādiem ķēniņa izteiktiem pārmetumiem ķēniņiene saka: «Piedod man! Es biju iedomājusies, ka esmu tava laime, tavs patvērums, tava pasaule. Piedod man to! Tagad no visām dāvanām dodu tev vēl vienīgo, ko es tev varu dot: brīvību! Ņem to un tici man: es mīlēju tikai tevi!»

Izmantodams savu brīvību, ķēniņš iemīlas ķēniņienes draudzenē, bet arī šī viņa laime ļoti ātri izgaist.

Pašu rokām pagatavotos tērpos darinātājas ieliek daļu no tautas un savas gaumes.

Ķēniņš pēc tam atstāj pili un 15 gadus klejo pa pasauli, meklēdams sev laimi. Izmocītu un nogurušu mēs to redzam atkal tai pašā salā, kur mēs viņu satikām drāmas sākumā.

No šejienes viņš redz tālumā Sāmlandes galvas pilsētas baltos jumtus. Viņš atceras savu pagātni. Viņam liekas, ka tur vienīgo reizi viņu skāruši laimes spārni...

Un tagad... tur, kur dedzīgā mīlestība viņam bija sevi ziedojusi, kur visideālākā sieviete bija saukusi viņu par savu, viņam nāktos ierasties kā nabagam, kā zaglim, kā trimdiniekam...

Sāmlandieši, dabūjuši zināt par sava ķēniņa atrašanās vietu, ierodas pie viņa un lūdz viņu atpakaļ. Ķēniņš arī atgriežas.

Tā kā par visas nelaimes cēloni viņš uzskata brīnumspalvas, kas bija viņā pamodinājušas veselu vēlēšanos jūru, viņš nolemj izbeigt ar pēdējām burvības paliekām — sadedzināt pēdējo spalvu. Viņš cer, ka tad izgaisīs tā sieviete, kuŗu viņš tā meklējis, bet nav atradis. Viņš iemet pēdējo spalvu ugunī.

Parādās zibens, atskan pērkoņa grāvieni...

«Tagad mēs abi... brīvi un es tomēr biju... tava laime... līdz kapa malai», klusu čukst ķēniņiene, saļimst un mirst.

Varbūt arī mēs, nomocīdami sevi ar neizpildāmām ilgām, izpostām savu laimi kā šis nelaimīgais laimes luteklis. Varbūt mēs esam nelaimīgi tāpēc, ka mēs nezinām, cik mēs esam laimīgi.

Kur tad nu meklējami mūsu dienu cilvēka laimes īstie avoti? Lai tos atrastu, noskaidrosim pašu laimes jēdzienu. Par laimi šī vārda plašā nozīmē var apzīmēt kaut kādas mūsu vēlēšanās izpildīšanos. Tā tad visi pasaules priekšmeti var būt par laimes «nesējiem» cilvēkam, ja tie spēj apmierināt kaut kādus viņa centienus. Tā, piemēram, zvaigznes, vīns, kārtis, kūkas u. t. t., — viss tas var būt par laimes objektu cilvēkiem, jo cilvēki mīl vērot zvaigznes, iedzert vīnu, spēlēt kartis, ēst kūkas u. t. t.

Protams, šie priekšmeti nevar sagādāt pastāvīgu laimi kā pastāvīgu dzīves mērķi, bet gan sagādāt laimi uz dažām minūtēm, stundām. Arī mīlestība, draudzība, gods, slava, darbs u. t. t. var būt par laimes nesējiem un pie tam jau augstākas laimes nekā agrāk minētie priekšmeti. Dažreiz tie var būt pat par veselas dzīves vairāk vai mazāk pastāvīgas laimes sagādātājiem.

Bet tieši šis «dažreiz» ir tas, kas neļauj tos uzskatīt par pastāvīgu laimi. Visām šīm lietām piemīt lielā mērā gadījuma raksturs un tāpēc tās nevar uzskatīt kā cilvēka pastāvīgo cen-

Līgava krāšņā tautas tērpā.

tienu objektu. Šiem laimes objektiem līdzi iet to tumšie pavadoņi: mīlestībai un draudzībai — greizsirdība, slavai — skaudība un t. t.

Tā tad, jo vairāk pieaug laimes vērtība, jo mazāk tā saistīta ar konkrētām lietām. Piešķirt savai dzīvei jēgu var tikai tas, kas spēj to vispārināt, tas ir, visu savu dzīvi pakļaut kaut kādai augstākai vadošai idejai.

Tā, piemēram, Romas valsts dzīvi galvenā kārtā noteica abstraktā sabiedrības, vēlāk visas cilvēces ideja, turpretim ebreju mazā tauta bija pasvītrojusi atsevišķas personības ideju.

Kristiānisms sintezēja šos divus principus: kalpošanu sabiedrībai līdz pašuzupurēšanai un personīgās papildināšanās jeb svētuma ideju.

Īstenībā gan tikai nedaudziem kristīgās ticības pārstāvjiem izdevās tos pilnīgi sintezēt, tas ir, kļūt pašam cilvēkam arvien tīrākam, labākam, svētākam un tai pašā laikā kalpot citiem, pilnīgi aizmirstot par sevi.

Kāds franču domātājs šo sintezi izteicis šādā modernākā formulējumā: īsta cilvēka ideāls būt stipram un augstsirdīgam. Jo stiprais vienmēr spēj pārvarēt dzīves grūtības, bet augstsirdīgais atraisīties no personīgām interesēm, lai glābtu citus, lai ziedotos.

Mūsu laiku filozofija ir nākusi pie atziņas, ka cilvēku psīche ir tik dažāda, ka nav iespējams izveidot tādu pasaules uzskatu, kas būtu pieņemams visiem cilvēkiem. Tāpēc modernā filozofija daudz nodarbojas ar pasaules uzskatu psīcholoģiju jeb tā saucamo tipoloģiju, lai katrs cilvēks varētu izvēlēties sev radniecīgu pasaules uzskatu. Tā piem. Berlīnes ūniversitātes profesors Dr. Ed. Šprangers izšķiŗ šādus 6 cilvēku tipus: 1) teorētisko, 2) praktisko, 3) aistētisko, 4) ētisko, 5) reliģisko un 6) varas cilvēka tipu. Lielākā daļa no tiem reprezentē individuālas ētikas principu.

Mūsu dienās tomēr arvien vairāk izvirzās pirmā vietā sociālās ētikas principi.

Par svarīgu ētisku principu izvirzās kalpošana savai tautai. Mūsu atjaunotā Latvijā arī šī ideja gūst arvien lielāku piekritēju skaitu un mēs redzam plašus tautas pasākumus, kas spēj iejūsmināt visu mūsu tautu.

Šai ziņā mūsu dižais tautas Vadonis — Valsts Prezidents Dr. Kārlis Ulmanis ir ievadījis plaša vēriena tautas pāraudzināšanas darbu un šī cēlā darba panākumi, ņemot vērā latviešu tautā tik stipri iesakņojušos individuālismu, ir patiešām pārsteidzoši.

Tā kā mūsu jaunajā valstī ir veicami vēl daudzi plaši jaunradīšanas darbi, tad mūsu tautu arvien vairāk varēs iejūsmināt jaunradīšanas prieks un mēs kopējiem spēkiem veicināsim mūžīgās Latvijas izveidošanu.

Latvietes pie jūŗas.

Arno

Gājiens pretim slavai

(1919. gada 3. janvāri — 6. martu atceroties.)

Brīvo un neatkarīgo Latvijas valsti mēs neieguvām bez upuriem. Neviens mums to neiedāvināja, neiedeva rokās. Brīvība un neatkarība mums bija jāizcīna ar ieročiem rokās.

Kā teiksmainas leģendas mūsu acu priekšā šodien pavīd tās cīņas un uzvaras, kādas mēs pārdzīvojām un izkaŗojām toreiz, kad latvju tautas brīvība un neatkarība vēl stāvēja uz likteņa svaru kausiem. Ar mazu kaŗotāju saujiņu mums nācās aizstāvēt savu zemi pret iebrucēju tūkstošiem. Bija ne viens vien brīdis, kad šķita: nupat viss būs zaudēts, nupat visam būs beigas.

Tomēr šīs beigas nepienāca. Nepienāca viņas tamdēļ, ka liktenis mums bija devis varonīgus un pašaizliedzīgus cīnītājus, gudrus un tālredzigus kaŗavadoņus un izcilu valstsvīru, kuŗš savās rokās turēja valsts vadības grožus. Tikai viņiem pateicoties, mēs cīņu laukos guvām uzvaru pēc uzvaras un uz visiem laikiem nokratījām no latvju tautas pleciem nebrīvības važas, kuŗas mums kaldināja svešie naidnieki.

Varoņgars — tas ir visu pamatu pamats. Ikviena tauta var būt stipra tikai tad, ja viņā mājo varoņgars. Latvju tauta ar saviem varoņiem un šo varoņu darbiem ir pazīstama tālu aiz mūsu dzimtās zemes robežām. Daudzas jo daudzas, lielas un vecas tautas un zemes ir apbrīnojušas un vēl ilgi apbrīnos latvju dēlu varoņdarbus.

Akmenī kaltus vārdus saēd laika zobs. Varenas celtnes, lai kā arī viņas nebūtu būvētas, tomēr kādreiz sadrūp un aiziet bojā. Bet kas nekad nezūd, tas ir — cilvēka varoņdarbs, kuŗu viņš ir veicis ne sevis labā, bet savas tautas un valsts labā. Gadu simti un tūkstoši var aiztecēt un nogrimt mūžības jūŗā, bet varoņdarbi tautas mutē nekad nemitēsies skandēt.

Latvju tauta grib būt un pastāvēt brīva un neatkarīga. Tamdēļ viņa prot cienīt savus varoņus. Ar dziļu bijāšanu un cieņu latvju jaunā paaudze, kuŗai nav piekritis lielais un goda pilnais pienākums briesmu brīžos stāvēt cīņu laukos, lai, klausoties savas tautas brīvības cīnītāju varoņdarbus, diendienā cenšas sevī ieaudzēt varoņgaru, to varoņgaru, kāds mājojis šo lielo tautas dēlu sirdīs grūtajos pārbaudījumu brīžos. Tad kauju laukos lietās asinis un tautas brīvībai un neatkarībai nestie smagie upuŗi būs attaisnoti un mūsu valsts uz laiku laikiem paliks par nesatricināmu klinti šeit, Baltijas jūŗas malā.

*

Ir pagājušas tikai divas nepilnas nedēļas, kopš nodibināta neatkarīgā Latvijas valsts. Zeme vēl ir pilna svešnieku kaŗapulku un pāri latvju siliem un birstalām skan svešas naida balsis. No ziemeļu tundrām nākdami un savus kaŗaratus rībinādami, latvju zemē laužas iekšā sarkano pulki. Naidā un asinskārē mirdz viņu šķēpi un granātu puteņi plosa un ārda latvju zemes miesu. Ar savu asi trīto zobenu naidnieks ik brīdi gatavs pārcirst jaunās Latvijas šūpuļa līksti.

Vidzemes malienā, kur Lubānas ezers šķeļ Vidzemi no Latgales, klusā mierā, kā daudzas citas latvju lauku mājas, dus arī Meirānu Liepsalas. Šeit, savās tēva mājās, tikai kopš dažām nedēļām, pēc daudziem nostaigātiem kaŗa gadiem un pārdzīvotām revolūcijām, atpūsties ieradies pulkvedis Oskars Kalpaks. Daudz ir pieredzējis un izbaudījis šis latvietis. Daudzas kaujas viņš ir izgājis un daudzas uzvaras izcīnījis, kalpojot krievu kaŗapulkos. Bet nekādi svešu zemju brīnumi un labumi nav varējuši viņu atturēt no došanās uz dzimteni. Viņš labi zina, ka platie pasaules lielceļi ir putekļiem klāti un putekļi taču nes sev līdzi vienīgi iznīcību. Turpretim, dzimtās zemes šaurā taka, lai arī nereti ērkšķiem apaugusi, viņam tomēr ir mīļāka un patīkamāka, jo tikai caur grūtībām var kļūt pie uzvaras.

No cerētās atpūtas tēva mājās pulkvedim Kalpakam tomēr nekas neiznāk. Katra diena jo tuvāk nes kaŗa troksni un ar katras jaunas dienas ausmu sārtāka kļūst debesu pamale ziemeļos un austrumos. Un tad Kalpaks kādu dienu aun kājās savus smagos kaŗavīra zābakus un, apjozis savu kaŗa mēteli, dodas uz Rīgu. Te viņš redz, ka jaunā Apsardzības ministrija drudžaini strādā, vākdama vienkopus uzticamus kaŗavīrus un organizēdama valsts aizsardzības spēkus.

Rīgā pulkvedis Kalpaks apmetās kādā viesnīcā. Vienkāršā istabiņā viņš pavada dažas naktis, asinādams savus ieročus priekšā stāvošai cīņai. Jo ka šāda cīņa stāv priekšā un ir neizbēgama, to šis kauju ugunīs norūdītais virsnieks saprot un par to ir vairāk, nekā pārliecināts. Un kad viņu viesnīcā uzmeklē Apsardzības ministrijas komandēts cilvēks un nodod aicinājumu stāties cīnītāju rindās, viņš jau izšķīries par to, kas tam darāms. Ne slava un mirdzums to vilina, bet kaut kas daudz augstāks, un tas ir — pienākums. Pienākums pret savu tautu un tautas brīvību.

Jau turpmākās dienās pulkvedis Kalpaks sastopams Cēsīs. Te organizējās mūsu pirmā kaŗaspēka vienība — Cēsu rota. Stāvoklis ir gaužam grūts. Visapkārt rēgojas tikai tukšums un iznīcība. Bet tieši grūtības ir tās, kas stiprina viņa cīņas sparu un kas piedod tam vēl nebijušu enerģiju. Viņš izved plašu izlūkošanu varāku simtu kilometru lielā rajonā, lai ievāktu noteiktas ziņas par pretinieka spēkiem un gūtu skaidru ainu par viņa nolūkiem. Kā liels milzis, viņš ar saviem smagiem zemnieku zābakiem pārstaigā latvju zemes laukus un sasalušie arumi dimd zem viņa soļiem, kad tas dodas tiem pāri. Un kad pulkveža skats paceļas no uzkalniem uz lat-

viešu zemes ziemeļiem un austrumiem, no kurienes viņa dzirdīgā auss saklausa naidnieku zirgu pakavu dimu, viņa dūre savelkas ciešāki un sažņaugtie pirksti meklē pie sāniem piejostā zobena rokturi.

Miera zvani skan pāri latvju zemes ārēm, vēstīdami Ziemassvētku tuvošanos. Bet šoreiz tie nav citkārt gaidītie līgsmie miera svētki. Saldā svētku vīna vietā šoreiz latvju tautai nākas likt pie lūpām un tukšot rūgtu sāpju kausu. Par daudz liels ir naidnieka pārspēks un par daudz niecīga ir latvju karotāju saujiņa, lai tie spētu nosargāt savu zemi pret iebrucējiem. Pulkvedis Kalpaks saprot, ka viens latvietis var cīnīties un uzvarēt desmit ienaidniekus, bet vienam uzvarēt simtus un tūkstošus, un pie tam vēl gandrīz tukšām rokām, nav iespējams. Bojā iet var tad, ja caur savu bojā iešanu var iegūt uzvaru, bet neprāta dzīta bojā eja nav attaisnojama. Tamdēļ arī pulkvedis Kalpaks, saudzēdams savu brāļu dārgās dzīvības, spiests padoties nenovēršamam. Latvju karotāju saujiņa soli pa solim virzās uz Rīgas pusi un beidzot, kad galīgi noskaidrojies, ka savas zemes galvas pilsētu nav nekādas izredzes noturēt, 1919. g. 3. janvārī, agrā rīta stundā, ar savu pavēlnieku priekšgalā, atstāj metropoli.

Drūms ir šis brīdis, kad latvju zemes aizstāvju nelielais pulciņš dodas pāri Daugavas tiltiem. Klusu ciešot un ikvienai sirdij sāpēs smeldzot, gājiens iznāk uz Jelgavas šoseju. Te pavēlnieks to apstādina un, skatu pārlaidis savam uzticāmo sekotāju pulciņam, viņa acīs iedegās savāds mirdzums. Vadoņa krūtis cilājas straujāk, nekā citkārt. Viņš ir apmierināts, jo tagad redz, cik un kuŗi ir tie, kas savās sirdīs nes drosmi un neapslāpējamu ticības dzirksti. Viņš ir nešaubīgi pārliecināts, ka pienāks laiks, kad šo vīru krūtīs paslēptā dzirksts kļūs par degošu liesmu un, ugunīgas šaltis mezdama, izšķiŗošā kaujā, pagaidām vēl nezināmos cīņu laukos, nesīs uzvaru un atdos brīvību latvju tautai.

No šī brīža tad arī sākas pulkveža Kalpaka, pirmā Latvijas bruņoto spēku pavēlnieka, un viņa vadīto karotāju slavas apmirdzētais ceļš.

Nevarēdams sagaidīt no vāciešiem kaut cik reālu palīdzību un apzinādamies savus spēkus vēl par stipri niecīgiem, pulkvedis Kalpaks spiests atstāt 8. janvārī arī Jelgavu un doties tālāk iekšā Kurzemē. Te Kalpaks ar savu bataljonu apmetās Lielauces pilī, kur 16. janvārī jaunajai Latvijas armijai iznāk pirmās kaujas kristības ar ienaidnieku. Sava pavēlnieka tiešā vadībā šīs pirmās kaujas kristības latvju zemes aizstāvji iztur jo spīdoši. Kaut gan pretinieka pusē ir visas priekšrocības, skaitliskais un uguns pārsvars, tomēr viņam neizdodas gūt lolotos panākumus un tas spiests cīņas lauku atstāt kā zaudētājs. Vadonis varēja pilnā mērā paļauties uz savu karotāju drosmi un pašaizliedzību, jo, lai gan cīņa norisinājās sevišķi nelabvēlīgos apstākļos — negantā sniega vētrā un negaidītā uzbrukumā — latvju dēli bija godam pierādījuši savu neapslāpējamo un nesatricināmo cīņas garu. Pirmo upuŗu lietās asinis, kuŗas sārtoja sniegoto cīņas lauku pēc nakts kaujas pie Lielauces pils parka, bija tas uzvaras un kvēlās ticības piepildījuma ceļš, kas apmirdzēja visas tālākās Kalpaka un viņa varoņu takas, Ventas krastos un Lielupes līdzenumos.

Janvāŗa otrā pusē kalpakieši bija sasnieguši līniju, par kuŗu tālāk viņu vadonis bija nolēmis neatkāpties. Atstājis sev aiz muguras Ventu, Kalpaks pagriež atpakaļ savu karotāju skatus uz pārstaigāto Zemgales līdzenumu, un te šis latvju kaŗaspēka vadonis, izstiepis roku un savu šķēpu pacēlis, īsi un skaidri pasaka: „L ī d z š e j i e n e i m ē s e s a m g ā j u š i a t p a k a ļ. B e t t a g a d m ū s u c e ļ a m i r j ā v e d u z p r i e k š u u n t i k a i u z p r i e k š u.» Un kaut neredzama, bet dziļi sirdīs nojaužama cīņas alka izstrāvo cauri lielā vadoņa un viņa uzticamo karotāju stāviem.

23. janvārī notiek pirmais Kalpaka vienību uzbrukums lieliniekiem pie Skrundas skolas. Uzbrukums saistīts ar dziļāku gājienu ienaidnieka aizmugurē, pāri Ventai. Uzbrukums tomēr nedod cerētos panākumus. Cēsu rotai iznāk ārkārtīgi sīva cīņa ar lielinieku spēkiem, kuŗi nocietinājušies Skrundas kapsētā. Tikai laimīgā kārtā, zaudējumus neciešot, rotai izdodas pārkļūt atpakaļ pār Ventu. Pret šo uzbrukumu pulkvedis Kalpaks jau pašā sākumā bija cēlis iebildumus, bet vācieši, kuŗu virspavēlniecībai bija padotas arī Kalpaka vienības, latvju kaŗaspēka pavēlnieka iebildumus neņēma vērā. Tikai pēc notikušās neveiksmes vāciem bija jāatzīst, ka Kalpaks tomēr bijis tālredzīgāks un gudrāks.

Piepildījumu savai devīzei: «Tikai uz priekšu ved mans ceļš!» Kalpaks dod 24. janvārī, uzsākot sa-

Markvarta glezna. **1919. gada 3. janvāris.**

vu uzvaras gājienu visā līnijā. Degošas ticības vadīti un sava pavēlnieka cīņas spara iedvesmoti, mūsu kaujas vanagi uzsāk savu nemirstīgo lidojumu no Ventas krastiem. Kalpaka vienības ieņem Rudbāržus un Lēnes muižu, bet pēc dažām dienām dodas sīvā cīņā pret Skrundas muižu. Nelīdz pretinieka izdevīgās pozicijas paaugstinājumos un masīvās akmens sienās. Nelīdz arī iznīcinošā ložmetēju uguns, ar kādu tiek saņemtas mūsu ķēdes. Pēc vairāku stundu ilgas cīņas, ienaidnieks tiek izsists no apcietinājumiem un Kalpaks ar saviem karotājiem var jo augstāk pacelt savu cīņas karogu. Kā nevaldāmi pavasaŗa pali trauc uz priekšu latvju kaŗotāji. Saule mirdz viņu pierēs un degošās liesmas pilda viņu krūtis. Možs ir kaŗotāju garastāvoklis un nekas nespēj satricināt viņu ticību taisnajai lietai. Pulkveža Kalpaka ticību uzvarai neviens nevar apslāpēt un savu ticību viņš ir ielējis arī savu cīņas biedru sirdīs uz mūžīgiem laikiem.

Nākošā lielākā kauja, kuŗu latvju kaŗaspēka vienībām pulkveža Kalpaka vadībā nākas izcīnīt, notiek 3. martā. Rīta gaismai austot, bataljons pāriet Ventu un dodas uzbrukumā pret Skrundas Jauno muižu. Pretinieks izrāda ārkārtīgu pretestību, bet Kalpaka veikls manevris drīz vien padara lielinieku uguni vājāku. To izmantojot, Studentu rota straujā triecienā ieņem Jauno muižu, iegūstot daudz un dažādas trofejas. Jaunās muižas zaudēšana lieliniekiem izliekas pārāk svarīga un tie visiem spēkiem cenšas to iegūt atkal atpakaļ. Tomēr visi pretinieka mēģinājumi salūzt Kalpaka vadīto vienību priekšā.

Tā nemanot pienāk 6. marts ar traģisko kauju, kuŗai bija lemts būt par pulkveža Kalpaka pēdējo kauju.

Uzvaras gribā degdams, pulkvedis Kalpaks enerģiski stājās pie uzsāktā uzbrukuma turpināšanas. Cīņa bija paredzama jo sevišķi sīva, bet tas nebūt neatbaidīja latvju kaŗaspēka pavēlnieku. Reiz viņa vadīto vienību šķēpi bija sākuši dragāt pretinieka rindas, tam tā bija jāturpinājas līdz galīgai uzvarai. Pulkveža Kalpaka parašā nebija apmierināšanās tikai ar vienu, kādu atsevišķu vai acumirklīgu panākumu. Viņa uzdevums bija liels un tāls: visas zemes atbrīvošana no svešām varām. Tikai tad viņš atkal, mierīgi, kā atnācis, varēja aiziet atpakaļ uz savām tēva mājām. Reiz viņš bija uzņēmies pienākumu, tad arī šis pienākums viņam bija jāpilda, jāizpilda uzdevums, kas izriet no šī pienākuma un jāpiepilda tā griba, kuŗa dega ne tikai viņa, bet arī viņa vadīto kaŗotāju sirdīs. Šis lielais latvju kaŗavadonis nemaz citādi neprata domāt.

6. martā, jau rīta agrumā, bija nolikts uzbrukuma turpinājums. Kā vienmēr visos izšķiŗošos brīžos, tā arī šoreiz pulkvedis Kalpaks atradās tiešā kaujas līnijā. Pārskatīdams personīgi visu kaujas lauku un sekodams cīņu gaitai un norisei, viņš uz vietas deva vajadzīgos rīkojumus un pavēles. Uzbrukuma sākums iezīmējās ar jūtamiem panākumiem. Straujā triecienā Kalpaka vadītās vienības izsita lieliniekus no Skrundas skolas un mācītāja muižas rajona. Sekoja pavēle uzbrukumu turpināt caur mežu. Netālu no Skudru mājām, uz uzbrucēju priekšgalā ejošiem jātniekiem tika atklāta pēkšņa uguns. Būdams pārliecināts, ka sadursme notiek ar atkāpjošamies lieliniekiem, pulkvedis Kalpaks ātri nodeva attiecīgās pavēles, bet pats ar savu štābu devās uz lielceļa malā atrodošos uzkalniņu, lai no turienes varētu labāki novērot kaujas gaitu. Bet tikko pulkvedis bija novietojies uzkalniņā, pret to sāka lidot ložu spieti. Bija iedegusies nikna cīņa. Bez apstājas tarkšķēja ložmetēji. Viņu raidītais ložu lietus arvien jo vairāk sāka apņemt uzkalniņu. Citu mudināts, pulkvedis Kalpaks beidzot nolēca no uzkalniņa, lai ložu netraucēts, cīņas gaitas novērošanu turpinātu no mežmalas. Pulkvedis saprata, ka cīņa ir iegājusi izšķiŗošā pakāpē un tā notiek uz dzīvību un nāvi. Viņš viss dega un kūsāja līdzi kaujas gaitai. Ik vaibsts tā tēraudcietā sejā bija sasprindzināts un, nepiegriezdams vērību blakus apstākļiem, pavēlnieks asu skatu urbās tumšo stāvu kustībās, kuŗi virzījās arvien tuvāk domātam ienaidniekam. Strauji pārlēcis pār lielceļa grāvi, Kalpaks pēkšņi saļima. Bez vaida. Bāla bija viņa seja, kad pie sava vadoņa piesteidzās kapteinis Ķīselis ar Kociņu. Sāpes pārvarot, pulkvedis ieminējās, ka viņš, laikam, esot ievainots. Satvēruši saļimušo pulkvedi, abi virsnieki ar to devās uz lielceļu. Kad piesteidzās ārsts un apskatīja brūci, tad visiem tapa skaidrs, kas noticis. Lode bija ķērusi vēderu un ievainojums izsauca iekšēju asiņošanu. Visu apkārtstāvošo galvas lēni noslīga lejup un kauju ugunīs norūdīto kaŗavīru acis palika valgas.

Tanī pat laikā pa ceļu tuvojās kopvedis Balodis. Savas rotas priekšgalā viņš skriešus devās uz priekšu, palīgā pārējām bataljona vienībām. Nezinādams, kas noticis, viņš piesteidzās pie zemē gulošā pulkveža. Un tikko Balodis bija pienācis, ievainotais pavēlnieks, vēl pēdējos spēkus saņēmis, mēģināja piecelties sēdus, bet tad, redzot un jūtot, ka viņa ceļš iet uz beigām, izstiepis roku pret Balodi, viņš nodeva savu pēdējo pavēli, izdvesdams: «Balodi, paliekat manā vietā.» Izrunājis šos vārdus, pulkvedis Kalpaks atkrita uz sniegā izklātām segām, mirēju pārņēma agonija un, pēc neilgas cīņas ar nāvi, viņš bija miris. Lielais kaŗavadonis un savas tautas dižākais dēls savu karsti pukstošo sirdi bija atdevis Tēvuzemei un, neredzēdams slavā atmirdzam savu pulku uzvaras karogus, viņš Saldus lielceļa malā beidza skatīt latvju zemi, — to zemi, kuŗai viņš kopš šūpuļa bija dzīvojis un kuŗa nu viņa pīšļus apņēma ar savu veldzi.

Latvijas armija bija zaudējusi savu pirmo virspavēlnieku un vadoni. Zaudējusi to pie tam drāmatiskos apstākļos, jo, kā vēlāk izrādījās, viņš bija kritis nevis no ienaidnieka, bet toreizējo sabiedroto lodes. Nožēlojamam pārpratumam pateicoties, kaujas karstumā abas sabiedroto vienības, viena otru noturēdamas par ienaidniekiem, bija uzsākušas iznīcinošu kauju. Šī pārpratuma bilance bija ārkārtīgi smaga un drūma. Kalpaka nāve ikviena latvju kaŗavīra krūtīs iededzināja asas un smeldzošas sāpes un dziļš sēru plīvuris pārklājās ne tikai pār armiju, bet arī visu latvju tautu. Bet sava vadoņa nāvi atmaksādami, kritušā pulkveža mantinieka vadīti, latvju kaŗotāju šķēpi vēlāk tomēr piepildīja to, ko piepildīt nebija lemts pulkvedim Kalpakam.

Lai cik arī drūmas šķita esam 1919. gada 3. janvāŗa un 6. marta dienas, tās latvju kaŗotājiem tomēr bija un palika — gājiens pretim slavai.

*

Pulkvedis Kalpaks pēc nāves tika apbalvots ar Lāčplēša kaŗa ordeņa visām trim šķirām.

Ar ordeņa III šķiru viņš apbalvots par to, ka kritiskā brīdī — 1. janvārī 1919. gadā uzņēmās virspavēlniecību Latvijas kaŗaspēkā, 3. martā 1919. gadā pārcēlies zem stipras lielinieku uguns pār Ventas upi ar divām rotām, sakāvis veselu pretinieka pulku un ieņēmis stipri apcietināto punktu — Skrundas Jauno muižu.

Ar ordeņa II un I šķirām Latvijas bruņoto spēku pirmais vadonis pulkvedis Oskars Kalpaks apbalvots par to, ka pēc Latvijas brīvvalsts proklamēšanas, uzņemdamies pirmo kaŗaspēka vienību vadīšanu, kad vēl visur bija tikai trūkums, bet sarkanarmija gāzās virsū, ieņemot valsts lielāko daļu, viņš ar cietu enerģiju un nelokāmu ticību Latvijas nākotnei, visai grūtos apstākļos noorganizēja patriotismā un kaujas garā stiprus mūsu pirmos bruņotos spēkus un, nostādamies viņu priekšgalā, rādīdams visos īstos varoņdarbos dzīvu priekšzīmi, vada cīņā pret lielā pārspēkā esošu, labi apbruņotu ienaidnieku, nepārtrauktā kauju virknē apturēja viņa uzmākšanos, atsita uzbrukumus un beidzot uzsāka uzvarām pilnu gājienu, dzenot ienaidnieku no Latvijas ārā. Savu cīnītāju priekšā viņš krita varoņa nāvē, bet viņa iedvestā varonība un nodibinātās tradicijas bija tas spēks, kas Latvijas armiju veda pie savas zemes pilnīgas atbrīvošanas.

Pulkvedis-ltn. K. Vidiņš

Kaujas apmācība

(Turpinājums.)

Karte 1:25.000.

Minēto karti 1938. gada abonentiem «Aizsarga» redakcija izsūta pēc 30 santimu (pastmarkās) saņemšanas, pārsūtīšanas izdevumu segšanai.

1./6. K. P. kom-ŗa darbība un pavēles pie priekšgrupu pozicijas ieņemšanas.

1. Plk. 03.20 rotas kom-ris pie Vuziļiški 5 saņem btl-na k-ŗa mutvārdu pavēli, pēc kam jāšus dodas pie savas rotas, kuŗa atrodas ar kodolu pie Lužņevas mž. vns. 1.

2. Plk. 03.30 rotas kom-ris atgriežas pie rotas kodola Lužņevas mž. vns. 1 un pavēl rotai turpināt gājienu.

3. Plk. 04.10 rotas kodols sasniedz ceļa dakšu pie Markauki 1, kur tiek no rotas kom-ŗa apturēts.

4. Plk. 04.20 rotas k-ris pie Markauki 1 pēc kartes (tumsas dēļ punktus apvidū vēl nevar parādīt) dod sekojošo mutvārdu pavēli, pie kuŗas došanas klāt visi str. vadu kom-ŗi, ložm. vada k-ris, prettanku šauteņu gr. k-ris un vicevirsseržants:

Pavēle priekšgrupu pozicijas ieņemšanai.

I. S t ā v o k l i s:
Ienaidnieks vakardien pēc pusdienas ieņēmis Kaunata. Saskaros ar ienaidnieku mūsu jātnieki. Var sagaidīt, ka ienaidnieks šodien turpinās virzīšanos uz R, pēc kam tas var nākt saskaros ar mums pēc 3—4 stundām.

II. U z d e v u m s:
1. R o t a s:
Rotai uzdots ieņemt priekšgrupu poziciju un līdz plk. 09.00 pretoties, sedzot btl-na aizstāvēšanās pozicijas noorganizēšanu.

Darbības robežas:
Pa kreisi ar 5. K. P. — Prudu pmž. vns. 4 (5. K. P.), Ismeri 11 (mūsu rotai);
pa labi ar II/6. K. P. — Lužņevas mž. vns. 10, Ribčinskaja 4, 5. un 6. (visi p. p. mūsu rotai).
Rotai piedalīts 1 lžm. vads.

2. K a i m i ņ u:
Pa kreisi no mums atradīsies 5. K. P., bet pa labi II/6. K. P. priekšgrupas.

III. I z p i l d ī š a n a.
1. Priekšgrupu pozicijas nospraušana:
Pretošanās līnija — Ribčinskaja 5, Markauki 5, Ismeri 10.
Novērošanas līnija — Soboļi 2, Jaun-Domi 4.

2. Spēku sadalījums:
Vadiem ieņemt pretošanās pozicijas sekojošos rajonos:
I vads — Ribčinskaja 5, 4 un Ribčinskajas meža A mala;
II vads — Markauki 2 un 5, Druvas 5;
III vads — Kps, Ismeri 10, Druvas 6 un 3.
Ložmetējiem novietoties:
1 gr. — uz paugura pie Markauki 2;
1 gr. — Ribčinskajas meža ZA stūrī.
Turpat novietoties pa vienai prettanku šautenei.

3. Drošība.
Katram vadam izlikt pa vienai patšautenes grupai ar novērošanas uzdevumu uz novērošanas līnijas sekojošos punktos: I v. — Soboļi 2, II v. — Markauki 3, III v. — Jaun-Domi 4.
Atiešanas ceļi: no Jaun-Domi 4 gar ezera malu uz Ismeri 10; no Markauki 3 pa krūmiem uz Markauki 2; no Soboļi 2 caur Markauki 7 uz Ribčinskajas meža ZA stūri.

IV S a k a r i.
Komandpunkti:
Bataljona — Lužņevas mž. vns. 1.
Mans — Ezerēni 1.
I vada — Ribčinskajas meža DA mala pie stigu krustojuma.
II vada — Markauki 6.
III vada — Kps.
S i g n ā l i:
Sprostuguns — sarkanas raķetes.
Kaujas rati — dūmu raķetes.

V. A i z m u g u r e:
Btl. pārsienāmais punkts — Lužņevas mž. vns. 5. Rotas ievainoto savākšanas punkts — Ezerēni 2.
Bataljona virtuves — Vuziļiški 5.
Rotas kaujas vezumiem pēc municijas izdošanas atiet uz Vuziļiški 8; turpat arī ložm. ratiem.

Pēc šīs pavēles došanas rotas kom-ris pavēl to atkārtot, pēc kam turpina:
«Vienībām nekavējoties iziet uz saviem iecirkņiem. Es plk. 05.00 apjāšu pretošanās līniju no labā spārna.
Tagad plk. 04.40!
Ir kādi jautājumi? — Nav!
Iziet!»

5. No plk. 05.00 līdz 05.45 rotas kom-ris apjāj pretošanās līniju un dod sekojošas pavēles pozicijas noorganizēšanai un nocietināšanai:

Pavēle pozicijas noorganizēšanai un nocietināšanai.

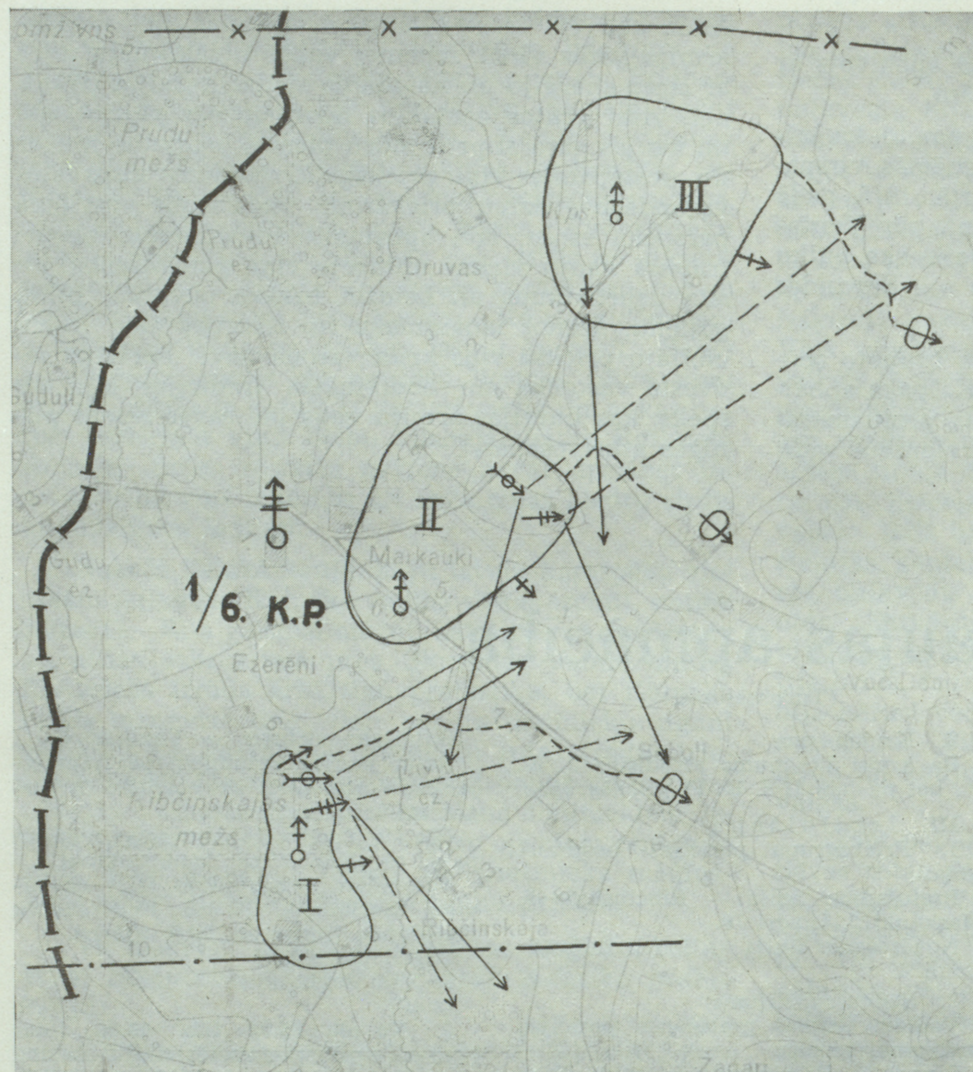
Kopsavilkums.

I U g u n s p l ā n s.
Esmu nolēmis ar pretošanās ešelona ložmetēju tālo uguni sākt apšaudīt ienaidnieku, nākot tam pāri Jaun-Domi un Vec-Domi augstienēm. Nākot ienaidniekam pāri, priekšgrupu novērošanas līnijai atklāt uguni arī ar šautenēm un patšautenēm.

T ā l ā u g u n s:
Ar ložm. grupu no Markauki 2 rajona pa Jaun-Domi augstieni, papildus pa Vec-Domi augstieni.
Ar ložm. grupu no Ribčinskajas meža ZA stūŗa pa Vec-Domi augstieni, papildus pa Jaun-Domi augstieni.

S p r o s t u g u n s p r e t o š a n ā s l ī n i j a s p r i e k š ā:
1 lžm. gr. no Markuki 2 rajona: g. š. v. uz Zivju ez., sprostojot pieejas pie Markauki 5; p. š. v. uz Ismeru ezers, sprostojot pieejas pie Kps.
1 lžm. gr. no Ribčinskajas meža ZA stūŗa: g. š. v. uz Markauki 4, sprostojot pieejas pie Markauki 5; p. š. v. uz Sosnas meža Z galu, sprostojot pieejas pie Ribčinskaja 5.

A i z s a r d z ī b a p r e t k a u j a s r a t i e m:
1 prettanku šautene no Markuki 2 ar g. š. v. uz Soboļi 2, bet p. š. v. uz Ismeru ezers.

1/6. K. P. novietojums priekšgrupu pozicijā.

1 prettanku šautene no Ribčinskajas meža A malas ar g. š. v. uz Sosnas meža ZA stūri, bet p. š. v. uz Soboļi 2.

Uguns sakari starp vadiem:

I vadam ar 1 patšauteni no Ribčinskajas meža ZA stūŗa sprostot pieejas pie Markauki 5.

III vadam ar 1 patšauteni no Druvas 3 sprostot pieejas pie Druvas 2.

II. Apvidus sagatavošana. Sagatavot apšaudes lauku un ierīkot strēlnieku bedres šaušanai no ceļa. Vadiem savos darbības iecirkņos izpostīt visus tiltus līdz novērošanas līnijai, to ieskaitot.

6. No plk. 07.00 līdz 07.20 rotas kom-ris pavada btl-na kom-ri pie priekšgrupu pozicijas apskates.

Tiek paredzēts 1 baterijas sprosts Kps priekšā un 2 mīnum. sprosts Markauki 5 priekšā.

7. Plk. 08.30 rotas kom-ris saņem btl-na rakstveida pavēli par atiešanu btl-na rezervē, pēc kam visiem vadu kom-ŗiem un prettanku šauteņu k-ŗiem nosūta sekojošo rakstveida pavēli:

«Plk. 09.00 priekšgrupas izliks kaujas ešelona rotas, pēc kam mūsu rota aties btl-na rezervē uz Ļadu mežs.

Pavēlu:

I vadam, pēc tam, kad 3. rota izliks priekšgrupu pie Kps, atiet caur Druvas 1 un Prudu mežs uz Ļaudu mežs.

II vadam, kopā ar 1 lžm. grupu un 1 prett. šauteni, kas novietoti vada iecirknī, pēc tam, kad 3. rota izliks pa 1 priekšgrupai pie Markauki 2 un Markauki 5, caur Guduļi 4 atiet uz Ļadu mežs.

I vadam, kopā ar 1 lžm. grupu un 1 prett. šauteni, kas novietoti vada iecirknī, pēc tam, kad 2. rota izliks pa 1 priekšgrupai pie Ribčinskaja 5 un meža A malā, caur Ribčinskajas un Lužņevas mežu atiet uz Ļadu mežu.

Vadiem pirms atiešanas ziņot man uz Ezerēni 1.»

8. Plk. 09.10 rotas kom-ris pa tālruni ziņo btl-na kom-rim, ka priekšgrupas izliktas no kaujas ešelona rotām un 1. rota atiet btl-na rezervē uz Ļadu mežs.

Pēc šī ziņojuma nodošanas, arī pats rotas kom-ris ar savu grupu dodas uz Ļadu mežs.

Iztirzājums.

1./6. K. P. bija uzdots ieņemt priekšgrupu poziciju un līdz plk. 09.00 pretoties.

Ja priekšgrupām dots pretošanās uzdevums, tad priekšgrupu pozicijā spēkus parasti sadala 2 ešelonos — novērošanas un pretošanās ešelonā. Pretošanās ešelons sastādās no atbalsta punktiem, kuŗus ieņem vadi vai kaujas grupas, pastiprinātas ar kājnieku smagiem ieročiem.

Ņemot vērā frontes platumu, rotas k-ris pretošanās ešelonā novietoja visus savus 3 strēlnieku vadus vienā līnijā. Pie šaurākas frontes un piemērota apvidus lietderīgi paturēt kādu vadu rotas rezervē.

Atbalsta punkti jāieņem tā, lai uz pretošanās linijas panāktu pēc iespējas nepārtrauktu uguni (uguns sakarus), ko rotas k-ris arī visumā veicis.

Atstarpju apsargāšanā starp atbalsta punktiem, sevišķi šo punktu sānu nodrošināšanā, var piedalīties arī kājnieku smagie ieroči no galvenās aizstāvēšanās pozicijas.

Novērošanas ešelons sastādas no pretošanās ešelona uz priekšu izvirzītiem novērošanas posteņiem un patruļām. Svarīgākos virzienos var izvirzīt arī atsevišķas grupas, kā to darījis 1. rotas k-ris konkrētā gadījumā. Jāizliek tik daudz novērošanas posteņu, lai panāktu nepārtrauktu novērošanu un lai ienaidnieks nevarētu nepamanīts pāriet priekšgrupu novērošanas līniju. Ja redzes sakarus starp atsevišķiem posteņiem panākt nevar, tad atstarpes jānovēro ar patruļu palīdzību, sevišķi naktī un miglā. Naktī un miglā parasti jāpalielina arī novērošanas posteņu skaits.

Novērošanas ešelona uzdevums, kā to norāda jau pats nosaukums, — ir novērot. Uzbrūkot lielākiem ienaidnieka spēkiem, novērošanas ešelons ziņo un atiet pie pretošanās ešelona.

Tomēr nekad nedrīkst aizmirst, ka gadījumos, kur novērošanas ešelons sastādīts no atsevišķām grupām, kā mūsu konkrētā gadījumā, tam ienaidnieka izlūku patruļas arvien jāatsit. Ienaidnieka izlūku patruļas priekšā, neskatoties uz novērošanas uzdevumu, šīs grupas tomēr atiet nedrīkst.

Priekšgrupu attālums no G. K. L. atkarīgs no uzdevuma, apvidus un uguns pabalsta iespējamības (priekšgrupas no galv. aizst. pozicijas pabalsta ar artilerijas un kājnieku smago ieroču uguni).

Ja šis attālums būs par mazu, tad priekšgrupas nesegs galv. aizst. poziciju no ienaidnieka izlūkošanas un pārsteigumiem; ja šis attālums būs par lielu, tad priekšgrupas nevarēs pabalstīt no galv. aizst. pozicijas ar kājnieku smago ieroču uguni, un tām draud briesmas tapt sakautām atsevišķi. Praksē parasti šis attālums svārstās ap 1 km.

Uzdevums: Uzrakstīt 1. rotas II vada kom-ŗa darbības aprakstu un pavēles pie priekšgrupu pozicijas ieņemšanas.

1./6. K. P. II vada kom-ŗa darbība un pavēles pie priekšgrupu pozicijas ieņemšanas.

1. Plk. 04.40 vada kom-ris pie Markauki 1 saņem no rotas komandieŗa mutvārdu pavēli par pretošanās pozicijas ieņemšanu.

Pēc pavēles saņemšanas no rotas komandieŗa, vada komandieris dodas pie sava vada un noved to no ceļa Markauki 1 sētā. Vada patšauteņu un municijas rati seko vadam.

Markauki 1 sētā vada komandieris, piesaucis pie sevis vada seržantu un

grupu komandieŗus, visam vadam dzirdot dot sekojošo mutvārdu pavēli, norādot visus jau krēslā redzamos punktus apvidū:

Pavēle priekšpozicijas ieņemšanai.

I. Stāvoklis:

Ienaidnieks vakardien pēc pusdienas ieņēmis Kaunata, kas apmēram 15 klm no šejienes. Saskaros ar ienaidnieku mūsu jātnieki. Var sagaidīt, ka ienaidnieks turpina virzīšanos uz R, pēc kam tas var pienākt pie mūsu pozicijas pēc apmēram 3 stundām.

Mūsu rota ieņems priekšgrupu poziciju ar uzdevumu segt galvenās aizstāvēšanās pozicijas noorganizēšanu.

II. Uzdevums:

1. Vada:

Mūsu vadam uzdots ieņemt pretošanās poziciju Markauki 2, Markauki 5 un Druvas 5 rajonu un segt galvenās aizstāvēšanās pozicijas noorganizēšanu. Vadam jāizliek 1 patš. grupa ar novērošanas uzdevumu pie Markauki 3.

2. Kaimiņu:

Vienlaicīgi ar mūsu vadu pretošanās poziciju ieņems:

pa kreisi (uz Z) — III vads, Kps rajonā;

pa labi (uz D) — I vads Ribčinskajas mežā A malā.

1. ložm. grupa un 1 prettanku šautene atradīsies Markauki 2 rajonā.

III. Izpildīšana:

1. Spēku sadalījums pretošanās ešelonā:

uz paugura pie Markauki 2 — 1. un 4. grupa, ar vada seržantu kā komandieri;

uz paugura pie Markauki 6 — pārējās grupas manā vadībā.

2. Drošība:

Vada seržantam izlikt 1. grupu pie Markauki 3 ar novērošanas uzdevumu; atiešanas ceļš pa krūmiem uz Markauki 2;

III vads izliek priekšgrupu pie Jaun-Domi 4, bet II vads — pie Soboļi 2.

IV. Sakari:

1. Komandpunkti:

Rotas — Ezerēni 1.

Vada — Markauki 6.

2. Signāli:

Sprostuguns — sarkanas raķetes.

Kaujas rati — dūmu raķetes.

V. Aizmugure:

Rotas ievainoto savākšanas punkts Ezerēni 2.

Grupām paņemt virs normas 1 U D., pēc kam vada patšauteņu un municijas ratiem atiet uz Vuziliški 8.

Pēc šīs pavēles atdošanas vada komandieris pavēl to atkārtot, pēc kam turpina:

«Grupām nekavējoties saņemt virs normas municiju, pēc kam atkal nostāties!

Tagad plk. 05.00.

Pēc apmēram 20 minūtēm, apstaigājot poziciju, ieradīšos Markauki 2.

Ir kādi jautājumi?

Nav! —

Iziet!»

2. Plk. 05.05 vada komandieris ved 3 grupas uz Markauki 6, kur tās novieto aizsegā un izliek sargposteni, pēc kam ar grupu komandieŗiem iet izlūkot pozicijas grupām. Pozicijas grupām vada komandieris grupu komandieŗiem norāda tieši apvidū (skat. schēmu).

Pēc tam sagaida rotas komandieri, no kuŗa saņem pavēli pozicijas noorganizēšanai un nocietināšanai, pēc kam apstaigā vada iecirkni un dod sekojošo mutvārdu pavēli.

Pavēle vada pozicijas noorganizēšanai un nocietināšanai.

Kopsavilkums.

I. Uguns plāns:

Rotas komandieris nolēmis ar pretošanās ešelona ložmetēju tālo uguni sākt apšaudīt ienaidnieku, nākot tam pāri Jaun-Domi un Vec-Domi augstienēm.

Nākot ienaidniekam pāri priekšpozicijas novērošanas līnijai Soboļi 2, Jaun-Domi 4, atklāt uguni arī no šautenēm un patšautenēm.

Tālās apšaudes sektori:

3. grupai — Ribčinskaja 1 un Soboļi 1;

5. grupai — Ribčinskaja 1 un Vec-Domi 10;

2. grupai — Soboļi 3 un Vec-Domi 10;

1. un 4. grupai — Soboļi 2 un Jaun-Dom. 3;

Tālo uguni patšautenēm vest no papildu pozicijām.

Sprostuguns pretošanās līnijas priekšā:

Visām strēlnieku grupām un patš. grupu šauteņu strēlniekiem šaušanas virziens statenisks pretošanās līnijai;

3. grupas patšautenei: g. š. v. uz Markauki 3, sprostojot pieeju pie 2. grupas; p. š. v. uz Markauki 7.

2. grupas patšautenei: g. š. v. uz Zivju ezers, sprostojot pieeju pie 3. grupas; p. š. v. uz Markauki 3, sprostojot pieeju pie Markauki 2;

1. grupas patšautenei: g. š. v. uz Vec-Domi 10; p. š. v. uz Zivju ezers, sprostojot pieejas pie Markauki 5 un 6.

Vadu pabalstīs:

1 patšautene (III vada) no Druvas 3, sprostojot pieeju pie Markauki 2;

1 lžm. grupa no Markauki 2 rajona, sprostojot pieejas pie Markauki 5 un 6;

1 prettanku šautene no Markauki 2 rajona ar g. š. v. uz Soboļi 2;

1 patšautene (I vada) no Ribčinskajas meža ZA stūŗa, sprostojot pieejas pie Markauki 5 un 6;

1 lžm. grupa no Ribčinskajas meža A malas, sprostojot pieejas pie Markauki 5 un 6;

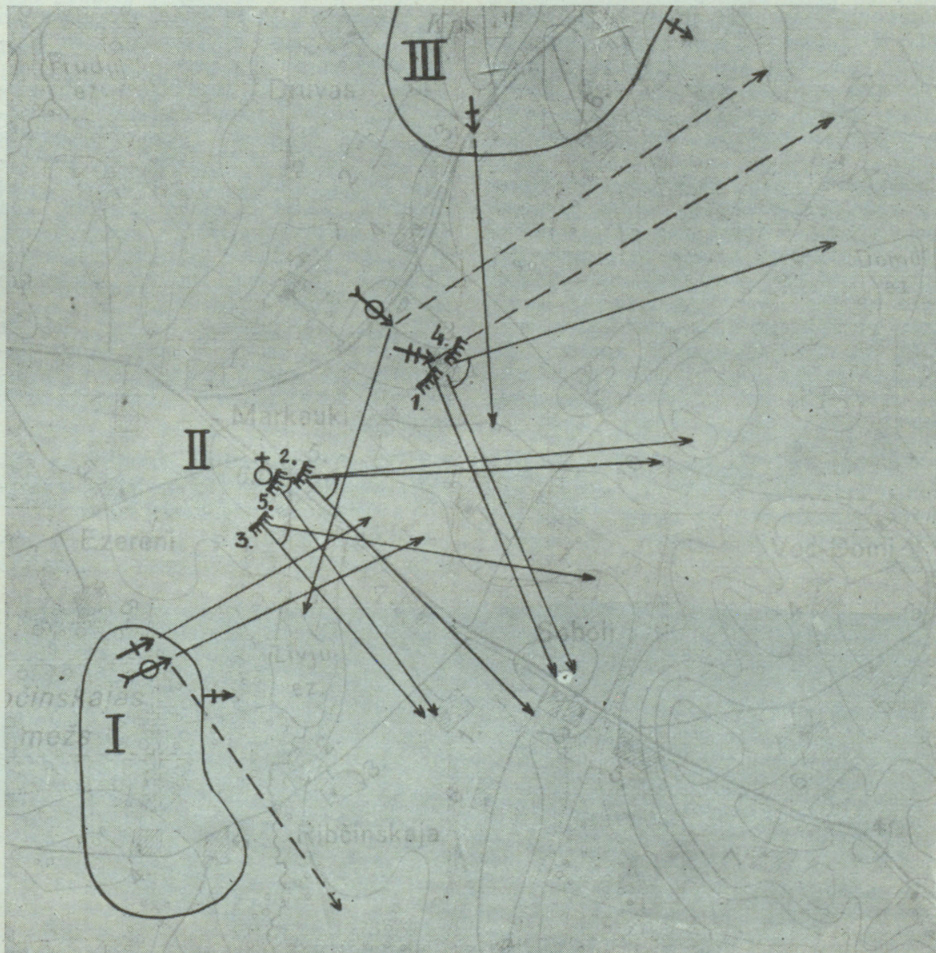
1 prettanku šautene no Ribčinskajas meža A malas ar p. š. v. uz Markauki 7.

II. Apvidus sagatavošana:

Grupām sagatavot apšaudes lauku un ierīkot strēlnieku bedres šaušanai no ceļa.

Kaujas grupai pie Markauki 2 izpostīt tiltus pie Vec-Domi 10 un starp Markauki 1 un 2, bet 5. grupai Markauki 5 priekšā.

3. Plk. 06.00 vada komandieris pēc vada iecirkņu apstaigāšanas, atgriežas savā komandpunktā, kur paliek un novēro 2., 3. un 5. grupas nocietināšanas darbus.

1. rotas II. vada novietojums priekšgrupu pozicijā.

4. **Plk. 07.30** vada komandieris saņem no rotas komandieŗa paziņojumu, ka Markauki 5 priekšā paredzēts arī sprosts no 2 mīnumetējiem.

5. **Plk. 08.50** vada komandieris saņem rotas komandieŗa rakstveida pavēli par atiešanu bataljona rezervē, pēc kam nosūta vada seržantam sekojošo rakstveida pavēli:

«Plk. 09.00 priekšgrupas izliks kaujas ešelona rota, pēc kam mēs atiesim bataljona rezervē uz Ļadu mežs.

Pēc tam, kad 3. rota izliks priekšgrupu pie Markauki 2, Jums ar kaujas grupu, ņemot līdzi lžm. grupu un prettanku šauteni, kas novietoti Markauki 2 rajonā, atiet uz Ezerēni 2 un man ziņot.»

6. **Plk. 09.00,** kad 3. rota izlikusi priekšgrupu arī pie Markauki 5, vada komandieris savāc 2., 3. un 5. grupu aiz Markauki 6 ēkām, kur pavēl grupām sakārtoties, pēc kam komandē:

«Aiz manis kolonnā pa divi — brīvsolī — marš!»

un ved grupas uz Ezerēni 2.

Ejot gaŗām Ezerēni 1, vada komandieris ar ziņnesi paziņo rotas komandierim uz Ezerēni 1 par vada atiešanu. No Ezerēni 2 viss vads caur Guduļi 4 tiek vests uz Ļadu mežs.

Iztirzājums.

Pēc rotas komandieŗa pavēles saņemšanas, vada komandieris izved vadu no rotas kopējās kolonnas un novieto Markauki 1 sētā, lai te netraucēti varētu dot pavēli.

Tā kā laika pozicijas ieņemšanai un noorganizēšanai nav daudz, tad visumā jāsteidzas. Tādēļ vada komandieris, cik vien ātri iespējams, nolemj vispirms poziciju ieņemt, t. i. izbīdīt savus spēkus pozicijā, pēc kam veikt pozicijas izlūkošanu un noorganizēšanu.

Lēmumu par pozicijas ieņemšanu vada komandierim nākas pieņemt pēc kartes. Visumā pēc kartes nākas dot arī attiecīgo pavēli, jo tumsas dēļ apvidū vēl maz kas redzams. Ņemot vērā minēto, pavēlē pat nevar konkrēti norādīt pozicijas atsevišķām grupām, ko varēs tikai vēlāk apvidū. Tā kā ienaidnieks var būt klāt kuŗu katru acumirkli, tad pozicijas ieņemšanu nevar atlikt, bet tā jādara kaut vai pilnīgā tumsā.

Pēc pozicijas ieņemšanas vada stāvoklis uzlabojas, jo tas jau spēcīgs saņemt ienaidnieku ar uguni, kaut arī neorganizētu, jo trūkst vēl uguns plāna.

Tūlīt pēc pozicijas ieņemšanas vada komandieris apstaigā, kopā ar rotas komandieri vada iecirkni. Rotas komandieris, apstaigājot vada iecirkni no D uz Z, dod pavēli par poziciju noorganizēšanu (uguns plāns) un nocietināšanu.

Pēc šīs pavēles saņemšanas vada komandieris vēlreiz apstaigā savu iecirkni, ejot no Z uz D, un tagad jau galīgi norāda grupām pozicijas un šaušanas virzienus, kas izpaužas viņa pavēlē pozicijas noorganizēšanai un nocietināšanai.

Te mēs nerunāsim sīkāki par vada uguns plānu, jo to apskatīsim vada darbībā galvenās aizstāvēšanās pozicijā. Ņemsim vērā tikai vienu, ka pretošanās pozicijā galvenā vērība pie uguns plāna sastādīšanas jāpiegriež tālai apšaudei, bet ne sprostiem tieši pretošanās līnijas priekšā. Diametrāli pretēji jārīkojas pie aizstāvēšanās, jo te galvenā vērība jāpiegriež sprostugunij G. K. L. priekšā.

Kas attiecas uz grupu poziciju izvēli, tad pie aizstāvēšanās šīm pozicijām jābūt pēc iespējas grupētām dziļumā, ko parasti var panākt, novietojot grupas uz priekšējām nogāzēm. Turpretim pie pretošanās nav izdevīgi grupas novietot uz priekšējām nogāzēm, jo tad tām grūti vajadzības gadījumā atrauties un atiet. Tādēļ, ieņemot pretošanās poziciju, mēs atsakāmies no liela dziļuma (ko mēs arī drīkstam, jo nav mūsu uzdevums aizstāvēties izšķirīgi), un parasti novietojam grupas skaustu tuvumā, lai tās vieglāki varētu vajadzības gadījumā atrauties un atiet. Tas pats attiecas arī uz kājnieku smagiem ieročiem.

Kas attiecas uz apvidus sagatavošanu, tad visumā vada komandierim nākas tikai atkārtot rotas komandieŗa pavēli. Tomēr daži darbi, kā, piemēram, šai gadījumā tiltu postīšana, jau konkrēti jāsadala starp grupām. Tā tad jo mazākas vienības komandieris, jo mazāk tas drīkst pavēlēt vispārīgos vilcienos, bet tam saviem padotiem jādod konkrēti uzdevumi.

Grupu komandieŗu darbību mēs te neapskatīsim, jo tā visumā daudz neatšķiŗas no grupu komandieŗu darbības pie aizstāvēšanās, kuŗu apskatīsim turpmāk.

3./6. K. P. komandieŗa darbība un pavēles pie aizstāvēšanās pozicijas ieņemšanas un noorganizēšanas.

1. **Plk. 03.20** rotas komandieris saņem Vuziliški 5 bataljona komandieŗa pavēli par aizstāvēšanās pozicijas ieņemšanu.

2. **Plk. 03.25** rotas komandieris atgriežas pie rotas, kur, izsaucis uz priekšu vadu komandieŗus, dod sekojošu mutvārdu pavēli, pie kuŗas došanas klāt arī ložm. vada komandieris.

Pavēle gājienam.

I. Stāvoklis:

Ienaidnieka kājnieki vakardien, t. i. 12. IX pēc pusdienas ieņēmuši Kaunata; saskaros ar ienaidnieku mūsu jātnieki. Var sagaidīt, ka ienaidnieks šodien turpina virzīšanos uz R, tā nākot saskaros ar mums pēc apmēram 5 stundām.

II. Uzdevums:

1. Rotas:

Mūsu rotai uzdots ieņemt aizstāvēšanās poziciju uz vispārīgās līnijas Gudu ezers, Prudu ezers.

Kopā ar rotu uz iecirkni izies 1 lžm. vads.

2. Kaimiņu:

Vienlaicīgi ar mūsu rotu aizstāvēšanās poziciju ieņems pa labi (uz D) 2./6. K. P., bet pa kreisi (uz Z) — 5. K. P.

Pa priekšu mūsu rotai uz priekšgrupu poziciju iziet 1./6. K. P.

III. Manevra ideja:

Iet gājiena kārtībā līdz Guduļi 3, no kurienes sākt pozicijas ieņemšanu.

IV. Izpildīšana:

1. Gājiena ceļš:

lielceļš, uz kuŗa mēs atrodamies.

2. Rotas kodola gājiena kārtība:

Rotas komandieŗa grupas ziņnešu-novērotāju posms;

I vada 2 grupas;

II vads;

III vads.

Rotas patšauteņu un patronu rati;

Lžm. vads;

Rotas komandieŗa grupas sanitāru posms.

3. Drošība:

Priekšgrupā I vada kaujas grupa zem vada komandieŗa ltn. A. komandas;

Sakaru ķēdīte ar priekšgrupu 1 st. grupa no I vada;

Novērošana: uz priekšu ziņnešu novērotāju posmam; pa labi — II vadam; pa kreisi — III vadam; atpakaļ — sanitāŗu posmam.

V. Sakari:

Es atradīšos rotas kodola galvā.

Btl-na komandieŗa komandpunkts Lužņevas mž. vns. 1.

Pēc šīs pavēles atdošanas rotu komandieris pavēl to atkārtot, pēc kam turpina:

«Rotai pēc 5 minūtēm nostāties gājiena kārtībā, ar kodola galvu pie šīs ēkas (Vuziliški 2)!

Tagad plk. 03.35!»

Kad rota nostājusies, rotas komandieris to pārbauda un ved uz Guduļi 3.

3. **Plk. 04.30** rotas pienāk pie Guduļi 3. Rotas komandieris to noved no lielceļa sētā, kur ļauj rotai uzposties, bet pats, izsaucis pie sevis visus vadu komandieŗus, dodas ar tiem dzīvojamā ēkā, kur pēc kartes dod sekojošo mutvārdu pavēli.

Pavēle aizstāvēšanās pozicijas ieņemšanai.

I. Stāvoklis:

Jaunu ziņu par ienaidnieku nav.

3./6. K. P. iziet uz savu aizstāvēšanās iecirkni.

II. Uzdevums:

1. Rotas:

Mūsu rotai uzdots līdz gaismas aušanai ieņemt un līdz plk. 09.00 noorganizēt aizstāvēšanās poziciju ar G. K. L. uz līnijas Guduļi 4, Prudu pmž. vns. 7 un 4.

Darbības robežas:

Pa labi (uz D) ar 2./6. K. P. — Ļadu mežs, Guduļi 1, 2, 3 un 4, Markauki 5 (visi p. p. mūsu rotai).

Pa kreisi (uz Z) ar 5. K. P. — Serpauka 1 un 11 (abi p. p. mūsu rotai), Prudu pmž. vns. 4 (5. K. P.), Ismeri 11 (mūsu rotai).

2. Kaimiņu:

Vienlaicīgi ar mūsu rotu aizstāvēšanās poziciju ieņems pa labi (uz D) 2./6. K. P., bet pa kreisi (uz Z) — 5. K. P.

1./6. K. P. ieņemt priekšgrupu poziciju ar uzdevumu segt galv. aizstāvēšanās pozicijas noorganizēšanu; priekšgrupu pozicijas pretošanās līnija Markauki 5, Ismeri 10.

III. Izpildīšana:

1. Spēku sadalījums:

Kaujas ešelonā: pa labi — I vads, bet pa kreisi — II vads.

Darbības robeža starp vadiem: Prudu pmž. vns. 6 un 7, Druvas 2 un 3 (visi p. p. I vadam).

Rezervē III vads meža kvartālā, kas uz R no kvartāla ar uzrakstu «Prudu mežs». Paredzēt un sagatavot prettriecienus virzienā uz Guduļi 5 un virzienā uz A līdz ceļam, kas iet uz ZA no Prudu pmž. vns. 7.

2. Uzdevumi:

Vadiem nekavējoties iziet uz saviem iecirkņiem.

Plk. 05.00 es apjāšu poziciju no D. Mani sagaidīt I vada komandierim Guduļi 4, bet II un III — Prudu pmž. vns. 7.

IV. Sakari:

1. Komandpunkti:

Bataljona — Lužņevas mž. vns. 1.

Rotas — Prudu mežā pie stigu krustojuma, kas uz ZR no Prudu pmž. vns. 7.

I vada — Guduļi 6.

II vada — pie stigu krustojuma, kas uz ZA no uzraksta «Prudu mežs».

III vada — turpat kur rotas.

2. Signāli:

Sprostuguns — sarkanas raķetes.

Priekšgrupas atiet — zaļas raķetes.

Kaujas rati — dūmu raķetes.

V. Aizmugure:

Btl. pārs. punkts — Lužņevas mž. vns. 5.

Rotas ievainoto savākšanas punkts Prudu pmž. vns. 6.

Bataljona virtuves — Vuziližki 5.

Rotas municijas punkts pie rotas komandpunkta, kur novietot 1 U. D.

Rotas patronu un municijas ratiem pēc municijas izdošanas novietoties Serpauka 7.

Pēc šīs pavēles atdošanas rotas komandieris pavēl to atkārtot, pēc kam plk. 04.50 atlaiž vadu komandierus, bet vicevirsseržantiem dod sekojošo mutvārdu pavēli:

«Dodaties uz rotas komandpunktu. Pie pozicijas apjāšanas mani pavadīt 2 ziņnešiem!»

Pēc pavēles atdošanas rotas komandieris dodas apskatīt poziciju.

Iztirzājums.

Plk. 03.20 rotas komandieris pēc btl-na kom-ra pavēles saņemšanas izdara īsu stāvokļa apsvērumu un pieņem lēmumu.

Ņemot vērā uzdevumu, savu tagadējo atrašanās vietu un rīcībā esošo laiku, rotas komandieris nolemj, ka uzdevuma veikšanai, t. i. aizstāvēšanās pozicijas ieņemšanai līdz gaismai un noorganizēšanai līdz plk. 09.00, ir nepieciešamas sekojošās darbības uzskaitīšanas pakāpenība: gājiens līdz rotas aizstāvēšanās iecirknim, pozicijas ieņemšana līdz gaismas aušanai; beidzot — pozicijas noorganizēšana līdz plk. 09.00. Tā kā visumā rīcībā nav daudz laika, tad ar visām šām darbībām samērā jāsteidzas.

Tā mēs redzam, ka pēc pavēles saņemšanas no btl-na komandiera, rotas komandieris izdara īsu stāvokļa apsvērumu un pieņem lēmumu vispārīgos vilcienos visām paredzamām darbībām. Rotas komandieris te nevar vēl pieņemt sīku un konkrētu lēmumu par pozicijas ieņemšanu, jo šam nolūkam nepietiek ar karti vien, bet nepieciešams redzēt apvidu. Pilnīgi nav iespējams pieņemt lēmumu par pozicijas noorganizēšanu (uguns plāns), ko var izdarīt tikai apvidū. Pēc vispārīgā lēmuma pieņemšanas, rotas komandieris stājas pie tā pakāpeniskas izpildīšanas. Kā pirmo tas ņem gājienu.

Saprotams, ka lai dotu gājiena pavēli, viņam no jauna jāizdara jau sīkāks stāvokļa apsvērums un jāpieņem konkrēts lēmums gājienam. To rotas komandieris arī dara, pēc kam dod pavēli gājienam.

Kas attiecas uz gājiena pavēles techniku, tad pavēle varēja būt arī īsāka, bet ļoti steidzamos gadījumos var pat apmierināties tikai ar pantu «izpildīšana» un, varbūt, pantu «sakari». Bet tā kā rotas komandiera rīcībā laika bija drusku vairāk, tad ļoti pareizi, ka tas pavēli dod pilnīgāku.

Kas attiecas uz gājienu pēc būtības, tad rotas komandierim te bija jāatrod pareizais samērs starp diviem kaŗa darbības principiem — spēku taupības principu un drošības principu. Drošības princips prasa norīkojumus, t. i. spēku patēriņu drošības panākšanai, ko izdara, izsūtot izlūkošanu, rūpējoties par apsardzību, organizējot aizsardzības (gaisa, pret kaujas ratiem un pret ķīmisko) u. tml. No otras puses, jo vairāk mēs šos norīkojumus paredzam, jo lielāks būs mūsu spēku patēriņš, kas runā pretim spēku taupības principam.

Ņemot vērā apstākļus (saskaros ar ienaidnieku mūsu jātnieki, nakts, pa priekšu 3. rotai iet 1. rota u. t. t.), jānāk pie slēdziena, ka rotas komandieŗa spertie drošības soļi pilnīgi pietiekoši un, galvenais, — neprasa lielu spēku patēriņu. Pilnīgi atsacīties no šiem drošības soļiem būtu tomēr vieglprātīgi un nepareizi, jo nedrīkst aizmirst, ka faktiskam apdraudējumam atbilstoša drošība ir arī labākais spēku taupīšanas līdzeklis, caur ko mēs ievērojam arī spēku taupības principu.

Pēc nonākšanas pie Guduļi 3, rotas komandieris stājas pie otras pakāpeniskās darbības izpildīšanas, t. i. aizstāvēšanās pozicijas ieņemšanas. Gājiena laikā viņam bija pietiekoši laika pēc kartes sīki apsvērt stāvokli un pieņemt lēmumu. Šā pieņemtā lēmuma realizēšanai, viņš plk. 04,50 atdod pavēli aizstāvēšanās pozicijas ieņemšanai. Vadiem tiek pavēlēts nekavējoties iziet uz saviem iecirkņiem, lai tie līdz turienei nonāktu vēl līdz gaismas aušanai, kad var sākt darboties ienaidnieka lidotāji un atklāt mūsu spēkus un nodomu.

Pozicijas noorganizēšanu (uguns plāns) rotas komandieris paredz sākt tūlīt ar gaismiņu, jo šo darbu tumsā veikt nevar.

Uzdevums: uzrakstīt 3./6. K. P. kom-ra darbību un pavēles aizstāvēšanās pozicijas noorganizēšanai un nocietināšanai.

Idejas un fakti ārvalstu aizsardzībā

Ko pauž franču mil. prese par brīvprātīgiem Spānijā. Franču ģen. Nisels mēģina noskaidrot brīvprātīgo skaitu un viņu vienību organizāciju spāņu pilsoņu kaŗā. Viņš, protams, brīdina, ka sniegtie dati varot būt tikai aptuveni, jo pie vislabākās gribas neesot iespējams gūt noteiktus skaitļus. Pirmie bijuši itaļu brīvprātīgie lidotāji, kuŗi devuši iespēju ģen. Franko piegādāt pastiprinājumus no Afrikas uz Spāniju, kamēr valdības flote vēl pārvaldījusi jūŗu. Spānijas valdības armijai (sarkaniem) jau no cīņu pašā sākuma Pad. Krievija piegādājusi virsniekus, speciālistus un materiālo daļu. Krievu mil. atašejs pat skaitījies kā padomdevējs pie sarkano valdības. No pakāpeniski pienākošiem ārzemniekiem formētas izdaudzinātās internacionālās brigādes. Domā, ka šādu brigāžu ir apm. 12. Brigādē ietilpst 4 bataljoni, katrā apm. 600 brīvprātīgie; citiem vārdiem — brigādē ap 2400 vīru. Ja šim skaitam pievienojot štābus un dienestus, tad varot pielaist, ka šajās internacionālās brigādēs ir ap 30.000 brīvprātīgo. Bez tam vēl dažas brigādes esot jauktas ar ārzemnieku dažādu sastāvu. Visumā spāņu sarkano valdības rīcībā varot skaitīt ap 35.000 ārzemnieku. Šie ārzemnieki esot visdažādāko tautību, bet viņus uzskata tomēr kā samērā labi sagatavotus mil. ziņā. Šo internacionālo brigāžu skaitā ietilpstot pat

kāda «Garibaldi» brigāde, kuŗa it kā saformēta no antifašistiski noskaņotiem itaļiem. Nacionālistu pusē pirmais ārzemnieku leģions bijis «Tercio». No tā sastāva tomēr apm. $^2/_3$ daļas sastādījuši spāņi. Vāci nacionālistiem piegādājuši lielu skaitu lidotāju un dažādu speciālistu, bet organisku vācu vienību tur tomēr neesot. Visstrīdīgākais esot jautājums par itaļu brīvprātīgo skaitu: dienas prese tos aplēš uz 100.000, bet itaļu oficiālās aprindas tos rēķinot ne vairāk kā uz 40.000. Franču ģenerālis domā, ka no itaļiem saformētās vienības arī pilnīgi apbruņotas ar Italijas valdības piekrišanu. Itaļu divīziju tur varot būt pavisam 3: 1) «Littorio», 2) «23. marta» un 3) «Melnās liesmas». Faktiski tās uzskata gan tikai kā pastiprinātas jauktas brigādes, jo katrā skaitoties 6 kājnieku bataljoni. Bataljonā — apm. 650—850 kaŗavīri. Bataljonā esot arī ložmetēju rota, kalnu baterija, prettanku lielgabalu vads, kā arī pa vadam vieglo un smago mīnu metēju. Bez tam divīzijā ietilpst: 1) 3 motorizētas vieglās baterijas, 2) ložmetēju bataljons, 3) 2 cm zenītbaterija, 4) vieglo tanku bataljons (2 rotas, katrā pa 25 vieglіem tankiem), 5) sapieŗu, sakaru, sanitārās un apgādes vienības. Kaujas laikā katrai šādai divīzijai piedalot 4 iznīcinātāju un 1 bumbvežu eskadriļas. Šo divīziju skaitlisko sastāvu pie pilna komplekta vērtē visumā uz 25.000 vīriem. Jauktās brigādēs «Zilā strēle» un «Melnā strēle» arī skaitoties laba daļa itaļu brīvprātīgo. Tā nu galu galā franču ģenerālis nāk pie slēdziena, ka visumā itaļu brīvprātīgo Spānijā varot būt ne vairāk par 35.000—40.000 (La Fr. mil. 18. XI 37.).

Ko saka spāņu speciālists par aviācijas apkaŗošanu pilsoņu kaŗā. Spāņu nacionālistu gaisa spēka komandieris ģen. Kindelans sniedzis paskaidrojumus preses priekšstāvjiem par pieredzējumiem aviācijas izmantošanā un apkaŗošanā. Kā visai sekmīgs pretinieka aviācijas apkaŗošanas līdzeklis izrādījušies iznīcinātāji: no apm. 400 lidmašīnām, kuŗas nogāztas abās pusēs, uz zenītieročiem krītot tikai 10—14 proc. Pārējās likvidējuši iznīcinātāji. Priekšnoteikums iznīcinātāju sekmīgai darbībai katrā ziņā esot labi nokārtots novērošanas dienests, bet arī tad iznīcinātāji spējot iedarboties tikai 30 km aiz frontes, jo modernam bumbvedim 30 km nolidošanai vajadzīgas tikko 5 min. un tas tieši ir tāds laika sprīdis, kas nepieciešams iznīcinātājam vajadzīgā uzbrukuma augstuma iegūšanai. Šo pirmo 30 km joslā aiz frontes tamdēļ arī nodrošināma ar zenītartileriju. Kā sekmīgus zenītieroču kalibrus varot uzskatīt tikai 7,5 cm un lielākus. Mazāku kalibru zenītieroči noderīgi vienīgi zemu lidojošu lidmašīnu apkaŗošanai. Sevišķi no svara zenītartilerijā esot veikla apkalpe: šinī ziņā nacionālisti tālu pārspējot sarkanos. Zenītartilerija, neapšaubāmi, varot noderēt aviācijas uzbrukuma iedarbības aizkavēšanai vai vismaz palēnināšanai, jo uzbrukošās lidmašīnas, ja arī nesaņem tiešus trāpījumus, tomēr spiestas vai nu pagriezties atpakaļ, vai vismaz bumbu nomešana virs mērķa kļūst daudz mazāk precīza. Intervijas noslēgumā ģenerālis izteicies, ka, neraugoties uz iznīcinātāju sekmīgo darbību, gaisa aizsardzības nodrošināšanai Spānijai tomēr nepieciešamas 250 zenītbaterijas, resp. 1000 zenītlielgabali. (M. W. 1927. — 23.)

Kā zviedri ieteic noorganizēt bataljona sanitāro dienestu. Šveices mil. periodika norāda uz zviedru kājnieku bataljona sanitārā personāla organizāciju. Pie zviedru kājnieku bataljona štāba līdz šim skaitījušies 2 ārsti, feldšeris, 16 sanitāri ar 4 nestuvēm, vieni sanitārrati vai 2 sanitārkerras (izmēģinājuma modelis) ar vienu vai diviem braucējiem. Ārstiem paredzēti divriteņi, bet pārējais personāls pārvietojas kājām. Kaujas laikā šī organizācija kā pārsienāmais punkts darbojas joslā, kuŗa segta no šauteņu uguns. No pārsienamā punkta sanitārus ar nestuvēm izsūta priekšējā līnijā. Pēdējā laikā zviedri nākuši pie slēdziena, ka bataljona pārsienamais punkts nedrīkst izvērsties mazā lauka lazaretē, kuŗa saistīta pie vienas vietas, bet tam jākļūst kustīgākam. Lai to panāktu, tam jādod vieglāka materiālā daļa un ātrāki satiksmes līdzekļi. Pielaiž šādu projektu: 1) ārsti ar medicīnisko materiālo daļu vieglā automobilī; 2) 12 sanitāri — uz divriteņiem ar piestiprinātām pie tiem saliekamām nestuvēm; 3) pārējie līdzekļi — piekabē pie automobiļa. Automobili ar piekabi vajadzības gadījumā var izmantot arī ievainoto transportēšanai. Šāda organizācija dotu bataljonam «lidojošu ambulanci» un līdz ar to rastos ekonomija personālā. Tāda iekārta dotu arī iespēju ievainotos ātrāk nogādāt aizmugurē. Zviedri prasot vismaz 1—2 bataljoniem pulkā piešķirt šādu organizāciju jau miera laikā: tā pamazām rastos iespēja to izmēģināt lauka mācībās lielākos attālumos no kaŗaspēka novietnēm. (Schweiz. Monatschr. für Off. all. Waffen 1937. —11.)

Ko vāci prasa no izpletņu lēcējiem. Kā vismazāko vienību, kuŗa vēl spējīga veikt speciālus uzdevumus pretinieka aizmugurē, vācu mil. periodika uzskata grupu, sastāvošu no 6 vīriem. Pašreiz jau gandrīz vai visās valstīs notiekot izpletņu lēcēju sagatavošana un tamdēļ kaŗa gadījumā jārēķinās ar tādu vienību darbību. Izdevīgos apstākļos šādas vienības varot cerēt uz zināmiem panākumiem. «Gaisa kājnieku» organizācijā varot ietilpt: 1) mazas grupiņas, kuŗām var uzdot svarīgu būvju un štābu iznīcināšanu; 2) nelielas vienības — taktisku uzdevumu veikšanai; 3) lielākas vienības — operatīviem uzdevumiem. Pirmo izmantošana būšot vienmēr iespējama. Otrā veida vienības arī jau dažos manevros izmēģinātas. Kas attiecas uz operātīvām «gaisa kājnieku» vienībām, tad tādas mēģinājuši izmantot vienīgi krievi. Kā visizdevīgāko sastāvu pirmā veida vienībām domā 6 vīrus: 1 virsnieks vai instruktors — kā priekšnieks, 1 sapieris — kā spridzinātājs un spridzināmo materiālu pienešanai 4 strēlnieki, kuŗi tai pašā laikā izmantojami arī kā veicamo darbu nodrošinātāji. Šādas izpletņu lēcēju grupas priekšniekam uzstādāmās prasības esot visai augstas: 1) viņam jābūt vīrišķīgam un aukstasinīgam; 2) jāprot ātri un labi orientēties pēc kartes svešā apvidū; 3) pēc iespējas jāpārvalda pretinieka valoda un 4) jābūt ar zināmu praksi pionieru un sakaru dienestā. Kā galveno tomēr uzskata spējas aizraut savus pakļautos viskritiskākos apstākļos. Sapierim jābūt ar lielu praksi spridzināšanas darbā. 4 strēlnieki apbruņojami ar uguns ieročiem, kuŗu skaitā, pēc iespējas, vajadzētu būt arī patšautenei. Viņiem var piekrist tiklab uzbrukuma, kā arī aizstāvēšanās uzdevumi. Visiem izpletņu lēcējiem jābūt labiem peldētājiem. Šo kaŗavīru ietērpam jāveicina maskēšanās. Līdz dodamie uztura līdzekļi jākombinē tā, lai tie aizņemtu mazāk vietas. Šāda grupa rūpīgi sagatavojama uzdevuma veikšanai. Uz rupja mēroga kartes jāapzīmē: 1) izlēkšanas vieta; 2) darbības objekts ar tuvošanās ceļiem; 3) varbūtējie novērošanas punkti; 4) vieta, kuŗā izsēdināto grupu paredzēts uzņemt atpakaļ lidmašīnā un laiks, kad pēdējā tur ieradīsies; 5) ceļi, pa kuŗiem šī vieta sasniedzama, vai pa kuŗiem grupai pašai saviem spēkiem jāatgriežas. Ja uzdevums sevišķi svarīgs, tad, varbūt, vajadzēšot apvienot divas tādas grupas virsnieka vadībā. Domā, ka šādas atsevišķas izsēdinātas izpletņu lēcēju grupas būšot sevišķi izdevīgi izmantot pretinieka mobilizācijas traucēšanai. (M. W. 1937. — 22.)

Kā somi veido savu bruņošanās rūpniecību. Somijā — Jyveskilā — būvējot dižgabalu fabriku. Vajadzīgie līdzekļi jau esot asignēti no parlamenta. Somijas valdība vienojusies ar zviedru ieroču firmu par šīs fabrikas izveidošanu pēc zviedru plāniem un pieredzējumiem. Līdz ar to esot norēgulēts licenču jautājums. Nesen Helsinkos nodibinājusies akciju sabiedrība «O. Y. Ammus» ar pamatkapitālu 10.000.000 somu markas. Šī akciju sabiedrība būvējot municijas un citu bruņošanās priekšmetu vajadzībām fabriku Raumo pilsētā. Šīs fabrikas ražojumi galvenā kārtā paredzēti eksportam. Pēc dažām ziņām, šai fabrikai jau vajadzējis būt gatavai 1937. g. vasarā. (M. W. 1937. — 22.)

Kā Šveice sagatavo valsts saimniecību kaŗa gadījumam. Šveices valdība izstrādājusi likumprojektu par soļiem, kādi speŗami saimnieciskā ziņā, lai sagatavotu valsti kaŗa gadījumam. Šis projekts visai dziļi skaŗot saimniecisko dzīvi. Valdība vispirms jau prasa pilnvaras reģistrēt visus ražošanas avotus, kuŗi var noderēt armijas un tautas apgādāšanai un uzturēšanai kaŗa gadījumā. Nākošā prasība ir, ka kantoniem, pagastiem, sabiedriskiem un privātiem uzņēmumiem jātur krājumā zināmās vietās un noteiktā daudzumā attiecīgas preces vai dzīves uzturam nepieciešamie priekšmeti. Zemkopības ražošanas spējas paceļamas. Kaŗa draudu gadījumā valdība prasa sev plašas pilnvaras, lai bez vilcināšanās būtu iespējams pret attiecīgu atlīdzību atsavināt vajadzīgos krājumus. (M. W. 1937. — 23.)

Ams.

LITERĀRĀ DAĻA

Mūsu žurnāla stāstu sacensībai, kuŗu izsludinājām «Aizsarga» p. g. 5. burtnīcā, pavisam iesūtīti 80 darbi. Novērtējot saņemtos manuskriptus, godalgošanas komisija par labākajiem atzina:

1) Stāstu «Deviņi».
Motto: Kas cīņā krīt par savu Tēvuzemi,
Tam mūžam dzīvam palikt būs un svētam.

2) Stāstu «Gauru līcis».
Motto: F. B. 41017.

3) Stāstu «Pagātnes spogulī».
Motto: Piedodiet, tad arī jums taps piedots.

Godalgošanas komisija piešķīra par stāstu «Deviņi» — pirmo godalgu (Ls 250,—), par stāstu «Gauru līcis» — otro godalgu (Ls 150,—) un par stāstu «Pagātnes spogulī» — trešo godalgu (Ls 100,—).

Atplēšot aploksnes ar autoru vārdiem, izrādījās, ka:

1) pirmās godalgas ieguvējs ir Vilis Lesiņš, Rīgā;

2) otrās godalgas ieguvējs — Valdemārs Kārkliņš, Rīgā;

3) trešās godalgas ieguvējs — V. Šmīdenbergs, Liepājā.

Godalgotos stāstus ievietosim žurnālā «Aizsargs».

Vilis Lesiņš

Godalgots žurnāla «Aizsargs» stāstu sacensībā ar pirmo godalgu.

Deviņi

Invalida stāsts.

Paldies tev, svešais, neredzamais draugs, ka paklausīji nepazīstama vientuļa lūgumam un nebaidījies nokāpt še lejā pie manis.

Nāc tuvāk! — sēdies man pretī!... un neņem ļaunā, ja manā pagrabā gaismas tā pamazāk: te jau saule neiespīdot pat vasaras vidū. Bet gan jau iztiksim; tev dzīvē saules diezgan, kamēr man tā vairs nav vajadzīga: šoruden varu skaitīt septiņpadsmito gadu, kopš mani apņēmusi akluma tumsa, un mana mūža dienas ir pārāk tuvu kapam pienākušas, lai es vēl rūpētos par savu veselību.

Nepārtrauc mani! — es zinu, ko tu gribi sacīt, un atzīstu, ka tas ir taisnība: ikvienai, pat visniecīgākai dzīvībai ir sava vērtība un vieta šīs pasaules dzīvē; bet katrai tām savs laiks un manējais, — es jūtu, — ātri vien būs galā. Jau tagad, naktīs vārtoties bez miega, es dzirdu tur augšā pie loga klauvējam un manu vārdu saucam; un es zinu, ka tie nav vis māņi vai murgi, bet — vecie, krietnie cīņu biedri, kas aicina mani pie sevis. Jā! — tie ir viņi... Es atceros šīs balsis, pazīstu šos soļus, un sirds man saka, ka viņu tālais ceļš nav mērots veltīgi.

Tu tikai nedomā, ka es skumstu par to! — ai, nē! Nāve jau sen vairs nebiedē mani: es bieži esmu sastapiem ar viņu vaigu vaigā, un tagad gaidu to kā atpestītāju, kas atbrīvos manu garu no pārāk apvalkātās un dzīvošanas spēku zaudējušās miesas. Un tā būs labāk; pats redzi: še es nīkstu nevarīgs un viens, bet tur mēs būsim kopā daudzi — bez grūtumiem un vainām; te man visapkārt neizstaigājama nakts, bet tur...

Ak, jā! — nav tālu vairs tā stunda, un taisni tālab es lūdzu tevi nākt, jo mani pēckaŗa paziņas un draugi kur kuŗais aizklīduši, un nebija man cita, ko ataicināt. Tu esi jauns un spēcīgs, — to stāsta tava balss un stingro soļu gaita; tu audzini dēlus, — es bieži dzirdu tos tekājam virs mana pagraba griestiem, kas nespēj apslāpēt viņu skaļās un priecīgās valodas čalojumu; un tā, draugs, es esmu nolēmis iecelt tevi par savu mantinieku. Gan naudas man maz — labi, ja pietiks zārkam un aprakšanai, — totiesu, man ir kāda cita, daudz vērtīgāka manta, kas nedrīkstētu izputēt pēc manas aiziešanas.

Te, lūk, šis baltais krusts ar zelta šķēpiem; gan manas acis to nekad nav redzējušas, tak es jo labi zinu, — kāds viņš izskatās, un mani pirksti prastu atšķirt to starp daudziem līdzīgiem. Šo krustu piešķīra man, bet, taisnību sakot, mana ir tikai devītā daļa no tā: pārējās astoņas godam pelnījuši mani kaŗa draugi, kas, vīru pienākumu un brāļu mīlestības kopā sasaistīti, it visi krita vienā cīniņā. Tālab šī ordeņa zīme tik dārga man un svēta, un mana vienīgā un sirsnīgākā vēlēšanās ir, lai tu to cienīgi glabātu līdz ar mūsu liktenīgās kaujas stāstījumu.

— — — — — — — —

Tas bija tūkstots deviņi simti deviņpadsmitā gada novembrī, nedēļu pēc Daugavas forsēšanas pie Rīgas, bet manā atmiņā tas iekļāvies tik pilnīgi un skaidri, kā nupat aizvakar vai vakar pārdzīvots. Man tā vien rādās, ka pēdējos septiņpadsmit gadus esmu pārlaidis nejauki gaŗā naktī, ar bezmiegu un tumsu kaudamies, bet manas dzīves ritums apstājies un palicis lūk, tur, tais tālajās dienās, kas paceļas kā spoža bāka pār melnu un bezgalīgu ūdeņu bangām.

Man pašam nav vairs ceļa atpakaļ, bet manas domas jo labprāt lido turp; un gara acīm atkal redzu vecās cīņu vietas un mīļos kaŗa biedrus, ausīs ieskanās viņu bezbailīgie kaujas saucieni un ložu spindzēšana un granātrūkoņa, sirds krūtīs it kā atdzīvojas, lai sistu trauksmes zvanu, un straujāk locekļos sāk ritēt asinis.

— Lūk! — mūsu pulks jau sasniedzis Iecavas labo krastu. To atturēt nav jaudājis ne bermontiešu

plato durkļu pārspēks, ne viņu ložmetēju un lielgabalu skaits; to navaid aizkavējuši ne ienaidnieku bruņuvilcieni, ne nāvi streijājošo lidmašīnu kāši, un veltīgi ir smago mīnu graujas ievadītie prettriecieni, — tur nelīdz vairs nekas! — mēs esam še, un še mēs paliekam, lai, visus spēkus kopā savākuši, jau rītu lauztos pāri Iecavai uz Jelgavu un tālāk...

Ir auksta nemīlīga nakts.

Viens otram cieši piespiedušies, mēs guļam cauru miegu pussagrautā šķūņa kaktā, un vēlā rudens vēji, visapkārt plosīdamies, auro un šņāc kā negantu pesteļu bars. Lāgiem tie grabina jumta lubas, liek gauži iečirkstēties plāno sienu šķērsbaļķiem, te atkal brīdi apklust, lai tad ar joni noklaudzētu vaļā atrauts dēlis, kā kaulainas un smagas dūres belziens.

Es guļu un klausos, un brīžiem man viegli iekutas sirds. Gan esmu drusku māņticīgs tak baiļu nesajūtu: man blakus krāc vecais Zīraks, kas Ērzeļkrogū esot piekāvis pašu velnu un aizdedzinātu rokas granātu met projām ienaidniekam tikai pašā pēdējā mirklī, ne reizes neklūdīdamies; pie otriem sāniem man pieplacis mazais Liniņš, kas allaž rādās esam nosalis un īsti iesilt spēj tikai tuvcīņas karstumā: kā saniknots lūsis viņš tad šaudās pretinieka rindās, — lec, plok un vairās, lai atkal mestos spriganā uzklupienā, un viņa durklis, šķiet, ātrāks par pistoles lodi; bet otrā pusē Liniņam šņāc milzīgais Ratnieks, kas vienā šautenes laidņa vēzienā ir gāzis zemē trijus apbruņotus vīrus un rāpus iznesis no sprostuguns joslas grūti ievainoto kaimiņrotas komandieri.

Kā gan man baidīties šādu varenu vīru vidū? Un tie jau vēl nav visi! Tur, tālāk, kakta tumsā guļ citi mani labie uzticamie draugi, kas kaujas izmaņā un nebēdīgā varonībā ikviens ir duci ienaidnieka vērts.

Tur vienmēr jautrais joku dzinējs Grasis, ko Rīgas ieņemšanas kaujā ievainoja sānos un pēc operācijas guldināja atsevišķā kabūzī, lai smiekli nekavētu aizdzīt citu ievainoto brūcēm; tur rāmais un lēnīgais Mālkalns, kas pat uz desmit soļiem vēl tēmē ienaidnieka pierē tik mierīgi kā apmācību mērķī; un tur vēl snauž staltais Vīndedzis, kam pretīga ir sēdēšana blokhauzos un ierakumu grāvjos, un kas ikbrīdi gatavs doties pretinieka aizmugures sirojuma dēkās.

Gan tumsā neredzu, bet zinu, — tam blakus guļ jaunais Apinis — gandrīz vēl zēns, bet īstu vīra ķērienu un dūšu; viņš nesen saaukstējies un lāgiem stipri kāsē, bet it neviens no mums nav varējis pierunāt viņu — kaut vai uz pāris dienām iet atpūtā un drusku apārstēties. Un tā viņš tur sēcoši elpo piesērējušām krūtīm, sarāvies zem Vīndedža platā mēteļa malas, ko tas brālīgi apņēmis šī sīkstā karazēna pleciem. Es neredzu, bet zinu, ka tā tas ir, jo Vīndedzis iemīlējis mūsu jaunāko biedru kā dēlu un neļauj citiem rūpēties par viņu. Vienīgi seržants Makstenieks drīkstējis atdot Apinim savu biezo adīto kamzoli, bet arī laikam tikai tādēļ vien, ka šis vecais strēlnieklaiku instruktors par visu vairāk necieš pretrunas.

Jā! — seržants Makstenieks... Gan es to pieminu pēdējo, tak patiesībā viņš ir pirmais mūsu vidū; ne tālab vien, ka tam uz zīmotnēm trīs zelta uzšuves — Grasis tās dēvē par nūdelēm, — un viņš mūs vada izlūkgājienos, bet vairāk gan tādēļ, ka vai ikvienam no mums viņš savā reizē glābis dzīvību, un es bez viņa asās acs un briesmu norūdītā vilka manīguma jau divreiz būtu miris. Nāves salā tam lode caururbusi žokļus, un viņa rētainais vaigs nu allaž ciets un skarbs; viņš vārdos tikpat skops kā sīkstulis ar zelta dukātiem, bet sirds tam pašaizliedzīga un gādīga un laba, — tik laba, ka mēs šo drūmo klusētāju mīlējām un cienījām kā tēvu.

Lūk, — te nu mēs esam, visi deviņi rotas izlūku grupas vīri; aizvējā slēpdamies, viens otru sildīdami, mēs guļam granātas iegrauta šķūņa kaktā, un nakts jau sveras uz rīta pusi. Bet trakie rudens viesuļi bez mitēšanās auļo pār sagrabējušo jumtu, gaudodami griežas gar pakšiem, vaidēdami laužas caur sienas dēļu spraugām un lāgiem, atraduši granātas skrējiena ceļu, klūp iekšā šķūnī platiem virpuļiem un met mums sejā sausa sniega saujas. Un, šķiet, ka malu malās elso, sten un šņāko neredzamu darbotājos pulks, kas skaidu pa skaidai, dēli pēc dēļa plēš nost un jauc un ārda mūsu patvērumu, lai, ļauna prieka dzīti, pamestu mūs kailā klajumā.

Bet baiļu man nav, un es pūlos sev iestāstīt, ka tās ir tikai iedomas un blēņas; tak viegli nemiers šūpo manu sirdi, un aizmigt nevaru, kaut locekļus vēl sloga vakarējo cīņu noguruma svars un rītu atkal jāiet uzbrukumā.

Vecais Zīraks, uzlicis savu smago roku manām krūtīm, un viņa ūsainā mute pieliekusies man pie pašas auss. Un tā es dzirdu šo bezbaili sirdīgi baram savu sievu par to, ka tā palaidusi neceļos viņu jaunāko meitu. Tie gan ir tikai murgi, bet sirmais tēvs to pārdzīvo kā dziļu īstenību, un viņa stiprie pirksti sažņaudz manu plecu tik niknā ķērienā, it kā es pats vien būtu Zīraka Zetiņas pavedējs. Bet tad viņa roka atslābst un palaiž vaļā manu tirpstošo plecu, un drīz vien vecais izlūks atkal iesāk krākt.

Mazais Liniņš guļ pavisam kluss, — īsajos viesulauru aprimšanas mirkļos es nedzirdu pat viņa elpošanas, it kā kad sirds tam jau beigusi pukstēt; bet tikko es pieskaros tā strupo bārdu apaugušajam vaigam, — mēs neesam paguvuši noskūties pusotras nedēļas — viņš saraujas kā nokaitētas adatas dzelts un satver manu roku.

«Guli vien, guli! es paklusām mierinu no miega uztrūkušos biedri, un, manu balsi pazinis, viņš kaut ko noņurd, lai atkal iegrimtu trauslajā snaudā.

Pēc brītiņa Apini pamodina asa klepus lēkme; lai netraucētu biedrus, viņš, droši vien, aizklājis seju ar mēteļa stūri un ieplacis salmos, jo viņa klepošana ir apspiesta un dobja, kā nākusi no dziļas pazemes; bet Vīndedzis, — šis aukstasinīgais bruņinieks, kam miegu netraucē pat tuvu granātsprādzienu dārdi, — nu tomēr pamodies un gādīgi čukst:

«Griezies uz muguras! — tā tev būs vieglāk.»

Apinis neatbild, tak, laikam, paklausa, jo klepus kļūst skaļāks, un Vīndedzis līdzjūtīgi dudina:

«Nu, nu, nu, nu... neelpo tik dziļi, tad, varbūt, pāries...»

Grasis pēkšņi iesmejas un apmetas uz otriem sāniem; bet to viņš dara miega neapziņā, jo smiekliem seko nesakarīga muldēšana par blaktīm, sasodīti auksto ūdeni un Aleksandra ielu, kas beidzas ar dusmīgu saucienu:

«Konduktor, — velns ar' ārā! — pieturi!.. man tak jākāpj laukā!»

Es zinu, — tā ir Graša līgavas sīkpreču bodīte, gar kuru viņš patlaban drāžas neapturamā sapņu

tramvajā. Bet miegā iegrimuša gulētāja redzējumu ainas mijas daudzkārt ātrāk kā nomoda īstenībā skatītas, un nav vēl galā mana īsā doma, kad nelaimīgais līgavainis jau atkal iesmejas un apklust tikpat pēkšņi kā sācis.

Drīz norimst arī Apiņa klepus, un, Vīndedža apčubināts, nabaga zēns atkal laižas miegā.

Man žēl šī bāreņa, un es klusībā pārdomāju viņa sūro likteni: mums citiem ir, vai nu vecāki, vai ģimenes, vai arī radinieki, bet Apinim nav vairs ne tēva, ne mātes, — tam nav it neviena, ko sauc par savējiem, — šai kaŗa laiku dzīves mutulī viņš palicis kā izpostītā ligzdā pamests ērglēns; trīs gadus nīkdams un reizē rūdīdamies dēku pilnās klaidonības gaitās, viņš atkūlies pie mums kā brīvprātīgais, lai vīrišķīgi turētos mums līdzi visās grūtībās un briesmās, nesaudzējot savu veselību, nebēdājot par savu dzīvību un neprasot sev nekā vairāk par tiesībām palikt starp mums. Mēs visi esam iemīlējuši viņu kā savu mazāko brāli, un otru Vīndedzi tam nāktos tikpat grūti sameklēt kā jaunu māti nomirušās vietā; varbūt, ka tādēļ viņš negrib aiziet no mums? — — —

Gan savā stāstījumā es pārāk ilgi kavējos pie savu mīļo biedru sejām un ielūkojos viņu dvēselēs daudz dziļāk, kā tev, mans neredzamais draugs, tas liktos vajadzīgs, tak neņem ļaunā to un neesi nepacietīgs, jo nakts, ko es patlaban attēloju, ir viņu pēdējā šīszemes dzīvē. Es varētu tev stāstīt par šo nakti stundām ilgi, nebīstoties, ka man pietrūks vārdu, vai vielas, jo runājot par saviem kritušajiem draugiem, tie rādās manām aklajām acīm atdzīvojušies un augšā cēlušies no savu kapu vietām, lai pulcētos ap mani šajā pagrabā. Un tālab es būtu ar mieru runāt bez mitēšanās un dienu skaitīšanas, lai tikai ilgāk viņi dzīvotu un uzkavētos še; un es jo labprāt stāstītu tik ilgi, līdz kamēr nāves roka aizdarītu manu piekusušo muti un vestu mani projām — līdzi savus kapus pametušiem kauju varoņiem.

Jā! — to es varētu un darītu ar prieku.

Bet gan jau, gan... Tevi es ilgi nekavēšu.

Kaut kur uz Baltpēteŗu pusi es dzirdu iedziedamies gaili, bet laukā vēl ir tumšs un vēji nerimst gaudot. Laiks velkas nežēlīgi gausi kā allažiņ, kad sirdij nav īstena miera un nogurušie plaksti veltīgi māj miegam šurpu peldēt. Kālab tas tā, — to nespēju saprast un izdibināt, jo mājās zinu visu kārtībā — sieva pat esot atradusi sev darbu, kur papelnīties līdz nedēļnieces laikam, — un nav uz pirkstiem saskaitāmas naktis, kas sīva cīniņa gaidās pārlaistas, jo cietā miegā guļot.

Un tad man sanāk dusmas pašam par sevi un reizē arī metas tā kā kauns: lūk! — visi mani biedri guļ; cits krāc, cits šņāc, cits svilpo caur degunu, viens miegā sastopas ar savējiem un nokārto ģimenes lietas, otrs teidzas ar tramvaju pie savas līgavas, kamēr pārējie klusībā izsapņo nomodā nepiepildāmās ilgas, bet es te kā muļķis nīkstu vaļējām acīm, kaut rītu atkal vajadzēs daudz spēka, modrības un sīkstas izturības.

Bet tad man ienāk prātā, ka nez' vai nomodā nav arī Makstenieks, — pa miegam viņš griež zobus, un šonakt to vēl neesmu dzirdējis. Un, varbūt, līdzi mums vākē arī Ratnieks ar Mālkalnu, jo rāmais meistaršāvējs šad tad apspiesti iekrekstas, bet dobjā nopūta, kas lāgiem nāk no kakta tumsības, sauc prātā vareno lauku milža labsirdīgo seju, ko apmākušas smagu domu tērces.

Te pēkšņi es padzirdu skrejošu soļu dimēšanu, kas tuvojas mūsu naktsmītnei; kāds atrauj vaļā platās šķūņa durvis un, galvu pabāzis, sauc aizelsušos balsi:

«Vai seržants Makstenieks ir te?»

«Jā!» saku es, un manai atbildei piebalso vēl divu vīru mutes.

«Pie rotnieka!» teic ziņnesis un aizjož atpakaļ.

«Ej! — Maksteniek!..» es saucu kakta tumsā.

Bet seržants jau piecēlies, kāpj pāri gulošo biedru kājām un, šauteni zem rokas, klusēdams iziet no šķūņa.

«Diez' kas tad nu atkal lēcies?» Ratnieks domīgi ierunājas.

«Vai, kāds tu neatjautīgs!» Grasis žāvādamies brīnējas. «Pats firsts būs ielūdzis Makstenieku ar savu svītu uz tādu paagrāku rīta kafeju, — tas viss! Mans deguns jau saož grauzdētu cigoriņu smaržu.»

«Es gan baidos, ka tavai zvirbuļa sirdij šitā kafeja iznāks par stipru,» Ratnieks labsirdīgi atrūc.

«Nebīsties vis, manu pelīt!» Grasis pieceļas sēdus un berzē nosalušās rokas, — «tas lāga nepiederas tavam auguminam. Bet tavas rūpes par manu miesīgo labklājību ir tomēr aizkustinošas, un par to es tev pagādāšu siltu vietiņu ellē.»

«Nez' vai tu ko varēsi darīt Ratnieka labā,» Liniņš iet kaimiņam palīgā, «jo tevi pašu ellē neielaidīs: zīdaiņi un plānprātiņi tak esot svēti.»

«Roku, draudziņ, — roku!» jautrais izlūks sniedzas pāri gulošājam Ratniekam. «Šo grēka praulu vidū tu esi vienīgais, kas spējīgs saprast mani, uz ko man žēlīgs prāts, un tikai tu vien būsi izredzētais, kas līdz ar mani ieies debesīs.»

«Sirsnīgi pateicos!» Liniņš pakrata zobgalīgā kauju biedra roku. «Bet mums gan neiznāks pa ceļam, jo man vēl ir izredzes paaugt, kamēr tu jau esi iegājis mērkaķa gados.»

«Nekas, manu runcīt! — es palikšu tev uzticīgs un drusku pagaidīšu.»

«Ej bekot!» mazais izlūks iesmiedamies atcērt un pagriež draugam muguru, bet Grasis uzsit viņa plecam un sajūsmināts iesaucas:

«Lūk! — tāds izskatās pieklājīgs cilvēks! Cits viņa vietā pateiktu kādu rupjību, bet viņš man augstsirdīgi atļauj lasīt visgardākās sēnes, pie tam vēl ziemas laikā. Nudien! — prieks runāt ar tādu!»

Es smaidīdams klausos šo zobgalību sprēgāšanā un jūtu sev līdzi smaidām arī citus. Pāris kilometrus no ienaidnieka un dažas stundas pirms gaidāmā uzbrukuma šiem patukšajiem jokiem ir gluži cita skaņa, jēga un nozīme kā miera laikos, tērzējot pie pilniem alus kausiem, un fronteniekiem šāda mēļošana ir lāgiem noderīgāka par daža aizmugures patriota cildenajiem vārdiem un jūsmīgajām runām.

Mans nemiers izgaisis bez miņas; es ceļos augšā no paša iesildītajām salmu cisām, lai ielocītu notirpušos locekļus, un šķūņa tumšais kakts man rādās kļuvis gaišāks, kaut rīta ausma vēl krietnas stundas nācienā. Arī vecais Zīraks pierausies sēdus un meklē dziļajās mēteļkabatās savu pīpi, bet Liniņš drebinādamies lēkā klona vidū, lai atsildītu nosalušās kājas.

Vīndedzis ar Apini vēl guļ; arī Mālkalns kavējas celties un nebilst ne vārda, kaut arī Grasis mudina viņu posties uz smalko cigoriņu kafeju.

«Vai zini, manu māla balodīt, — tava klusēšana dara man rūpes,» mutīgais izlūks nemitējas vārdot mūsu lēnprātīgo biedri. «Drošības dēļ apraugi savu pulsu, — varbūt, ka tas nemaz vairs nedarbojas... Tādā gadījumā tu esi miris, un es mantošu tavu šauteni, kas tik vareni velk.»

«Šauteni jau nu tu iemantotu gan,» Ratnieks smiedamies iemet, «bet nez' kā būs ar to vilkšanu: tur, brālīt, klāt ir vajadzīga arī Mālkalna roka un acs.»

«Nu, — tad es lūgšu viņu iecelt mani par savu universālmantinieku, viņš tak man vislabākais draugs, — tūliņ pēc grāfa Golca.»

Ratnieks neatbild; viņš laikam gudro — kāda atšķirība starp mantinieku un universālmantinieku. Bet Liniņš, padzirdējis ienaidnieka ģenerāļa vārdu, mitējas lēkāt un, tumsā taustīdamies, pienāk Grasim klāt.

«Ja tu vēl minēsi šo vīru blakus kādam mūsējam, — nudien! — es tevi pamatīgi piekaušu.»

«Lūdzu, — tūliņ!» mūsu jokdaris nebēdīgi atcērt. «Un vari to darīt vairākas reizes pēc kārtas, lai būtu pie vienām sāpēm, jo es par savu mēli negalvoju. Nu! — smērē vaļā! — es tikmēr uzpīpošu papirosu... Varbūt, tev ir kāds lieks? — manējie izbeigušies...»

Viņa balss un vārdu negaidītais lēciens no dzēlīgā skarbuma uz draudzīgo un pazemīgo sirsnību ir tik jocīgs, ka man ar Ratnieku sprūk vaļā smiekli; mums pievienojas arī sirmais Zīraks, un man šķiet, ka tur paklusi smejas pat Mālkalns.

Liniņa pēkšņās dusmas ir saplakušas; viņš izvelk no kabatas skārda kārbiņu, ar troksni atvāž to un piegrūž Grasim pie paša degungala:

«Šē, — pīpo!»

Un šajos strupajos vārdos jau nomanāmi ar pūlēm apvaldīti jautrības atplūdi.

«Nu, — vai es neteicu?» Grasis nopietni saka, ņemdams papirosu. «Viņš tak ir un ir pirmais džentlmens visā Šreinbušā, un mēs abi saprotamies labāk par Siāmas dvīņu pāri... Dod uguni, cālīt, lai manas pateicības lielais biķeris būtu pilns līdz pašām malām.»

Liniņš uzšķiļ uguni, un es redzu viņu plati smaidām, kaut viena papirosa vietā Grasis pagrābis pussaujas. Tak viņš tos visus nepatur, bet pasviež arī Ratniekam un Mālkalnam un man, neaizmirsdams nule pamodušos Vīndedzi un veco Zīraku, kas bēdīgs groza pirkstos savu tukšo pīpi; tikai Apinim jāpaliek tukšā, jo pēdējo nedēļu mēs neļaujam tam smēķēt, lai ātrāk pārietu viņa nejaukais klepus.

«Paldies!.. Paldies!.. Paldies!..» mēs viens pēc otra tencinām devīgo Grasi un taupīgo Liniņu, jo, kamēr mūsu smēķējamā krājumi jau vakar izsīkuši, — viņam vienīgajam vēl aizķērušies daži desmiti papirosu.

Un tā mēs brālīgi sapīpojam; tad šķiltavas liesmiņa nodziest un, melnāka kā pirmīt, šķūnī atkal ienāk tumsa, apvīdama manu biedru bārzdainās sejas un platajos kaŗa mēteļos ietinušos stāvus; tikai sarkanā kvēle kūpošo papirosu galos man rāda, ka viņi vēl tepat.

«Jā, — ir gan labs tāds dūms!» pēc brītiņa teic sirmais Zīraktēvs.

«— kā vīraks, manu vecīt,» Grasis piebilst, «ko dzīvie kvēpina par godu mirušajiem.»

«Ej tu ar saviem miroņiem!» Mālkalns viņu apsauc. «Tīri vai nelaba dūša jau metas.»

«Vai tas nav vienalga, no kā paliek slikti?» zobgalis atmet. «Turklāt vēl — te tak nav sālstrauciņu fabrika, bet fronte, un kārtīgam kaŗavīram pie visa kā jāpierod. Es, piemēram, nesaku ne vārda, kaut Dumpura šautenes stobrs ielīdis manā ausī un Vīndedža mētelis gruzd jau kādas piecas minūtes. Lūk, mīļais Mālkalniņ, ko sauc par stipriem nerviem.»

Es pievācu sev tuvāk siksnā atkārušos šaujamrīku, un Vīndedzis, paklusu spļaudīdamies, steidz paglābt savu patiešām grūzdēt sākušo mēteli, bet Grasis omulīgi turpina:

«Lai arī tu varētu norūdīt savu nervu sistēmu, es tev silti ieteicu aukstas peldes, kas šajā gada laikā ir ļoti parocīgas un ērtas, bet ja tas nelīdzēs, tad vienīgais glābiņš — lūgt rotas komandieri, lai norīko tevi par pavāra palīgu; tur tev būs mierīgāka dzīve, jo pavārs latviski nerunā, un viņa putras mašīna nekad nav tuvāk frontei par sešiem kilometriem. Un tagad — neklausies: es pastāstīšu pārējiem, kādu šonakt redzēju sapni... Tik nelāga lietas man sen nebija rādījušās...»

«Pa', pa', dēls!» vecais izlūks pēkšņi pārtrauc viņu. «— es arī redzēju sapni, un ļauj man izstāstīt pa priekšu, lai neaizmirstas...»

Tak viņi nepagūst izstāstīt neviens, jo šķūņa durvīs noskan Makstenieka skarbā balss:

«Ceļaties! — iesim...»

«Uz kurieni tad nu?» Liniņš ziņkārīgi apvaicājas.

Atbildes vietā seržants uzsit šautenes laidni cietajam klonam un uzsauc:

«Žigli!»

Gulošie pielecas kājās; mēs sakārtojamies, ņemam savas šautenes un zosu gājienā klusēdami dodamies pakaļ Maksteniekam. Pa ceļam apstājamies pie rotas municijas ratiem, kur saņemam patšauteni, divas patronkastes un katrs četras rokas granātas. Tās noglabājam pa vienai katrā mēteļkabatā, pārējās aizbāžam aiz jostas un ejam tālāk caur mežu, līdztekus Iecavas krastam uz Garozas pusi.

Katrs savu domu domādami, mēs ašā gaitā brienam pa nelīdzeno celmāju, lāgiem klupdami pār sniega apklātajām siekstām un slīdēdami no apledojušajiem ciņiem. Še, mežā, tumsa gan vairs nav tik melna kā tur, tā šķūņa kaktā, jo spodri baltais pārslu palags met blāvu atvizumu veco priežu pazarēs; tak labāk tomēr neredzēt nekā, kā ik pēc pāra soļiem manīt parādāmies un pretī nākam spocīgus stāvus un dīvainus nezvērus, kaut arī tuvāk pieejot tie izrādās par kropliem koku stumbriem un krūmu puduŗiem.

Kaut kur pa labi tālumā noskan vientulīgs šāviens, kas ilgi un dobji atbalsojas Iecavas krastu līčotajās lejās.

Es eju pats pēdējais, bet man tā vien rādās, ka mūsu pēdās nāk vēl kāds desmitais, — svešs, neredzams un arī nesadzirdams. Un veltīgi es cīnos ar uzmācīgo nojautu, ka manu sirdi nesen tramdījušo nemieru un Graša nelāgo sapni mums uzraidījis šis liekais desmitai bez ķermeņa un vārda.

«Zīrak!» es klusi uzsaucu man priekšā ejošajam. «Vai tu nekā nejūti?»

«Kā nē!» sirmais izlūks atmet man pār plecu. «Nu tak kaulos atkal siltums un locekļi sāk palikt vingrāki.»

«Bet kā tev ap sirdi?»

«Nu, vareni! — krietni izgulējos, uztaisīju kārtīgu dūmu un tagad pastaigājos kā kungs!»

Mūsu virknes astē nākošais svešnieks atraujas no manis un paliek iepakaļš; es lūkoju vairs nedomāt par viņu, tak mūsu klusēšana un vēju baigā šņākšana augsto priežu galotnēs piesauc to atkal man tuvāk.

«Pārmainīsimies!» es saku Zīrakam un, pasteidzies tam garām, iestājos rindā aiz Ratnieka, kas labprātīgi uzņēmies nest ne tikai patšauteni, bet arī vienu patronkasti.

Jā, — te es jūtos labāk; bet vecais Zīraks, klusi iesmiedamies, teic man aiz muguras:

«Tu laikam atkal sadomājies spoku! Tā, Dumpur, nav laba zīme: velns rādās tikai tiem, kas bīstas nāves.»

«Bet tu tak pats esot redzējis viņu!» es atrunājos.

«Nu, man viņš tikai tā nejauši pagadījās, — kā sacīt — dzērumā; bet par to es viņu tā piekāvu, ka no tās reizes vairs neesmu manījis. Turpretī, ar tevi tā lieta ir bēdīgāka.»

Es neatbildu, jo sirmā karavīra vārdiem ir sava taisnība: es tiešām vēl negribētu mirt, jo mājās man sieva un viņai gaidāms bērns. Bet — Dievs lai ir mans liecinieks! — man nenāk ne prātā pamest savus biedrus, lai lūkotu iekļūt kādā citā pulka vienībā, kur drusku vieglāk būtu pildīt vīra pienākumu pret savu Tēvzemi; jo es tiem esmu noderīgs kā labi iestrādājies patšautenes vadītājs ar itin drošu aci attāluma noteikšanā, un viņu pašaizliedzīgās draudzības saites ir stiprākas par manu dzīvotkāri.

Jā, — nu es jūtos pavisam labi, — tik labi, ka neaicināts sekotājs izgaisis bez miņas.

«Nu, saki jel, mīlais Napoleon,» Grasis nenocieties vaicā Makstteniekam, — pie kādām meitām tu mūs ved?»

«Gan redzēsi!» seržants drūmi atrūc.

«Ko nu naktī daudz var redzēt,» jautrais izlūks nespēj novaldīties. «Tad jau astoņdesmitgadīgās šķiet tikpat skaistas, kā jaunas meitenes; un nez' ko tu pats teiktu, ja otrā rītā ieraudzītu, ka esi zvērējis mūžīgu mīlestību kādai pagājušā gadsimta novītušai rozei ar kumpi mugurā un lāsteku degungalā.»

«Pievaldi mēli!» Makstenieks bargi uzsauc.

«Atvaino, draudziņ! — es nebūt negribēju zīmēt tavas vecmāmiņas portreju; bet ja nu tas ir tomēr noticis, tad man tu to ļaunā ņemt nevari, jo tavu dusmību pelnījis viņa majestātiskā augstība — Gadījums.»

«Klusi!» seržants nošņācās pār plecu atpakaļ un grūti pasacīt, — vai tās ir dusmas vien, vai arī vēl kas cits tur slepus zadzies klāt.

«Labi jau, labi!» Grasis rātni novelk. «Ja tu tik mīļi lūdz, — es varu arī nerunāt; man tikai vēl jāatgādina tev kāda dzīves gudrība, ko cara laikos lasīju policijas aresta telpās uz sienas. Un, proti: runāt ir sudrabs, klusuciest — cilpa. Amen!»

Mēs paklusi iesmējāmies, bet Apinis to dara tik sirsnīgi, ka viņam uznāk klepus lēkme un nu tam jāapstājas un jāslēpj seja biezajā jērenē, lai kleposana nenodotu ienaidniekam mūsu tuvošanos. Vīndedzis paliek pie klepus mocītā zēna, bet mēs dodamies tālāk, jo Makstenieks ne mirkli neapstājas; viņš zina — un arī mums citiem nav šaubu par to, — ka Apinis ir droša vīra ziņā un atkal panāks mūs.

Grasis patiešām vairs nerunā; viņš nesaka ne vārda arī tad, kad par paša naudu šūdinātā zābaka purnam nejauši uzmin Mālkalna smagais papēdis, — viņš tikai nosūkstās un parāda dūri, bet Liniņa jautājums — cik lotes tāda sveŗot? — paliek bez atbildes.

Rīts nav vairs visai tālu; vēju negantās brāzmas šķiet drusku atslābušas un austrumpamalē pa koku starpām var jau manīt pelēkblāvu ausmas svīdumu.

Liniņš uzšķiļ uguni, un es redzu viņu plati smaidām.

Aiz mums uz dzelzceļtilta pusi īsi ietarkšķas ložmetējs, it kā tam blakus aizsnaudies ložmetējnieks pa miegam būtu pasprūdījis vaļā savu nāves sējmašīnu un, šāvienklaudzēšanas pamodināts, pasteidzies to atkal apklusināt.

Tad elsodams atskrien Vīndedzis ar Apini pie rokas, un vecais Zīraks tiem noprasa, ar īkšķi pār plecu atpakaļ rādīdams:

«Vai spoku neredzējāt? — tur pirmīt Dumpurs esot manījis.»

«Mudž!» Vīndedzis īsi izmet, jo vairāk tam nav elpas; un jāpaiet krietnam brītiņam, līdz kamēr viņš var piemetināt: «... bet mēs ar Apini tiem visiem apcirpām astes, un tagad tie uz mata atgādina mūsu Grasīti.»

Tak arī šis tik asais makšķerāķis ne balsiena neizvelk no mūsu valodīgā biedra vārdu dziļā dīķa, un mums patiesi jāapbrīno Graša klusēšana, jo viņš vēl nekad un nevienam nav palicis parādā, nedz arī kādreiz tālu gājis meklēt asprātīgas atbildes.

«Nu tad jau viss ir kārtībā!» teic sirmais velna uzveicējs, un mēs klusēdami brienam tālāk aiz sava seržanta.

Te pēkšņi soļus desmit mums priekšā noklikš šautenes aizslēgs, un kāda mundra balss mums uzsauc:

«Stāt! — kas nāk?»

Mēs apstājamies un Makstenieks sauc pretī paroli.

«No kādas daļas?» vēl reizi mūs pārbauda neredzamais jautātājs.

«Rīdzinieku trešās rotas izlūki!»

«Varat iet!»

Mēs ejam tālāk pretī patruļniekiem, kas atstājuši savas paslēptuves, un viņu vadītājs nāk mūsu seržantam klāt.

«Tad jau laikam Makstenieks?» viņš, roku sniegdams, saka. «Es esmu Grundulis no piektā pulka pirmās... Varbūt jums noderēs mūsu gājiena novērojumi.»

Un kamēr viņi tur paklusi sarunājas, Ratnieks noliek sniegā patronkasti, lai pārsviestu patšauteni uz otra pleca.

«Dod nu man to verķi!» es saku.

«Nekas!» viņš atrunājas. «Tu varēsi nest, atpakaļ nākot.»

«Vai tu domā, ka mēs vēl nāksim atpakaļ?» Liniņš ievaicājas. « — rītu, vai, labāk sakot — šodien tak sākšoties mūsu uzbrukums.»

«Tad jau pareizi vien ir,» Ratnieks piebilst. «Dumpuram būs jānes patšautene gribot negribot, un kaujā tas ir grūtāk kā tagad man.»

Pret to man nav ko iebilst, jo lai gan siksnā nesu šauteni, kā visi mani biedri, tak patšauteni mīlu vairāk par citiem ieročiem; tās spalu savā rokā iekļaujot es tūdaļ jūtos kungs par dzīvību un nāvi un trakā priekā varu streijāt lodes nīsto iebrucēju ķēdēs, lai tās reiz pazustu no mūsu zemes virsas un ātrāk nāktu gals šim nežēlīgajam kaŗam, kas posta un asiņu plūdos jau aizskalojis nebūtībā tik daudzus krietnus zēnus, jaunekļus un vīrus, nesaudzējot pat dažu labu sievieti un sirmgalvi un bērnu. — — —

Tad mūsu gājiens sāk atkal kustēties; Makstenieks ved mūs vēl knašākā steigā kā līdz šim, un mazajam Liniņam lāgiem jāpaskrien, lai tiktu līdz Vīndedža gaŗajiem soļiem un neļautu Ratniekam mīt uz papēžiem. Tā steidzoties mēs nogriežamies pa labi uz upes krasta pusi, un seržants klusi piekodina mums:

«Nu gan, — bez mazākā trokšņa!.. un mutes turat ciet!»

Mēs zinām, — ja Makstenieks var pateikt tik daudz vārdu reizē, tad nav vairs joki. Cik klusu vien mācēdami, mēs aši ejam viņa pēdās, bet drīz vien seržants liek mums apstāties un palikt uz vietas. Pats viņš slapstīdamies dodas uz priekšu, kur aiz retajiem kokiem manāma Iecavas krastu leja un upes tumšie ūdeņi ar baltu paplatu taku tiem pāri.

«Ā! — nu es sāku pazīt!» Vīndedzis mums pačukst. «Šis ir tas pats bermontiešu celtais kaŗa tilts, ko viņu sapieŗi neesot paguvuši nojaukt, jo mūsējie tos laikā padzinuši. Es zinu, — šai pusē ierakušies piektā pulka ložmetējnieki.»

«Bet ko gan mēs te darīsim?» Liniņš čukstoši ievaicājas.

«Mēs iesim tiltam pāri!» vecais Zīraks atrūc, « — ko gan vairāk! Priekš tā jau viņš būvēts.»

«Neticu vis!» Vīndedzis domīgi pagroza galvu. «Viņā krastā sēdot stipra vācu sardze; pašu to mēs pārvarētu gan, bet viņas ložmetēju ugunī būs grūti pārskriet tiltam, lai piekļūtu tai klāt.»

«Nieki!» beidzot ierunājās arī rāmais Mālkalns. «Es dzirdēju, ka Makstenieks stāstīja tam... nu, tam patruļniekam Grundulim: mums pakaļ nākot visa trešā rota.»

«Nu tad jau gan!» Vīndedzis piekrītoši pamāja un, brālīgi uzlicis roku Apiņa plecam, pievelk klusējošo zēnu sev klāt; tas grib ko teikt, bet rūpīgais draugs viņu pārtrauc: «Neaizmirsti, ko sacīju: tev jāsargājas runāt, citādi atkal būs jāklepo.»

Mēs esam salīduši pulciņā un arī Grasis ir starp mums; tak viņš vēl arvienu nav bildis ne vārda un tikai smaida vien, kā kādu priecīgu noslēpumu glabājot.

Ratnieks nolicis zemē savus nesamos un paceļ cepuri, lai noslaucītu sviedrus.

«Tā!» viņš man klusi saka. «Nu tu vari pievākt savu haubici, jo nupat laikam tai būs jāsāk strādāt. To cigāru kasti gan es vēl paglabāšu, — otra ir Mālkalnam.»

«Jā!» pieminētais apliecina. «Es to glabāju kā savu acuraugu: divi simti patronu šais laikos vairāk vērts kā krietna muiža.»

Citkārt mazrunīgā izlūka pēkšņais valodīgums mani nepārsteidz, — pirms kaujas viņš tāds ir arvienu, itin kā steigtos izklāstīt visu savu skopo vārdu krājumu, lai sirds kļūtu tukša un viegla. Bet kustībās viņš ir tikpat mierīgs kā allaž, un balss tam tā nedreb kā man, kad ievaicājos:

«Kur rezerves magazīnas?»

«Pie manis!» Liniņš atbild, bet Zīraks mūs brīdina:

«Klusu! — Makstenieks nāk...»

Jā, — mūsu seržants ir jau atpakaļ; sniegā savazātu mēteļpriekšu, viņš māj mums — sekot, un mēs kā ēnas zogamies pa mežmalu gar upes piekrasti uz augšu.

Kālab tad tā?

Šis jautājums gan laikam mums visiem niez uz mēles, tak izsacīt neviens to neuzdrošinājas. Un galu galā — tas nav arī vajadzīgs, jo Makstenieks zina, ko dara, un mēs tam pilnīgi paļaujamies; gan viņš mūs allaž vedis briesmās — tāds viņa goda pilnais pienākums tāpat kā mūsējais: tam uzticīgi sekot, — tak lamatās viņš nav mūs ievadījis, un, cīņas tuvuma apskurbināts, es būtu gatavs saderēt ar pašu nelabo, ka arī šis gājiens mums beigsies laimīgi.

Un kālab gan nē! — man rokās krietnā patšautene, tai līdzi nesam četri simti patronu, bet katrai no deviņām šautenēm ir krājumā deviņdesmit lodes, jo mūsu patronsomas līdz malām piepildītas; un beidzot, — trīsdesmitsešas rokas granātas ar tādiem metējiem kā veco Zīraku, — kas nesteidzas, bet aukstasinīgi nogaida līdz pēdējai sekundei, lai granāta sprāgtu vēl lidojot virs ienaidnieku galvām, — un lielo Ratnieku, kam pat sešdesmit soļi nebūs par tālu. Un kur vēl citi mani biedri, kas katrs savā ziņā cīņas lielmeistars!

Bet drošākā uzvaras ķīla: mums ir par ko cīnīties! Gandrīz ikvienam mums ir vecāki, sieva, vai bērni, kas Dievu lūdz par mums un gaida pārnākam, un kaut ar' Apinis ir apaļš sērdienis, bet Makstenieks par saviem piederīgiem klusē, tak arī viņiem šajā zemē dzimtene un mājas, — mēs visi esam vienas tautas brāļi un dēli vienai Tēvzemei, kas nomocīta vaid zem svešu kaŗotāju kājām un gaidās pamirušu sirdi sauc savas augšāmcelšanās stundu.

Lūk, — mūsu stiprākais ierocis, kas varenāks par visiem kaujas rīkiem; lūk — mūsu gaitas svētījošais spēks, kas nelokāmu dara mūsu uzvaras gribu un ticību, kas rūda mūs drošus un līdz pat nāves vārtu slieksnim uzticīgus savam pienākumam.

— — — — —

Mēs apstājāmies kādu kilometru augšpus tilta, kur tuvā rīta neskaidrajā krēslā redzama pār upi nesen nogāzusies priede; to vakardienas kanonādē ar visām saknēm zemei atrāvuse bermontiešu smagā granāta, un nu bez liekas skaidrošanas ikvienam saprotams kļūst mūsu uzdevums. Kā bruņurupuči mēs rāpojam uz piekrastes krūmāju, un tur mūs aptur Makstenieka mājiens.

«Dumpur!» viņš man čukst. «Uzstādi te savu patšauteni. — mēs līdīsim pāri; ja apšauda, — nosedz mūs ar savu uguni. Kad visi būsim viņā krastā, — žigli mums pakaļ!»

«Labi!» es atsaku, atliekdams patšautenes kājas, lai uzstādītu to parocīgai šaušanai, bet seržants čukstus saka pārējiem.

«Nu, draugi! — kas grib izmēģināt laimi? — vienam jāiet lejā, lai redzētu, vai viņā pusē guļ, vai nomodā.»

Šim klusajam aicinājumam gandrīz reizē atsaucas seši «Es!», bet Grasis jau ceļas kājās, lai ietu lejā bez pieteikšanās.

«Uzvedies tā, it kā būtu še viens un nomaldījies,» Makstenieks steidzīgi pamāca viņu, «un tikko padzirdi šāvienu, — krīti zemē un nekusties vairs.»

«Pievaldi mēli!» Grasis tam nopietni atčukst viņa paša vārdiem. «Man nepatīk cilvēki, kas runā tik daudz kā tu.»

Tad viņš kā atvadīdamies pamāj mums roku, paiet soļus desmit sāņš un, klusi iesmiedamies, dodas lejā. Šie tikko sadzirdamie smiekli vējainā rīta blāvajā svīdumā skan savādi, pat baigi, un man, pie patšautenes guļot, pār miesu noņirb salti šermuļi.

Aizturētu elpu mēs raugāmies baltajā krastmalas lejā, kur Grasis iet kā agrīns dabas mīļotājs, kas iznācis pastaigāties gar Iecavu. Mani pirksti sažņaudz patšautenes rokturi, tās laidnis cieši piekļaujas plecam, un līdzi manas mašīnas stobram pret viņu krastu vēršas arī biedru šautenes.

«Bez pavēles nešaut!» seržants brīdina mūs.

Bet tas mums nemaz nav jādara, jo kā par brīnumu — upes pretējā malā neviena nav, kas vēlētos traucēt mūsu drošsirdīgā biedra pastaigāšanos. Viņš

«Dumpur!» viņš man čukst. «Uzstādi te savu patšauteni.»

arī nekavējas lieki, bet uzkāpj nogāztās priedes stumbram un, ar šauteni rokā līdzsvaru ieturēdams, iet pāri tumšajiem ūdeņiem.

Kad Grasis jau sasniedzis kreiso krastu un nozudis varenās priedes zaru kronī, Makstenieks pieceļas un nokomandē:

«Mālkalns, Vīndedzis un Apinis paliks pie Dumpuŗa; pārējie — man līdz!»

Jā, — mūsu vadītājs arvienu patur prātā visas varbūtības.

Ratnieks noliek man blakus savu patronkasti — otra ir Mālkalnam, — bet Liniņš atdod Apinim rezerves magazīnas. Tad līdz ar veco Zīraku tie dodas pakaļ seržantam un, lejā nogājuši, viens aiz otra iet pār šauro tiltu, ko it kā tieši mūsu vajadzībām še pāri metis pašu bermontiešu smagais lielgabals.

Mēs četri palikušie turam gatavībā savus ieročus, tak lodes triekt uz viņu krastu tiem nevajaga arī šoreiz.

Un tikko sirmais izlūks līdzi jaunākajiem ir laimīgi nonācis galā, — mēs lēcam kājās un sekojam saviem biedriem. Mums gan tas neveicas tik ātri, jo līdzi šautenei man jānes arī tās smagākā māsa, bet Mālkalna un Vīndedža nestās patronkastes sveŗ katra savas divdesmit mārciņas; tak pāri ūdeņiem mēs tomēr tiekam, jo diezgan esam vingrinājušies iešanā pār baļķi un citās kārtīgiem izlūkiem nepieciešamās izmaņās.

Nogāztās priedes zaros mums droša sapulcēšanās vieta. Tur Makstenieks īsi pastāsta, ko darīsim tālāk un laikus norīko mūs katru savā vietā. Un tad mēs salīkuši žigli dodamies caur piekrastes krūmājiem līdzi Iecavas straumei — atpakaļ uz bermontiešu apsargāto tiltu.

Pēc brīža Apinim jau atkal uznāk kāsus lēkme; tak šoreiz viņš neļauj tam vaļu un arī neapstājas, bet, roku mutei piespiedis, turas mums līdz. Gan zēna acīs saskrien asaras, un lielajā piepūlē seja tam uztūkst zilgansārta, bet pāri viņa lūpām netiek ne skaņa; tikai kaklā tam lāgiem nogārdzuļo saspriegtas elpas grūdieni. Tā Apinim jāmocās soļus piecdesmit, līdz beidzot viņš var atņemt roku mutei un klusi izmest sniegā sarkanbrūnu gļotu recekli.

Nabaga sērdieņa nelāgā kaite jo dziļi sāpina mūs visus, tak viņam palīdzēt mēs nespējam neviens; un šajā brīdī pat ar uzmundrinošiem vai jautriem vārdiem nē.

Mums jāklusē un krietni jāpasteidzas, jo pakaļ mums nāk rīta ausmas bālums un krēsla kļūst arvienu plānāka un reizē bīstamāka. Makstenieks iet soļus divdesmit mums priekšā, bet Vīndedzis atdevis patronkasti Zīrakam un veikli slīd gar patālās mežmalas kokiem, lai neļautu mūs pārsteigt pēkšņam uzbrukumam.

Tā baigi klusējot un sirdīm smagi sitot, mēs tuvojamies ienaidnieku tiltagala sardzei un, rāpus līzdami gar viņas aizmuguri, apņemam to draudošā lokā...

Šņākdami skrien vēji pāri līgojošo koku galotnēm un, upes krastu lejā aizķērušies, virpuļo un griežas ar sausā sniega sīciņajām pārslām, ko atnesuši līdz no augsto priežu zariem; bet neaizsalušie Iecavas ūdeņi, tilta pontonu šķelti, šalc rāmā un vienmuļā šalkšanā. Citādi viss ir klusu, un, šķiet, ka bermontieši mūs nav manījuši.

Aiz celma gulēdams, es manu pāri viņu ložmetēju ligzdas malām pacēlušās divi kaskas, un turpu vēršas manas patšautenes stobrs; pārējie biedri ieplakuši sniegā un sastinguši vēro Makstenieku un gaida viņa rokas mājienu, lai visi reizē mestos virsū ienaidnieku sardzei un pievārētu to ar durkļiem vien un saviem šauteņlaidņiem; man jāpaliek tepat, bet šaut es drīkstu tikai mūsējo neveiksmes brīdī.

Un tā es esmu tikai nomaļš skatītājs, kad mani draugi pēkšņi pielecas kā viena spēka augšā uzrauti, un agrā rīta puskrēslā man rādās, ka viņi nevis skrien, bet — lido; dobji aizdunošo soļu dipoņa vien liecina, ka viņu lidojumā salīkušie stāvi nes sevim līdzi zemes smagumu, un šo soļu draudošā tuvošanās liek izšauties no tilta sardzes slēptuvēm vēl citām vācu kaskām.

Bet nu jau ir par vēlu; gan viņu ligzdas uzbēruma malā viena pēc otras uzšķiļas divi liesmiņas un, abos krastos tālu atbalsojoties, tur noklaudz steidzīgu šāvienu pāris, tak mūsējie ir jau klāt, — pret ienaidnieku krūtīm zibsnī viņu durkļi un pāri kaskām ceļas šauteņrezgaļi. Dobji paukšķēdama gaisā uzšvirkst sarkana raķete, kāds spalgi iekliedzas un tūliņ nobūkš cieta sitiena troksnis, it kā kāds sparīgi belztu ar rungu pa pilnu čuguna katlu...

Tad īsās cīņas kņada aprimst tikpat pēkšņi kā sākusies; es nespēju vairs ilgāk nociesties, bet lecu kājās, paķēru savu patšauteni ar citām viņas piederīgām mantām un, apkŗāvies kā paša kaŗadieva ieročnesējs, steidzos pie biedriem, pat svara nesajūtot.

Mūsu seržanta pavēlei klausīdami, no dziļā ierakumu grāvja, paceltām rokām un vai nu aukstumā, vai bailēs drebēdami, izkāpj pieci bermontieši bez ieročiem un kaujas uzkabes, bet četri pārējie, kas arī laikā paguvuši uzdot nevienādo cīņu, ceļ laukā no ložmetēju ligzdas divus savus biedrus: tie drošsirdīgi turējušies pretī, negribēdami ne padoties, ne arī lūgties žēlastības, bet varonīgi lēmuši sev goda pilnu nāvi.

«Ratniek! Mālkaln! Liniņ!» Makstenieks žigli norīko, «—vedat tos pāri upei un nododat mūsējiem, lai nogādā uz aizmuguri; savus ložmetējus viņi var ņemt līdz, — te tās mantas diezgan.»

Seržanta nosauktie biedri ņem šautenes uz rokas un — divi sānos, viens aiz muguras — dzen gūstekņus lejā pa nogāzi uz tiltu, pa kuŗu dienas trīs nav staigājis neviens. Pārējie mēs steidzam iekārtot aizstāvēšanās pozicijas, lai atvairītu ienaidnieku uzbrukumu un nosargātu tilta pieeju līdz mūsu rotas atnākšanas brīdim. Neviens mēs nešaubāmies, ka bermontieši uzbruks, jo viņu tiltasardzes šāvieni un briesmu signāls ir pārāk saprotama valoda par to, kas šeitan noticis, pie tam mēs labi zinām, ka viņi uzbruks drīz, jo mūsu ieguvums tiem pārāk apdraudošs un bīstams, lai kavētos to atņemt atpakaļ, netaupot vīrus un lodes.

Ienaidnieku raktā slēptuve ar ložmetēju ligzdu mums neder, jo tilta aizmugures frontei tā par šauru un reizē arī drusku zemāka kā vajadzētu, lai no turienes varētu pārredzēt visu nelīdzeno lauku līdz pašai mežmalai, no kurienes mums gaidāms bermontiešu trieciens. Mēs ierīkojamies puslokā aiz piekrastes augstienes celmainajiem pauguriem: vidū seržants noliek mani ar patšauteni un Apini par iztukšoto patronmagazīnu pildītāju; labajā spārnā viņš sūta

Grasi ar vienu ienaidniekiem atņemto ložmetēju, bet otru nāves bišustropu dod Vīndedzim, lai segtu mūsu kreiso flanku, jo katrs viens no mums ir mācīts darboties ar visiem ienaidnieka kaujas ieročiem, kas vien var pagadīties.

«Un ja es krītu,» Vīndedzi aizvadot, Makstenieks mierīgi piebilst, «tu paliec manā vietā.»

Tad gūstekņus aizvadījušie biedri ir atpakaļ; viņu soļus padzirdējis, es atskatos un tikai tagad ievēroju, ka Ratnieks viegli klibo, bet Mālkalna vaigs ir asiņains. Tak viņi izliekas, ka paši nemanītu savu ievainojumu un klusēdami ieplok sniegā starp Vīndedzi un mani, kamēr Liniņš ar Zīraku metas guļus mūsu frontes labā spārna vidū, ar lodēm šautenstobros un vaļā atrautām patronsomām.

Seržants paliek stāvam aiz manis un grumbās saŗauktu pieri un cieši sakniebtām lūpām vēro mūsu priekšā gulošo lauku un meža tuvāko stūri, kur agrā rīta gaismas pelēkumā var jau sākt atšķirt atsevišķus kokus. Turp vēršas arī mūsu skatieni un asa uzmanība, jo ienaidnieku uzbrukuma skrējienam šis ir visīsākais ceļš.

Tā! — nu viņi var sākt: mēs esam gatavi.

Nevienam mums nav prātā sacīt ko, vai vaicāt, — mēs visi apzināmies, kas tagad nāks un notiks, un skaidri zinām, kā to saigaidīsim, kā arī to — kas katram savā vietā jādara. Un tikai divi lietas mums nav zināmas: kā beigsies gaidāmā cīņa un kuŗam no mums deviņiem būs lemts šīs beigas nepieredzēt.

Bet kam gan to lai jautā, un kas mums varēs droši atbildēt? Un tālab mēs nevaicājam, ne arī sakām ko, bet sakopojam visu savu gribas spēku jaudu, lai stiprinātos pārliecībā, ka uzvara būs mūsu, un mēs to piedzīvosim visi deviņi!

Vienīgi Grasim — šim pēdējās divi stundas iecirtīgi klusējošajam jokdarim — nu pēkšņi radies kas ko teikt; roku mutei aizlicis, viņš uzsauc Makstieniekam:

«Ēj! — seržant!.. Vai tagad drīkstu runāt?»

«Nu! — kas tev sakāms?»

«Vai tad brokastis šorīt mums nedosi? — man vēders kurkst kā varžu bataljons.»

Makstenieks neatbild, bet viņa vietā atsaucas Liniņš:

«Tas jau, Grasīt, nav izsalkums, bet — bailes; un labi ir, ka neesi ēdis, citādi tev tūliņ vajadzētu skriet pie vešerienes.»

«Tu labāk taisi muti ciet!» atcērt labā spārna ložmetējnieks. «Man nav iebildumu, ka tu rūpējies par manu netīro veļu, bet es dzirdu, ka tev trīc žokļi, un ieteicu lieki nevirināt tos, lai neizbirtu tavi mākslīgie zobi.»

Gan prāts man cīņas gaidu sasprindzināts, tak nespēju atvairīt smaida un arī nepūlos to darīt, bet Apinis, pie atvērtās patronkastes gulēdams, īsi iesmejas un aizsmakušā balsī saka:

«Malacis!»

Gluži tādās pašās domās ir arī Zīraktēvs.

«Ir gan tam mēle, — kā pātaga!» viņš sevī nosmejas un uzrunā balamutīgo biedri: «Vai zini, dēls, — kad mani bazīs zemē, tu saki kapa runu.»

«Ne par ko arī nē!» Grasis kā nobījies atmāj, « — tu paliksi dusmīgs, lēksi laukā no zārka un nopērsi mani, un tāda kauna es nepārdzīvotu.»

«Kas to lai zina, — kuŗš no mums būs pirmais,» Ratnieks dobji ierunājas.

«Laikam gan, draudziņi, es,» vecais izlūks sīkstā bezbēdībā atzīstas. «Man tāda paredzēšana. . .»

«Nesāc nu muldēt, vecīt!» Liniņš errīgi apsauc blakusgulētāju.

«Kas tur ko muldēt, — paredzu un beigas!»

«Ej nu, Zīrāk, ej!» no kreisā spārna atskan Vīndedža balss. «Ja tā tu runā, tad labāk gan aizver savu gudrības grāmatu.»

«Stop, sirmīt, — vēl drusku pagaidi!» Grasis sauc pretī no otras malas un lūdzoši turpina: «kamēr tevī vēl aizķēries gaišredzības gars, tu varētu uzzīlēt man: kad es atkal satikšu savu Konkordiju?»

Bet nav vēl vecais Zīraks paguvis atbildēt, kad salīgojas zeme, tālumā baigi nodun varens belziens, un, nejauki aurējot, pār mūsu galvām aizskrien bermontiešu smagā granāta, ar mulsinošu gŗāvienu sprāgdama upes labā krasta mežā.

Zemapziņas mudināts, es cieši ieploku sniegā, bet Apinis ziņkārīgi atskatās, kamēr labajā spārnā svinīgi noskan mūsu Graša balss:

«Tā bija uvertīra Vēbera baletam «Aicinājums uz deju». Tūliņ mēs dzirdēsim. . .»

Bet tālāk viņa vārdus aprij jauns lielgabala dimdiens, kam cieši blakus seko vēl divi, un viena aiz otras mums pāri aizgaudo trīs nāves ceļasomas, no kuŗām pēdējā krīt augstienē aiz tilta — gandrīz blakus mūsu ložmetējnieku pamestai tranšejai. — Granātas šķembeles atzvirdz arī līdz mums, un viena pat iecērtas sasalušajā zemē nepilnu soli no Apiņa pleca. Bet zēns tikai pagroza galvu un dusmīgi nosaka:

«Skat', velni, kā piešāvušies!»

Viņa balss man izklausās kā patāli čuksti, jo tuvā eksplozija mums visiem aizsitusi ausis; un tā es vairs nedzirdu, ko neapmulsināmais Grasis domā par bermontiešu artileristiem un viņu šaušanas mākslu, kaut sacīt viņš ko saka un arī māj mums citiem ar roku.

Tad aiz mums saceļas ellišķīgs granātsprādzienu negaiss, it kā tur — upes viņa krasta mežā — desmit satrakoti milži ar smagām pērkoņvālēm rokās slaucītu sev nost no ceļa simtgadējās priedes, lai atrastu mums palīgā nākošo rotu un izkaisītu to kā smiltis viesuļaukā. Dažs šāviņš ietriecas sasalušajā zemē, jo tuvu krastmalai, un asi šķautnainās tērauda šķembas, šaušalīgā korī katra savādāku balsi dziedādamas, skrien šurpu pāri Iecavai uz mums; visapkārt mūsu frontei vietvietām noput sausais sniegs, un blakus man ieplosīta nokrīt Makstenieka cepure. Es aši atskatos un redzu mūsu seržantu vējā plīvojošiem matiem mierīgi stāvam un cieši raugāmies uz priekšu, uz ienaidnieku pusi.

Man tūdaļ iešaujas prātā viņa paša teiciens, ka tālāk par piecdesmit soļiem sprāgušu granātu šķembas ir aklas, un vairīties no tām ir gluži veltīgs darbs. Un tā es lieku reizi atkal pārliecinos, ka ja jau valodā skopais Makstenieks ko saka, tad arī pats viņš saviem vārdiem tic. Lūk, — vēl viena cildena īpašība, kas liek mums cienīt savu seržantu, tam droši paļauties un bezbēdīgi uzticēties viņa vadībai.

Apinis paķeŗ granātšķembas ieplosīto cepuri ar uzlēcošās saules nozīmi virs naga un pasniedz to Maksteniekam:

«Mauc galvā!» zēns aizsmacis lūko pārkliegt lielgabalu balsi. «Vēl jau drusku sildīs!»

Seržants klusēdams uzliek nāves rokas norauto cepuri, it kā nule to pamanījis; tak zemē krist viņš nedomā joprojām, bet paliek izslējies visā augumā, lai labāk pārredzētu nelīdzeno lauku un mežmalu aiz tā. Bet granāta aiz granātas skrej šurp un pāri mums, un viņu lidojuma gaudojošā rūkoņa sauc prātā milzu īkšķi, kas niekodamies velk pār debesloga rūti.

Kāds šāviņš iekrīt upē; augstu gaisā uzšaujas putās sakultu ūdeņu stabs — vējš iesmidzina manā atpakaļpavērstajā sejā mitrus putekļus, un vieglais pontonu tilts strauji sašūpojas.

«Kaut tik nu nenogrimtu!» es sevī bažījos; tak ne jau par sevi un saviem draugiem — mēs visi, protam apbruņoti peldēt — bet kā gan tad tiktu pāri mūsu rota!.. Un — paldies Dievam! — līdzi sabangotajam Iecavas līmenim aprimst arī tilta līgošanās, un atvieglotu sirdi es atkal uzelpoju brīvāk.

Bet tad es pamanu, ka seržants lēni noslīgst ceļos un, it kā lāgā negribēdams, nometas sniegā man blakus otrpus celma.

«Uzmanību!» visgaŗām mūsu frontei noskan viņa skarbā balss, kas smago lielgabalu kanonādes dārdos izklausās pēc ūpja brēciena pērkoņgraujas pavadītā vētras krākšanā.

Un tūliņ pat es redzu no meža stūŗa atdalāmies bermontiešu kaŗavīru stāvus, — tie salīkuši skrien pa labi un pa kreisi, bet vienmēr jauni nāk pa koku starpām laukā un steidzas sekot iepriekšējiem, lai izveidotu platu apņemoša uzbrukuma ķēdi.

Mēs visi jo skaidri to redzam, tak mūsu stobri klusē, jo tāda ir Makstenieka pavēle; mēs šausim tikai tad, kad ienaidnieki būs pienākuši uz sešdesmit soļiem, lai mūsu ugunsrīku pļauja būtu sekmīgāka un veltīgi mēs neizšķiestu lodes. Bet asāki par lodēm uz bermontiešu ķēdi šaujas mūsu skatieni un, ja tiem būtu mūsu gribasspēka jauda, — mēs iedzītu uzbrucējus zemē bez cīniņa un trokšņa.

Kad seržants labi novērojis ienaidnieku kustību, viņš atvelkas no celma un, zemāk noslīdējis, laiž skatienu visgaŗām upes labajam krastam. Tak nav tur vēl ne vēsts no mums palīgā nākošās rotas, — tikai granātu putenis trakodams ārda ziemas mierā sastingušo zemi un, sviezdams gaisā smilšu gabalus un zaļus skuju zarus, liek drebēt tai un dobji vaiduļot kā dzīvai savainotai miesai.

Jā, — mūsu rotas nav; varbūt tā netiek cauri šim briesmīgajam ugunssprostam, vai arī — Dievs lai ir mums žēlīgs! — iznīcināta, un veltīgi mēs to gaidām...

Tad Makstenieks pieliecas Apiņa ausij un iekliedz tajā strupu pavēli:

«Skrej pretī mūsu rotai! — lai pasteidzas!»

Ja upes labais krasts patlaban būtu tikpat kluss kā šurpu nācienā, — zēns droši vien lūgtos, lai ļauj tam palikt še un viņa vietā sūta kādu citu; bet nu, — kad tur tam jāskrien cauri granātšķembu krusas lēvenim, — viņš kaunējas to darīt, lai seržants nedomātu, ka Apinim reiz sametušās bailes.

Un tikai īsu brīdi vilcinājies, zēns metas lejā pa nogāzi un, cik vien jaudā kājas, — joņo pāri tiltam; bet Makstenieks sauc Liniņu nākt aizgājušā vietā, pats atkal pievērsdamies ienaidnieku ķēdei.

Tā nu jau pienākusi soļus astoņdesmit, un mūsu klusēšanas maldināto bermontiešu stāvi sāk slieties vienmēr drošāki; un tad pēc signāla tie skriešus metas uz mums, — tai pašā mirklī abos uzbrucēju spārnos sāk klabēt pa ložmetējam, un spindzēdamas mums virs galvām krustojas viņu raidītās kārtas.

Instinktīvi es ierauju galvu plecos, un sirds man taisās plīst vai pušu; gan nezinu, kā jūtas mani biedri, tak šķiet: vēl viena šāda mūsu klusēšanas minūte un mēs visi zaudēsim prātu...

Bet tūliņ arī mūsu seržants nolaiž puspacelto roku un gandrīz reizē ar manu patšauteni sāk strādāt mūsu ložmetēji un arī šautenes . . . Labi notēmētie stobri dažos mirkļos gāž pie zemes šurpu skrejošo uzbrucēju ķēdi un, kaut gan daļa bermontiešu iemetušies sniegā paši saviem spēkiem, lai paglābtos no nākamajām lodēm, tur nav neviena vairs, kas celtos atkal augšā un turpinātu uzbrukumā skriet; dzīvajie grimst lauka ieplakās vai arī slēpjas aiz kritušo biedru ātri stingstošajiem ķermeņiem un sāk mums atbildēt ar niknā steigā mestiem šāvieniem. Tak viņu skaits nav liels, ne arī bīstams, un steigā izraudzītās pozicijas tiem daudz nedrošākas par mūsējām; tā vienu pēc otra tos apklusina vai nu nāves bailes, vai arī pati nāve, un man ir pašam jāpabrīnējas par sevi, — cik viegla atslābst sirds un dzestrs aprimst prāts, kaut

«Uzmanību!» visgaŗām mūsu frontei noskan viņa skarbā balss.

šurp no ienaidniekiem apkaisītā lauka lāgiem atskan vaidi.

Cīņu uzdevis jau arī pretinieku labā spārna ložmetējs — tā vadītāju laikam pieveikusi aukstasinīgā Vīndedža roka, vai arī Mālkalna nekļūdīga acs, — bet otrs tiem vēl strādā un Grasis uzsācis ar to jo karstu divkauju. Es uzlieku ceturto patronmagazīnu iztukšotās vietā, ko Liniņš tūdaļ steidz pildīt no jauna, un eju biedrim palīgā; par abiem mēs apklusinām arī otru ienaidnieka ložmetēju, un Grasis priecīgi kliedz Maksteniekam:

«Ej! — vecīt! — es aizskriešu pievākt šo Krupa līķautu šujmašīnu!»

Bet seržants viņam atkliedz stingru «Nē!» — viņš mums nekad nav ļāvis bez vajadzības spēlēties ar savām dzīvībām, un arī šoreiz aizliegums ir vietā: mums ieroču diezgan un gana arī patronu, bet tur, uz lauka vēl glūnēdami slēpjas daži ienaidnieki, un nez' kā Grasim būtu veicies viņa pārgalvīgais nolūks.

Gan upes labajo krastu mūsu aizmugurē vēl vienmēr ārda bermontiešu granātas un gaiss ir smagas dunēšanas pilns, tak sīko svina bišu sanēšana ap mums mitējusies, un es puslīdz droši paceļu galvu, lai apskatītos pa kreisi un pa labi — ko dara mani biedri.

Vīndedzis sakrustotām kājām mierīgi sēž aiz sava ložmetēja un silda nosalušās rokas pie sakarsušā stobra apvalka; Mālkalns pagrābis pilnu sauju sniega un liek to sev klāt pie granātšķembas ieplosītā vaiga, kamēr Ratnieks paslepus lūko locīt savu ievainoto kāju. Bet tikko es pagriežu galvu uz otru pusi, — man sarauties liek tāda sajūta it kā krūtīs kāds ietriecis neasu naglu: es redzu veco Zīraku nedzīvi guļam ar sniegā iekritušu seju, bet viņa šautenes stobrs neatlaidīgi tēmē kaut kur pelnpelēkajos mākoņos.

«Liniņ!» es saķeru kaimiņa roku. «Ej, — raugi, kas viņam noticis!» Bet pats es skaidri nojaušu, ka mūsu sirmā kaujasbiedra paredzējums jau piepildījies līdz galam.

Visu piesardzību aizmirsis, mazais izlūks pieskrien aprimušājam draugam, nometas zemē tam blakus un rūpīgi aprauga mierīgo gulētāju, kas, nāves miegā jau aizmidzis, vēl neizlaiž šauteni no rokām; tad Liniņš gausi pieceļas, nāk atpakaļ bēdīgu vaigu un dziļi noskumis saka:

«Pagalam... taisni pierē...»

Es pieskaros otrpus celma gulošā seržanta plecam un drebošu balsi saucu:

«Dzirdi! — Maksteniek...»

«Es zinu,» viņš drūmi pārtrauc mani un, neatraudams skatiena aprimušajam kaujas laukam, pārdabiskā mierā piebilst: «Lai Liniņš ar Ratnieku aiznes viņu pāri upei!»

Es atkārtoju seržanta pavēli Liniņam; tas aizskrien pakaļ Ratniekam, un tad tie abi — viens pats jau ievainots, bet otrs sāpju gremztu sirdi — aiznes mūsu kritušo draugu upes viņā krastā un noguldina piekrastes krūmāju aizvējā; bet manās ausīs ieskanas un ilgi nebeidz skanēt aizgājušā sirmgalvja vārdi:

«...paredzu un — beigas!»

«Par to viņi mums vēl maksās!» Grasis kliedz paceltu dūri, un viņa saucienā var manīt neremdināmu atriebības alku; bet pārējie mēs klusējam, kaut arī mūsu domas iet to pašu ceļu.

Tad Liniņš ar Ratnieku nāk atpakaļ, nervozi smēķēdami un, kamēr mazais izlūks aiznes papirosu Grasim, — smagnējais laucenieks, par varu pūlēdamies neklibot, aizgādā pa dūmam arī Vīndedzim ar Mālkalnu.

«Un še tev, draudziņ, ar'!» Liniņš man pienākdams saka un pasniedz papirosu.

«Paldies!» es tencinu un šajā brīdī atkal jūtu, ka viņš ir gatavs atdot mums nevien savu pēdējo tabakas šķipsnu, bet arī savu dzīvību, ja tās vajadzētu mūsējām par ķīlu; un ja viņš nepacienā arī Makstenieku, tad tikai tādēļ, ka šādos brīžos mūsu seržants nemēdz pīpot.

Viss viņa uzmanības asums ir pievērsts ienaidniekam, un mēs bez rūpēm varam sasmēķēt; tak nav vēl Liniņš beidzis savu papirosu, un manējais ir tikko pusē, kad Makstenieks no jauna asi nokliedz:

«Uzmanību!»

Mēs tveram rokā savus ugunsrīkus un spiežam laidņus plecos.

Jā! — meža stūrī atkal samanāmi uzbrucēju stāvi; bet nu tie tūliņ metas guļus, lai, piesardzīgi rāpojot, mums pievirzītos klāt.

Tak šoreiz mēs vairs negaidām: mūsu mērķekļi ir pacelti uz četri simti soļiem un, tikko seržants uzbrēc: «Uguni!» — mēs aizgūdamies trencam turpu savu ložu spietu, lai bermontieši sajustu, ka mūsu cīņas spars nav atslābis ne druskas. Un tā šis viņu otrais uzbrukumā nāciens kļūst neveiksmīgs jau pašā iesākumā; tie atvelkas atpakaļ mežā, pamezdami savus kritušos, un karstasinīgais Grasis jau sauc, ka vajadzētu mums pašiem mesties triecienā, lai parādītu viņiem kā tas jādara.

Es redzu, — seržants pasmīn; varbūt viņš to dara par atbildi Grasīša vārdiem, bet varbūt arī lepnā apziņā, ka viņa astoņi vīri spēj noturēties pretī bermontiešu simtam, — ja nepieskaita tos, kas mežā ieslēpušies un bīstas laukā nākt.

«Galu galā, — mēs varbūt iztiksim arī bez rotas,» teic Liniņš, priecīgi pildīdams izšautās magazīnas.

Bet tad bez komandas sāk klaudzēt Vīndedža ložmetējs, — Makstenieks aši paskatās turp un ierēcas:

«Grasis paliek uz vietas! — jūs abi — man pakaļ!»

Es apķeru patšauteni, Liniņš pilno patronkasti, un mēs auļojam lejā ap piekrasti uz upmalu pakaļ seržantam.

«Mālkaln! Ratniek — šurp!» viņš lēkšodams sauc biedriem, un tad mēs viens pēc otra klūpam jaunās pozicijās ar fronti pret Iecavas līkumu, no kura paugurainā krūmāja aizsedzes mums tuvu pielavījies ienaidnieka trieciennieku vads. Gan Vīndedzis jau noguldījis sniegā savu tiesu, tak pārējie ir aplam droši vīri un nebeidz savu pārgalvīgo skrējienu pret lodēm, kaut arī ložmetējam palīgā iet mana patšautene un četras šautenes. Un tā mums atliek tikai dažas sekundes, lai retinātu bezbailīgo uzbrucēju rindas; tad viņi ir mums klāt — mēs uzšaujamies kājās — un sākas sirdīga un īsa tuvcīņa...

Zobus griezdams Ratnieks paceļ un zveļ savas šautenes laidni; durkļa uzlikt nepaguvis, es triecu

savējās stobru man virsū skrejoša uzbrucēja krūtis, bet viņa platais kaujas asmenis sparīgi iecērtas man kreisajā patronsomā un, abiem mums zemē noveļoties, salūzt. Mans pretinieks paliek lokāmies bez elpas, — es lecu kājās un kaujas neprātā trakojošā Liniņa durklis, mani sargādams, aizšaujas priekšā, pasitot sāņš kādu citu, kas tēmējis man krūtīs. Un tad mēs atkal izšķiramies tuvcīņas jūklī, — es saskrienos ar Makstenieku, kas kūpošu pistoli rokā tikko paglābis divu bermontiešu apdraudēto Mālkalnu; trijatā mēs metamies palīgā Vīndedzim, kas atstājis savu ložmetēju un, nikni atgaiņādams viņa dzīvību tīkojošos asmeņus un stobrus, laužas pie mums caur ienaidnieku pulciņu. Bet tie tad arī ir pēdējie, — Liniņš ar Ratnieku jau pieveikuši savus pretiniekus un dažos mirkļos arī Vīndedzis ir glābts.

Tak šis pēdējais cīniņa uzliesmojums mums maksā diezgan dārgi. Kad pēdējais ienaidnieks notriekts pie zemes, — Ratnieks lēni apsēstas tam blakus; gan viņš mums nesaka ne vārda, tak mēs jo labi redzam, kas noticis: viņa bārdainais vaigs metas dzeltēni bāls un no ieplosītās mēteļpriekšas sāk izplūst asinis.

«Vai smagi ķēra?» Liniņš līdzjūtīgi vaicā un nometas tam blakus, kaut paša mēteļplecs ir sadriskāts un aproce piesūkusēs tumši sarkanu krāsu.

«Nekas...» caur zobiem atrūc mūsu sagurušais milzis. «Ejat vien augšā, — es drusku... atpūtīšos...»

Bet balsī tam jau skaidri samanāms vispēdējās atpūtas tuvums.

«Dumpur! Liniņ! Mālkaln!» Makstenieks mūs skarbi norīko un slepus pamāj galvu uz Ratnieka pusi, — «atpakaļ savās vietās! Un Vīndedzis — pie ložmetēja!»

«Bet ko mēs darīsim ar tiem?» staltais izlūks atvaicā, rādīdams ievainotos ienaidniekus, kas vaidēdami lokās sniegā un, kam vēl spēka — lūko rāpot projām.

«Lai paliek!» Makstenieks atmāj. «Tie mums nav bīstami. Kad atnāks rota, — lūkosim tiem palīdzēt, — patlaban mēs nedrīkstam kavēties. Tu tikai uzmani viņus — lai mūs no aizmugures neķer kāda lode... ko var zināt.»

Jā, — mums nav vaļas pat skumt; mēs trijatā paņēmām nāvei tuvo biedri — divi aiz pleciem, viens pie kājām — un aiznesām viņu mūsu vecajās pozicijās, lai pēdējos dzīvības brīžus tas varētu aizlaist starp draugiem.

«Ko jūs tur nesat?» mūs pamanījis, Grasis bažīgi sauc.

Nevienam mums nav dūšas atbildēt, un kad Grasis vairs neatkārto sava jautājuma, — mēs noprotam, ka viņš jau saskatījis pats...

Mūs gabaliņu pavadījis, Vīndedzis iet atpakaļ pie sava ložmetēja — viņa alaž lepni nestā galva ir nolīkusi pār krūtīm, — bet seržants atnāk ar manu patšauteni, ne vārda neteikdams par to, ka es to aizmirsis lejā.

Mēs ieņemam savas vietas īstajā laikā, lai pierādītu ienaidniekam, ka viņu triecienvada uzbrukums ir saplacis bez sekmēm: tūliņ tie trešo lāgu lien no meža stūra laukā un grasās šurpu nākt kā pārbaudot — vai mēs vēl esam dzīvi; bet mūsu dusmās uzkūdītās lodes tos vēlreiz sadzen mežā atpakaļ.

«Nu, — vai es neteicu, ka mēs iztiksim paši, bez rotas?» Liniņš saka, uzmundrinot mani; bet es jūtu, ka arī viņa paša domas kavējas pie mirstošā biedra, kas varonīgi sāpes pārvarēdams, klusi guļ tepat blakus, aiz Makstenieka. Gan steigā esam uzlikuši viņa platajai brūcei biezu kārtu pārsienamo, un Liniņš pat atdevis savējos, pats palikdams ar asiņojošu plecu, tak Ratnieka dzīvības aizplūšanu tie nespēj aizkavēt. Seržanta roku saņēmis, viņš raugās uz mums ar dziestošu skatienu, un tas ir tik mocošs un žēls, ka man

Trijatā mēs metāmies palīgā Vīndedzim.

jānovēršas, bet manam druknajam biedrim jāpūlējas runāt par ko citu.

«Maksteniek, labais!» lūdzoša un rātna pēkšņi skan Graša balss. «Vai es nevarētu drusku aizskriet pie jums?»

«Nāc!» seržants asi atkliedz, un Grasis traucas šurp.

Un tad mēs esam liecinieki aizkustinošam skatam, kad allaž jautrais jokdaris asarām acīs glāsta mirēja pieri un, granātai pār galvu aizgaudojot, saka tam pie auss:

«Nebēdā, draudziņ! — mēs visi iesim turp... Uz redzēšanos!»

Viņš cieši paspiež Ratnieka slābano roku un, kājās pielēcies, aizjož atpakaļ pie sava ložmetēja; miklām acīm es noraugos Graša skrējienā, bet Liniņš man piedāvā savu pēdējo papirosu.

«Paldies! — man patreiz negribas.»

«Ņem vien! — pīposim uz pusēm.»

Un līdzi pirmajiem tabakas dūmiem vējos paceļas un izklīst mūsu drauga pēdējā nopūta.

Makstenieks aizspiež vaļā palikušos plakstus un pārvelk dzeltenpelēkajai sejai paša Ratnieka cepuri.

«Vai nenogādāt viņu drošībā?» pēc smaga klusēšanas brīža Liniņš ievaicājas.

«Lai paliek vien!» seržants atcērt. «Mēs nedrīkstam izklīst.» Un to viņš saka tā, it kā bīstama būtu nevien mūsu īslaicīgā kavēšanās pār tiltu un atpakaļ ejot, bet arī mirušā Ratnieka prombūtne.

«Kā tev liekas, Maksteniek,» Liniņš atkal pieķeras jau agrāk izsacītai domai. — «Mēs tak varēsim noturēties arī bez rotas?»

Seržants gan neatbild, tak nomanāms, ka tā viņš nedomā.

Jo tālāk aiztek laiks, jo biežāk viņš met acis atpakaļ uz upes viņu krastu, it kā nojaustu briesmu tuvošanos, kas atvairāmas tikai kopīgi ar mūsu rotas krietnajiem zēniem.

Un drīz vien mēs pārliecināmies, ka rūdītā karavīra instinkts nav maldinājis viņu. Aiz Iecavas iztrakojusēs, granātu auka pēkšņi pārlec upei un iesāk plosīties ap mums un dragāt mūsu sargāto krastu.

Debesīm un zemei kopā sajūkot, mūs apņem dūmu, putekļu un sniega mākonis, caur kuru zvīgdamas uz visām pusēm skrien granātu šķembas, bet man uz muguras krīt sasalušas zemes pikas un lāgiem uzlīst ūdens šļakatas.

Kāds varens spēks tad pasviež mani gaisā, — krampjainiem pirkstiem es pieķeros celma glumajām saknēm un it kā murgos dzirdu Makstenieka pārdabisko rēcienu:

«Atpakaļ pār tiltu!»

Tas arī ir vienīgais, kas mums vēl atlicis darīt; ja mūsu rota būtu še, — mēs varētu mesties triecienā un atstāt šo granātuguns pekli aiz sevis, bet rotas nav, un seržants skrien gar fronti, lai visi mēs dzirdētu viņa komandu:

«Atpakaļ pār tiltu!»

Es pakampju savu patšauteni ar rezerves magazīnām un kliedzu Liniņam, lai pievāc jau pustukšās patronkastes, bet tad es pamanu, ka viņš pie manām kājām guļ bez dzīvības, un pēkšņās sāpēs atņirgušies zobi tam šausalīgi smaida. Novērsies es paķeru patronkastes pats un traka sprīganuma cilātām kājām skrienu lejā pa nogāzi pie tilta. Tak kāda tikai sirdij sadzirdama balss man aizliedz doties tam pāri; es nometu savus nesamos un aulekšoju atpakaļ pie beigtā Liniņa it kā tā būtu viņa balss, kas manās krūtīs pavēloši runā, kaut cauri granātputenim es vēlreiz dzirdu atkārtojamies Makstenieka brēcienu:

«Atpakaļ pār tiltu!»

Aizvērtām acīm es paceļu savu kritušo biedri un streipuļodams nesu to lejā, bet pusceļā mūs gāž pie zemes tuva sprādziena viesulis, uz brīdi apdullinot mani. Kad atkal atjēdzos, es redzu, ka esmu pazaudējis nevien savu nastu, bet arī kreisās rokas pirkstus, — to vietā atlikusi tikai asiņaina delna un nepaklausīgs īkšķis. Tak sāpju nesajūtu, un nejūtīga kļuvusi šķiet visa roka; ar otru, veselo es sataustu sniegā iesviesto Liniņu un, apkampis viņa sastingušo ķermeni, velku to tālāk projām uz tiltu.

Es nebrīnos daudz, kad apmulsumā nespēju vairs ieraudzīt savas patšautenes un patronkrājumu; bet tad es pamanu, ka nav vairs arī tilta, un man jau rādās, ka esmu zaudējis saprašanu. Tikai pašā upmalā noprotu, ka neesmu vis ārprātīgs un manas acis vēl rāda itin skaidri: tilta patiešām vairs nav; to nupat noārdījusi bermontiešu granāta, un projām pa straumi peld draskās sašķaidītā klāja atliekas.

Es noguldinu zemē savu biedri un stulbi vēroju pazudušā tilta tukšo vietu. Kā sapnī redzu viņā krastā parādāmies šurpu skrejoša karavīra stāvu, kas cauri dūmakai man rādās tā kā redzēts. Pie upes pielēcis, tas nedomādams metas ledainajā ūdenī un sparīgi peld pāri un, kad viņš ticis jau līdz pusei, es pazīstu mūsu Apiņa seju.

«Atpakaļ!.. Atpakaļ!» es kliedzu tam cik spēka un māju ar veselo roku, bet zēns šķiet nedzirdam un, ūdeni sev apkārt šķiežot, peld man klāt. Kad kājas var jau sasniegt upes dibenu, viņš laižas stāvus, drebinādamies brien krastā un, skaudri kāsējot, vaicā:

«Kur seržants?»

Es pamāju uz kreiso, kur granātu putenī pirmīt skanējusi Makstenieka balss, bet tikko zēns grib mesties turp, — no labās puses dūmakā parādās seržanta stāvs. Pāris lēcienos viņš ir mums klāt, un Apinis klabošiem zobiem tam ziņo:

«Rotas nav!»

«Nekas!» Makstenieks atmāj. «Mēs tūliņ atkāpsimies uz otru krastu. Un to viņš saka tādā balsī, itin kā tilts vēl stāvētu savā vietā un pāri upei pārskriet būtu nieka lieta.

«Kur Vīndedzis?» skan visupirmais karazēna jautājums.

Bet turpat jau viņš nāk vēlreiz ar jo smagi ievainoto Mālkalnu uz rokām, velkot sev līdzi tukšā ložulentā piesietu ložmetēju.

Seržants metas tam pretī un paņem sev klēpī asinīm noplūdušo biedri.

«Met ložmetēju upē!» viņš uzsauc Vīndedzim, kas klusā priekā spiež Apiņa roku, un nākošajā mirklī mums vairs nederīgā mašīna smagi iegāšas ūdenī.

«Un tagad,» Makstenieks turpina rīkot, — «ņemsim viņu aiz padusēm un peldēsim pāri... Tu, Apin, piepalīdzi Dumpuram!»

«Bet kur tad Grasis kavējas?» es saķeru seržanta roku.

«... un kālab nenāk Zīraks, Ratnieks un Liniņš?» zēns bažīgi piebilst, nepamanījis aiz sevis sniegā sastingušā biedra, kas tur tik drausmīgi smaida.

Bet Makstenieks neatbild; viņš tikai nikni atkliedz mums:

«Netūļājaties!» un blakus Vīndedzim brien iekšā ūdenī, uz rokām turēdami ievainoto draugu.

Mēs ar Apini sekojam tiem, bet tajā pašā mirklī man aizkrīt ausis un aizraujas elpa, — es uzlidoju gaisā, un pēdējais, ko manas acis redz, ir upes bangainajos viļņos nogrimstošie biedri...

— — — — — — — —

Kad, samaņu atguvis, pieceļos sēdus un ar veselo roku izberzēju asinīm aizlipušās acis, — es ieraugu sevi vēl turpat upes malā un soļos trīs man blakus Apini; viņš guļ uz muguras plati ieplestām rokām, un es to vēl pazīstu tikai pēc ledū sasalušā mēteļa. Bet tajā vietā, kur atstāju Liniņu, nu rēgojas melna un milzīga bedre.

Man piere degtin deg, bet ausīs dun nerimstoši zvani, un pārāk vēlu es pamanu no mugurpuses pieskrējušu bermontiešu pāri. Gan izrauju rokas granātu, tak vienas rokas trūkst un nepagūstu vairs aizdedzināt to, kad esmu jau atbruņots un sagūstīts.

Tad pieskrej klāt vēl citi, sasaista manas pusotras rokas uz muguras un dzen augšā pa piekrasti uz savu aizmuguri kā kādu brīnumnezvēru, no kā sevišķi jāuzmanās.

Pa ceļam es vēl redzu Ratnieku — viņš guļ kā gulējis ar paša cepuri aizklātu seju, un rokas tam sažņaugtas dūrēs, it kā viņš dusmotos par savu nevarību, kas liedz tam mesties man palīgā, — bet, pāri laukam līdz mežmalai ejot, es īsti pārliecinājos, cik dārgi mani draugi pārdevuši savas dzīvības: lai gan es neklausu savu dzinēju durkļu badījumiem, kas mudina mani pasteigties, tak nepagūstu saskaitīt še saļimušos vīrus, lai, viņā saulē atkal sastopoties, varētu pastāstīt saviem biedriem, cik tomēr veiksmīga bijusi viņu pēdējā kauja.

Es nešaubos ne mirkli, ka arī mani gaida itin drīza nāve, un esmu pārliecināts, ka jau šodien pat mēs atkal būsim kopā visi deviņi. Tak bailu vairs nesajūtu nemaz; vai nu asiņu zaudēšana, vai arī pēdējās stundas drausmīgie pārdzīvojumi padarījuši mani tik vienaldzīgu, ka es pat nepūlos uzminēt — pa kādu ceļu mani sūtīs veļu valstībā.

Un tikpat vienaldzīgi es stājos bermontiešu virsnieka priekšā un, lūpu nepavēris, klausos viņa tirdīšanā un draudos, ar ko viņš lūko izvilkt man ziņas par mūsu karaspēku un tuvākajiem kaujas nodomiem. Bet tikko viņa rokaspuiši sāk dauzīt mani šauteņresgaliem un knaibīt manu miesu dzeloņstiepuļu dzirklēm, es iedegos bezspēcīgās dusmās.

«Jā!» es kliedzu sejās saviem mocītājiem un viņu virsniekam. «Es teikšu jums, ko mūsu vīri darīs: viņi aiztrenks jūs visus pie velna! Un ja jūs gribat zināt — cik viņu tur ir, tad klausāties labi: tur, tilta galā mēs bijām tikai deviņi, bet viņpus Iecavai tādu ir tūkstošreiz vairāk; un kad tie visi nāks pār upi šurp, — jūs neglābs itin nekas! — putekļos un pīšļos viņi samals jūs ar visiem lielgabaliem!»

Šie vārdi viņus satracina kā zvērus, un es jau cerēju, ka nupat gals būs manām ciešanām; tak biju maldījies, jo visļaunākās mocības vēl tikai tuvojās. Šie necilvēki uzklūp man — divkārt ievainotam un cieši saistītam gūsteknim — un izduŗ acis, bet kad no manas mutes nāk tikai negantu sāpju izmesti lāsti, — viņi iesviež mani cūku kūtī, lai es tur nomierinājoties un drusku pārdomājot.

Un, smirdošajā mēslu zaņķī vārtīdamies un ellišķās mokās kaukdams, es zaudēju samaņu...

— — — — — — — —

Bet mana atmošanās ir vēl drausmīgāka.

It kā no dziļas dzelmes augšup nirdams, es dzirdu klusus, apslāpētus vaidus, un nāsīs man iesitas tāda savāda smaka, — tā kā skuju un viršu un vaivariņu elpas mistrojums; savas miesas es nejūtu, bet galva man kā mucā iespundēta, un redzēt es neredzu itin nekā. Man šķiet, ka es guļu melnajā veļu laivā blakus citiem klusiem ceļiniekiem, un mēs jau peldam pāri dzīvības un nāves upes platajai straumei uz mūžības krastmalas pusi, bet tie, kas tur tā vaid, ir malā palikušie mūsu tuvinieki, un viņu vidū — arī mana sieva ar bērniņu zem sirds.

Bet tad es brīnēdamies klausos kādu nedzirdēti gaišu, žirgtu balsi:

«Nu, zēni! — kā jums klājas?»

Un tūliņ aprimst tālā vaidēšana, lai ļautu vietu cietām vīru atbildēm un drošiem pretjautājumiem:

«Labi!.. Paldies, kapteiņa kungs!.. Vai drīz es tikšu laukā? Cik tālu šodien mūsējie?.. Kā viņiem veicas?»

Tālāk es vairs neklausos: savu galvu sataustījis, es plēšu tai nost apsienamos un biezās vates kārtas, līdz pirksti atrod matus, pieri degunu un seju, tak vienmēr vēl ap mani ir tumsa...

Pēkšņās šausmās es skaļi iekliedzos:

«Kur jūs esat?.. es neredzu jūs!»

Bet turpat man blakus mierinoši atskan ārsta gaišā balss:

«Nebīsties, Dumpur! — tepat vien visi esam, bet tu esi starp mums un drošībā.»

«Bet kālab es neredzu?» man baigi nodreb balss un pāri vaigiem līst it kā asaras.

«Tu esi ievainots, un tavas acis ir slimas,» kapteinis viegli pārlaiž manai sejai kautko pūkainu un mīkstu; tad saņem manu veselo roku un apsēstas uz gultas malas. «Bet tu nebēdā! — mēs rūpēsimies par tevi.»

Un tad mans sāpju aptumšotais prāts sāk pamazām noskaidroties; es lūkoju atcerēties — kā gan tas noticis? — līdz beidzot aizdomāju līdz tam brīdim, kad bermontieši sagūstīja mani un mocīja... spīdzināja... un...

Jā! — nu es saprotu, ka esmu kļuvis neglābjami akls.

Kungs, Dievs! — vai tiešām tas ir sods par to, ka, savu Tēvuzemi aizstāvēdams, es nonāvēju tos, kas viņai virsū mācās? Nē! — es tam neticu: tā nava Tava roka; tik zemiski un ļauni cilvēciņi nav Tavas gribas kalpi!

Bet tomēr! — es esmu akls un akls palieku. Vai tiešām tāds lai nīkstu līdz sava mūža vēlam vakaram?..

Nē! — to es negribu!

Un ārsta pirkstus sažņaudzis, es klusi čukstu tam un lūdzos:

«Mīļais kapteiņa kungs! — atnesat man indi... neviens to nezinās!»

«Tā nerunā, Dumpur!» pārmetoša, bet reizē sirsnīga un arī uzmundrinoša skan pretī ārsta balss. «Tu esi vīrs, un tev ar lepnu pacietību jānes savas rētas, lai mazdūšīgie mācītos no tevis viscildenāko gudrību, ka krietni cīnītāji paliek nesalaužami līdz galam. To dzīvē nest un pierādīt un apliecināt nu ir tavs goda pilnais vīra pienākums, un tas ir tikpat svēts un Tēvuzemei vērtīgs, kā kaujas laukā parādītā varonība.»

Šie stiprā ticībā un gaišā pārliecībā sacītie vārdi kā sāpes remdējošs balzāms līst manā ciešanu svelmes apņemtajā sirdī, un lai gan manas miesas vainas vēl čūlā un nejauki smeldz, tak saņemu visus savus vārgos spēkus, lai mierīgāka kļūtu mana elpa un nedrebētu balss:

«Es centīšos, kapteiņa kungs!»

«Nu, lūk!» viņš iesaucas ar neapslēptu prieku, — «tagad tu runā kā karavīram klājas; un ja tu tāpat domāsi un arī darīsi tāpat, tad arī tumsa ap tevi kļūs gaišāka... Māsiņ! — nākat nu! — pārsiesim viņu no jauna...»

— — — — — — — —

Jā, — tā es samierinājos ar savu likteni. Gan manam kroplumam un aklībai vēl pievienojas jaunas smagas bēdas — reizē ar dēlu es zaudēju arī mīļoto sievu, kas pāragrās dzemdībās abi beidz elpot vienā pašā naktī — tak sakostiem zobiem es spītēju arī šim visuvarenās likteņa rokas triecienam un nesalauzts eju savu vientuļa ceļu.

Un patiesi ir ārsta-kapteiņa vārdi, ka arī akluma tumsa var gaišāka kļūt. Visspilgtāk to pārdzīvoju tūkstots deviņi simti divdesmitajā novembrī, manas pēdējās kaujas gada dienā.

Pavisam negaidīts, pie manis atkuļas kāds cīņu līdzgaitnieks no mūsu pašu rotas un aicina mani laukā pastaigāties.

Es sekoju labprāt, jo vienam staigāt man grūti un sen jau kāroju ar kādu kopīgi pāršķirstīt brīvības kara atmiņu grāmatas lapas, lai atkal ieraudzītu mīļos kauju biedrus un atdzimtu tiem līdzi vesels un stiprs.

Gabalu gājuši, mēs iesēstamies ormanī — tā labāk varot reizē parunāties un tīro rudens gaisu ieelpot, kā iegalvo mans viesis — un, pieredzes raibos krājumus cilādami, braucam un braucam, un es nemanu, cik ātri aiztek laiks, un nezinu — kur esam aizbraukuši.

Un tikai tagad es dzirdu, kas viņugad tilta aizstāvēšanas kaujā aizkavējis mūsu rotu: granātu viesulī iekļūstot, tā zaudējusi nevien savu komandieri, bet arī vadu leitnantus un lielo pusi vīru; gan pārējie vēl turējušies kopā un steigušies mums palīgā, bet apmulsumā aizmaldījušies garām — gandrīz līdz Garozai...

Pēdējais, ko manas acis redz, ir upē nogrimstošie biedri...

Tad ormanis apstājas, — mēs kāpjam laukā un ejam atkal kājām, jo še, kā dzirdu, ir klusa nomale un staigātāju maz.

«Tikai pret vakaru mēs tikām pāri Iecavai un atradām vietu, kur jūs bijāt tik nikni cīnījušies,» turpina stāstīt mans ciemiņš. «Atradām arī Apini, Ratnieku un pusē sašķaidīto Liniņu; vecais Zīraks gulēja labajā krastā, bet no Graša bija palikuši tikai viņa glaunie zābaki — soļus trīsdesmit viens no otra. Tevi pirmās rotas puiši bija uzgājuši bez samaņas Smiltnieku cūku kūtī, kamēr Makstenieks, Mālkalns un Vīndedzis bija pazuduši bez vēsts; tos atraduši vēlāk, — Lielupes meldros uzpeldējušus: vienā rokā seržantam bijusi Vīndedža uzkabes plecu josta, bet otrā viņš žņaudzis Mālkalna mēteļa apkakli...»

Tad mans ceļa biedrs pēkšņi aprauj savu stāstījumu un piebilst:

«Nu gan man jāatpūtina mute, — tik garu runāšanu ilgi neesmu piedzīvojis.»

Un, paņēmis mani aiz veselās rokas, viņš ved mani uz priekšu pa līdzenu grantētu ceļu, un, tālās domās iegrimdams, es eju tam blakus kā jau akls. Garā atkal redzu savus astoņus draugus, un, šķiet, ka viņi — dzīvo un staigā mums līdz...»

Te pēkšņi man priekšā atskan skaļa komanda:

«Rota — mier-r-r-ā! Pa labi — skaties! Godam — sveikt!»

Un, pārsteigumā sastindzis, es dzirdu tik labi pazīstamo žvadzēšanu, kad stingras rokas rakstā paceļ šautenes.

«Paiesim pie malas!» es atguvies mudinu savu pavadoni — «Te, laikam, apmācības, vai kāda parāde...»

«Nāc droši,» viņš man klusi atsaka un vilkšus velk uz priekšu. «Tā mūsu trešā rota, un viņas sveiciens domāts tieši tev.»

Apmulsis es noraušu sev cepuri no galvas un, strauji uznākušā nespēka tirpinātām kājām, eju līdzi savam ceļa biedrim.

Pēc pāris desmit soļiem viņš apstādina mani un mazliet drebošu balsi ziņo:

«Pulkveža kungs! — atvaļinātais kareivis Dumpurs uz jūsu pavēli ieradies!»

Kāds saņem manu vienīgo roku un spiež tik sirsnīgi, it kā to darītu spēcīgais Ratnieks.

«Pie kājas — ņemt!»

Un tad es dzirdu un pazīstu mūsu pulka komandieŗa balsi.

«Kaŗavīri!» viņš saka. «Šis invalids ir jūsu kaujas vienības bijušais loceklis, un daži no jums vēl atcerēsies viņu kā krietnu cīnītāju un uzticamu biedri; bet pārējiem, kas līdz šai dienai vēl nepazināt to, lai stāsta viņa rētas, cik pašaizliedzīgi tas cīnījies par savu Tēvuzemi un cik daudz ziedojis savas tautas brīvības izpirkšanai. Mūsu zeme nu izcīnīta, mūsu tauta ir brīva, un lepnā priekā mēs esam pacēluši savas valsts karogu, kas reizē ir arī mūsu armijas uzvaras karogs; bet kaujās kritušos biedrus mēs nespējam vairs atsaukt šajā dzīvē tāpat, kā nespējam atdot sakropļotajiem viņu locekļus un pilnīgi sadziedēt viņu vainas. Šie upuŗi mums visiem ir dārgi un svēti un, lai tie kādreiz nekļūtu veltīgi, mums dzīvajiem un veselajiem vīriem ikvienam cieši jāapņemas kalpot savam pienākumam tikpat pašaizliedzīgi un drošsirdīgi, kā to darījuši nāvē aizgājušie līdzcīnītāji un kā to darījis šis aklais invalids.

Es cildinu viņa varonību un Lāčplēša kaŗa ordeņa domes vārdā paziņoju, ka atvaļinātais kareivis Jānis Dumpurs apbalvots ar šī ordeņa kavalieŗa krustu par to, ka, smagā cīņā grūti ievainots un gūstā kritis, varonīgi panesis spīdzināšanas mokas, neizpaužot ienaidniekam ziņas par mūsu kaŗaspēku un viņa nolūkiem.»

Un atkal braša skan komanda:

«Godam — sveikt!»

Un tad es jūtu, ka pulkvedis pieskaŗas manam noskrandušājam kaŗavīra mētelim un vēlreiz spiež man roku... Bet garā man rādās, ka blakus man taisnā rindā stāv Liniņš, Grasis, Mālkalns, Apinis, Vīndedzis, Zīraks un Ratnieks ar Makstenieku labajā spārnā, — tie visu redz un dzird un priecājas līdz ar mani, bet mūsu vecā rota par godu viņiem sauc:

«Lai dzīvo!»

— — — — — — — —

Jā, draugs, — tie dzīvo manī un ar mani. Un viņiem jādzīvo vēl arī tad, kad manu šķirstu apsegs kapa smiltis.

Tas ir mans novēlējums tev un taviem dēliem, ko piepildīt ir jūsu pienākums.

Jonāss Miesnieks

Sateklas Rūsiņš

(Beigas.)

Pāri dievu kalnos augošai birzij gulēja rāma rudens diena; koki meta jau zemē vienu otru dzeltenu lapu. Viss likās, taisījās dusai, tikai Sateklas arājiem bij jāspriež par kaŗu. Ja nu vēl bij pamats sazvērēties Autīnas letgaļiem, Toreidas lībjiem, tad kāda daļa varēja būt gar to Sateklai? Tādas domas izskanēja pulkā, kuŗa vidū atradās arī Toreidas — īpaši Satezeles pils sūtnis. Viņš nekā nerunāja, jo bija neprātīgi lepns un iedomīgs, kā visi Toreidas lībji. Stipru un proporcionālu ķermeņa būvi. Uldeko (tā sauca sūtni) bij īsts lībja paraugs. Platiem pleciem, prāvām gūžām, liela auguma, viņš bij skaists. Tikai rokas varbūt likās par gaŗām. Mati viņam bija pavisam melni, bet acu krāsa rudi brūna. Pāri krūtīm viņš nesa sidraba važu ķēdi, piestiprinātu zem pleciem trijstūŗa adatām. Ap viņa kaklu mirdzēja sudraba aplis, bet pie tās pašas važu ķēdes karājās sudraba makstī nazis. Josta bij ādas, bet izrakstīta tā ar sidrabu, ka likās vai no tīra sidraba. Vienīgi ap kreiso roku spirālveidīgā kaŗa aproce zobenu cirtienu atvairīšanai bij no dzelzs. Viņš sēdēja, lepni pacēlis galvu, uz akmens, drusku atspiedies uz sava uzmavas šķēpa un, likās, sacīja: Dariet kā zināt; mums vienalga, mēs paši esam stipri, bet ja mēs uzvarēsim, tad visa zeme, kaut arī tur dzīvotu leti, piederēs mums.

To viņš arī pateica, nolikdams zemē pie kājām savu platasmens kaŗa cirvi, kuŗa rokturis mirdzēja tāpat sidrabā kā zobens, ko Uldeko nesa piestiprinātu pie jostas kreisā pusē.

Nevarēja teikt, ka Uldeko piezīme būtu tālredzīga. Par to viņam pašam drīz nācās pārliecināties.

«Nu, ko tad, kam tad vēl vest sarunas, — bet neaizmirsti Uldeko, ka aiz mums stāv Cēsu Bērtulis», kāds no vecajiem teica.

Uldeko uzlēca kājās.

«Tad ejat kopā ar to!» viņš kliedza.

«Nav tur ko kliegt!» cits aizvainots piebalsoja. «Ar ugauņiem tas jau ir piepildījies!»

«Tas nesaietas ar kaŗavīra godu!» Uldeko atbildēja.

Nenogaidījis, ko izlems Sateklas vecākie, viņš aizjāja. Putekļi vien ceļā noputēja.

Vispārējā klusumā, kuŗā bij dzirdama tikai koku šalkšana, atskanēja augsta balstiņa. Runātājs bija Gādiņš. Viņš sacīja: «Sateklas ļautiņi, vai tad mēs neizdarām lielākus darbus, ja paliekam paši dzīvi, nekā kad mūs apkauj? Sateklas ļautiņi, padomājat par to! Es nemaz nesaprotu — viņš griezās pie Rūsiņa — kamdēļ tu, dēls, savās domās esi grozījies uz to pusi, uz kuŗu pusi pašreiz aizrādīja Uldeko. Kas vairs ir palicis no ugauņu tautiņas, kad krita Sāmsalas vecākie, Rotālijas vecākie? Drusciņas! Kam darīt mums to pašu? Bet ja mēs ejam veco celiņu, mēs paliekam, kur bijuši — savā Sateklā! Apdomājiet, ļautiņi to!»

«Jā! Jā! Savā Sateklā!» kliedza viss pulks.

«Ja, turpretī», Gādiņš turpināja: «ejam to celiņu, uz kuŗu tikko aizrādīja Uldeko un kuŗu, liekas, atbalsta mūsu virsaitis, mēs esam pagalam. Viņi — tie sakši jau ēd kā vērši zāli . . . Un galvenais, viņi klausa vienam vadonim, ne kā mēs: cik piļu, tik vadonīšu . . . Es esmu par to, ka mūsu steigā iznestais lēmums jāgroza. Es atrodu, ka veltīgi ir mīdīti šķēpi. Jo... jo...», večuks spiedza: «saceļšanās ar Lielvārdes pils izpostīšanu ir jāuzskata par sabrukušu...»

«Kur nu tas vien? Salas pils arī nopostīta!» sauca otrs.

«Kaupo pils Toreidā arī nodedzināta», ziņoja trešais. . .

«Sigevoldē pretī Satezelei jau bruņnieki uzcēluši savu pili», stāstīja ceturtais.

«Tas viss ir man zināms», atbildēja Rūsiņš, «bet es esmu jūs vadījis kaujās pret ugauņiem un uzvarējis tos, kamdēļ jūs neticat, ka saceļoties mēs visi, sacelsim kājās tos pašus mieru noslēgušos ugauņus.»

Mirkli iestājās klusums.

«1210. gadā», teica Aivess, «mēs arī sūtījām viens otram sūtņus, meklējām kopēju padomu, kā izpostīt Rīgu, bet kas iznāca? Atnāca gan kurši, ka jūŗa un lauki palika gaiši no viņu vairogu mirdzēšanas, bet ko darīja zemgaļi, ko lībji? Skatījās, vildījās, gaidīja, kas notiks; vienīgi Toreidas lībieši...»

«Bet mēs», nāves klusumam valdot sacīja vecais Varidotis: «pat kuršiem, atnākuši no Cēsīm Bērtuļa vadībā, uzbrukām. Nesapņo, Rūsiņ! Tava cilts nav vērts tevis. Ar visu savu kaŗa draudzi tu izputēsi un velti meklēs Sateklu, kā zemē viņa būs nogrimusi,

kā zemē, jo noraks tur tie savām «cūkām» tavus dievu pakalnus.»

Vējš nopurināja veselu pulku dzeltenu lapu un tad nostājās.

«Vai tā nebij ironija», domāja Rūsiņš. «Kad es gāju kopā ar vāciem, uz mani svieda šķēpiem, kad es tagad aicinu pret tiem, man nav sekotāju...»

Viņš tomēr neatkāpās. «Bet mēs taču neesam nemaz izjautājuši dieva prātu,» — viņš sacīja: «mesli nav mesti.»

«Jā, jā, mesli! mesli», desmitas balsis iesaucās, kā nule tik apjēgdamas, ka ir aizmirsts vissvarīgākais. Rūsiņš skaidri redzēja, ka visu izšķirs tagad mesli. Lai gan ļaudis bij pret uzstāšanos kopā ar Satezeles ļaudīm, bet ja dieva griba būs, viņi klausīs.

Zīlnieks pasniedz metējam meslus. Tie ir pīlādža kociņi: vienā galā noasināti.

«Še tev mesli, lauz tos pušu un svied!»

Dziļā klusumā lūzt pret jaunekļa ceļi, kuram acis aizsietas, kociņš, un tūliņ abi gali aizlido un nokrīt palejā. Rusiņš raugās krītošos salauztos kociņos, raugās no pils vaļņa tajos arī Ode.

Kur kritīs vairāk meslu aso galu: vai pa labi, vai pa kreisi?

Dievu lēmums: palikt mājā, pasludina zīlnieks skaļā balsī. No pils vaļņa atskan laimes sauciens. To izsauc Ode, Dabreļa meita. Viņas liktenis ir izšķirts: viņš, viņš, paliks te, bet nav vēl apklususi atbalss no laimes kliedziena, kad Rūsiņš paziņo: «Es tomēr eju! Es nevaru pamest vienus Satezeles ļaudis, tas būtu negodīgi... Es eju...»

«Pretodamies dievu gribai, tu saņemsi nāvi», pēdējo reizi biedina Rūsiņu zīlnieks; tad viņš pazūd zaļajā birzī, lai varbūt nekad, nekad no tās neiznāktu vairs...

•

Tai vakarā pilī neviens negulēja, jo viņas virsaitim segloja viņa kumeliņu, varbūt pēdējam skrējienam, jo leti nebij muļķi, viņi bija attīstītākie no šīm ciltīm, viņi izprata stāvokli: ne par velti tie, neraugoties uz savām jūtām, izlēma: palikt mājā, kas tik brīnišķīgi saskanēja ar dievu gribu.

Rūsiņš pēdējo reizi uzkāpa augšā: tur gulēja viņa dēlēns, savilcis pirkstus dūrītē, tur meitiņa, izsviedusi tālu vājās rociņas.

Virsaitis noliecās pār tiem. Te parādījās durvīs Dabreļa meita. Viņa nesa ziedu vaiņagu un aplika Rūsiņa cepurei. Tad Ode pieplaka pie tā krūts.

«Varbūt, Rūsiņ, ir tā labāk, kā tu dari, varbūt,» viņa šņukstēja. Ardievu Rūsiņ,» Ode sacīja: «sveicini manu dzimteni!»

Nakts bij tumša un dziļa, kad Rūsiņš nokāpa no sava tēvu tēvu pilskalna. Beidzot Ode to bij atlaidusi, beidzot bij pat to noskūpstījusi... Sveicini manu dzimteni, bij bijuši trīs pēdējie vārdi. Dzimtene? Jā, kas bij dzimtene?

Zirgs sāka kapāt ceļu. Tēvzeme... bērni... Ode... Ak... Gādiņš...

Tā bij dzimtene!

Neaicināta sekoja vilcene, cits neviens.

Kur tad palika kaŗa draudze? Nav atbildes: Zirgs tikai rikšo. Letu virsaitis paceļ acis: debess loks mirdz vienās zvaigznēs.

Rudens.

Rūsiņš jau ir dievu eglūņās. Ranapura tek pa priekšu...

Kas tad tas?

Ranapura apstājas un osta gaisu. Lūzt mežā zari, nobrakš brikšņi, krakšķ celms un dimd... Priekšā, sānos, aiz muguras, no visu visām pusēm mežā, naktī kustas gūzmas, tikko jaužamas, tikko redzamas. Rūsiņš paceļ šķēpu gatavu sviedienam, bet vilcene luncina asti.

«Kas tu esi?» viņš jautā.

«Esmu Videmants...» — «Videmants... Un tu?»

«Dukņa!..»

«Un tu?»

«Austris!»

«Un tu?»

«Pilnītis!»

«Nu tad jau visa mana kaŗa draudze!» izsaucas no prieka Rūsiņš; viņam pilnas acis asaru, bet kaklā vēl spiežas.

«Visa! Visa! kā viens vīrs!» čukst desmitas, simtas balsis meža tumsā.

«Visa! Visa!» atkārto atbalsis: «kā viens vīrs!»

«Bet vai tad... vai tad jūs nezinat, ka jūs, pretodamies dievu gribai, saņemsat nāvi,» jautā Rūsiņš, turēdams kumeļu, kas dižojas.

«Zinām, zinām, bet tad mēs mirsim reizē ar tevi,» atbild čukstošas balsis. «Mirsim reizē ar tevi, Sateklas virsait!»

Kauja.

Nekur Koiva, ko letgaļi sauca par Gauju, nebij izlauzusi sev ceļu caur tik augstiem kalniem, nekur nebij cirstas tik dziļas brūces lībju sirdī, kā Toreidā, kuŗa sava jaukuma dēļ bij nosaukta par dieva Toras dārzu. Cik nesen atpakaļ te vēl bij stāvējusi Kaupo pils, tā paša Kaupo, kas bij bijis lībju ķēniņš un virsaitis, bet tagad dzīvoja pie vāciem Rīgas ciemā. Nē, vēl vairāk, nebij tik nodedzināta Kaupo pils, bet Toreidā jau vāci ietaisījuši savu ligzdu: Sīgevaldi. Visa, visa dieva Toras aiza, caur kuŗu mirdzēdama tecēja Koiva, bij vācu rokās, izņemot Dabreļa pili, ko tas mirdams bij atstājis kā pēdējo patvērumu savai ciltij.

Satezele! Satezele! cik daudz, cik daudz tu izteici arī Rūsiņa sirdij. Bet nebij miera Satezelei kopš tās dienas, kad Kristus bruņinieku brāļiem bij izdevies nostiprināties Sigevaldē. Ik dienas lībji un vāci cīnījās laimei mainoties: vāci varas un mantas dēļ, ko cerēja atrast, ieņemot Dabreļa pili, — lībji, lai pasargātu savu vaļu un brīvību. Dabreļa pils tomēr arvienu turējās. Nebij to varējis pat ienemt zemgaļu un vācu apvienotais kaŗa spēks, kas še bij ieradies 1206. g. Viestura vadībā. Pils stāvēja uz zemes raga, ko gandrīz no visām pusēm, izņemot dienvidus, ierobežoja dziļas, aizaugušas tikai tagad kokiem, gravas. Apkārtējais stāvums no austrumiem, gar ziemeļiem, līdz rietumiem, iedams varenā gravu lokā, bij pils drošākais aizsargs. Dienvidos, samērā nelielā daļā, nebij gravu. Te nu arī bij pils vājākā vieta. Tamdēļ te bij uzbērts augsts zemes valnis, un bez tam vēl izrakts kanāls, kas savienoja austrumu un rietumu gravas. Uzeja atradās vaļņa galā. Nebij tikai kārotā ūdens.

Valdīja nakts, kad pils uzejai tuvojās Rūsiņš. Nebij jau daudzi to, kas, nebīdamies no priekšā stāvošās kaujas, pavadīja Sateklas virsaiti. Sākumā jau gan bija bijis daudzi nācēju, bet jo tuvāk bij nākusi Toreida, jo mazāk bij viņu palicis.

Kalnā, kur zīmējās tumsā pils kā daždien kalns, pamirdzēja ugunis, bet tās nevarēja būt kalna galā, bet labi, ja ap kalna vidu. Gluži tādā veidā kādu nakti bij slepus aizdedzināta bijušā Kaupo pils. Te kas notika.

Mūsu kaŗa draugi apspriedās.

«Pilnīt,» sacīja Rūsiņš: «palūko, kas tur ir!»

Pilnītim, gandrīz vēl zēnam, tas nebij divi reizes jāsaka. Viņš kā zebiekste aizlīda pa tumsu, kamēr citi palika gaidot. Varbūt jau no pirmā

Rūsiņš paceļ šķēpu, gatavu sviedienam.

soļa stāvēja priekšā sadursme ar brāļiem. Pēc brītiņa Pilnītis atgriezās.

«Pa kalnu lien uz aizsargu sētu ar lāpām podos,» Pilnītis ziņoja.

«Tie ir vācieši,» nosprieda mūsu draugi. «Viņi tiko aizdezināt Satezeli...» Atstājuši zirgus vienam, diviem, visi, neizslēdzot Rūsiņu, devās uz priekšu, cik klusu varēdami. Nemitīgi lija, koki čīkstēja un tas atvieglināja zagšanos, bija arī tumšs, ka ne acī durdams nevarēja redzēt. Varēja, saprotams, sacelt trauksmi, bet daudz patīkamāk bij pašiem aplasīt nelūgtos cieminus. Totiesu jo viegli bija uzgrūzties virsū noliktiem sargiem.

«Bet vai ir tik vāci?» Austris šaubījās. Varbūt paši satezelieši.

«Satezelieši gan?» zobojās Dukņa. «Raugies, ka tik tevi nenoduŗ!»

«Bet kā mēs tiksim tiem klāt?» Videmants apjautājās.

«Klusu!» atkal Dukņa apsauca.

«Par to nebīsties, es pievedīšu,» sacīja Rūsiņš, vērodams kalnā. «Ātri, maitas, rāpjas.»

Nekādu sargu tomēr nemanīja.

Tā bija šaura teka, pa kuŗu veda Rūsiņš, gar pašu stāvumu vakaru pusē; varēja tomēr manīt, ka viņa izmīta; acīmredzot, vāci bija izvēlējušies šo pašu ceļu, lai nolaistos lejā, bet pēc tam rāptos augšā uz pili.

«Viņi tur rāpjas četri, mēs iesim tiem pakaļ tikpat, bet citi lai paliek gŗavas dibenā,» Rūsiņš izrīkoja, «bet tu, Pilnīt, paliec par sargu še!»

Nepaspēja tomēr vēl kaŗa draugi nokāpt gŗavā, kad pils augšā parādījās plīvodamas liesmainās lāpas.

Vāci! Vāci! dzirdēja kliedzienus. Tūliņ sāka krist akmeņi, un ja Rūsiņš nezinātu kalna pakājē kādu atkāri, droši vien to nolaistu lībji no kājas. Bet nebija vēl mūsējie tur iesprukuši, kad parādījās vāci. Tos visus apdūra.

Akmeņu mešana beidzot mitējās, un mūsu kaŗavīriem, gaismai austot, atvērās ceļš pilī, bet pazudis bija Pilnītis. Kur Pilnītis? jautāja Rūsiņš, redzēdams tos, kas bij uzmanījuši zirgus. Neviens nezināja. Rūsiņš gribēja tūliņ doties atpakaļ, bet pils ceļamo tiltu jau pacēla.

«Nu redzi, es vēstīju mūsu virsaitim, ka tevis nebūs, Sateklas virsait, bet tu esi klāt,» runāja Uldeko, un viņa cietajā un lepnajā sejā pavīdēja kaut kas līdzīgs smaidam, bet tas arī bij viss.

Satezele bij pārpildīta. Ne tikai vīri, sievas, bērni, bet arī lopi bij sadzīti pils pagalmā. Urkšķēja cūkas, zviedza zirgi, īdēja govis, atrautas no savām ganībām, blēja aitas, bet kazas pastaigājās pa aizsargu sienām. Tas bij tīri amizants skats. Bet ne jau kazās bij laiks skatīties, kaŗa vīri pārlūkoja sienu nostiprinājumu, novietoja akmeņus izdevīgākai mešanai lejā. Daži asināja šķēpus, jo to arī bij vesela kaudze sviešanai tāpat kā akmeņu. Citi trina zobenus. Kādas celtnes priekšā stāvēja lībju kareivji. Viņi saņēma brokastis: maizi, gaļu. Rokās bij koka bļodiņas, citiem māla vāceļveidīgi trauki. Tās kūpēja. Kāda sieva, nometusies pie iekšsienas zemē, baŗoja ar krūti bērnu. Divi grūda miezeriem piestās graudus. Dzirdēja kādā ēkā dūcam dzirnavas. Ratos, kas stāvēja nojumā, gulēja trīs bērni.

«Ko jums liktenis še nesīs?» jautā-

«Vāci! Vāci!» dzirdēja kliedzienus.

ja Rūsiņš, arvien domādams vēl par Pilnīti Dievs vien zina, no kuŗienes šie bērni te bij ieradušies rast varbūt tik dažas dienas patvērumu, lai pēc tam uz mūžu teiktu ardievas jaukai piesaulītei, kuŗā viņi gulēja.

Rūsiņa sirds sažņaudzās.

Mani bērni, kas zin, kas arī jūs sagaida. Neuznāks vācietis, atnāks krievs, atnāks leitis un nebūs, varbūt, drīz vien Sateklas vairs.

Kādi trīs vīri izmēģināja dažas dienas atpakaļ vāciem atņemto rokas balastu.

«Labs daiks!» sacīja lībs, redzot pienākam Rūsiņu.

Rūsiņš prata ar balastu rīkoties un to uzvilka. Nožvinkstēja bulta, uzvīdamās dzidrajā gaisā. Nu tūliņ citiem arī vajadzēja iemācīties rīkoties ar šo daiktu.

«Šķēpa tomēr viņš nav vērts!» sacīja otrs lībs.

«Ko nu tu muldi!» trešais pretojās: «Šķēpu izsvied un tev viņa vairs nav, — bet cik nevar bultu izšaut ar šādu rīku?»

Kādā stūrī vārīja darvu.

Ase norīkoja cilvēkus ūdens smelšanai no akas. Ar to tika piepildītas toverveidīgas mucas, jo kas varēja zināt, kur nokrita kāds ienaidnieka nomests ugunspods. Ūdens bij vienīgais pretspēks uguni, kuŗu pielietoja gan uzbrucēji, gan piļu aizstāvji. Pa kājām rūkdami šmauca suņi. Vilcenes ieradušās pilī padarīja viņus nemierīgus. Zeme bija nomīdīta melna, smirdēja lopu mēsli, kņada, grūstīšanās.

Pilī ieradās arī bīskapa lībieši no Gaujas otras puses, kuŗu virsaitis un vecākais bij Vesiķis; tas pats gan nebija nācis.

Tagad pilī bija ļaužu kā biezs. Pazudis bija tik Pilnītis.

Kas īsti bija gaidāms, neviens nezināja, bet visi bija satraukti.

Tomēr vēl nekāda īsta kaŗa nebija. Daži lībieši, redzēdami, ka brāļi zog viņu bites, nogaidīja un nokāva tos; te iznāca citi brāļi no savas pils, un lībji samuka savā pilī. Stipri apkaltus un vīrās ieceltos koka vārtus noslēdza ar aizšaujamo bultu, bet tiltu atstāja nepaceltu. Bruņinieku brāļi tomēr neuzdrošinājās kāpt uz tilta, laikam, baidīdamies no tādām pat lamatām, kādās tie bija iekļuvuši pēc mēģinājuma aizdedzināt Satezeli. Kamēr brāļi ložņāja ostīdami, kur būtu tās lamatas, lībieši lielākā skaitā un stiprāki par pirmajiem nāca atkal tiem pretim un vajāja viņus; dažus saķēra un atveda pilī. Tur tos cepināja, durstīja, izgriežot miesā krustus un beidzot, uzbeiguši, izmeta ārā no pils. Un tādā kārtā viņi cīnījās vairākas dienas.

Te parādījās pirmie bēgļi.

«Nāk! Nāk! tie stāstīja. Vai jums! Kā melns padebess tie nāk. Tagad bīskaps Alberts gribot atdalīt nezāli no pūriem un iznīcināt zemē izcēlušos ļaunumus, pirms tie pavairojoties; nebūšot vis kā toreiz, kad pili pametuši neieņemtu.

Šai pašā reizē pilī ienesa Pilnīti. Viņš bij acīmredzot saņemts cieti, mocīts, tad izbēdzis, bet aiz asiņu zaudējuma miris. Tā nebij laba zīme, ka ziņa par vācu tuvošanos ierodas pilī reizē ar līķi, bet ko tur varēja darīt: tā tas bij noticis.

«Manu mīļo zēn!» Rūsiņš sacīja, likdams Pilnīti aprakt pēc letu parašas, bet nevis sadedzināt, kā to mēdza tikai lībji darīt.

Tad Rūsiņš, kas labi pazina apkārtni (kā viņš to lai nepazītu, viņš te bij jājis, tīkodams pēc Dabreļa meitas Odes), un daži citi letgaļi un lībji izjāja izlūkos. Nebij tomēr vairs ko jāt, jo kristus bruņinieku brāļi-rīdzinieki bija jau klāt nesalīdzināmi milzīgā skaitliskā pārsvarā. Pilī nebij vairāk par 300—400, varbūt 500 cilvēku, neskaitot sievas un bērnus, bet krusta karotāju nebij mazāk par 5000—6000 vīru.

Satezele, Satezele, vai tu noturēsies? Tu gan atrodies grūti pieejamā kalna ragā, tavs viens karavīrs ir viņu desmitu vērts, viņš var cīnīties aiz pils nocietinājuma aizsargsienas — «brustvēra», bet neaizmirsti, ka tiem ir ribaldes, ežas un cūkas, bet tev tikai tavi šķēpi...

Vāci sāka ielenkt pili, sākot reizē uzbrukumu no uzbēruma dienvidus puses.

Lai traucētu apiešanu, daži lībieši iznāca no pils pakaļējās puses, kliedzot stiprā balsī, vairogus sitot un kaujoties, šur tur tie pārrāva loku. Metot šķēpus, viņi ne vienu vien ievainoja, dažus nodūra un, paņēmuši to zirgus, atgriezās pilī. Bet drīz vien jau atkal pārrautais loks atvilkās atpakaļ.

Vāci uzstādīja pirmās paterellas, un sāka lidot pāri kanālim bultas. Tur jau kāds neuzmanīgāks lībs saķer kaklu, kurā iestrēgusi bulta; raudams to ārā, viņš noveļas pils pagalmā, asiņains un briesmīgs. Ap lielo metamo mašīnu rīkojas Heince. Vīrs, kas bij nositis tamdēļ sievu, ka tā bij žēlojusi savu bērnu, svieda, cik spēja, akmeņus. Siena brakšķēja, daža planka salūza, bet baļķi nepadevās, un lībji lēca no prieka.

Rūsiņš milzīgo peregrīnu pazina. Tad to nomainīja cits, bet Heincem acīmredzot nebij miera. Viņš stiepa tagad lielus akmeņus, kurus jaunais šāvējs meta ar savu katapultu pilī. Kādā vietā ielūza tomēr aizsargsiena, to gan tūliņ izlaboja, bet beigts bij Videmants.

Ne tikai cilvēkus, bet arī lopus apsita mestie akmeņi. Spindzēja bultas.

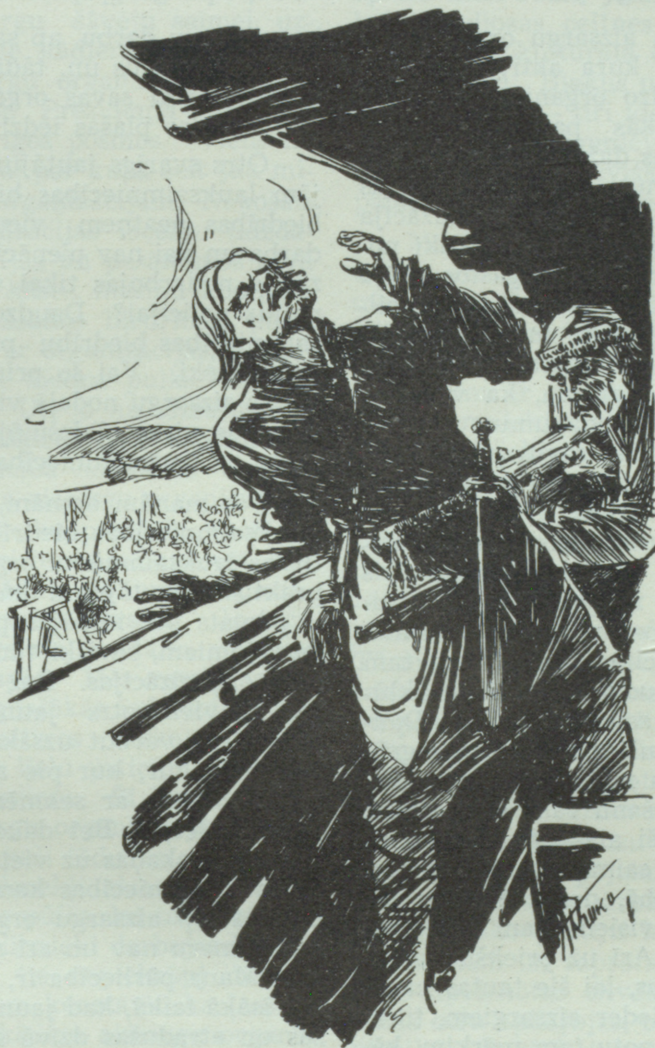
Vācieši daudzus ar tām dzina atpakaļ no aizstāvēšanās un ievainoja tos. Citi vācieši taisīja torņveidīgu ierīci, tā tika piebīdīta virs grāvja, sāka rakt no apakšas valni. Mest tur akmeņus! Kliedza lībji! Torņa pievirzīšanu valnim tomēr traucēja pils slīpums; tas bij jānorok, un to nu «cūka» darīja. Ķerat, grābjat, nonāvējat! kliedza nemitīgi vāci. Tas tika darīts, lai pilī nevarētu aizdarīt acu. Nogurdināt pretinieku — arvienu ir bijis viens no kara taktikas pamatprincipiem. Kāds akmens, nokrizdams tai vietā, kur sieva bij dažas dienas atpakaļ ēdinājusi bērnu, nosita Austri, kas bij tur drusku atkritis. Mežos gaudoja vilki.

Sarkana kā asinis cēlās pāri Koivai migla. Tur dega vācu ugunskuri.

Dabreļa pils virsaitis Ase nebij tas, kas Dabrelis, kurš bij atsitis vācus un zemgaļus, tamdēļ aizstāvēšanos vadīja Uldeko.

«Esiet stipri, lībieši, cīnaties, lai jums nebūtu jākalpo vāciem!» viņš uzmudināja karotājus.

Lai traucētu ielencējus torņa celšanā, zem kura raka valni «cūka», izgāja pulciņš karavīru no pils. Tos vadīja šoreiz Rūsiņš. Briesmīgās dusmās, nesalīdzināmā naidā lībji uzbruka tiem, kas raka zem vaļņa. Krita vairāki. Dukņu ievainoja, bet tik grūti, ka tam bij jānocērt galva. Vācus nosita kādus sešus, tomēr tornis palika savā vietā.

Letu virsaitis kā grib ko teikt, kā paceļ roku...

Rūsiņš no šī gājiena ārpus pils atgriezās pavisam savāds. Viņš bij redzējis Cēsu Bērtuli, un Rūsiņš bij pietvīcis aiz kauna. Tikai tagad viņš apjēdza, ko viņš bij izdarījis: viņš bij lauzis savam kara draugam doto zvērastu.

Pa to starpu uznāca atkal nakts. Negants vējš griezās vērpatām vien un drūmīgi gaudoja ap pili. Deg palejās mežs, un liesmas skrien un plosās pa zaru galiem. Nedzird pat vācu brēkšanu: ķerat, kaujat, nonāvējat! Rūsiņš, lībji, Uldeko, Ase netic savām acīm: torni, kas tuvojas jau aizsargu sienu augšai, šūpo vējš. Te piepēšs stiprāks vēja grūdiens, tornis salokās un ar briesmīgu troksni nobrakšķot sagāžas. Tora! Tora! kliedz lībji. Daži dejo un neredz, kā iekrīt liels akmens, nositot trīs vīrus. Nekas! Tornis, tornis, pa ko lied augšā, zem kura rok valni, tas tornis ir sagāzies! Tas tornis! Tora! Tora! Tora to darīja! — Varenais Tora!

«Žēl tikai, ka bij nakts, dienā būtu virsū bijuši cilvēki,» kāds saka, «ek tad viņi kristu.»

«Racējus jau nu kādus nosita,» otrs runā.

Kauj āžus, suņus, kādu aunu.

Rāda mēles vāciem.

Iestiepj kādu saksi. Tas nobijies, ka izmukt nevar. Metas ceļos, lied pie kājām. Kāds iesper pa purnu, tek asinis, bet lībji to dursta dunčiem vēl arvien.

Saksi ziedo reizē ar vērsēnu Toram. Tad dažus āžus, dažus suņus sviež lejā — vāciešiem.

«Eka mūsu dievs sagāza jūsu torni!» lībji lielās, mēdīdami kristītos. «Eka sagāza!» tie atkārto.

«Paožaties āžus!» viņi bļauj: «Paožat āžus!», bet citi vēro kā krīt kustoņi.

«Uz kreiso krīt!» kāds lībs saka, un daži paliek nopietni.

Ja kustonis krīt uz kreiso — nav laba zīme!

«Tādai krišanai nav nozīmes. Ja krīt kustonis no kājām, kad to kauj, uz kreiso pusi, tad slikti,» saka Uldeko. «Tagad nē.»

Uldeko zina, ko runā. Lai dzīvo Uldeko!

No rīta tomēr vāci ceļ jo lielā steigā no veciem kokiem jaunu torni. Nelieši!

Rūsiņš redz, rīko Cēsu komtūrs. Rūsiņš izliecas, stāvēdams pils augšā, no apcietinājuma. Noņēmis bruņu cepuri, viņš sarunājas ar komtūru:

«Bērtul, mans kara draugs, vai mēs domājām, ka tā kādreiz iznāks?»

Komtūrs pazīst arī Rūsiņu. Viņš uz mirkli aptur darbus.

«Bērtuli,» atkārto Rūsiņš: «vai mēs nevaram nodarīt mūsu lietas ar labu; samierināt šīs ciltis?»

Cēsu Bērtulis krata galvu:

«Nebūs nekā!» viņš kliedz pretī.

Kamēr Rūsiņš sarunājas ar Cēsu komturu Bērtuli, peregrinam Heincem iešaujas prātā Raceburgas Filips un solītie ozeringi. Viņš, citiem nemanot, pagriež balistu pret Sateklas virsaiti.

Tādā augstumā kāds lielisks mērķis.

Bulta džinkstēdama uzlido gaisā un ieurbjas Rūsiņam deniņos. Letu virsaitis kā grib ko teikt, kā paceļ roku, bet tad virsaiša galva nedzīva nokaras pār apcietinājuma sienu.

Tālavas drošākais varonis bija beidzis savas šīszemes gaitas.

A. Bērziņš,
Sabiedrisko lietu ministrs

Aizsargu uzticības pamatā — goda prāts un vīra apņemšanās

(Izvilkums no runas aizsargu pulku komandieŗu un viņu palīgu apspriedē 1937. g. 17. decembrī.)

Pēc 15. maija notikumiem aizsargu organizācija bija vai vienīgā organizācija, kuŗa aktīvi darbojās pagastā, aizpildīdama to daudzo organizāciju vietu, kādu līdz tam ieņēma politiskās partijas vai tām tuvu stāvošas organizācijas, kas dažkārt nesa neutrālu kultūras biedrību nosaukumus. Pats par sevi tas bija tīri dabīgs stāvoklis, jo aizsargu organizācija jauna laika sākuma dienās bija viena no labāki noorganizētām. Aizsargu organizācija pagastos spēja tūlīt aktīvi ap sevi pulcināt valstiski noskaņotos cilvēkus uz kopēju darbu un kopējiem mērķiem. Tāpēc daudzas organizācijas, kuŗas nejuta vairs varu pēc lielām pārvērtībām, kuŗas atrada, ka viņas ir nespējīgas turpināt uzņemtos pienākumus vietējās kultūras dzīves izkopšanā, labprāt savus pasākumus nodeva aizsargu organizācijai, un aizsargu organizācija ir šos pasākumus tālāk vadījusi.

Acumirklī ir ap simts tautas namu, kas ir aizsargu īpašums. Lielā daļa šo tautas namu nav vis celti no aizsargiem pašiem, tie ir pēc 15. maija notikumiem pārnākuši aizsargu organizācijas īpašumā vai nu dāvināšanas ceļā vai citādi. Kāds no tam labums? Labums ir tas, ka daudzi tautas nami, kļūdami par aizsargu namiem, ir savesti kārtībā. Daudzi nami, kuŗu īpašnieki atradušies maksāšanas grūtībās, ir saglābti tādā kārtā, ka maksājumi ir nokārtoti un nekas šo namu pastāvēšanu vairs neapdraud. Bijušie tautas nami ir ieguvuši aizsargu nodaļu un aizsargu organizācijas personā saimnieku, kas uztura sabiedriskās telpas labā kārtībā, dodot iespēju tās lietot ne tikai aizsargiem, bet visiem, kam šīs telpas vietējā novadā ir vajadzīgas. Arī uz priekšu aizsargiem ar savu aktīvitāti jācenšas, lai šie tautas nami, kas vai nu pieder vai vēl nepieder aizsargiem, tiktu apsaimniekoti lietderīgi un kalpotu tam mērķim, kādam devusi līdzekļus ne tikai sabiedrība, bet daudzos gadījumos arī valsts. Sevišķi gribu uzsvērt sabiedrisko celtņu nepieciešamību mūsu zemes tālākos novados, gar Igaunijas, Krievijas, Polijas vai Lietuvas robežu. Jauno namu celšanai jārada iespējami plašāka bāze, izlietojot arī iespējami mazāk līdzekļu. Nav jau nepieciešami, lai šīs celtnes būtu ļoti plašas, lai tās greznībā pārspētu citas, bet svarīgi ir, lai tās praktiski apmierinātu vajadzības, kādas zināmā rajonā jūt iedzīvotāji. Arī citos novados, kur šis jautājums nav atrisināts, būtu labi, ja to izdarītu aizsargi kā iniciātori, kā ierosinātāji. Es negribu, lai visos gadījumos aizsargi censtos par katru cenu visu padarīt vieni paši. Mēs esam uzskatījuši un uzskatām vēl tagad, ka aizsargu organizācija ir tas spēka centrs zināmā rajonā, pagastā, apriņķī, ap kuŗu tad var grupēties visi citi. Aizsargiem tā tad jābūt tiem, kas ap savu darbu, ap savām idejām pulcina apkārtnes iedzīvotājus un, tādā kārtā, pozitīvā darbā aktīvizē ne tikai savas organizācijas locekļus vien, bet pēc iespējas plašas iedzīvotāju aprindas.

Otrs svarīgs jautājums — kā sastrādāt ar jaunajām lauksaimniecības biedrībām? Vai šīs jaunās biedrības neatņem vienu daļu aizsargu līdzšinējā darba un vai nav pienācis laiks, kad aizsargu organizācija nodarbojas tikai ar militārām apmācībām un palīdz policijai? Daudzos gadījumos ir tā, ka lauksaimniecības biedrību priekšnieki ir aizsargu nodaļu priekšnieki. Vai šo priekšnieku darbs nav jāsadala tā, ka aizsargu nodaļā viņi nodarbotos ar apmācībām un citas visas līdzšinējās aizsargu nodarbības pārnestu uz lauksaimniecības biedrību?

Pēc manām domām, šāda rīcība būtu nepareiza. Lauksaimniecības biedrības pirmām kārtām ir praktiskas lauksaimnieku organizācijas. Protams, blakus praktisko jautājumu kārtošanai, šīm organizācijām ir pamats pēc iespējas piegriezties kultūrālās dzīves jautājumiem, sevišķi tur, kur šos uzdevumus neveic citas organizācijas. Bez šaubām, mēs atdursimies uz to, ka viens otrs jauno lauksaimniecības biedrību darbinieks varbūt uzsāks savu darbu tieši ar laušanos iekšā tur, kur pie aizsargu organizācijas jau ir nodibināti un ar sekmēm darbojas koŗi vai drāmatiskie pulciņi. Bet daudzreiz tam pamatā ir personīgas nesaskaņas uz vietām, kas nebūt nav nākušas no lauksaimniecības kameras. Zīmējoties uz sadarbību, starp aizsargu organizāciju un lauksaimniecības kameru nav un arī nebūs ne mazāko domstarpību. Mana pārliecība ir, ka pēc pāris gadiem, varbūt pat īsākā laikā, kad jaunās biedrības būs nodibinājušās un atradušas dzīvē savu praktisko pielietojumu, mums vairs nebūs šo sīko pārpratumu, kādi tagad vienā otrā gadījumā var rasties starp atsevišķiem darbiniekiem.

Vai aizsargiem tagad nebūtu pamats sašaurināt savu kultūrālo pašdarbību? Man jāsaka, ka tas tā nav. Aizsargu organizācija kultūrālo darbu var veikt tādos pat apmēros un tāpat kā līdz šim. Un ne tikai var veikt, bet tas ir arī aizsargu organizācijas pienākums. Aizsargu organizācijai gan nevajadzētu būt tai, kas atņem citām organizācijām to, kas tām jau ir. Tāpat aizsargu organizācijai nevajadzētu būt tai, kas labprāt ļauj sev atņemt savus labi noorganizētus pasākumus. Piemēram, ja pagastā pie aizsargu nodaļas pastāv labs koris vai labs sporta pulciņš vai drāmatiskā kopa, tad būtu nepareizi, ja lauksaimniecības biedrība dibinātu tādus pašus pasākumus. Mums visiem taču ir skaidrs, ka pagastā nav tik liels

aktīvu cilvēku un darbinieku skaits, lai varētu nodibināt minētos pasākumus pie vairākām biedrībām un vairākām organizācijām. Tas būtu nekas cits, kā vietējo spēku sašķelšana, un, protams, sekmes šinī ziņā nevarētu būt tādas, kādas tās būtu iespējamas pie labi organizētas un apvienotas darbības. Jo, visbeidzot, kā aizsargu organizācija, tā arī citas organizācijas, kas kalpo kultūrāliem vai praktiskiem mērķiem, ir saistītas viena uzdevuma pildīšanai, viena uzdevuma veikšanai, un tāpēc tām nav nedz kāda ideoloģiska, nedz praktiska pamata iekšējām cīņām savā starpā.

Šaušanas sacīkstēs pirms viena gada mūsu Vadonis teica plašu runu aizsargu šāvēju saimei, uzsvērdams tos jautājumus, pie kādiem viņš gribētu lai aktīvi līdzdarbojas aizsargu organizācijas dalībnieki bez tiešā aizsargu darba. Prezidenta kungs šos jautājumus sadalīja trīs svarīgos posmos. Viens no tiem bija — kultūrālā darbība, par kuŗu šeit jau minēju, saistot to ar jaunājam organizācijām. Nākošais jautājums — aizsargu organizācijas locekļu līdzdalības saimnieciskās organizācijās un pasākumos savā novadā. Tās ir krāj-aizdevu kases, mašīnu koplietošanas punkti, ugunsapdrošināšanas biedrības, piensaimnieku sabiedrības. Tās ir organizācijas, kuŗām nepieciešams ne tikai aktīvu biedru pulks, bet arī labi vadītāji un organizētāji. Un ja nu aizsargu organizācijas locekļiem ir piešķirta liela sabiedrības uzticība, bet vēl lielāka uzticība no valsts Vadoņa un valsts puses, tad dabīgi, ka aizsargu organizācijas dalībniekiem ir jāprot šo uzticību pienācīgi nest arī tālākā nozīmē, zīmējoties uz visiem pasākumiem, kur aizsargu organizācijas atsevišķais dalībnieks piedalās vai kā aizsargs, vai kā privāta persona. Jo taču vienmēr no atsevišķa aizsarga rīcības taisa zināmus slēdzienus par aizsargiem vispār. Mēs varam tagad ar lepnumu konstatēt, ka visplašākās iedzīvotāju aprindas par aizsargiem ir pozitīvos uzskatos un uz aizsargiem raugās ne tikai ar lielu uzticību un paļāvību, bet arī ar zināmu lepnumu. Šī lepnuma sajūta ir ne tikai pašiem aizsargu organizācijas locekļiem, bet tā ir arī tiem, kuŗi paši tādu vai citādu iemeslu dēļ nevar būt aktīvi locekļi aizsargu rindās. Tāpēc mums ir jāpieliek visas pūles, lai tanīs vietās, kur aizsargu organizācijas dalībnieki darbojas kā sabiedrības uzticības personas, tie nepiekrāpj dāvāto uzticību. Ja mēs šodien varam konstatēt, ka ļaunās un nevēlamās parādības, ar kādām aizsargu organizācijai nācās sastapties agrākos gados, ir stipri gājušas mazumā, un ja tās ir tikpat kā izskaustas, tad vēl ir, protams, iespējamas personas, kas pienācīgi nespēj saprast un novērtēt to, ko tām uzliek sastāvēšana aizsargu organizācijā un aizsargu tērpa nešana. Tāpēc atkārtoti uzsveŗu, ka nav svarīgi, vai mūsu organizācijā ir daži simti locekļu vairāk vai mazāk, bet mums ir svarīgi, lai tie, kas mūsu organizācijā sastāv un darbojas, ir cienīgi nest aizsargu tērpu un vārdu un lai uz viņiem var paļauties kā tuvākie vadītāji un audzinātāji, tā arī visos jautājumos var paļauties tie, kas aizsargu organizācijai ir savu uzticību devuši.

Arī pie politisko jautājumu reālizēšanas un populārizēšanas aizsargiem ir piekritusi un uz priekšu vienmēr piekritīs svarīga loma. Kad pie aizsargiem bija mūsu tautas Vadonis, viņš uzsvēra, kā mūsu dienās ir saprotams jēdziens politika. Mēs to tagad vairs nesaprotam tā, kā sapratām partiju laikos. Politika mūsu dzīvē parādās ļoti daudzos un dažādos veidos — vai nu tā ir sociālā, saimniecības, vai kultūras politika. Katrs darbības veids, kas izriet no viena zināma centra, lai apmierinātu vai nu sociālās, vai kultūrālās, vai saimnieciskās, vai tieši lauksaimniecības prasības, kādas mūsu zemes iedzīvotājiem ir, — tie ir politiskas dabas jautājumi. Tāpēc arī politika acumirklī nav tāds vārds, no kuŗa mums būtu jābīstas.

Šis laiks, kuŗā mēs dzīvojam, ir iezīmīgs ar to, ka ne tikai rodas jaunas saimnieciskas vērtības, ceļas grandiozas celtnes pilsētās un uz laukiem, bet attīstās arī kultūrālā dzīve, zīmējoties uz latviskā gara uzvaru. Blakus uzskatāmiem laika lieciniekiem ir arī vēl citi — tīri ideoloģiskas dabas. Un šos ideoloģiskas dabas jauninevedumus, tos nevar tik viegli novērtēt katrs atsevišķs cilvēks. Tie ir jāsaprot un pamazām cilvēkos jāieaudzina.

Mums atkal jāpiegriežas tik daudzkārt dzirdētai tautas vienībai un vienprātībai, kā šī laikmeta pamatam, kā šī laikmeta iezīmīgam rakstura vilcienam. Vienprātība nav tikai apzīmējums bez motivējuma, bez sava dziļa pamatojuma. Ja mūsu Vadonis ar šo aicinājumu ir griezies kā pie aizsargiem 15. maijā, tā pe zemniekiem laukos, pie pilsētniekiem, pie pilsētu strādniekiem, un ja ir bijuši simtiem tūkstošiem sekotāju visā zemē un tautā tās milzīgajā vairākumā, tad taču mums šodien ir skaidrs, ka tas nav bijis tikai vārds, bet ka šim aicinājumam ir bijis dziļš saturs — saturs, pēc kā zemes iedzīvotāji, tautas lielum lielā daļa ir tiekusies jau tad, kad šis vienprātības nebij. Ko tad vienprātība mums ir devusi? Tā mums devusi iespēju mobilizēt un pulcināt visus tautas garīgos un saimnieciskos spēkus to lielo darbu pasākšanai un reālizēšanai, kuŗu liecinieki šodien mēs esam. Vienprātība tīri psicholoģiski ir radījusi atkal organiski vienotu latviešu tautu, kas šodien apzinās savu uzdevumu ikdienas dzīvē un darbā. Viņa saprot, ka mūsu dzīves un uz priekšu iešanas pamatā nav iespējams likt citas patiesības ārpus tautas vienības un ārpus tautas vienprātības. Tagad, pēc polītisko partiju laika aiziešanas, mēs visskaidrāk izjūtam un saprotam, ka tauta nav tikai mēchaniski apvienotas cilvēku grupas, kuŗas savā starpā viena otru apkaŗojas, bet ka tauta ir viena organiska vienība, kuŗā katram atsevišķam šā organisma loceklim ir jādarbojas saskaņoti un tā, lai no viņa rīcības nāktu labums, bet nevis traucējums, nāktu labums un saskaņā visiem šīs kopības locekļiem.

Bet ideoloģijas un jaunas patiesības neiekaŗo cilvēkus piepeši. Jaunas idejas un patiesības gan daudzreiz aizrauj ļoti spilgti un ļoti strauji, bet piepeši neiekaŗo cilvēkus tā, lai tās paliktu viņos uz ilgiem laikiem, lai tās kļūtu cilvēkiem par vadošo spēku viņu privātā dzīvē, sabiedrībā un organizētā dzīvē. Jaunām patiesībām jātop ieaudzinātām. Tām ir jākļūst par cilvēku īpašumu, par cilvēku raksturu pēc ilgas uzskatu skaidrošanas un pēc ilgiem un vairākkārtējiem apliecinājumiem un pierādījumiem par šo ideju un uzskatu pareizību.

Tāpēc aizsargu saime nevar paiet gaŗām šim svarīgajam polītiskās audzināšanas darbam. Ja runā par

militāriem sasniegumiem un uzdevumiem, arī tad blakus ieročiem vai pāri par ieroci stāda cīnītāju morāliskās īpašības. Ja mēs runājam par kādas tautas spēku, tad šī spēka koeficients neizteicas materiālajā bagātībā, to neizteic atsevišķi spilgti zinātnieki un mākslinieki, kas cēlušies no šīs tautas, to neizteic šīs tautas drošības līdzekļi, bet šī spēka koeficientu vistiešāki izteic visu iedzīvotāju, visas tautas morāliskās īpašības, aktīvitāte un jautājumu pareiza izpratne. Taču šis spēks pats no sevis nenostiprinās, viņš jāieaudzina un pats cilvēks jāizaudzina. Un ja aizsargu organizācijas dzīvē nav vairs jācīnās ar tām ļaunām parādībām, ar kuŗām nācās sastapties agrāk, tad arī jākonstatē, ka vēl daudz būs jāstrādā vienā no svarīgākajiem jautājumiem — cilvēka izaudzināšanā par tik stipru raksturu, kas nenovirzīsies nost no mērķa un spraustā ceļa. Šinī ziņā vēl daudz jāstrādā un daudz kas jādara.

Aizsargu organizācija daudzajos darba gados ir apliecinājusi pienākuma apziņu un to, ka aizsargi prot savu pienākumu pildīt, vismaz aizsargu organizācijas locekļu milzīgi lielā daļa. Aizsargi ir apliecinājuši savu pienākuma apziņu visos gadījumos, vai šis pienākums zīmējas uz aizsargu tiešo darbu, vai tas zīmējas uz līdzpilsoņu mantas un dzīvības sargāšanu, vai uz nacionālo ideoloģiju un tās izkopšanu — visur, kur aizsargi aicināti darbā. Bet šī pienākuma apziņa ir vēl vairāk stiprināma, lai tad, kad apstākļi no aizsargiem varbūt prasīs vairāk, nekā šodien prasa viņu darbs, lai tad aizsargi būtu tik stipri, kā tie ar prieku varētu savu pienākumu pildīt un uzliktās nastas nest.

Blakus pienākumam stāv uzticība. Kas tad ir uzticība? Vai uzticība ir tikai apliecināšana svinīgā solījumā, vai svinīgā solījuma teksta parakstīšana? Vai uzticība jau beidzās tad, kad beidzās dienesta attiecības starp vecāko un jaunāko?

Nē, draugi, uzticībai ir pavisam cits raksturs. Ja vīrs vīram sola uzticību, vai vārdiem, vai ideoloģiski, nepasakot un neprasot, bet apsola kalpot vienam mērķim, tad vīra pienākums, uzticīga vīra pienākums, ir līdz galam sekot šim solījumam un šim aicinājumam. Uzticīga vīra pienākums ir darīt visu iespējamo, ar visiem saviem spēkiem, ar visām savām zināšanām, ar visām viņa rīcībā esošām iespējamībām, lai sekmētos kopējais nospraustais ceļš. Lai tas, kas uzticību ir solījis, un tas, kam šī uzticība ir solīta, lai abas puses nepiekrāptos. Lai tas, kam uzticība ir solīta, zinātu, ka tie vīri, kas gatavi viņam sekot un solījušies sekot, ka tie to darīs līdz pēdējai iespējamībai un pēdējām konsekvencēm, ja tas būs vajadzīgs. Lūk, tā ir uzticība. Tā mēs saprotam uzticību, un es domāju, ka no aizsargiem un aizsargu komandieŗiem ir tiesība prasīt tādu uzticības izpratni. Ne bailes, ne padotība, nekas cits, bet gan goda prāts un vīra apņemšanās lai ir aizsargu uzticības pamats!

Komandieŗiem jāzin, ka vai diena, vai nakts, bet kad pavēlēs, kad aicinās, lai tad ar komandieŗiem būtu viņu aizsargi, neprasīdami, nevaicādami, nekritizēdami, nespriedelēdami. Aizsargi lai sekotu komandieŗiem, kad tie sauks, zinādami, ka viņus nekad nevedīs tur, kur nebūs vajadzīgs, bet gan kur nāksies kalpot lielam aicinājumam, kalpot latviešu tautas labumam un latviešu tautas vienībai. Tāpat arī mums ir un būs pārliecība, ka mūsu tautas Vadonis un aizsargu augstākais priekšnieks nekad neaicinās uz darbu, kas varētu būt kaitīgs Latvijas labumam, Latvijas šodienai un Latvijas nākamajām dienām.

Es augsti vērtēju aizsargu un aizsargu komandieŗu darbu. Ar daudziem esmu gadiem ilgi strādājis kopā un esmu dziļi pārliecināts par aizsargu organizācijas locekļu augstajām morāliskām īpašībām. Mans vēlējums un aicinājums ir — lai aizsargu organizācija, tautas un valsts Vadoņa uzticības organizācija, būtu vienmēr savā sarga vietā un savu pienākumu pildīšanā vienmēr tik labi sagatavota, ka tā katrā laikā, blakus mūsu armijai un kārtības sargiem, varētu stāties tur, kur to sauc Tēvuzeme un mūsu tautas Vadonis.

CHRONIKA

* 17. decembrī Rīgā ieradās aizsargu pulku komandieŗi un viņu palīgi gadskārtējā apspriedē. Aizsargu namā apspriedi atklāja Sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš, savā runā nospraudams tuvākai nākotnei aizsargu darbības vadošās līnijas. Ministrs uzsvēra aizsargu sabiedriskā darba nozīmīgumu. Aizsargiem jākļūst vēl aktīvākiem aizsargu namu pareizā apsaimniekošanā un pagastu kultūrālās un saimnieciskās dzīves kārtošanā. Arī organizācijas iekšējā dzīvē novēršami daži pamanītie trūkumi, pie kam izcilus nozīme piešķiŗama aizsargu polītiskai darbībai jaunā laika ideoloģijas nostiprināšanā un īstas uzticības ieaudzināšanā. Sabiedrisko lietu ministrs pateicās pulku komandieŗiem un viņu palīgiem par sekmīgo darbu aizsargu organizācijas vienību vadīšanā. Apspriedes dienas kārtība bija ļoti plaša. Savus norādījumus deva aizsargu priekšnieks pulkv. K. Prauls, aizsargu štāba priekšnieks pltn. J. Ķikulis un aizsargu štāba daļu priekšnieki.

* 22. decembrī Aizsargu štāba darbinieki ar ģimenes locekļiem pulcējās pie Ziemassvētku eglītes aizsargu namā. Vakaru ar sirsnīgu uzrunu ievadīja aizsargu priekšnieks pulkv. K. Prauls. Sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš savā runā pasvītroja korekti lietišķās, bet reizē ar to siltās attiecības, kādas valda aizsargu štāba darbinieku starpā, un izteica vēlēšanos, lai štāba eglītes vakari kļūtu par tradiciju.

* Aizsargu štābs izsludinājis zināšanai aizsargu pulku dibināšanas dienas:

1. Talsu	. . .	— 1919. g. 10. VIII
2. Ventspils	. .	— 1919. g. 29. III
3. Ludzas	. .	— 1919. g. 31. X
4. Jēkabpils	. .	— 1919. g. 12. VIII
5. Rīgas	. . .	— 1919. g. 11. VIII
6. Aizputes	. .	— 1919. g. 30. III
7. Valkas	. . .	— 1919. g. 12. VIII
8. Valmieras	.	— 1919. g. 13. VIII
9. Madonas	. .	— 1924. g. 15. VI
10. Cēsu	. . .	— 1919. g. 29. VII
11. Tukuma	. .	— 1919. g. 4. IV
12. Ilūkstes	. .	— 1919. g. 25. VIII
13. Bauskas	. .	— 1919. g. 5. VIII
14. Kuldīgas	. .	— 1919. g. 30. III
15. Liepājas	. .	— 1919. g. 30. III
16. Jelgavas	. .	— 1919. g. 5. VIII
17. Rēzeknes	. .	— 1919. g. 8. IX
18. Daugavpils	.	— 1919. g. 15. V
19. Jaunlatgales	.	— 1925. g. 24. IV
Dzelzceļu	. . .	— 1928. g. 5. XII
Aizsargu aviācija		— 1931. g. 17. IV

* A/S. «Zeme» arī 1938. g. pazemina savu laikrakstu «Brīvā Zeme» un «Rīts» abonēšanas maksu aizsargiem uz Ls 1,50 mēnesī, resp. Ls 18,— gadā.

1. Talsu pulks.

* Par pulka mācītāju, skaitot ar p. g. 15. decembri, iecelts Mārtiņš Krastiņš.

* Pie Ārlavas nodaļas nodibināts orķestris, par kuŗa vadītāju iecelts Valdemārpils nodaļas aizsargs Rūdolfs Bērziņš.

* Lietderības labā Pastendes nodaļa pievienota Štāba rotai kā Pastendes vads.

* Lietderības labā Kandavas pilsētas un Kandavas pagasta nodaļas apvienotas Kandavas nodaļā.

* Lietderības labā Ārlavas un Valdemārpils nodaļas apvienotas Ārlavas nodaļā.

* Pie Nogales nodaļas nodibināts jaukts koris. Par koŗa diriģentu iecelts aizsargs Fricis Obersts.

2. Ventspils pulks.

* Par pulka tieslietu pārzini iecelts Jānis - Vilhelms Mauriņš.

* Pulka saime kopā ar policijas darbiniekiem 18. decembrī pulcējās Ventspils Latviešu biedrības lielajā zālē pie svētku eglītes. Siltus vārdus par Ziemassvētku prieku teica pulka mācītājs prāvests A. Jaunzemis. Vakaru mūzikāliem priekšnesumiem kuplināja V. Lasmanis, Eglītis un K. Langenfelde. Ziemassvētku vecītis bērniem izdalīja svētku gārdumu pakas.

* Jūŗas rotas III vads 5. decembrī Sarkanmuižas 6 kl. pamatskolā rīkoja teātŗa izrādi. Drāmu «Iegātnis» bija sagatavojusi skolotāja I. Bude.

* Piltenes aizsardzēm 19. decembrī ugunsdzēsēju biedrības namā bija slēgts vakars ar teātŗa izrādi un tautiskām dejām.

3. Ludzas pulks.

* Kārsavas aizsardzes uzsākušas ziemas perioda sanāksmes. Pirmā vakarēšanā no Ludzas ieradās arī pulka vecākā aizsardze T. Kalniņa. Tā referēja par aizsardžu pienākumiem kultūras darbā un deva vērtīgus norādījumus. Vakarā aizsardzes viesiem bija klājušas latvisko galdu.

* Pasienes pagasts bija viens no tiem, kas saņēma Prezidenta ziedojumu pagasta nespējnieku apdāvināšanai Ziemassvētkos. Prezidenta piemēram sekoja arī vietējā pag. pašvaldība, ziedojot nespējnieku apdāvināšanai 120 ls, bet vietējā aizsargu saime savā starpā saziedojusi 150 ls. Pie gaišās eglītes apdāvināja 41 nespējnieku un 74 bērnus.

* Rundēnu aizsargu namā pagasta pašvaldība ar aizsargu nodaļu rīkoja svētku eglīti pagasta nespējniekiem un trūcīgām daudzbērnu ģimenēm. Eglītes apmeklētājiem izsniedza dāvanas, kas bija iegādātas ar Prezidenta, pagasta pašvaldības un aizsargu nodaļas dāvātiem līdzekļiem.

4. Jēkabpils pulks.

* 4. decembrī štāba rota rīkoja Jelgavas teātŗa viesizrādi ar Fr. Lehara opereti «Sapnis Māras naktī». Sarīkojums bija pulcinājis pilnu aizsargu namu.

* Atzīmējot meistaršāvēja — štāba rotas komandieŗa A. Pormaļa izcilos panākumus šaušanas sportā, rotas aizsargi un aizsardzes aizsargu nama mazajā zālē 8. decembrī rīkoja godināšanas vakaru. To dziesmām kuplināja vīru dubultkvartets un mūzikāliem priekšnesumiem pulka orķestris.

* Katra mēneša trešajā trešdienā štāba rota rīko vienu bezmaksas programmas vakaru rotas saimei, tuviniekiem un ievestiem viesiem. Šādi vakari bijuši jau divi un abi kupli apmeklēti. Pirmajā vidusskolas insp. J. Šusters referēja, izdarot arī demonstrējumus, par dažādiem stariem. Otrā vakarā, 15. dec., vidusskolas skol. cand. oec. Kupenis stāstīja par ceļojumu uz Parīzi un vispasaules izstādi, stāstīto illūstrējot gaismas bildēm.

Viens no veselīgākiem ziemas sporta veidiem ir slēpošana. Uzņēmumā — aizsargu sportists slēpošanas sacīkstēs.

* Gadskārtējā eglīte štāba rotai aizsargu nama zālē bija 18. decembrī. Pēc rotas māc. R. Akmentiņa svētrunas 13 aizsardzes deva svinīgo solījumu. Piemērotus dziesmu un mūzikas priekšnesumus sniedza rotas vīru dubultkvartets, pulka jaukts koris un orķestris. Labvēļi aizsardzēm dāvāja 4 lampiņu radioaparātu.

* 18. decembrī Daudzeses aizsardzes pulcējās pie savas priekšnieces A. Lindes Rundāles Mežmuižā uz svētku eglīti. Pēc garīgā akta Sab. lietu min. lektors Alberings aicināja būt modriem par Latviju un sekot visiem Vadoņa aicinājumiem.

* Pirmajos Ziemassvētkos, štāba rotas aicināts, aizsargu namā viesojās Dailes teātŗa mazais ansamblis ar labi sagatavoto J. Sārta lugu «Zelta atslēga». Sarīkojumu apmeklēja pāri par 900 personu.

* Dignājas nodaļa visai apkārtnei bija pratusi sagādāt 1. janvārī jauku jaungada pārsteigumu, uzaicinādama no Rīgas Zemnieku drāmu ar Zonberga-Rozīša lugu «Valmieras puikas». Nelielā Ģipterānu 6-kl. pamatskolas zāle bija līdz beidzamam pārpildīta un vērtīgā izrāde apmeklētājiem sagādāja patiesi lielu baudu.

* Izmantojot aizsargu štāba pretimnākšanu, štāba rota sarīkoja drāmatiskus kursus. Režiora A. Rodes vadībā iestudēja R. Blaumaņa Ļauno garu. Izrāde paredzama uz pavasaŗa pusi.

* Jau piecus gadus pie štāba rotas darbojas vīru dubultkvartets. Tagad diriģenta P. Pakalna vadībā tas sasniedzis ievērojamu gatavību. Atzīmējot š. g. darba posmu, vecgada vakarā dubultkvartets rīkoja plašu koncertu. Programma bija labi sagatavota. Dubultkvartets piedalījies koncertos arī Viesītē, Krustpilī, Ābeļos, Zasā u. c.

5. Rīgas pulks.

* Pulka štāba aizsardžu pulciņš 11. decembrī aizsargu namā dedzināja eglīti. Aizsardzes bija rūpējušās par skaistu telpu dekorējumu. Sarīkojumā ieradās sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš, aizsargu priekšnieks pulkv. K. Prauls, pulka kom. M. Treijs un aizsargu štāba vadība. Vakaru ievadīja aizsardžu pulciņa dziedātājas ar Ziemassvētku dziesmu, pēc kam svētrunu teica pulka mācītājs P. Klepers. Pie eglītes svinīgo solījumu nodeva 32 jaunās aizsardzes. Sabiedrisko lietu ministrs, uzrunājot aizsargu saimi, novēlēja strādāt valsts aizsardzības darbu ar prieku, tad nevienis pienākums un uzdevums nebūs grūti veicams. Tāpat labus novēlējumus izteica jaunais pulka kom. M. Treijs.

* 11. decembrī virsnieku klubā notika sakaru bataljona gadskārtējs sarīkojums. Tas bija pulcējis reti kuplu aizsargu, aizsardžu un labvēļu saimi, gandrīz 1000 personas. Ieradās arī sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš, vicedir. J. Legzdiņš un aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls. Viesus sagaidīja bataljona kom. J. Steps ar tuvākiem palīgiem. Sarīkojumu kuplināja dziedātāji — E. Kukaine un V. Stots, bet ar baleta priekšnesumiem uzstājās Kārkliņa un Miļevičs. Sevišķa piekrišana bija loterijas galdam, kuŗu vadīja Bolderājas aizsardžu pulciņa priekšniece Lejniece. Loterijai daudzas Rīgas firmas bija ziedojušas vēr-

tīgas balvas. Darbojās arī boles galds, un dziesmas skanēja tautiskā krodziņā. Sarīkojums deva prāvu atlikumu, kas būs liels atbalsts bataljona aizsargiem dienesta gaitās.

* Lai sekmētu zināšanu izplatīšanos par sanitāriem jautājumiem un pirmās palīdzības sniegšanu nelaimes gadījumos, Ikšķiles nodaļa bija sarīkojusi pag. namā sanitāros kursus, kuros bez aizsargiem un aizsardzēm piedalījās arī privātpersonas. Kursos lekcijas lasīja Dr. Prīmanis un Dr. Trēziņa. Kursus slēdza 17. decembrī.

* Ikšķiles aizsardžu pulciņš sagatavoja pāri par sešdesmit dāvanu paciņas par Ls 400,—, izdalīšanai trūcīgākās un daudzbērnu ģimenēs Ziemassvētkos. Dāvanu paciņās, bez saldumiem un svecītēm svētku eglītei, izdalīja arī bērnu uzvalkus, zeķes, cimdus un veļu. Ikšķiles nodaļa 31. decembrī rīkoja jauna gada sagaidīšanu Ikšķilē, bet 1938. g. 1. janvārī Ogrē, krāj-aizdevu sabiedrības telpās, teātŗa izrādi. «Zvejnieka dēls».

* Jūras aizsargu divīzions 5. janvārī rīkoja svinības, kurās jaunie aizsargi nodeva svinīgo solījumu. Svinībās ieradās sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš, aizsargu pr-ks pulkv. K. Prauls un daudzi citi viesi. Svinības ievadīja garīgs akts. Sabiedrisko lietu ministrs, uzrunājot jūras aizsargu saimi, pakavējās pie aizsargu nopelniem mūsu valsts dzīvē un norādīja viņu pienākumus. Par norādījumiem pateicās divīziona kom. K. Meinerts. Aizsargu priekšnieks pulkv. K. Prauls labākiem šāvējiem izsniedza balvas, kuŗas dāvinājusi jūrnieku nama padome un kuģu īpašnieks Tomsons. Pirmās godalgas ieguva jūŗas aizsargu vada kom. Tiknuss, flagvirsnieks Sniķeris un aizsargs Kocers. Svinību noslēgumā notika koncerts.

6. Aizputes pulks.

* 18. un 19. decembrī Aizputē notika sporta pulciņu vadītāju kursi J. Grīnberga un J. Dekšenieka vadībā. Kursos izņēma paredzēto programmu. Sniega apstākļi šogad Lejaskurzemē visai izdevīgi, kamdēļ paguva izvest arī slēpošanas apmācības Aizputes apkārtnē. Aizputinātie ceļi tomēr bija atturējuši vairākus vadītājus ierasties.

* 19. decembrī pulka štāba aizsardžu pulciņš, kopā ar štāba rotu, dedzināja Aizputes latviešu biedrībā tradicionālo eglīti. Vakaru ievadīja ar svētrunu pulka mācītājs D. Eizengrauds. Pēc dievkalpojuma aizsargu un sportistu saime pakavējās pie tējas galda, kuŗu rūpīgi bija klājušas štāba pulciņa aizsardzes savas priekšnieces, vec. aizsardzes A. Stabulnieces vadībā. Vakaru kuplināja aizsargu un aizsardžu priekšnesumi.

* Eglītes vakarus bija sarīkojuši daudzi aizsardžu pulciņi savos pagastos. Notika arī nespējnieku un trūcīgāko bērnu apdāvināšana. Šim nolūkam aizsardzes daudz dāvinājušas no personīgiem līdzekļiem un ar savu mīlestības darbu izpelnījušās sabiedrības atzinību.

* Kalvenes aizsardzes ņēmušas savā aizgādniecībā kādu trūcīgu māti ar 4 bērniem, kuŗi palikuši bez kristībām un nonākuši galīgā trūcībā. Aizsardzes šiem bērniem otros Ziemassvētkos sarīkoja kristības un apdāvināja apģērbiem un dāvanām, kas nodrošina mazajiem iztiku ilgākam laikam. Bez tam apdāvinātas 3 trūcīgas ģimenes ar 8 bērniem. Pulciņu ar saprātīgu roku vada priekšniece M. Ulmanis.

* Par darbvežiem pulka štābā ar 16. decembri pieņemti Fr. Zvirgzds un A. Grīnbergs.

* Pulka farmaceiti, L. Ābiņa ierosināti, dāvājuši pulkam par personīgiem līdzekļiem trīs lielās sanitārās somas un vienas nestuves.

7. Valkas pulks.

* Par pulka kapelmeistara v. i. iecelts Pāvils Grencšteins.

* Viena no vecākām pulka nodaļām — Smiltenes pagasta nodaļa — šinī ziemā uz sava rēķina nolēmusi izsniegt siltas brīvpusdienas 5 trūcīgiem bērniem Smiltenes 6-kl. pamatskolā, 2 trūcīgiem bērniem Smiltenes Mežoles pamatskolā, un nodaļas priekšnieks R. Blaubergs uz sava personīgā rēķina — Smiltenes pagasta Bērzaines pamatskolā 2 trūcīgiem bērniem.

4. J. a. p. vīru dubultkvartets.

* Karvas aizsardžu pulciņš no 1. līdz 5. decembrim sarīkoja mājturības kursus, kuŗus vadīja Alūksnes rajona mājt. instr. Rone. 4. decembrī bija kursu noslēguma vakars.

* Pulka vadība nopietnu vērību piegriezusi teātŗa trupu vadītāju sagatavošanai nodaļās. Tāpēc pagastos teātŗa izrāžu rīkotāji pēdējos gados ir galvenā kārtā aizsargi. Arī Ziemassvētkos un Jaungadā pulka nodaļas stājās sabiedrības priekšā ar veselu rindu labi sagatavotu izrāžu: 26. decembrī Omuļu nodaļa izrādīja J. Grota lugu «Zelta atslēga», Annas nodaļa — V. Lapenieka «Aiz frontes», Zeltiņu nodaļa — Birzmalietes drāmu «Liktenis», veca gada vakarā Pededzes nodaļa — H. Krūmiņa «Zemnieka testaments», Bejas nodaļa — V. Lapenieka «Aiz frontes», 1. janvārī Blomes nodaļa — M. Dišleres «Ozolnieka meita» u. c. Aizsargu rīkotās izrādes ar maz izņēmumiem ir labi sagatavotas un kupli apmeklētas.

* Gaišu prieku ikvienam nes svētki un Ziemassvētku eglītes. Arī sabiedriskos sarīkojumos, līdz ar saderības iestāšanos pagastu dzīvē, atgriežas arvienu vairāk sirsnības un prieka. Jaukus vakarus ar eglītes dedzināšanu, garīgo aktu, dāvanu izdalīšanu un priekšnesumiem rīkoja arī daudzas pulka nodaļas. Šādi sarīkojumi bija: Annas nodaļai 22. decembrī, Trikātas aizsardžu pulciņiem kopā ar veselības kopšanas punktu 28. dec., Svārtavas, Lugāžu, Alūksnes aizsargiem un aizsardzēm 1. janvārī, Valkas aizsardzēm 6. janvārī u. c.

* Smiltenes pagasta un pilsētas nodaļas, Smiltenes lauksaimniecības biedrības lielajā zālē, rīkoja jaunā gada sagaidīšanu kopēji ar pārējo Smiltenes sabiedrību. Vakara programmu ievadīja Smiltenes aizsargu vīru koris J. Ķiļa vadībā. Sekoja M. Dišleres 2 aiņu joku lugas «Tik vienu glāzīti» izrāde un abu aizsargu nodaļu jaukta koŗa dziesmas. Tuvojoties gadu maiņai, visi klātesošie noklausījās Prezidenta radio runu. Ar jauno gadu apsveica Smiltenes pilsētas galva agr. J. Venners.

8. Valmieras pulks.

* Pulka sporta pulciņu vadītāju sanāksme notika no 27.—29. decembrim Valmieras Latviešu biedrībā. Sanāksmē piedalījās pārstāvji no 34 sporta pulciņiem, skaitā 62 personas, un to vadīja pulka fiz. audz. instruktors H. Traubergs. 3 dienu ilgajos kursos slēpošanu mācīja kapt.-ltn. Puķe-Puķīte, tautas dejas pulka fiz. audz. instr. A. Ezergaile, vingrošanu un rotaļas aizs. št. instr. Grīnberga, basketbolu — R. Dekšenieks un sporta pulciņu vadīšanu — aizs. štāba fiz. audz. instr. P. Polis un H. Traubergs. Ar jauno sporta pulciņu vadītāju sagatavošanu tiks novērsts vadītāju trūkums, kuŗa dēļ sporta pulciņu vēl nav pie vairākām nodaļām.

* Sanāksmes laikā 28. decembrī notika arī Valmieras aizsargu pulka sporta kluba biedru sapulce. To atklāja kluba pr-ks H. Traubergs, bet vadīja kapt.-ltn. Marvē. No pārskata par sporta kluba darbību redzams, ka pagājušā gadā noturētas 17 valdes sē-

des un sarīkotas dažādas vieglatlētikas sacensības. Sporta kluba darbība izpaudusies: 1) sportistu sagatavošanā un sacīkšu rīkošanā un 2) jaunā sporta stadiona izbūvē un līdzekļu vākšanā. Par jaunā stadiona izbūvēšanu sevišķi rūpējušies pulka kom. A. Prauliņš un kluba pr-ks H. Traubergs. Līdz šim stadionā ieguldīti Ls 9308,27. Jauno sporta stadionu atklās 1938. gada 31. jūlijā. Sporta kluba 1938. g. budžetu sabalansēja uz Ls 2970,—. Sapulce vienbalsīgi par savu pirmo goda biedru ievēlēja pulka kom. A. Prauliņu. Pārrunājot turpmāko darbību, nolēma izcilu vērību piegriezt šaušanas sportam, kuŗa vadību uzņēmies kapt.-ltn. Marvē, un paukošanas sportam. Pēdējās ar zobeniem un floretiem būs jāpiedalās visiem komandieŗiem, pulka kom. vadībā.

* 5. decembrī Stienes nodaļas sarīkojums labi izdevās kā apmeklētāju, tā organizācijas ziņā. Aizs. štāba režisora A. Timmas vadībā nod. teātŗa trupa izrādīja V. Lāča lugu «Kristaps Kaugurs».

* 5. decembrī ienesīgus bazārus rīkoja Augstrozes, Mazsalacas pag. un pilsētas, Skaņkalnes, Tūjas un Koku pagastu nodaļas.

* Limbažu pilsētas aizsargi un aizsardzes 18. decembrī rīkoja kopēju eglītes vakaru, kurā piedalījās arī rīkotāju ģimenes locekļi un piederīgie. Vakaru ievadīja ar garīgu aktu, ko noturēja draudzes mācītājs Edm. Mačs. Pie mazajiem vakara dalībniekiem ieradās Ziemassvētku vecītis ar dāvanu klēpi. Bērni pretī sniedza pašu sagatavotus priekšnesumus.

* Pirmajos Ziemassvētkos Jeŗu nodaļa dedzināja svētku eglīti. Šāda veida sarīkojumu Jeru pagasta sabiedrība ilgi nebij redzējusi, tādēļ arī apmeklētāju skaits piepildīja zāli līdz pēdējai vietai, skaitā ap 250 personas. Sekoja A. Saulieša 5 cēlienu lugas «Jēkabs Saltups» izrāde, aizsargu teātŗa trupas izpildījumā. Izrāžu režiju vada skolotāja A. Pūce kopā ar aizsardžu pulciņa pr-ci Z. Lauberti un skolas pārzini V. Aparjodu.

* 25. decembrī arī Jaunburtnieku aizs. nodaļas rīkotā eglīte bija pulcējusi ap 300 apmeklētāju. Nodaļas teātŗa trupa izrādīja R. Blaumaņa «Ļauno garu».

* 25. decembrī Jaunvāles aizsargi izrādīja Tirzmalietes «Liktenis».

* Otrajos Ziemassvētkos Burtnieku nodaļa, sava jaunā pr-ka agr. R. Vītola vadībā, rīkoja svētku eglīti ar priekšnesumiem «Līdumu» zālē. Plašās telpas bija uzņēmušas tuvu 350 personu. Svētrunu sacīja māc. Briedis. Svētsvinīgo noskaņu padziļināja aizsargu koŗa dziesmas.

* 26. decembrī Lādes aizsargi izrādīja Rob. Krodera pasaules kaŗa priekšvakara lugu 5 ainās «Pēdējais tilts». Lugu bija iestudējusi nod. teātŗa trupa, aizs. štāba režisora A. Timmas vadībā.

* Salacas nodaļa 26. decembrī Korģenes skolā rīkoja bazāru ar R. Luksa «Tēvu pēdās» izrādi.

* 26. decembrī Salacgrīvas nodaļa izrādīja R. Blaumaņa «Trīnes grēkus». Daļu sarīkojuma atlikuma izlietoja trūcīgāko ģimeņu bērnu apdāvināšanai.

Ikšķiles aizsardzes ar sagatavotiem Ziemassvētku dāvanu saiņiem.

* 26. decembrī Ziemassvētku eglīti dedzināja arī Valmieras pagasta nodaļa Baložu skolā. Izrādīja H. Krūmiņa «Modernais jaunsaimnieks».

* 26. decembrī Puikules nodaļa uzveda R. Luksa lugu «Tēvu pēdās», bet Rozēnu nodaļa M. Priedulājas 3 cēlienu lugu «Zeme svētīs».

* Jauno gadu ar sarīkojumiem uzsākušas Umurgas un Vilzēnu nodaļas. Umurgas aizsargi izrādīja V. Lapenieka «Aiz frontes». Izrādi apmeklēja ap 250 personas. Vilzēnu aizsargi izrādīja R. Blaumaņa «No saldenās pudeles».

* Veca gada vakarā Brenguļu nodaļa rīkoja eglītes vakaru s-bas «Abuls» telpās. Par nākošā gada uzdevumiem lauksaimniecības pacelšanā referēja Valmieras rajona agr. Rullis, bet īsu pārskatu par Brenguļu aizsargu sporta pulciņa darbību sniedza sporta pulc. dalībnieks Liepiņš. Vakara priekšnesumu daļu noslēdza sporta pulciņa vingrojumi. Tuvojoties pusnakts stundai, brengulieši noklausījās arī Valsts Prezidenta jaungada runu.

* Jaunais gads ievadīts arī ar karnevālu: tāds 5. janvārī ar daudz uzjautrinājumiem notika Burtnieku nodaļai.

* Sporta dzīves attīstībā Valmieras štāba rotas sporta pulciņš gājis krietniem soļiem uz priekšu. Tas sakāms arī par basketbolu: pašlaik Valmierā 7 basketbola komandas, no kuŗām 3 št. rotas sp. pulciņa. Turnīra sacensības notika 2. decembrī Valmieras Latviešu b-bā. Uzvaru guva komanda «Bekona Eksports». Lielo interesi par sportu pierādīja sevišķi kuplais apmeklētāju skaits.

9. Madonas pulks.

* Pulka ierindas komandieŗi 5. un 6. janvārī Madonā ieradās uz kaŗa spēlēm, kuŗas vadīja aizsargu štāba priekšnieks pltn. J. Ķikulis. Ieradušies komandieŗi divu dienu nopietnā darbā stiprināja militārās zināšanas, lai tās savukārt izlietotu savu pagastu vienību apmācībās. 6. janvārī notika arī pulka komandējošā sastāva apspriede. To vadīja pulka kom. J. Krīgens. Pēc tam komandieŗi jo kuplā skaitā pulcējās pulka tradicionālā eglītes vakarā. Svētrunu teica māc. Oliņš, bet ar koncertpriekšnesumiem piedalījās M. Vētra, Brīvkalne, Maizīte u. c. Vakars visiem ļoti patika.

* Pulka štāba drāmatiskais pulciņš ir sagatavojis O. Kreišmaņa opereti «Barons Bunduls». Šī operete izrādīta jau trīs reizes: 28. novembrī Lazdonā, 5. un 26. decembrī Madonā. Operete labi sagatavota un visas izrādes bija kupli apmeklētas.

* 5. decembrī Sausnējas nodaļa rīkoja bazāru, kam sekoja kīno izrāde.

* 11. decembrī Cesvaines aizsargi un aizsardzes rīkoja slēgtu Ziemassvētku ieskaņu vakaru, ko ar īsu uzrunu ievadīja nodaļas priekšnieks Bandenieks. Pulka gāzu virsnieks Finartijs nolasīja referātu «Tas ir tas ceļš» un nodaļas drāmatiskais pulciņš uzveda J. Kellera 1 cēl. joku «Runcītis». Priekšnesumus vēl kuplināja tautiskām dejām, aizsargu un aizsardžu izpildījumā.

* 12. decembrī Jaungulbenes aizsardzes atzīmēja savu 10 gadu darbību. Atceres vakaru ievadīja ar garīgu aktu III btl. mācītājs Čops. Pulciņa priekšniece Strautiņa sniedza 10 gadu darbības pārskatu, pēc kam jaunās aizsardzes nodeva svinīgo solījumu. To pieņēma III btl. kom. A. Skreija. Priekšnesumu daļā bija solo dziesmas un teātŗa izrāde. Pie eglītes ieradās Ziemassvētku vecītis ar dāvanām bērniem.

* 17. decembrī Gulbenes aizsargi un aizsardzes pulcējās eglītes vakarā, kuŗā jaunie aizsargi un aizsardzes nodeva svinīgo solījumu. Vakaru ievadīja ar garīgu aktu. Priekšnesumu daļā: nodaļas orķestŗa koncerts, aizsardžu koŗa dziesmas un tautiskās dejas aizsargu un aizsardžu izpildījumā.

* 18. decembrī eglītes vakaru rīkoja Lubānas nodaļa. Garīgo aktu noturēja 3. rotas māc. Hincenbergs. Jaunuzņemtie aizsargi un aizsardzes nodeva svinīgo solījumu, kuŗu pieņēma pulka adjutants Ekhards. Pie eglītes Ziemassvētku vecītis apdāvināja bērnus, kuŗi pie dāvanu saņemšanas katrs

skaitīja pa pantiņam. Ar priekšnesumiem vakaru kuplināja aizsargu un aizsardžu bērni, uzvezdami teātri. Aizsardžu dubultkvartets nodziedāja vairākas dziesmas. Vakars bija ļoti labi apmeklēts.

* 25. decembrī Dzelzavas aizsargu namā notika teātŗa izrāde Birzmalietes «Mirdzošais vaiņags», nodaļas drāmatiskā pulciņa izpildījumā. Lugu bija sagatavojis aizsargu štāba režisors Gulbis un tā iestudēta apmierinoši. Izrādes apmeklētāju ap 400.

* Praulienas nodaļa svinot gadskārtējo eglītes vakaru, kuŗu dziesmām kuplināja aizsardžu koris, atzīmēja arī sava priekšnieka N. Kalniņa 10 gadu darbu priekšnieka amatā. Aizsargi dāvāja balvu — medību bisi, kuŗu pasniedza rotas komandieris Erhards.

* 26. decembrī Stāmerienas nodaļa uzveda V. Zonberga «Jauno siržu tiltu».

* Kārzdabas un Līderes pareizticīgo draudžu mācītājs J. Namnieks pārcelts uz Rīgu par mētropolita katedrāles pārzini — atslēgu glabātāju. Savam ilggadīgam mācītājam Oļu aizsargi un aizsardzes svētku laikā rīkoja Oļos atvadu vakaru — ar garīgu aktu, eglīti un koŗa dziesmām.

10. Cēsu pulks.

* Pulka komandējošais sastāvs 9. decembrī pulcējās Cēsīs, lai atvadītos no bij. pulka komandieŗa M. Treija, kuŗš iecelts par Rīgas pulka komandieri. Svinīgajā sanāksmē piedalījās arī jaunais pulka kom. J. Pubulis, vietējā garnizona, pašvaldību un sabiedrisko organizāciju pārstāvji. Sumīnājumus ievadīja Cēsu garnizona pr-ks ģen. R. Klinsons, izteikdams M. Treijam pateicību par labo sadarbību ar garnizona kaŗavīru saimi. Pulka saimes vārdā no bijušā komandieŗa atvadījās kom. pal. kapt.-ltn. R. Freibergs. Vēl aizejošo komandieri runās cildināja apriņķa vecākais J. Ringmanis, pilsētas galva R. Kauce, atsevišķā artilerijas diviziona kom. pulkv. K. Kārkliņš un daudzi citi. Visi runātāji veltīja arī sirsnīgus apsveikšanas vārdus jaunieceltajam komandierim J. Pubulim.

* Tautas Vadonim Dr. K. Ulmanim veltītu vakaru 5. decembrī bija sarīkojis Kūduma aizsardžu pulciņš. Par Vadoņa dzīves gājumu referēja skolotājs Blumbergs. Sekoja patriotiskas deklamācijas. Vakars bija kupli apmeklēts.

* Ziemassvētkos aizsargu nodaļas un aizsardžu pulciņi rīkoja tradicionālos eglītes vakarus. Štāba bataljona aizsardžu pulciņa eglītes vakaru ar savu klātbūtni pagodināja arī pulka kom. J. Pubulis un viņa palīgs kapt.-ltn. R. Freibergs. Cēsu pagasta aizsargi un aizsardzes pie svētku eglītes sarīkoja kristības laukstrādnieka Suipes dēlam, kuŗš tagad skaitās aizsargu nodaļas krustdēls. Raunas aizsardžu pulciņš svētkos apdāvināja daudzas trūcīgas ģimenes, izsniedzot apavus un drēbes. Ogres aizsardzes ar sabiedrības atbalstu sagatavoja un izsniedza dāvanas vairāk kā 40 bērniem.

* Pasvītrojot lauksaimniecības biedrību un aizsargu organizāciju ciešo sadarbību un idejisko vienību, 19. decembrī Baižkalnā notika kopēji rīkota jaunās lauksaimniecības biedrības atklāšana un aizsardžu pulciņa eglītes vakars. Vakara noslēgumā visi piedalījās pie aizsardžu klātā vakariņu galda.

* Raunas aizsardzes gadu maiņā apsveikušas savu augstāko Vadoni šādiem vārdiem:

«Raunas pagasta aizsardzes ar saviem viesiem ir šodien atkal pulcējušās Raunas biedrības namā pie tradicionālās svētku eglītes. Šai dienā Raunas aizsardzes atskatās arī uz aktīvā darbā pavadītiem desmit gadiem un kopā ar viesiem pateicas un priecājas par lielo laimi dzīvot, augt un pilnveidoties latvju valstī, savā zemē brīvā Latvijā. Šī prieka un pateicības jūtu vadītas, aizsardzes un viņu šīsdienas viesi, vairāk kā 300 Raunas un apkārtnes sabiedrības pārstāvji, lūdz jūs, augsti godājamais Prezidenta kungs, pieņemt dziļus pateicības apliecinājumus jums, dižajam latvju zemes saimniekam, un solījumu darbos rādīt tēvzemes mīlestību. Tāpat lūdzam jūs, augsti godājamais Prezidenta kungs, pieņemt mūsu patiesus sirds vēlējumus jums jaunajā 1938. gadā.»

11. Tukuma pulks.

* 16. decembrī Tukuma viesīgā b-bā notika aizsargu, skautu un Tukuma mūzikas studijas kopēja eglīte. Garīgo aktu vadīja prāvests A. Virbulis. Priekšnesumu daļā uzstājās aizsargu koris, skauti, gaidas, guntiņas, kā arī bija mūzikāli solo priekšnesumi.

* Pulka sporta klubs 9. janv. rīkoja pirmās slēpošanas sacīkstes 10 un 2 kilometru distancēs. Tukuma kalni un ielejas ir reti izdevīga vieta slēpotājiem, ko liecina pārpildītie slēpotāju vilcieni no Rīgas un arī pilsētas sportisti (agrāk vairākkārt Latvijas meistari Riekstiņš, Gruzītis un tagad Rumbaks, Struņķis un Evalds) guvuši izcilas sekmes daudzās sacensībās. Sacīkstes ievadīja 10 km slēpojums, kur kā 4. startēja V. Rumbaks. Jau pašā sākumā viņš rādīja savu pārākumu un distances pirmos 5 km bija tālu priekšā pārējiem. Pārsteigumu sagādāja jaunais pamatskolas audzēknis O. Struņķis, kuŗš aiz Rumbaka ar labu laiku ieņēma 2. vietu, pārspējot vecākos slēpotājus. Kamēr lielie cīnījās ap Poļu kalnu, cīņā laida zēnus. Šeit labu stilu rādīja Rēders un Alksnis.

12. Ilūkstes pulks.

* Par pulka topografu iecelts Andrējs Abrenietis.

* Par pulka 2. rotas komandieri iecelts Pēteris Dakša.

* Prodes aizsargi, sadarbībā ar policiju un robežsargiem, Subatā veikuši šautuves izbūves darbus, kas izmaksājuši pāri par 600 ls, neieskaitot darba spēku. Līdzekļus šautuves būvei ziedojuši paši šautuves izbūvētāji.

* Dēmenes nodaļas teātŗa trupa 28. novembrī Zemgales valsts pamatskolā uzveda M. Priedulājas lugu «Dzimtenes dziesma». Sarīkojumu ievadīja Dēmenes 6 kl. pamatskolas pārzinis P. Saliņš, apskatot lugas saturu.

* Raudas nodaļas sportistu kārtējā sanāksmē pulciņa vadītājs izteica vēlēšanos, lai visi pulciņa sportisti abonētu žurnālu «Aizsargs». Pulciņa dalībnieki tam vienbalsīgi piekrita. Bez tam tika pasūtīts viens kopējs eksemplārs «Fiziskā Kultūra un Sports», kuŗu dos lasīt arī privātām personām.

* Raudas aizsardžu pulciņš 7. decembrī bija sarīkojis vakarēšanu Raudas valsts pamatskolā, pulcinot pāri par 30 dalībnieku: aizsardzes, pagasta valdi un valsts pamatskolas skolotājus. Skolotāja Mačulāne nolasīja referātu par senlatviešu vakarēšanu.

13. Bauskas pulks.

* Par pulka adjutantu iecelts Augusts Štāls.

* Decembrī pagāja trīs gadi, kopš Bauskas aizsargu pulks ir ieguvis savu namu Bauskas pilsētā un līdz ar to stājies vietējās sabiedriskās dzīves kārtotāja un jaunu, plašāku sabiedrisku tradiciju veidotāja lomā. Līdz ar nama iegūšanu un izveidošanu pulka vadība nav taupījusi pūles, lai jaunajā namā raisītos jauna rosme un jauns, laika garam piemērots saturs, lai pildītu pašu namu un ielietos visā sabiedriskā dzīvē. Visi pulka sarīkojumi, gan pieaicinātiem, gan pašu spēkiem sniegtie, arvienu ir bijuši rūpīgi izvēlēti un labi sagatavoti. Pie pulka Bauskā ir izveidojušās un arī darbā sevi pienācīgi paspējušas parādīt vairākas kultūrālās vienības: aktieŗu ansamblis, koris, simfoniskais orķestris, pūtēju orķestris, sporta pulciņi.

* Bauskā vietējā sabiedriskās palīdzības komiteja 26. decembrī aizsargu nama zālē rīkoja teātŗa izrādi, uzvedot J. Akurātera lugu «Priecīgais saimnieks», aizsargu pulka drāmatiskā ansambļa izpildījumā. Režiju vadīja un galveno lomu tēloja Fr. Līcis.

* Vecsaules aizsardžu pulciņš bija sarīkojis pirmo vakarēšanu Vecsaules mācītāja mājā. Vakarā piedalījās arī pulka kom. J. Vērpelis, kas saistošā stāstījumā iepazīstināja vakara dalībniekus ar dzīvi un ierašām citās zemēs, ko bija vērojis ārzemju ceļojumā.

* Pulka kultūrālās nozares darbinieki 23. decembrī aizsargu nama lielajā zālē dedzināja savu tradicionālo eglīti. Svētrunu sacīja Vecsaules draudzes māc. H. Ulmanis. Pulka māc. G. Turss sveicināja aizsargu saimi gaišajos Ziemassvētkos, pēc kam aizsargu koris atskaņoja vairākas dziesmas. Brīvmākslinieče Gizela Pols teicami atskaņoja solo gabalus, bet konservātorijas audzēknis Boriss Beķers sniedza vijoles priekšnesumus. Sekoja savstarpēja apdāvināšanās.

* Skaistkalnes aizsardze vecajā gadā apmeklēja pag. robežās dzīvojošus nespējniekus un tos apdāvināja, nododot pakas ar dāvanām — aizsardžu roku darbiem un cepumiem.

* 2. janvārī noslēdza Skaistkalnes nod. sporta pulciņa rīkoto šacha turnīru, kuŗā dalību ņēma visi Skaistkalnes ciemā dzīvojošie šachisti. Pirmo vietu ar 8 un pus p. (no iesp. 10) izcīnīja A. Kandrovičs, toro A. Irbe ar 8 p., trešo J. Bērziņš ar 7 p., ceturto J. Samašs ar 6 un pus p. Pirmo četru vietu ieguvēji saņēma skaistas balvas.

14. Kuldīgas pulks.

* Ivandes aizsargi, aizsardzes un lauksaimniecības biedrība 18. decembrī rīkoja Žvinguļu mājās vakarēšanu. Par jauno mežsaimniecības likumu lasīja virsmežzinis Krišjānis, bet par

lauksaimniecības kultūrvēsturi Cinovskis.

Gaiķu nodaļa 26. dec. izrādīja J. Akurātera «Vecie un jaunie».

* Pampaļu nodaļa rīkoja slēgtu jauna gada sagaidīšanu. Bija tējas galds un priekšlasījums.

* Zvārdes aizsargiem un aizsardzēm 6. janvārī bija slēgts eglītes vakars ar garīgu aktu, referātu, koŗa dziesmām un mūzikāliem priekšnesumiem.

* Par pulka vec. veterinārārstu iecelts Teodors Bluķis.

15. Liepājas pulks.

* Decembŗa vidū Liepājā bija ieradies aizsargu priekšnieks pulkv. K. Prauls un aizsargu štāba organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss un apskatīja jauno aizsargu namu Bāreņu ielā 12, kuŗu Liepājas pilsētas valde nodevusi bez maksas aizsargiem. Telpu iekārtas un sadalījuma noteikšanai aizsargu priekšnieks iecēlis īpašu komisiju, kuŗā ieiet: pulka kom. palīgs kapt.-ltn. A. Briedis kā priekšsēdētājs un locekļi — štāba bataljona kom. M. Lēģeris, no jūŗas divīziona inž. R. Šots un aizsargu aviācijas eskadriļas — Treimanis. Kā lietpratējs no pilsētas techniskās nodaļas piedalās būvinspektors arch. Knots, mašīnu inž. Mazurs, būvinspektora palīgs Fridrichsons un kā darbu vadītājs inž. Zonbergs. Sazinā ar pilsētas techniskās nodaļas vadītāju V. Cepļeviču, jaunajā aizsargu namā izbūvē plašu sporta zāli, kuŗu ar janvārī paredzēts nodot lietošanā. Sporta zāles lietošanas tiesības sadalīs starp aizsargiem un pārējām Liepājas sporta organizācijām, līdz pilsētas sporta nama izbūvei, kad sporta zāle aizsargu namā paliks vienīgi aizsargu rīcībā. Jaunais aizsargu nams ir 2 stāvu, ar pagraba stāvu un jumta dzīvokļiem. Visā namā 41 telpa, kuŗās ērti varēs novietoties visas pulka vienības. Bez tam sētā paredzēts plašs laukums aizsargu apmācībām, sacensībām un parādes mēģinājumiem. Nama sētā atrodas arī veclaiku stilā būvēta noliktava, kuŗu paredzēts izlietot aizsargu saimnieciskām vajadzībām. Aizsargu nama pārbūves darbus paredz pilnīgi nobeigt nākošā gada maijā, lai ar 15. maiju namu varētu nodot aizsargu rīcībā.

* Par pulka Jūŗas divīziona 1. rotas flagvirsnieku iecelts Heinrichs Pāvils.

* Rucavas aizsardžu pulciņš savas priekšnieces Eikertes vadībā 11. decembrī sarīkoja gadskārtējo tējas vakaru ar koncertu Koncerta daļā uzstājās dziedonis Borgs, pavadījumus lietpratīgi veica Borga kundze. Vakars bija reti kupli apmeklēts.

* 12. decembrī Tāšu aizsardzes un aizsargi pulcējās savā namā nodaļas 15 gadu pastāvēšanas svētkos. Nodaļa darbību uzsākusi 1922. gadā. Pirmais nodaļas priekšnieks bijis lauksaimnieks Zeimanis. Tagad nodaļu vada atbrīvošanas cīņu dalībnieks J. Lauris. Reizē ar nodaļu 10 gadu darbības svētkus svinēja arī aizsardžu pulciņš, kuŗa priekšgalā no dibināšanas dienas darbojas L. Lauris. Sevišķi rosīgu darbību Tāšu nodaļa attīstījusi pēc 15. maija, kad pagasta valde un padome atdāvināja nodaļas vajadzībām bij. Tāšu skolas namu līdz ar saimniecības ēkām un aŗamzemi. Iegūtā namā ar nodaļas līdzekļiem tagad izbūvēta ērta izrīkojumu zāle un iekārtota skatuve. Pulka komandieŗa vārdā aizsargus un aizsardzes apsveica pulka kom. palīgs kapt.-ltn. Briedis, bataljona kom. un savā vārdā — 2. rotas kom. Reķis. Aizsardžu un aizsargu izpildījumā uzveda R. Blaumaņa «Ļauno garu».

* Grobiņas nod. sporta pulciņš decembrī atskatījās uz 5 gadu pastāvēšanu. Svinības atzīmēja ar aktu, mūzikāliem priekšnesumiem un pulciņa vadītāja J. Dūkupa referātu.

* Durbes pilsētas nodaļai decembrī pagāja 1 gads no darbības uzsākšanas. Nodaļa pārņēmusi savās rokās visu sarīkojumu inciātīvu pilsētā, piešķirot sabiedriski-kultūrāliem pasākumiem spraigu un valstisku garu. Pie nodaļas rosīgi darbojas arī aizsardžu un sporta pulciņi. 26. decembrī nodaļas sarīkojumā Durbē viesojās Liepājas pilsētas drāma ar «Meitene Irēne».

* Gaviezes nodaļa kopā ar 629. Gaviezes mazpulku sarīkoja otros Ziemassvētkos savā namā teātŗa izrādi. Uzveda Linduļa drāmu «Vairāk gaismas». Dzīvu dalību aizsardžu un aizsargu kultūrālā dzīvē ņem vietējās 6 kl. pamatskolas skolotāju saime, ar skolas priekšnieku Borisu priekšgalā.

* Tadaiķu aizsardzes un aizsargi 31. decembrī sarīkoja skolas telpās savu gadskārtējo jauna gada sagaidīšanas vakaru. Tika dedzināta svētku eglīte. Vakara dalībnieki noklausījās radio pieslēgumu Valsts Prezidenta runai gadu maiņā. Aizsardzes apdāvināja mazturīgo ģimeņu bērnus.

* Kalētu aizsardzes noorganizēja trūcīgo bērnu apdāvināšanu Ziemassvētkos. Līdzekļus ziedoja arī lauksaimniecības biedrība un kooperātīvs. Pavisam mājās apdāvināja 44 bērnus.

* 1. janvārī Purmsātu nodaļa rīkoja skolas telpās eglīti. Bija jaukta un vīru koŗa dziesmas, deklamācijas. Apdāvināja trūcīgos bērnus.

16. Jelgavas pulks.

* Par pulka vecāko aizsardzi iecelta Leontine-Erika Ķullīte.

* Par 1. rotas komandieri iecelts Kristaps Habermanis.

* Par štāba bataljona saimniecības rotas komandieri iecelts Georgs Šteinbergs.

* 10. decembrī Jelgavā, Raiņa ielā 9, atklāja Jelgavas aizsargu slidotavu.

* Zaļenieku nodaļas 28. novembŗa bazārs devis Ls 1202,91 atlikuma, ko izlietos mājturības priekšmetu iegādei aizsardžu pulciņam.

* 11. decembrī Auces pilī Auces aizsargi un aizsardzes rīkoja atvadīšanās vakaru nodaļas priekšniekam R. Grāvītim. Bataljona kom. A. Baumanis izcēla R. Grāvīša nopelnus aizsargu darbā, bet aizsardžu pulciņa priekšniece P. Kreišmane pasniedza atmiņai dāvinājumu.

* 12. decembrī Auces nodaļa sarīkoja Auces pilsētas zālē novusa un voleibola sacīkstes starp Bēnes, Lielauces un Auces aizsargu sporta pulciņiem. Spēles veiksmīgākie bija pulka meistarvienība — Auces aizsargu sportisti.

* Jelgavas aizsargi un aizsardzes 18. novembrī pulcējās aizsargu namā kopīgā eglītes vakarā. Vakaru iesākot, Jelgavas aizsardžu ansamblis noskandināja dziesmu par Svēto nakti. Svētrunu sacīja štāba bataljona mācītājs O. Kraulis. Pēc tam štāba bataljona kom. Ed. Zalpēters pateicās aizsardzēm un aizsargiem par atsaucību aizsargu organizācijas darbā un novēlēja laimīgi aizvadīt svētkus un sagaidīt jauno gadu. Šaurās aizsargu nama telpas bija viesu pārpildītas. Vakarā bija ieradies arī pulka kom. A. Ausmanis, kom. palīgs Briedis, vecākā aizsardze L. Ķullīte u. d. c. Aizsardžu un aizsargu lūgums Ziemassvētku vecītim ir — jaunā gadā dāvāt lielu un ērtu aizsargu namu.

* Bērzmuižas aizsardžu pulciņš,

Pulka komandieŗa kabinets Bauskas aizsargu namā.

priekšnieces K. Rozentāles vadībā, sarīkoja 19. dec. vietējā biedrības namā vakarēšanu ar LLK darbinieces, aizsardzes M. Tidemanes priekšlasījumiem par tematiem: Vakarēšana agrāk un tagad un Sievietes vara. Sekoja interesantas debates, kurās aizsardzes ar referenti pārrunāja dažādus aktuālus jautājumus.

* Pulka štāba aizsardžu pulciņš 21. decembrī Jelgavas valsts ģimnazijas telpās rīkoja Ziemassvētku eglītes vakaru aizsargu un aizsardžu bērniem. Svētkos ieradās arī pulka kom. A. Ausmanis, dir. K. Līkums u. c. Pēc garīgā akta bērni uzstājās ar priekšnesumiem, kurus bija sagatavojusi E. Muraška.

* Dobeles aizsargu eglītes vakarā 21. decembrī bija kuplā skaitā pulcējušies aizsargi, aizsardzes un viņu labvēļi. Vakaru pie spoži mirdzošās eglītes ievadīja mācītājs Caune ar garīgu aktu. Ar piemērotām deklamācijām uzstājās aizsargu jaunā audze. Bija arī mūzikas priekšnesumi. Jautrību sagādāja savstarpējā apdāvināšanās.

* Daudzās pulka nodaļās notika kupli apmeklēti Ziemassvētku izrīkojumi ar teātŗa izrādēm, koncertiem, eglītēm. Šādi aizsargu sarīkojumi, starp citu, bija: Bukaišos, kur pulka drāmatiskā trupa uzveda «Zeme aicina»; Jaunaucē — nodaļas ansamblis uzveda V. Zonberga «Jauno siržu tilts»; Auros — koncertprogrammu izpildīja A. Klinka, V. Priednieks, T. Raudziņš un nodaļas jaukts koris; Valgundē — izrādīja T. Zīverta drāmu «Tīreļpurvs»; Vircavā — pulka drāmatiskā trupa uzveda «Zeme aicina».

* Jaunsvirlaukas nodaļa savu tradicionālo eglītes vakaru svinēja Jaunsvirlaukas pamatskolā. Pēc garīgā akta vakaru ar uzrunu atklāja nodaļas priekšnieks H. Daniševskis. Tad runāja sabiedrisko lietu min. lektors Jaunzems par mūsu valsts sasniegumiem un vīru kvartets «Latvju dziedoņi» nodziedāja daudzas skaistas dziesmas. Tautas dejas izpildīja vietējās aizsardzes tautas tērpos. Sekoja savstarpējā apdāvināšanās,

* Zaļenieku nodaļa savā pagasta trūcīgākās daudzbērnu ģimenes apdāvināšanai ziedoja 50 ls. Iegādātās dāvanas mājās noveda aizsardze, pārģērbusies par Ziemassvētku vecīti. Visa ģimene, sākot ar mazajiem un beidzot ar tēvu un māti, par negaidīto svētku vecīti bija tā pārsteigti, ka visiem priekā lija asaras.

* Auces nodaļa 31. decembŗa vakarā sarīkoja «Ausmas» zālē tradicionālo Jaungada sagaidīšanu ar eglītes vakaru. Sarīkojumu ievadīja draudzes mācītājs J. Turks ar garīgu aktu. Aizsardžu koris H. Turkas vadībā nodziedāja vairākas dziesmas, bet aizsargi un aizsardzes izpildīja 4 tautiskas dejas. Gadu maiņai tuvojoties, sarīkojuma dalībnieki noklausījās Valsts Prezidenta Dr. K. Ulmaņa radio runu.

* Ozolnieku aizsargi, aizsardzes un sportisti Jauna gada dienas vakarā pulcējās vietējā 6 kl. pamatskolā pie svētku eglītes. Līdz ar aizsargu saimi ieradās arī daudzi aizsargu atbalstītāji un labvēļi. Pēc mācītāja Kalderovska svētrunas laicīgo daļu ievadīja nodaļas pr-ka P. Skadiņa uzruna ar kopīgi nodziedātu valsts himnu. Nolasīja aizsargu priekšnieka plkv. K. Praula pavēli-apsveikumu gadu maiņā, pēc kam suminājā valsts un aizsargu vadību. Nodaļas drāmatiskais pulciņš uzveda drāmu «Iegātnis», skolot. P. Brenča režijā.

* Bēnes nodaļa 1. janvārī sarīkoja pirmo reiz jaunajā skolas zālē bazāru. Uzveda E. Zālītes «Karogs aicina».

* Garozas aizsardzēm un aizsargiem 5. janvārī pamatskolas telpās bija tējas vakars. Priekšnesumus izpildīja Jelgavas aizsardžu ansamblis.

17. Rēzeknes pulks.

* Laikā no 23. novembŗa līdz 4. decembrim Kaunātas aizsardžu pulciņš rīkoja mājturības kursus. Kursos piedalījās 25 aizsardzes. Kursus vadīja LLK mājturības instruktore Pāvulīte, bet kursus pārzināja pulciņa priekšniece Straupmane.

* Pulka sporta klubs un sporta pulciņi 4. decembrī rīkoja Rēzeknē, «Tautas pils» telpās, plašu fiziskās audzināšanas demonstrējumu vakaru. Šī sarīkojuma mērķis — iepazīstināt pagastu sporta pulciņus ar sporta darbību pulka centrā, kā arī parādīt sabiedrībai fiziskās audzināšanas darbu aizsargu saimē. Daudz pūļu bija pielikuši sporta pulciņi, uzvedot cittautu dejas — sagatavojot kā dejas, tā attiecīgus tautiskus tērpus. Ar zviedru tautas dejām uzstājās Gaigalavas sporta pulciņš St. Vrublevskas vadībā, ar lietuvju — Bērzgales sporta pulciņš, Ančupānes vadībā, ar igauņu — Viļānu sporta pulciņš, Beķeres vadībā. Latvju tautas dejas rādīja Bārkavas sporta pulciņš, Zepes vadībā. Ar rotaļām iepazīstināja Viļānu sporta pulciņa vīriešu grupa, V. Zirņa vadībā. Barkavas sporta pulciņa vīriešu grupa izpildīja ģimnastiskas piramīdes, A. Ikaunieka vadībā. Sporta kluba demonstrējumus vadīja pulka fiz. audz. instruktore E. Ratniece un pulka fiz. audz. instruktors A. Švidrēvics.

* 8. decembrī pulka mītnē, Rēzeknē, pulka štāba aizsardžu pulciņš rīkoja svinīgo solījumu jaunuzņemtām aizsardzēm. Aizsardžu gaitās solījās staigāt 28 jaunas aizsardzes. Garīgo aktu izpildīja I bataljona mācītājs dekāns B. Grišāns. Aizsardzes uzrunāja pulka k-ris V. Zarāns. Apsveica garnizona priekšnieks plkv. Ceplītis, Rēzeknes kaŗa apriņķa priekšnieks plkv.-ltn. Līcis, lauku pašvaldību vecākais Kozul-Kaža, pulka vecākā aizsardze V. Zarāne, pulka k-ra palīgs J. Samiņš un kultūrālās nozares vadītājs J. Seilis. Aizsardze A. Brastiņa pateicās viesiem par apsveikumiem.

* 31. decembrī pulks, kopā ar 9. Rēzeknes pulku un pārējām sabiedriskām organizācijām Rēzeknē, «Tautas pils» telpās, rīkoja jaungada sagaidīšanu. Koncerta daļu izpildīja no Rīgas aicinātie mākslinieki. Pēc Valsts Prezidenta Dr. K. Ulmaņa radio uzrunas, garnizona priekšnieks plkv. Ceplītis klātesošos apsveica ar jauno, 1938. gadu un novēlēja labākās sekmes valsts, sabiedriskā darbā un privātā dzīvē, pēc kam visi vienojās kopējā Valsts himnā.

18. Daugavpils pulks.

* Par pulka vecāko aizsardzi iecelta Milda Sproģis.

* Lai paceltu drāmatisko mākslu uz laukiem un dotu iespēju pašu spēkiem uzvest nelielas lugas, pulkā noorganizēti drāmatiskie kursi. Tādi jau notikuši Preiļos un Krustpils pilsētas un pagasta aizsargu nodaļās. Krustpilī kursus vadīja Rode, bet Preiļos Daugavpils latviešu drāmatiskā teātŗa aptieris Priedītis. Bez tam kursus vēl paredzēts noorganizēt Višķos, Aglonā un Jāsmuižā. Kursi aizsargu nodaļās un aizsardžu pulciņos radījuši lielu interesi, un tajos piedalīšanās ir ļoti kupla.

* Pulka vairākām nodaļām vēl līdz šim nebija savu telpu plašākām sanāksmēm, apmācībām, kursiem u. t. t., kas kavēja daža laba vērtīga pasākuma sekmīgu norisi. Nākošā gadā aizsargi ķersies pie aizsargu nama celšanas Preiļos, Naujenē un Višķos. Preiļos aizsargi namu cels kopā ar vietējo lauksaimniecības biedrību. Bez tam aizsargu vajadzībām namu pārbūvēs Līvānos.

17. R. a. p. dejotāju grupa latviešu, igauņu, lietuviešu un zviedru nacionālos tērpos.

* Krāslavas pagasta padome nolēmusi pagastam piederošo nekustamu īpašumu, kas atrodas Krāslavas pilsētā, Skautu ielā 4, ar zemes kopplatību 945 kv. metri, līdz ar visām ēkām atdāvināt Krāslavas pagasta aizsargu nodaļai.

* Pulka sakaru bataljonam par tradiciju kļuvusi Ziemas svētku eglītes dedzināšana ar jaunuzņemto aizsargu un aizsardžu svinīgā solījuma nodošanu pie tās. Šāds sarīkojums notika 11. decembrī Daugavpilī, 2. pils. pamatskolas telpās. Svētrunu teica pulka māc. prāvests A. Rumpēteris, aicinot jaunuzņemtos aizsargus un aizsardzes ar mīlestību un svētumu sirdī pildīt tos pienākumus, ko uzliek aizsargu organizācija. Pēc svinīgā solījuma jaunos aizsargu saimes dalībniekus, 38 aizsargus un 13 aizsardzes, apsveica btl. k-ris A. Inka. Vakara programmas otrā daļā sekoja koncerts aizsargu izpildījumā.

* Kalupes nodaļas aizsargs J. Maskalāns savās mājās, par personīgiem līdzekļiem, ierīkojis lasāmgaldu, kuŗu apmeklē iedzīvotāji no plašas apkārtnes. Tādā kārtā daudziem ir dota iespēja iepazīties ar mūsu valsts dzīves svarīgākiem notikumiem un lietderīgi izlietot brīvo laiku svētdienās un gaŗos ziemas vakaros.

* Kalupes aizsardžu pulciņš Ziemassvētkos dedzināja vairākas eglītes sevišķi trūcīgās ģimenēs. Bez parastajiem dāvanu sainīšiem tika izsniegta pašu aizsardžu sagatavota un saziedota veļa. Par šo cildeno mīlestības darbu bija ļoti sajūsmināti aplaimoto bērnu vecāki, un visa pagasta sabiedrība priecājās par vienprātības un atsaucības garu, kas tagad valda organizācijās.

* Vipes aizsardzes uz Ziemassvētkiem apdāvināja trūcīgākos pamatskolas skolēnus ar siltiem apģērbiem un apaviem.

* Līvānu pilsētas nodaļa, pieminot Līvānu atbrīvotājus un latviešu strēlnieku Ziemassvētku kaujas, Ziemassvētku priekšvakarā pie Līvānu atbrīvošanas piemineklа aizdedzināja eglīti, pie kuŗas notika svētbrīdis. Eglīte dega visas svētku dienas.

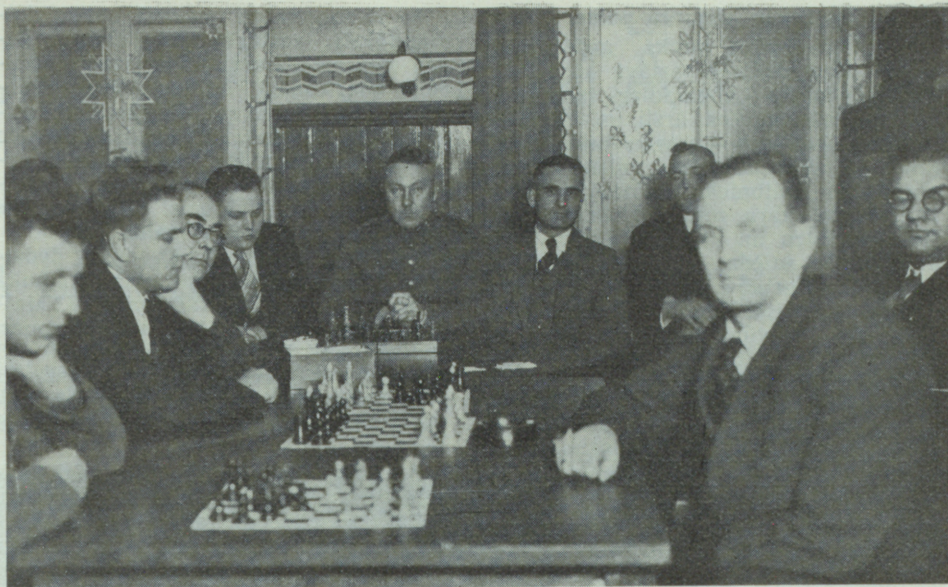
* Daugavpilī, Sakaru b-na štābā, 1. janvārī pulcējās pulka virsnieki, kuŗus ar jauno gadu apsveica pulka komandieris D. Silavs. Viņam aizsargu komandieŗu vārdā atbildēja Sakaru bataljona komandieris A. Inka. Pēc tam aizsardžu virsnieki Vienības namā ieturēja kopējas pusdienas.

* 3. janvārī Sakaru bataljona aizsardžu pulciņa kārtējā sanāksmē pulciņa priekšniece Birkhāna apsveica aizsardzes Jaunā gadā, novēlot ikvienai panākumus darbā un personīgā dzīvē. Nolasīja arī piesūtītos apsveikumus. Pieņēma Ziemassvētku eglītes pārskatu zināšanai. Daļa no šī vakara atlikuma ziedota kaŗa invalidu bērnu un aizsardžu aizbildniecībā esošo bāriņu Ziemassvētku dāvanu iegādei.

19. Jaunlatgales pulks.

* Par pulka gāzu virsnieku iecelts Kārlis Kļavenieks.

* Pulks piegriezis nopietnu vērību kultūras dzīves nostādīšanai valsts pierobežā. Gandrīz pie katras aizsargu nodaļas pagastos ir nodibināti drāmatiskie pulciņi. Tie kultūrālās nozares vadītāja uzraudzībā gādā par vērtīgiem sarīkojumiem. Tagad ar aizsargu štāba gādību vairākās nodaļās notiek drāmatiskie kursi. Tādi režisora Segliņa vadībā jau noturēti Baltinavas, Šķilbēnu, Liepnas, Linavas, Upmales un Kacēnu nodaļās. Apsveicama ir parādība, ka kursu noslēgumos sagatavotas arī izrādes, kuŗas var sniegt kaimiņu pagastos un centros. 12. decembrī viena no šādām viesizrādēm deva Jaunlatgales aizsargu namā Linavas nodaļa. Labi sagatavotie R. Blaumaņa «Indrāni» bija labākie liecinieki par aizsargu kultūras darbu pierobežā. Sevišķi skolu jaunatnei, kas izrādi bija apmeklējusi jo kuplā skaitā, Blaumaņa dzīvie tēli deva vērtīgas atziņas.

19. J. a. p. šacha turnīra dalībnieki.

* Pagājušā gadā, uz Jaunlatgales pilsētas galvas E. Ozola ierosinājumu, kopējā iestāžu vadītāju un sabiedrisko darbinieku apspriedē nolēma Jaunlatgalē dibināt «Draudzības bibliotēku». Kā pirmo pamatu šim darbam pilsētas pašvaldība saņēma mūsu tautas Vadoņa paziņojumu par 100 grāmatu dāvināšanu. Tālākos organizēšanas darbus uzņēmās 19. Jaunlatgales aizsargu pulks. Radās jauni un atkal jauni ziedotāji, krājās vērtīgas grāmatu kaudzes, līdz 12. decembrī pulka aizsargu namā, piedaloties valsts un pašvaldību iestāžu vadītājiem, audzinātājiem un sabiedriskiem darbiniekiem, notika bibliotēkas atklāšana. Pulka komandieris G. Mežulis, pilsētas galva E. Ozols un skolu inspektors J. Jākobsons savās uzrunās pakavējās pie šī darba pūlēm un sekmēm, kuŗu pamatā ir mūsu tautas vadītāja gādība un devīgā roka. Jaunajā bibliotēkā sakopoti 1308 sējumi. No tiem latviešu valodā 1158, 149 krievu un 1 vācu grāmata. Krājumā redzami daudzi latviešu rakstnieku - klasiķu darbi un arī vērtīgi tulkojumi. Bibliotēkas pārzināšanu pulka komandieris uzticējis bij. grāmatu izdevējam aizsargam K. Priedītim, kuŗš grāmatas izsniegs katru svētdienu no plkst. 11—12 un trešdienās no 19—20.

* Purvmalas nodaļa, kopā ar pagasta pašvaldību, bija organizējusi pasīvās gaisa aizsardzības 2 dienu kursus. Tajos bez vietējiem aizsargiem un pašvaldību darbiniekiem piedalījās arī apkārtnes iedzīvotāji. Uz kursu vadītāja, vietējā ārsta ierosinājumu, vairāki kursanti izteica vēlēšanos iegādāties arī gāzu maskas. Paredzama šādu kursu noturēšana arī citos apriņķa centros un rajonos.

* Pulks 31. decembrī bija rīkojis gada maiņas vakaru. Plašais sarīkojums, kuŗā piedalījās Nacionālās Operas ievērojamākie dziedoņi un balleta mākslinieki, bija pulcinājis apriņķa sabiedrību no plašas apkārtnes. Bez priekšnesumiem apmeklētāji noklausījās arī Sab. lietu min. lektora Alberinga priekšlasījumu par «Pagājušā gada sasniegumiem valsts dzīvē un darbā».

* Balvu aizsardžu pulciņa tradicionālais Ziemassvētku eglītes vakars notika 5. janv. Balvos, aizsargu namā. Svētrunu teica aizsargu pulka māc. M. Grīvans, bet svētku uzrunu noturēja rotas komandieris Ed. Lūsis. Sarīkojumā bija pulcējusies visa aizsardžu saime ar piederīgiem un lūgtiem viesiem.

* 9. janvārī Jaunlatgales aizsargu sporta laukumā notika šīs ziemas pirmās rikšošanas sacīkstes, kaut gan līdz ar lielajiem sniega puteņiem rīkotājiem nācās izrakt vairāk kā 900 metru gaŗu skrejceļu. Sacīkstēs piedalījās 67 aizsargi un lauksaimnieki ar pašaudzētiem zirgiem. Jau sacīkšu sākumā ievērību izpelnījās labi koptie zirgi un labie aizjūgi, kas iepriekšējos gados nebija novēroti. Piedalījās arī 19 zirgi, kuŗi ar lielākiem vai mazākiem panākumiem ir piedalījušies galvas pilsētā rīkotās sacīkstēs. Pulka komandieris K. Mežulis izsniedza 25 uzvarētājiem no aizsargu pulka, zemkopības ministrijas un vietējām pašvaldībām dāvātās naudas godalgas. Sacīkstēs noskatījās ap 1500 lauksaimnieku.

Dzelzceļu aizsargu pulks.

* 12. decembrī notika gadskārtējā pulka komandējošā sastāva apspriede, kurā piedalījās komandieri, aizsardžu pulciņu priekšnieces, ārsti un mācītāji. Apspriedi atklāja aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls. Pēc valsts himnas apspriedes dalībnieki sumināja Valsts Prezidentu, kaŗa ministru, sabiedrisko lietu ministru un valdību. Pulka k-ris J. Ozoliņš sniedza vispārēju pārskatu par pulka darbību pagājušā gadā. Revīzijas komisijas ziņojumu sniedza II btl. kom. Jurevičs. Par kultūrālo darbību runāja kultūrālās nozares vadītājs M. Štāls. Tālāk par darbību savās nozarēs pārskatu sniedza pulka vecākais ārsts Dr. Grīnups, fiziskās audzināšanas instruktors Pechako un vecākā aizsardze O. Kulitāne. Par militārām apmācībām pārskatu sniedza pulka kom. pal. kpt. K. Šakars, par ķīmisko dienestu ziņoja pulka gāzu virsnieks A. Klišāns. Apspriedes noslēgumā militārās darbības novērtējumu un norādījumus nākamam gadam deva aizsargu štāba priekšnieks pltn. J. Ķikulis. Pulka goda tiesā ievēlēja III btl. kom. Puriņu, 3. rotas kom. kpt.-ltn. Grīvānu, Rīgas nod. pr-ku Velpu, štāba rotas karoga vada kom. Starpiņu, Rīgas nod. vada kom. Lambertu. Revīzijas komisijā — I btl. kom. Griezi, 2. rotas kom. Kalniņu, štāba rotas vada kom. Pillupu, Virsvaldes nod. aizs. pulc. pr-ci Laukevicu. Palīdzības fondā — 9. rotas kom. Kalniņu, 5. rotas kom. Bisenieku, Rīgas nod. vada kom. Lambertu, pulka vecākās aizsardzes palīdzi Pētersoni.

* Par pulka štāba rotas komandieri iecelts Kārlis Bļodnieks.

* Par pulka 10. rotas komandieri iecelts kapt.-ltn. Aleksandrs Žigurs.

* 6. un 7. decembrī Rīgā notika gāzu instruktoru un viņu vietnieku kursi, pulka gāzu virsnieka Al. Klišāna vadībā. Kursus beidza 56 aizsargi.

* 12. decembŗa vakarā pulka komandējošā sastāva dalībnieki un Rīgas vienību aizsargi un aizsardzes pulcējās pie kopējās eglītes Aizsargu namā. Ieradās arī sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš, aizsargu štāba un Dzelzceļu virsvaldes vadošie darbinieki. Svētrunu teica pulka vec. mācītājs prof. V. Maldonis. Pēc eglītes bija klāts kopējs tējas galds.

* 18. decembrī Valkā eglīti dedzināja 3. rota. No Rīgas ieradās pulka kom. pal. kpt. K. Šakars, prof. V. Maldonis un pulka štāba amatpersonas. Sarīkojumā kā viesi piedalījās arī Igaunijas dzelzceļu aizsargu pārstāvji.

* Tanī pašā dienā pie eglītes pulcējās arī Liepājas aizsargi, aizsardzes un sportisti.

* Pulka štāba rota 3. janvārī pulcējās Aizsargu namā pie Ziemassvētku eglītes, reizē nosvinot rotas iesvētīšanu. Sarīkojumā ieradās sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš un satiksmes ministrs B. Einbergs ar kundzēm, aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls un aizsargu štāba vadība. Viesus sagaidīja pulka kom. J. Ozoliņš un štāba rotas kom., dzelzceļu virsvaldes galvenais direktors K. Bļodnieks. Pulka mācītājs prof. V. Maldonis teica svētrunu un iesvētīja jauno rotu. Pēc tam rotas aizsargi kopā ar viesiem noklausījās aizsargu stīgu kvarteta, aizsardžu seksteta un aizsardžu V. Graubiņas un A. Majores mūzikālos priekšnesumos.

Aizsargu aviācija.

* Spilves aerodromā 10. janvārī plosījās stiprs sniegputenis, bet tas nekavēja mūsu lidotājus pildīt savus kārtējos darba pienākumus. Tie bija apvienoti arī ar svinīgu un iepriecinošu brīdi. Latvijas kreditbanka, kas vienmēr ir nākusi pretim un atbalstījusi katru radošu un derīgu pasākumu Latvijas valsts labā, aizsargu aviācijai nodeva Liepājas kaŗaostas darbnīcās būvēto, uzlaboto «KOD-2» tipa, lidmašīnu un Latvijas aeroklubam — 3 «KOD-1» tipa lidmašīnas un 1 Jelgavā būvēto buŗu lidmašīnu «Lāčplēsis». Svinīgais lidmašīnu nodošanas brīdis aizsargu aviācijas angārā pulcināja aizsargu aviācijas lidotājus, Rīgas aviācijas skolas kursantus un daudzus mūsu aviācijas labvēļus un atbalstītājus. Lidotāju vidū ieradās arī sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš, armijas komandieris ģen. K. Berķis, Rīgas pilsētas galva R. Liepiņš, Latvijas kreditbankas pārstāvis — vicedir. A. Everss, aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls, Latvijas aerokluba padomes priekšsēdētāja vietnieks ģen. J. Ruškevics ar aerokluba padomes un valdes locekļiem, aviācijas pulka komandieris plkv.-ltn. R. Kandis, civīlās aviācijas inspektors plkv. J. Indāns un daudzi citi lidotāju goda viesi.

Latvijā būvētās lidmašīnas, kas noderēs aizsargu aviācijas un aerokluba lidotāju spēju tālākai izveidošanai valsts aizsardzības gaitās, Latvijas kreditbankas direktora Andr. Bērziņa vārdā nodeva vicedir. A. Everss, uzsveŗot mūsu valsts saimniecisko aprindu lielo vēlēšanos visiem spēkiem atbalstīt valsts kopējo drošības lietu. Aizsargu aviācijas vārdā pateicās aizsargu aviācijas priekšnieks J. Ērglis un aerokluba vārdā — aerokluba priekšnieks L. Pillups. Sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš, pateikdamies Latvijas kreditbankai un viņas direktoram Andr. Bērziņam, savā un Latvijas aerokluba padomes priekšsēdētāja — satiksmes ministra B. Einberga vārdā apsolīja, ka lidotāju saime aizsargu aviācijā un aeroklubā attaisnos tai dāvāto lielo uzticību. Vērtīgais dāvinājums — jaunās lidmašīnas aizsargu aviācijai un aeroklubam dos jaunas iespējas sekmīgāk veikt uzliktos pienākumus, kuŗos jau tagad ir sasniegti ievērojami panākumi un labas sekmes. Lidotāju goda viesi pēc lidmašīnu nodošanas akta parakstījās aizsargu aviācijas «zelta grāmatā».

Čiv-čiv

Ainas no aizsargu dzīves

Gaišajiem Ziemassvētkiem tuvojoties, plašā aizsardžu saime atceras grūtdieņus, kuŗi savas vecuma dienas pavada nespējnieku namos, un trūcīgākās daudzbērnu ģimenes, palīdzēdamas tām ar pārtiku, apģērbiem un apaviem. Nespējniekiem sarīko eglīti, izdala dāvanas, nodzied kādas dziesmiņas. Ikvienam tiek veltīts kāds mīļš vārds. Trīc vecās rokas, saņemot dāvanas un dziļi aizkustināti kā devēji, tā apdāvinātie. Līdz ar svecīšu gaismu gaišas top veco ļaužu sirdis un viņu pateicība ir labākā alga tiem, kas tos atcerējušies Kristus dzimšanas dienā.

Nespējniecei Barbaļu Līzītei Ziemassvētku kaujās kritis vienīgais dēls, un bez apgādnieka palikusi, Līzīte savas vecuma dienas pavada dziļā vientulībā un noslēgusies sevī. Aizsardžu apciemojums tai gaišākā diena gadā. «Meitiņ» viņa čukstoši glāsta kādu aizsardzi, «saki, vai mans dēls vēl nav atnācis? Viņunakt redzēju atkal sapnī...»

«Nav, Līzīt, nav. Bet ir daudzi citi, kas stājušies viņa vietā un pasargās mūs no visa ļauna!»

Līziņas acis iemirdzas un dziļā pateicībā tā saņem dāvanu.

*

Gadskārtējā sanāksmē nod. priekšnieks savilcis kopā datus par aizsargu aktīvitāti un nolasa, cik kurš dienas pavadījis aizsargu gaitās. Priekšgalā, protams, viscentīgākie. Tiem tad, pēc iepriekšējas sazināšanās ar aizsardzēm, izsniedz aizsardžu darinātas balvas. Apbalvotos izsauc, pulciņa priekšniece svinīgā kārtā izsniedz aizsardžu veltes.

Tas ir labākais pamudinājums, un bez kāda rājiena vai aizrādījuma ikviens cenšas, lai savu darbu darītu labāku, kāds tas bijis.

*

Vēl joprojām pie Jaungada sagaidīšanas neiztrūkstoši pieder laimes liešana, kas dažam labam iedveš mistisku noskaņojumu, bet visumā sagādā jautrību un asprātīgu minēšanu.

Saimnieks Radziņš, aizsargs jau otro gadu desmitu, sapulcinājis saimi lielajā istabā, aizvada veco un sagaida jauno gadu. Iet pilnā gaitā laimes liešana. Meitām iznāk brūtes vaiņags, puišiem arkls vai zobens, tulko kā nu gribi. Saimnieks lej laimes arī savam dēlēnam, kurš vēl šūpulī saldi snauž. Ap izlieto figūru sabāž galvas visi saimes ļaudis.

«Tāds kā ritenis...» domā saimniece.

«Automobils,» ieminas kāds puisis, «būs bagāts cilvēks!»

«Nieki,» sparīgi nosaka Radziņš, «tas būs lielgabals! Mazais būs artilerists. Kad viņš paaugs, ierakstīšu aizsargos, — droši vien līdz tam laikam aizsargiem būs pašiem arī sava artilerija!»

Alfonss Francis

Varonības stāstnieks Vilis Lesiņš

Kopš 1923. gada, vispirms Liepājas laikrakstā «Kurzemes Vārds», pēc tam arī citos sāka parādīties kāda jauna rakstnieka stāsti un noveles. Protams, sākumā viņam piegrieza mazu vērību, jo daudz ir tādu, kas izmēģina laimi rakstniecībā, bet pavisam neliels to skaits, kas ar to ieguvuši bagātību vai slavu.

Pēc diezgan ilgas rakstīšanas, 1930. gadā Vilis Lesiņš, kas bija šis rakstnieks, laida pasaulē pirmo grāmatu, stāstu krājumu «Laimes untumi». Tajā ietilpa pieci stāsti, kas bija radušies šajā jau samērā garajā rakstnieciskās darbības laikā. Stāsti jau bija samērā veikli uzrakstīti, tomēr, neraugoties uz to fabulās raito plūdumu, ar ko tie zināmā mērā atgādināja Jāņa Ezeriņa noveles, bez lielākas mākslinieciskas vērtības, jo tajos autors nebija rādījis ne īpatnējus tipus, ne īpatnēju stilu, ne arī aizskāris dziļākas domas un pārdomas. Rakstīdams «vakareiropejiski» par tādiem pat sižetiem, viņš bija ne dzīves, bet literātūras rakstnieks, kuŗiem reti kad izdodas uzburt dzīvi un cilvēkus īstā viņu pilnasinīgumā un krāsainībā. Grāmatā, pēc tā veiklā psīcholoģiskā risinājuma, kā labākais stāsts uzskatāms Mefistofeļa triks. Nākamā, 1931. gadā parādījās atklātībā pirmais Viļa Lesiņa romāns Likteņa rotaļa. Tajā notēloti notikumi Rīgā, vācu okupācijas laikā, ar to asiņainām dzīrēm, kuŗās ierautiem, daudziem nācās zaudēt dzīvības.

Romāna otrā daļa turpretim aizved lasītāju notikumos pēc desmit gadiem, kas notiek uz miljonāra kuģa. Šai daļā autoram jārāda sveša dzīve, tālab viņas attēlojums trafarēts un bāls. Turpmāk Vilis Lesiņš, galvenokārt, raksta stāstus par kaŗotājiem, strēlnieku pulku un atbrīvošanas laika cīnītājiem. Pēc vairākiem gadiem, 1935. g. iznāk viņa cīnītāju stāstu krājums Vīri un varoņi, par kuŗu autors saka: «Šī grāmata veltīta mātēm, tēviem un viņu dižajam auklējumam — kaŗavīriem, kas bijuši, ir un būs šīs pasaules lepnums un gods.» Grāmatā pieci stāsti, kuŗos redzam ar varenu spēku spriegumu apbalvotus varoņus ejam cīņā un uzvarot tā, kaut arī par uzvaru jāziedo visdārgākais. Tādi stāsti, kā Nezināmā kaŗavīra stāsts, Eja zem Daugavas vai Varoņa augšāmcelšanās atzīmējami kā ļoti krietni vēstījumi, gan mazliet fantāstiskā veidā, par mūsu leģendām bagāto atbrīvošanās kaŗa laiku. Gan mācījies pie mūsu labākā batālista, Aleksandra Grīna, Lesiņš nepaliek par viņa atdarinātāju, bet patstāvīgi strādā tālāk. Šajā laikā par pastāstu Vilis Lesiņš saņem Kultūras fonda godalgu. Nākamā gadā Vilis Lesiņš izdod veselas trīs grāmatas: noveles un studijas Dragātie kuģi, stāsti Karoga spēks un Enģelis un romānu Uzvara. Dragātie kuģi ir sadrāgātās dzīves, kas līdzīgi pirmajiem nav sasniegušas savu mērķi. Grāmatas piecās novelēs rādīti samērā divainu rakstura cilvēki, kas nespēj cīnīties ar dzīvi tā, lai to uzvarētu. Te ieskanas tie paši motīvi, kas pašā pirmajā grāmatā Laimes untumi. Bet šajā grāmatā stāstījums jau risinās daudz gludāk. Vienīgi psīcholoģiskā ziņā nav vērojama sevišķa padziļināšanās, kas ir vienīgais šo noveļu trūkums. Labas spējas turpretim Lesiņš uzrāda ārēju apstākļu novērošanā un veiklā attēlošanā. — Turpretim grāmatā Vīri un varoņi aizsāktā varoņstāstu virkne turpinās pamatskolām iespiestā krājumiņā ar diviem stāstiem. Karoga spēks ir spēks, kuŗu dod ticība savai vadošai idejai. Tādu spēku ieguvis arī šā stāsta galvenais varonis, Norēnu tēvs, par kuŗu saka, ka tas ir milžu ciltij rada. Eņģelis aizvada svētku vakarā invalidu, Varuļu tēvu, debesīs, kur priekšā jau ir viņa cīņās kritušais dēls. Abos stāstos ar lielu sirsnību rādīta kā kaŗotāju cīņas sajūsma, tā viņu dziļā mīlestība uz savu zemi un saviem piederīgiem. Uzvara, ko autors nodēvējis par klusas cīņas stāstu, piecos stāstījumos, tēlo Grodu māju dzimtas liktenus, kādos tai nākas pārdzīvot nemieru un tiem sekojošos dzīves jauncelšanas gados. Šai grāmatai autors, paliekot uzticīgs savai paražai, ieskaņai uzlicis raksturīgus vārdus: «Cik savādi gan tas ir! — pārspēks var nomākt, ieroči var iznīcināt, bet uzvarēt spēj tikai ticība un griba.» Tā arī galā uzvarētājs ir jaunais Grods, kuŗam šī ticība un griba, kā arī savas mājas un dzimtas tradiciju cienīšana ir pašas dzīves pamats.

Vilis Lesiņš.

Pēdējā Viļa Lesiņa grāmata saucas Milži, iznākusi gadu mijā uz 1938. gadu. Šai grāmatā tituļa stāsts ir jau agrāk minētais Karoga spēks. Tas arī raksturo visu deviņu grāmatā iespiesto stāstu un epizodu garu. Pēdējais no tiem ir stāsts Eņģelis, kas arī agrāk pieminēts. Bet tas pats kareiviskais vīru un varoņu gars runā arī no pārējiem septiņiem. Te ir teicams grāmatas Vīri un varoņi stāstu turpinājums. Visbeidzot jāpiemin stāsts Deviņi, kuŗu mēnešraksts Aizsargs rīkotā sacensībā apbalvojis ar pirmo godalgu un kuŗš atrodams iespiests arī šajā burtnīcā. Tas ir akla kaŗa veterāna stāstījums par savu kaujas grupu, ar raksturīgi rādītiem pārdzīvojumiem, kuŗus tas izjūt, dodoties uzbrukumā pretim Jelgavai, lai atbrīvotu dzimto zemi un padzītu ilgi ienīsto ienaidnieku no tās. Drūms ir šis stāsts, un tomēr dzīvei gaišumu dod apziņa par uzticīgi līdz galam veiktu pienākumu,

par to nodomu piepildīšanu, kuŗus tik ilgi iecerējusi visa tauta.

Tāda, īsās rindās ietverot, ir Lesiņa rakstnieka pasaule. Vienā pusē mierīgā dzīve, kuŗu satrauc dažādi liktenīgi gadījumi, uzmetot cilvēkus, kas domā visvairāk tikai par sevi, kā kuģus jūŗā uz zemūdens klintīm un sēkļiem, otrā — kaŗš, kuŗš no cilvēka prasa vislielāko spēku piepūli un vislielāko ziedošanos citu labā. Un kaut kaŗš ir bargs, nežēlīgs un asiņains, Lesiņš nekur viņu nenosoda, jo viņš ir tas, kuŗā atdzima un augšāmcēlās latviešu varonības un varenības doma. Kaŗš arī ir tas, kas tiešām apstiprina Viļa Lesiņa grāmatas Milži priekšlapā liktos vārdus: «Kas krietnā cīņā krīt par savu Tēvuzemi, tas liels aug augumā un mirdams nenomirst.» Šo īpašību dēļ Viļa Lesiņa stāsti par cīnītājiem sevī iemieso daudz tautas vīrišķību audzinošu ierosinājumu.

Visbeidzot, dažus vārdus par rakstnieku pašu. Vilis Lesiņš dzimis Vidzemes Malienā, Beļavas pagasta Gāršeniekos, 1903. gadā. Tā kā viņa tēvs rokpelnis, no bērnības nācies saskārties ar dzīves skarbajām pusēm. Vilim divi gadu vecam esot, vecāki pārceļas Rīgā, kuŗā no tā laika, ar maz izņēmumiem, pagājusi rakstnieka dzīve. Ilgi skoloties tas nespēj līdzekļu trūkuma dēļ; jāstājas dzīvē un pašam jācīnās uz priekšu. Iemācījies dažādus arodus, pēdīgi viņš paliek par burtlici un metieri, kādā arodā strādā vēl tagad, blakus neatlaidīgi izkopdams to dzīvi, kuŗai agrāk nav bijis laika nodoties. Lesiņš, būdams cilvēks, kas dzīvē ticis uz priekšu, pateicoties neatlaidībai un stiprai gribai, to pašu pauž arī savos darbos, kuŗos, kā jau redzējām, kā galveno arvienu ieliek vīrišķības un varonības dižo domu.

Apskati un recenzijas

Tauta un valsts mūžības ceļos.

1.

Ja vispār vienotā valstī vērojam spožu mūsu grāmatniecības uzplaukumu, tad vēl spožāku to atrodam, aplūkojot viņas atsevišķās nozares. Te uzplaukums attiecīnoši vēl lielāks, jo samazinājies nevērtīgo grāmatu skaits. Bet vislielāko pieaugumu gan neapšaubāmi saņēmusi tā nozare, kas sekojusi un seko mūsu tautas un valsts dzīves attīstībai, tēlodama tās pagātnes un nākotnes gaitas. Ļoti pieaudzis vēsturisko un ideoloģiskā satura iespiedumu skaits, jo tauta, atguvusi pati sevi, sākusi interesēties par saviem uzdevumiem un mērķiem, kuŗus var izprast vienīgi balstoties uz tautas pagātnes notikumiem, īpašībām un spējām un caur viņām raugoties nākotnē ar pravietojošām acīm.

To darījusi arī lielākā daļa vēsturisko un ideoloģisko grāmatu autoru.

Kuplākais grāmatu skaits veltīts tuvākās un tālākās pagātnes iepazīšanai. Pa šo grāmatu lappusēm kā kāpnēm noejam dziļā mūsu senvēstures pazemē, kuŗā vairs nesastopamies ar vienreizējo, vārdā saukto, bet ar vispārējo, mūžīgo, ko radījis mūsu tautas ģenijs savos darbos.

Pēc rakstura vēstures grāmatas iedalās vēstures avotu, atsevišķu laikmetu, monografiju un vispārīgu vēsturisku rakstu krājumu izdevumos. Arvien pieaug atsevišķu vēstures posmu apcerējumu un pētījumu skaits, tā liekot visai mūsu vēstures skatīšanai un izprašanai jaunus latviskus pamatus.

Prof. A. Švābes sakārtotā Senās Latvijas vēstures avotu I grāmata, kas satur senrakstus par mūsu tautu un zemi līdz 1237. gadam, liekama visu senvēstures pētījumu pamatos. Šeit ar lielu rūpību savākti un izlasīti paši pirmie teksti, kas vēsta par to, kā šurpu devušies svešzemnieki gan tirdznieciskos, gan zemju iekaŗošanas nolūkos un kā tie, pateicoties latviešu cilšu nevienprātīgai rīcībai, savus nodomus arī sasnieguši. Teksti ievietoti oriģinālvalodās, galvenokārt latiņu, bet viņu izprašanai un kopsakara uzrādīšanai kalpo īsās, bet izsmelošās un paskaidrojošās sakārtotāja piezīmes. Vēstures avoti gan galvenokārt kalpos vēsturnieku vajadzībām, bet arī vēstures interesentiem ar viņiem darīta pieejama vissenākā mūsu tautas rakstos ietērptā vēsture.

Tuvu vēstures avotiem piesaistās arī pirmās chronikas, kas iznāca gadu atpakaļ — Indriķa Livonijas chronika, J. Krīpēna un Atskaņu chronika J. Saivas tulkojumos. Šīs chronikas, kas ir mūsu pirmās, kaut arī svešzemnieku, un tā tad ar noteikti mums naidīgu viedokli, uzrakstītās vēstures grāmatas, ir paši svarīgākie liecinieki par mūsu tautas brīvības zaudēšanu, tā tad par ļoti svarīgu tās dzīves posmu. Pie tam Indriķa chronika to vēsta par Latgales un Tālavas, kā arī jūrmalas lībju valstīm, bet atskaņotā par kuršu un zemgaļu brīvības cīņām, kas iesākās pēc tam un ilga vai veselu gadsimteni. Šīs tik svarīgās grāmatas ilgu laiku mūsu lasītājiem nebija pieejamas, jo viņu pirmā tulkotāja, Matīsa Siliņa, pag. gadsimteņa pēdējā ceturksņa izdevumi jau sen bija kļuvuši retums, tā kā jāpriecājas par viņu atkalparādīšanos grāmatu tirgū. — V. Ģintera Senlatviešu pils ir neliela, bet jautājumu populāri zinātniskā veidā un valodā pilnīgi izsmeļoša grāmata par šo svarīgo iestādījumu mūsu senvēsturē. Autors, pazīstams pilskalnu pētnieks, stāstījumā atdzīvina pilskalnu, likdams uz viņa pacelties pilij, kuŗā vēl atskan pilskunga un kaŗa draudzes balsis, amatnieku darba rīku sitieni, sieviešu dziesmas un bērnu klaigas. Šī grāmata it sevišķi ieteicama ikvienam, jo tā izkliedē nevalodas par mūsu senču zemo kultūras līmeni un dzīvi bez jebkādas organizācijas. Kā grāmatā apskatītās pils prototips ņemta Daugmales pilskalnā archaiologu lāpstu un vēsturnieka redzīgās acs augšāmceltā zemgaļu pils un pilsēta. Tāpat ar senatnes kultūru un latviešu cilšu kultūras apgabaliem iepazīstina prof. F. Baloža un R. Šnores grāmata — Latviešu kultūra senatnē, kur bagātīgs karšu un attēlu atlants rakstu-rīgi parāda atsevišķus kultūras apgabalus un to īpatnības. Priekšvārdos prof. F. Balodis uzsver latviešu senkultūras augsto stāvokli un tās īpatnējo formu saglabāšanu līdz pat jaunākiem laikiem, kuŗas mēs redzam uzglabājušās kā novadu etnografiskās īpatnības vēl šo baltdien. Grāmata iespiesta ļoti grezni un lielā formātā: tā nepieciešama visur tur, kur dziļāki interesējas par mūsu tautas senatni. Tālāk, pārejot pie grāmatu pieminēšanas, kas aptver vai raksturo zināmu laikmetu mūsdienu pētījumu gaismā, kā pirmā jāpiemin V. Biļķina Kuršu brīvības cīņas. Autors, izmantojot uzglabājušās vēstures liecības, rāda kuršu cilts stāvokli un viņu valdnieka rīcību, ar kuŗu tas cerēja savai zemei nodrošināt patstāvību un mieru. Kuršu ķēniņš Lamekis atrodas pāvesta varā, bet tam šķēršļus liek vācu bīskapi un bruņinieki Rīgā, izsaucot vēlāk ļoti asiņainas sadursmes, kas izbeidzas tikai pēc četrdesmit gadiem. Grāmata norāda latviešu cilšu valdnieku tālo skatu un sakarus līdz Romai, kā arī veidu, pēc kuŗa, ne kristīgo ticību sludinādami, bet laupīdami un kaudami, vācu ordeņbrāļi iekaŗo kuršu zemi. — Ž. Karlsona — Ordeņa laikmets Latvijā rāda dzīvi latviešu zemēs pēc tam, kad pār viņām virskundzību bija ieguvuši iekaŗotāji — ordenis un bīskapi. Viņu gudrā zemes pārvaldīšana latviešus vedusi pretim arvienu skaidrāki saredzamam postam — nabadzībai un viņu zemju atņemšanai, visupēdīgi arī izģērbto zemnieku pašu piesaistot pie zemes. Līdz ordeņa laikmeta beigām dzimtsbūšana jau pilnīgi izveidojusies un noslēgusies, kaut arī savus visskarbākos izteiksmes veidus tā parādīja pāris gadsimtus vēlāk. Šī grāmata tāpat jālasa ikvienam, lai redzētu īstenības gaismā feodālās iekārtas izveidošanos Latvijā tādā veidā, kādā tā beidza pastāvēt tikai divdesmit gadus atpakaļ. Bet kamēr zemnieki pamazām zaudēja savu patstāvību, pilsoņi, pilsētu iemītnieki, to arvien paplašināja. Tālab arī ļoti daudzu apspiesto mērķis tapa pilsēta, kas pievilka visus drošos un brīvības tīkotājus, jo zemes likumi zināmu laiku pilsētā nodzīvojušos un nenokertos dzimtscilvēkus atļāva uzskatīt par brīvļaudīm. Par viņu gaitām vēsta V. Biļķina un M. Kundziņas savākto dokumentu krājums — Latviešu dzimtsļaužu bēgšana uz Rīgu. I sējums, aptveŗ dokumentus šajā lietā no 1398. līdz 1708. gadam. Dokumenti publicēti oriģinālvalodās, galvenokārt vācu, un atklāj latviešu dziļo traģēdiju ordeņa, poļu un zviedru laikos. Pilsētās nonākušie centās runāt svešās valodās, lai tos neuzzīmētu, un te arī pa daļai būs meklējams iemesls, kāpēc latviešu pilsonība savā laikā bija tik ļoti atsaucīga visam vāciskajam. Brīvībā izkļuvušie gan atbrīvojās no

muižniecības varas, bet vēlāk zuda savai tautai, tās kultūras vērtību radīšanai un celšanai nedodami vairs nekā.

Kad sākta valoda par Rīgu, tad jāpiemin divi plašie izdevumi — J. Strauberga Rīgas vēsture un prof. F. Baloža un R. Šnores sakārtotais attēlu atlants Senā Rīga. J. Straubergs, rakstīdams Rīgas vēsturi, pieturējies jaunākiem pētījumiem, kas Rīgas dibināšanu atceļ daudz tālākā pagātnē, pirms bīskapa Alberta, nekā to līdz šim liecināja vācu vēsturnieki. Rīgas pilsētas robežās un tuvākā apkaimē atrastās lībju, tāpat zemgaļu, kuršu un sēļu senmantas apliecina šīs vietas apdzīvošanu jau pirms Alberta un viņa zobenvīru ierašanās. Te ir bijušas arī svešzemnieku tirgotāju nometnes un noliktavas, no kurienes austrumu preces pa Baltijas jūŗu sūtītas uz rietumiem un rietumu preces pa Daugavu vai Rīgas - Pliskavas ceļu uz Krievzemi. Tālāk arī redzams, ka Rīgā latviešiem arvien piekritis zināms svars tās iedzīvotāju vidū, latviešu skaits bijis diezgan liels un arī nacionāli apzinīgs. Šie pētījumi mūsu galvaspilsētu nostāda citā gaismā un piedod viņas slavas vaiņagam jaunu mirdzumu. — Attēlu krājums rāda Rīgas izaugšanu par lielpilsētu, kā arī viņas vēstures viduslaiku varenību, kuŗā gan, diemžēl, latviskais nav saskatāms. Laikam arī tādēļ šis ļoti greznais izdevums tirgū nav parādījies un interesentiem nav iegūstams.

Par Livonijas valsts sabrukuma laikmeta īpašu posmu vēsta J. Levenberga apcerējums — Livonijas karalis Magnuss, kuŗā apskatītas kāda dāņu prinča pūles nodibināt Baltijas karaļvalsti. Apkārtējo spēcīgāko kaimiņu spiestam, tam neizdodas ne tikvien kā pievienot plašākus apgabalus, bet viņš zaudē arī valsts pamatapgabalus — Piltenes bīskapiju un Sāmsalu, līdz ar ko arī izbeidzas mēģinājums šeit nodibināt karaļvalsti, kas, varbūt, būtu ienesusi mūsu vēstures gājumā pavisam citu virzienu.

Izsmeļošām monografijām pieskaitāmi vairāki apcerējumi par jauno laiku sākuma vēstures posmiem Baltijā. Te jāatzīmē N. Vīksniņa Apgaismotāji un agrārais jautājums Vidzemē, I, kuŗas mērķis rādīt agrāro attiecību izveidošanos un stāvokli dzimtsbūšanas beigu laikmetā. Galvenā vērība grāmatā piegriezta latviešu zemnieka grūtā stāvokļa pareizai attēlošanai dažādo tiesisko, patiesībā beztiesisko, nosacījumu žņaugos. Tālāk apskatītas tās garīgās strāvas, īpaši brāļu draudžu kustība, kuŗā latviešu zemnieki saskatīja vismaz sava gara atbrīvošanu no apspiešanas. Bez tam grāmatā apskatīti pirmie zemnieku tiesību prasītāji Vidzemē, pirms G. Merķeļa, kuŗu darbība stāv ciešā sakarā ar Vakareiropas apgaismības laikmeta ideologu garīgiem centieniem. — Kā minētās grāmatas detaļas aplūkotājs, pēc tās satura, parādās J. Vīgrabs savā Landrāta Rozena 1739. gada deklarācijas iztirzājumā, kas izpauž sava laika bruņniecības un muižniecības uzskatus par zemnieku un viņa mantu kā muižas neapšaubāmu piederumu. Grāmatā sniegtas ļoti zīmīgas kultūrvēsturiskas ainas, gan galvenokārt no mūsu kaimiņu igauņu dzīves, kas jo dzīvi rāda zemnieku beztiesisko stāvokli, kā tas bija arī Vidzemē. Protams, ka tas deva iemeslus gandrīz nepārtrauktiem nemieriem, kuŗi notika te vienā, te otrā Vidzemes malā, radīdami bažas arī Krievijas valdniekos. Un neapšaubāmi liela daļa Baltijas zemnieku brīvlaišanas izcīnīšanas nopelnu pieder pašu šo zemnieku nepārtrauktai un nenogurstošai aktīvitātei. To un stāvokli pēc brīvlaišanas plaši attēlo G. Ābera grāmata Vidzemes zemnieku stāvoklis 19. g. s. pirmā pusē. Šās grāmatas ievadā lasām tā paša smagā zemnieku stāvokļa aprakstu, kas izsauca pastāvīgus nemierus un sadursmes, ko jau zinām pēc iepriekšējo vēsturnieku darbu apraksta. Tālāk apskatīts zemnieku stāvoklis pēc brīvlaišanas saimnieciskā, sabiedriskā un pa daļai arī kultūrālā plāksnē, izmantojot ļoti plašus archīvu materiālus un citādas laikmeta liecības. Redzams kļūst, ka pati brīvlaišana tādā veidā, kā tā notika, tas ir, zemnieku padzīšanā no viņu zemes, pati maz devusi viņu dzīves atvieglošanai, un ka vajadzēja nākt vēl jauniem likumiem, kas zemniekam atļauj zemi iegūt dzimtsīpašumā, lai stāvoklis uzlabotos. Un pēc dažādām kustībām, beidzot šie likumi arī radās, līdzi nesot latviešu jaunā laika sākumu, un ar viņiem sākās arī latviešu tieksmes pēc pilnīgas atbrīvošanās un spēki šo brīvību iegūt.

Gan zināmā mērā savrūp stāvošu, tomēr mums ļoti svarīgu jautājumu aizskaŗ prof. B. Vipera Latvijas mākslas baroka laikmetā. Pretēji agrāk minēto sacerējumu autoriem, kas pētījumu pamatā likuši polītiskās, sabiedriskās vai saimnieciskās dzīves parādības, šīs grāmatas autors meklē pēc mākslas dzīves parādībām Latvijas robežās no 1560. līdz 1780. gadam, un atrod viņās arī latviska radīšanas gara iezīmes. Šis konstatējums mums ir ļoti svarīgs, jo bieži esam dzirdējuši runājam, ka latviešu mākslinieki parādās tikai 19. gadsimteņa sākumā, bet latviskā māksla tikai gadsimta beigās. Ievērojamais vēstures darbs par baroka mākslu mūsu zemē apgāda, ka tā ir nevien atdarinājusi šo Vakareiropas mākslas stilu, bet arī lielā mērā pielaikojusi sev, kas, protams, ir latviešu amatnieku un arī mākslinieku nopelns. Baroka mākslu Latvijā Vipers atrod kā baznīcu, tā muižu celtnēs un visās tās daiļošanas nozarēs: kā celtniecībā, tā arī gleznieclbā un tēlniecībā. Grāmatas slēdziens ir — var runāt ne tik vien par baroku Latvijā, bet arī par latvisku baroku, tādējādi ierādot mūsu radošā gara spējām vietu nevien tautas sacerējumu, bet arī citu mākslas darbu radīšanā. Arī šī grāmata izdota sevišķi grezni, bagāta attēliem un spēj iepriecināt ikvienu mākslas draugu.

Vispēdējo gadu vēsturei pieskaŗas jauno laiku iezvanītājas Pēterburgas Avīzes laiks. Viņas attiecības ar Baltijas muižniecību un valsts varu varam izlobīt no A. Altementa sakārtotā Dokumenti par Pēterburgas Avīzēm krājuma. Dažādos archīvos savāktie dokumenti spilgti raksturo tautiskās atmodas iezvanītāju lielās un nesavtīgās personības, drāmatisko cīņu, kuŗu tiem nācās izcīnīt ar spēkos nesamērīgi pārākiem pretiniekiem, un visbeidzot, šo pretinieku lielās bailes un paredzēšanu, tuvu redzot sava priviliģētā stāvokļa galu. Šis ir pirmais dokumentu krājums par kādu visjaunākā laika vēstures posmu, kas rāda, ka līdzīgiem kopojumiem piekrīt ne tikvien materiāla savākšanā, bet arī laikmeta pārskatīšanai un izprašanai ļoti liela nozīme.

Pāri svešzemnieku uzspiestiem likumiem latviešu tauta gadusimteņus kāpa uz augšu. Ceļš nebija viegls, katram ieguvumam pretim nācās likt arī zaudējumus, taču ieguvumu radās arvien vairāk un vairāk. Tauta kļuva nevien aktīva, bet arī spēcīga, un tikai ar spēku varēja sagraut svešo virsslāni, kā pavasaŗos upju straumes salauž to plūdumu traucējošo ledus vāku. Pilnā jonī pretim ienaidniekam gāzās latviešu viļņi no 1915. līdz 1920. gadam, kad ilgi apspiestais cīņas spars varēja uzliesmot pilnā spēkā. 1915.—1917. gadam latviešu vārdu slavenu darīja 8 latviešu strēlnieku pulki, kas vairākkārt sekmīgi apturēja vācu uzbrukumus, kā arī uzbruka tiem, gūstot ievērojamus panākumus. Par strēlniekiem vēsta divas J. Porieša jaunas grāmatas: Strēlnieki Nāves salā un Astoņas zvaigznes. Šie galvenokārt ir publicistiska rakstura strēlnieku kauju tēlojumi un atmiņu zīmējumi. Atbrīvošanas kaŗu raksturīgā kopsavilkumā rāda Edv. Medņa Brīvības cīņas 1919./1920. g., kas ir jauns mēģinājums viegli pārskatāmās ainās rādīt šo visslavenāko Latvijas vēstures posmu. Protams, nelielā grāmatiņa nav sīka brīvības kaŗa vēsture, kurai domāti vairāki gan atsevišķu autoru, gan kolektīvdarbi, bet brīvības kaŗa spilgtāko epizožu attēlotāja labi lasāmā valodā, kas ikvienam, bet sevišķi jaunatnei, pauž par pagājušo dienu varoņiem un viņu slavu.

Ar šo noslēdzas atsevišķu autoru sarakstīto Latvijas vēstures laikmetu vērojumu un pētījumu rinda par pagājušo gadu. Bet tā vēl nav visa vēsturiskā literātūra, kurai mums jāpateicas par lielo atziņu bagātību, ko mēs esam no jauna iemantojuši par savu tautu, un kas viņu paceļ ievērojamos augstumos. Ir pagājušā gadā iespiesti arī vairāki rakstu kopojumi un citāda veida kollektīvdarbi, kuŗu, tāpat kā ideoloģisko apceŗu, apskatīšana turpināsies nākamajā «Aizsarga» burtnīcā. A. Francis.

Preses biedrības Gada grāmata 1938. gadam. Virsredaktors Jūlijs Druva; redaktori — A. Kroders, J. Līgotnis un O. Nonācs.

Ar mūsu gādīgā un enerģiskā preses šefa atbalstu, šī gada grāmata jau turpina savas gaitas trešo gadu pēc kārtas. Šo grāmatu vislabāk varētu nosaukt par latviskās ideoloģijas reglamentu, jo viņā sakopots viss mūsu diženā laikmeta garīgais un materiālais ieguvums.

Gada grāmatas ievadā: Prezidenta runa 1937. g. 12. sept. Bērzmuižā. Šī mūsu Tautas Vadoņa runa ir ievērojama sevišķi ar to, ka tā ir vienīgā runa, kuŗā Prezidents ir pieskāries savai

personīgai dzīvei, jo visu savu dzīvi un darbus viņš ir veltījis tikai latvju tautai un tās gaišākai nākotnei, un it kā šinī tautas misijā aizmirsis pats savu personīgo dzīvi. Un tikai pēc 60 gadu ilga un svētīga darba, Prezidents pirmo reizi atcerējies pats sevi.

Tālāk mūsu pirmais virspavēlnieks atbrīvošanas cīņās, sirmais un baltais Ģenerālis — tagadējais kara ministrs — J. Balodis pastāsta savas atmiņas no atbrīvošanas laikiem, kur sevišķi izceļ Prezidenta neatsveramos nopelnus latvju tautas labā.

Nākošā nodaļa saucas: «Laikmeta ideoloģija», kuŗu ievada pats mūsu preses šefs Jūlijs Druva ar rakstu: «Par Prezidentu kā preses draugu un aizstāvi». Autors savā rakstā izceļ to lielo un pozitīvo darbu, ko Prezidents ir darījis un dara mūsu grāmatniecības un avīžniecības labā. Prezidents, pats būdams preses darbinieks, ir mūsu presei piešķīris milzīgu lomu jaunās Latvijas celšanas darbā, tāpēc latvju rakstniekiem un avīžniekiem jāattaisno uz viņiem liktās tautas Vadoņa cerības.

Brastiņu Ernests mudina un skubina latvju prātniecību uz latvju tautas misijas piepildījumu pasaules tautu vidū, sevišķi uzsvērdams tautisko centienu tuvāku un skaidrāku formulējumu.

Literātūrvēsturnieks R. Klaustiņš runā par mūsu tautas garīgo mantojumu un ieteic to netikai izmantot nacionālām vajadzībām, bet gan pacelt to nemirstības augstumos kā latvju tautas gara simbolu.

M. Sams pakavējas pie jauno tautu suverēnitātes likumiem un starptautisko tiesību aktīm.

Izcilus vieta ierādīta arī vēstures nodaļai, kur sevišķu ievērību pelna P. Bērziņa raksts par Kārļa Aizupja prāvu 1882. g., kā arī prof. L. Bērziņa vēsturiskais apcerējums par mūsu pirmajām skolām.

Dailrakstu nodaļā reprezentējas sekojoši autori: Aspazija, P. Aigars, H. Krūmiņš, J. Kalns, A. Ancāns, K. Students, J. Kārkliņš, K. Eliāss, V. Eglītis, Fr. Dziesma, H. Vīka, E. Raisters, P. Balode, Fr. Gulbis, Alf. Kvālis, Sibila, V. Dambergs, J. Ķiselis, A. Mežsēts, E. Zeltmatis un J. Krūmiņš.

Pie svarīgākām nodaļām grāmatā jāpieskaita arī nodaļa — antante. — Šeit pirmā vietā O. Nonāča raksts: — Parallēlisma vietā saskaņotu darbību, — R. Bērziņš iztirzā jautājumu par Baltijas preses antanti. J. Velmaa sniedz izsmeļošu pārskatu par Igaunijas pēdējā laika nacionāliem sasniegumiem. J. Žlabys apskata lietuvju kultūrālās dzīves jautājumus, St. Kolbuševskis sniedz pārskatu par poļu romāna attīstības formu 1936. un 1937. gadā.

Nodaļā — In memoriam — sirsnīgi vārdi veltīti dārgo aizgājēju piemiņai: P. Rozītim, J. Akurateram u. d. c.

Sekojošos rakstos ir doti izsmeļoši pārskati par dažādām dzīves nozarēm gan garīgā, gan materiālā laukā. Tā N. Vīksniņš sniedz pārskatu par mūsu vēstures literātūru, prof. Dr. A. Kalniņš runā par zemkopību, techniku un tautsaimniecību mūsu pēdējā gada grāmatniecībā, Dr. phil. J. Students pārskata mūsu filozofisko literātūru, Jūl. Vecozols — drāmatisko literātūru, Ligotņu Jēkabs prozu un liriku, bet V. Saulietis mūsu pagājušā gada žurnālus.

Humora un satiras nodaļā par jautrību un smiekliem parūpējušies: J. Vainovskis, Alants - Vils, Pe - Ge, Kuri - Beri un Ludvigs Šanteklers.

Par 1938. gada atcerēm un jubilejām izsmeļošus datus sakopojis A. Melnalksnis. Gada grāmatu noslēdz redakcijas paziņojums līdzstrādniekiem.

Grāmata krāšņi illūstrēta. Šaržus par mūsu valstsvīriem un rakstniekiem, kā arī viņjetes, meistarīgi darinājis grafiķis S. Vidbergs.

Šī grāmatu grāmata kā patīkama un interesanta dāvana ieteicama visiem mūsu rakstniecības un preses draugiem. Augusts Smagars.

Jaunākais teātros.

Ja 12. gadu simtenī lībieši bija pazīstama Baltijas piekrastes tauta un vācu ienācēji pat visai mūsu zemei piešķīra Livonijas vārdu, tad tagad, pēc 1935. gada tautas skaitīšanas ziņām, Latvijā par lībiešiem uzdevušies tikai ap 900 cilvēku. Šīs pārlatvjotās tautas ciemā, kur vēl runā lībiski un dzīvas senās lībiešu parašas, M. Zīverts liek risināties jaunās lugas «Lībiešu asinis» jeb «Kolka» darbībai. Lugu decembrī pirmo reizi izrādīja Nacionālais teātris. Jauns gleznotājs iemīlas savā modelī — zvejniekciema Lībiņā — un nonāk konfliktā kā ar meičas līgavaini, tā ciemā valdošo morāli. Nespēja izlemties un iekšējas mokas vienā pusē, bet greizsirdība otrā, ir spēki, kas situāciju kāpina cīņai. Līdz tai tomēr autors sacensoņus īsteni nenoved, stāvokli atrisina sieviete (Ludmila Špīlberģe), novērsdamās no gļēvā pilsētnieka. Žaņa Katlapa rādītais gleznotāja Vītuma tēls sākumā simpatisks, tad nožēlojams, līdz pašās beigās autors to atkal cenšas celt vienā morāliskā plāksnē ar gribas cieto, skaidro zvejnieku Karlu, ko teicami atveidoja Jānis Šāberts. Lugas beigas, ar paziņojumu par abu līdzcensoņu nāvi, tomēr nepārliecina. Visumā, spējīgā drāmatiķa M. Zīverta «Lībiešu asinis» neaizsniedz viņa «Tīreļpurva» psīcholoģisko dziļumu. Alfrēda Alkšņa režijā atjautīgi sniegtā oriģinālluga tomēr ir jauns mūsu skatuves mākslas ieguvums. Uzvedumā parādīts arī daudz lībiski etnografiskā.

Otrs jauniestudējums Nacionālā teātrī bija Marka Tvena «Toma Soiera dēkas». Luga vairāk domāta bērniem, tāpēc svētku un pēcsvētku dienās to cītīgi apmeklēja kā lielie, tā mazie. Lugas varonim Tomam vismazāk gan radniecības ar Poruka «bālajiem zēniem». Kad krustmāte liek tam krāsot žogu, Toms šo nepatīkamo un garlaicīgo nodarbošanos prot nostādīt citu acīs par ļoti tīkamu un iegūst no saviem palīgiem pat dāvanas. Toms ir meklētājs un dzīves veidotājs. Bieži viņš dara arī palaidnības, kaut gan mīl savu krustmāmiņu, kas to audzina. Toms draudzējas nevis ar rātno brāli Sidu, apsūdzētāju, bet viņa draugs ir klaidonis Heks. Piedzīvojums kapos, izsekošana indiānim Dži, klīšana par pirātiem, piedalīšanās savās bērēs un apslēptas mantas atrašana ir dēkas, kurām jaunie teātŗa apmeklētāji seko aizturētu elpu. Populārā amerikāņu rakstnieka romāna drāmatizējumu izrādei sagatavojis jaunais režisors Konrāds Kvēps, un Richarda Sandersona, Alīses Brechmanes, Osvalda Uršteina, Anša Tipāna, Maigas Damrozes, Arnolda Mīlbreta, Elīzes Miezītes u. c. zīmētie tēli ilgi dzīvos ne tikai mazo skatītāju atmiņā.

Dailes teātrī izrādītā Viļa Lāča drāma «Bāka uz salas» pieder autora labākajiem darbiem. Luga rakstīta un iestudēta kamerspēles garā, atmetot tīri skatuviskos elementus, bet visu svaru ieliekot pārdzīvojumā un aktieŗa tēlojumā. Lugas centrālā figūra ir bākas sargs Gaigals, kuŗu divus gadus ilgā vientulība uz salas sāk jau pārāk nospiest. Kā būtne no citas pasaules Gaigalam šķietas zvejnieku meitene Benita, kas kādā naktī, vētrai trakojot, ierodas bākā līdz ar zvejniekiem. Darbības psīcholoģiskais šķetinājums novests līdz brīdim, kad Gaigals uzzin, ka mīļotā meitene līdz ar tās pavadoņiem, brāli un līgavaini, ir kontrabandiste, kaut arī pret pašas gribu. Režisors Jānis Muncis laimīgi saskaņojis manuskriptu, tēlojumus, izteiksmīgās dekorācijas un mūziku viengabala izrādē, kas skatītāju saista no pat sākuma līdz beigām. Mazliet naivu, bet spēkpilnu mīlētāju (Gaigalu) deva Artūrs Filipsons. Viņa partnerei, Almai Ābelei, piekrita grūtais uzdevums motivēti rādīt meiteni, kuŗas raksturā autors priekš kontrabandistes un dendija Kvinta draudzenes ielicis pārāk daudz baltās krāsas. Labs bija arī Edgars Zīle Kvinta lomā. Publikai «Bāka uz salas» patiks.

Vienpadsmit uzņēmīgi futbolisti un vienpadsmit jautras meiteņu pansionāta audzēknes satiekas P. Abrahama komponētā dziesmu spēlē «Roksijas futbolkomanda», ko Dailes teātris kā novitāti deva īsi pirms Ziemassvētkiem. Tā ir sporta sacīkšu iejūsmas, mīlas, deju, komikas un jautras mūzikas piesātināta operete. Ed. Smiļģa vadībā, iestudējot kustības, pie inscēnējuma daudz strādājusi Felicita Ertnere, tāpat jāatzīmē atjautīgi darinātās Otto Skulmes dekorācijas. Diriģēja Jānis Suchovs. Elvīras Bramberģes (Roksijas) bēgšana no netīkama līgavaiņa un mīlama iegūšana, Augusta Mitrēvica (skots Čezviks) skopums un asprātības, Kārļa Pabrika, Kārļa Šteinberga, Herberta Zommera u. c. tēlotie sportisti un to vadītāji, rādīti uz acij un ausij piekļāvīga fona, tur skatītāju smieklu un skatuviskās intereses varā. Dailes teātris ar šo inscēnējumu atkal gūs pārpildītu zāli skatītāju. P. Norvilis.

Izcilākie notikumi Nacionālā operā.

Pēc apmēram desmit gadu starplaika, 9. decembrī uz Nacionālās operas skatuves atkal parādījās Guno opera «Romeo un Džuljeta». «Romeo un Džuljeta» ir viena no labākajām Guno operām, un blakus savai vecākajai māsai «Faustam», viņa ir iemantojusi visplašāko populāritāti. Guno savā laikā franču mūzikā ieņēma vienu no redzamākajām vietām. Viņa mūzika ar bagāto melodiku, nevainojamo formu un meistarisko instrumentāciju nav savu pievilcību zaudējusi arī mūsu dienās. Diemžēl, nevar to pašu

teikt par «Romeo un Džuljetu» arī no drāmatiskā viedokļa. Vecu vecā mīlas stāsta drāmatiskās intrigas pavediens risinās gausi un mazasinīgi, un neskatoties uz vairākiem spraigiem drāmatiskiem momentiem un stipri patētisko noslēgumu, pārliecina maz un vēlamo iespaidu nepanāk. Režisors Jānis Zariņš, dekorātors Pēteris Rožlapa un visi pārējie, kas ņēmuši dalību pie inscēnējuma, darījuši iespējamo, lai uzvedums arī no scēniskā viedokļa būtu saistošs un interesants, bet tas viņiem izdevies tikai pa daļai. Kā jau agrāk minējām, operas vērtība slēpjas viņas mūzikā, un no šī viedokļa arī jāpieiet viņu vērtējot. Mūzikālā vadība Teodora Reitera rokās; koŗus iestudējis Teodors Kalniņš. Galvenajās lomās: Džuljeta — A. Pulciņa-Korpa un Romeo — J. Vītiņš. Vēl minami: V. Stotts — Merkucio, A. Verners — Kapulets, Ed. Miķelsons — brālis Lorenco un citi.

Jo dzīvu interesi rīdzinieķos bija modinājušas krievu Monte-Karlo balleta viesizrādes 14. un 15. decembrī. Šī trupa kā no techniskā, tā arī māksliniecisķā viedokļa vērtējama visai augsti, lai gan tīri klasiskajā plāksnē viņa mūs ne ar ko sevišķu nepārsteidza. Fragmenti no Čaikovska «Gulbju ezera» tai pašā choreografijā, kā mūsu balletā, un arī izpildījums visumā turējās tai pašā līmenī. Tas pats sakāms par solistiem: labākais no viņiem Leons Voicechovskis; pirmklasīgs spēks arī Vera Ņemčinova, lai gan salīdzinot viņu kaut vai ar mūsu jauno apdāvināto dejotāju Mirdzu Griķi, kuŗas deju vakars operā arī notika pagājušā mēnesī, jānāk pie slēdziena, ka nevainojams stils un tīra technika pilnā mērā tomēr nespēj atvietot jaunavīgu spraigumu, dzīvesprieku un temperāmentu, kādi kūsāt kūsāja no Griķes priekšnesumiem. Viesu labākais un interesantākais sniegums nenoliedzami bija mēģinājums izteikt kustībās Čaikovska V simfoniju (Mjarina choreografija). Ja par pašu ideju var būt dažādās domas, jo uzvedumā bija tiešām momenti, kuŗos choreografijas veidotājs bija it tuvu pienācis robežai, aiz kuŗas sāktos ģeniālā skaņraža mūzikas vienkāršs banālizējums, tad par uzvedumu visumā tomēr jāsaka, ka viņš sniedza daudz jauna un ierosinoša. Klasiskā balleta elementi šai uzvedumā vairs nava saskatāmi, nav arī dejas parastajā nozīmē; galvenā loma viņā ierādīta plastikai un grupu kustībām. Atsakoties no šabloniskajiem balleta soļiem un «pa», baletmeistars ir spraudis sev par vienīgo mērķi ietvert kustībā mūzikas emocionālo saturu, kas viņam brīžiem it iespaidīgi arī ir izdevies. Labs piemērs mūsu balletam, cik daudz neizmantotu iespējamību mums vēl priekšā.

Simfonisku koncertu no saviem darbiem pagājušā mēnesī operā diriģēja viens no tagadnes ievērojamākiem skaņražiem — Igors Stravinskis; kā solists koncertā piedalījās autora dēls.

Īsi pirms svētkiem uz operas skatuves, pēc ilgāka starpbrīža, parādījās atkal divi vērtīgi mākslas darbi — Jāņa Mediņa opera «Sprīdītis» un Gliera ballets «Sarkanā magone».

Vold. Upenieks.

Anšlāvs Eglītis

Franču glezniecības šedevru izstāde Parīzē

(Beigas.)

Franču lepnā karaļa Ludviķa XIV laikā lieliski uzplauka galma glezniecība. Karalis, viņa metreses, galminieki milzīgās gleznās tika tēloti gan kā dievi, gan teiksmu personas, varenības un lieliskuma oreolos. Arī portrētu glezniecībā valdīja uzpūsts stils. Greznu purpura, samta un brokāta tērpu lieliskās krokas, zelta un dārgakmeņu rotas, milzīgas parūkas, dažkārt pilnīgi aizēno pašu tēloto personu. Šo ārēji lielisko un teātrālo parādes glezniecību reprezentē galma gleznotāju virkne — Lēbrēns, Minārs, Rigō u. c. Apbrīnojama ir viņu techniskā veiklība.

Nelūkojoties uz lielo glezniecības popularitāti un plaukšanu, īsti patstāvīgas gaitas franči sāka tikai XVIII g. s. ar Antuānu Vatō. Absolūtisma laikmets bija izveidojis spēcīgu priviliģēto — muižnieku šķiru, kas karaļa izšķērdīgā galma dzīves iespaidoti, nodevās izpriecām. Tika celtas neskaitāmas izpriecu un medību pilis, plānēti plaši parki, nāca modē lauku dzīve, ganu idille — pastorāle. Šo vieglprātīgā un romantiskā rokoka galanto aristokrātu dzīvi Vatō savās nelielajās gleznīņās attēlojis ar ārkārtīgu asumu. Viņš tēloja krāsainos ziedos mirdzošos kavalieŗu un dāmu barus, dejojam, mūzicējam, rotaļājamies lieliskos, zeltainas vakara gaismas pieplūdušos parkos, ar krēslainām alejām, dīķiem, grotēm un statujām. Vatō nevien meistarīgi parādījis šo esemēru izpriecu pasauli, lutinātās, kaprīzi graciozās sievietes-lelles, viņš uztvēris pašu rokoka garu ar viņa rotaļīgo pikanci un romantisko smeldzi tik dziļi, kā neviens. Vatō radīja laikmeta stilu, spīdošā rokoka gleznotāju virkne — Lankrē, Bušē, Fragonārs tikai tālāk veidoja Vatō mantojumu vai, kā Bušē, strādāja itaļu iespaidā. Rokoka glezniecība atbalsojās visā Eiropā. Pēc franču karaļpils Versaļas parauga cēla pilis un parkus Eiropas valdnieki un muižnieki. Arī Latvijas muižu lepnie parki ir atblāzma no gleznā rokoka laikmeta.

Rokoka laikmetu asi un skarbi pārtrauca franču revolūcija. Galantā kavalieŗa vietā lielā cieņā nāca pašaizliedzīgais pilsonis, valsts un sabiedrības kalps, rotaļīgās grācijas vietā romiski skarbā vienkāršība un lietišķība. Šis laikmets sakrita ar lieliem atradumiem un izrakumiem senā vēsturē, sākās sekošana antīkiem paraugiem. Klasicisma galvenais pārstāvis Žaks Dāvīds kā konventa loceklis un mākslas diktātors sevišķi veicināja šī virziena ātru un vispārēju izplatīšanos. Viņa darbu temati, ņemti no grieķu un romiešu vēstures, ir pilsoniskās uzupurēšanās un varonības skati. Dāvīda mākslas pamats ir zīmējums. Figūru pozas un formas aizgūtas no antīkiem

Kāršu spēlētāji.
Sezana impresionistiska glezna šedevru izstādē Parīzē.

paraugiem. Pedantiski sīki izgleznota katra dzīsliņa miesā un katra kruciņa drānās. Krāsas pelēcīgas. Gleznās valda svērteniskie un līmeniskie virzieni, kas rada sastinguša miera un svinības iespaidu. Dāvīda principus turpināja Domeniks Engrs, kuŗa slava galvenā kārtā balstās uz ārkārtīgi asi raksturotiem un meistarīgi izpildītiem portrētiem. Engrs parādījis sejās visu savu laikmetu, un viņa portrēti pieder labākiem, ko radījuši franču gleznotāji. Savās lielās kompozijās viņš ir maigāks, sievišķīgāks par Dāvīdu un daudzos darbos apjūsmojis sievietes skaistumu.

Līdztekus akadēmiskajam klasicismam Francijā plaši attīstījās romantiskā skola. Romantiķu centieni ir gluži pretēji klasicistiem. Ne svinīgs miers, bet trauksme, asi pretstati, kvēlojošas, spožas krāsas ir galvenā romantiķu pārstāvja Eižena Delakruā iezīmes. Viņš apzinīgi izvairījās no svērteniskām līnijām, viņam bieži pārmeta nevērību pret zīmējumu, jo viņš to upurēja gleznas krāsainībai un kāpinātai izteiksmei.

Napoleona ķeizarvalsts radīja arī patētisku un uzpūstu dižformāta vēsturisku glezniecību. Uz milzīgiem audekliem, ar lieliski izkoptu amatniecisku veiklību, tika gleznotas gan Napoleona, gan citu kaŗa vadoņu slavenās kaujas un kaŗa gājieni. Šī patētiski - illūstrātīvā, bet iekšēji tukšā glezniecība, kuŗas galvenie pārstāvji ir Vernē un Delarošs, ātri pielipa gandrīz visai Eiropai un radīja ap XIX g. s. vidu neauglīgāko periodu mākslas vēsturē. Franči nelepojas ar šī laikmeta milzu gleznām, kuŗās valda šablona un amatnieciska veiklība. Šī laika autori parādīti neliela apmēra darbos — studijās, kuŗās palicis vairāk no radošā mākslinieka gara.

Kā parasti, viena galējība rada otru. Blakus lielajām stāstošajām gleznām, kā pretstats, sāka attīstīties intimā ainava. Šai mazformāta mākslai nebija nekādas intereses par stāstījumu, bet gan vienīgi par tīri gleznieciskiem uzdevumiem. Intimisti gleznoja pašus par sevi nenozīmīgus dabas stūrīšus, bet ar dziļu sirsnību un patiesības mīlestību. Tāda bija tā sauktā Barbizonu skola, kas savu nosaukumu dabūja no Barbizonas ciema, kuŗā strādāja kāda gleznotāju grupa. Šīs skolas pazīstamākais pārstāvis ir Kamils Koro, viens no tiem nedaudzajiem, laimīgajiem māksliniekiem, kam bijusi vienādi liela piekrišana kā plašā publikā, tā pazinējos. Savās klusās, maigās, sidrabpelēkos toņos ieturētās ainavās, Koro dūmakās ietīto Francijas ainavu attēlojis tik pareizi un izjusti, kā neviens. Otrs šīs skolas pārstāvis Fransuā Millē tēloja zemnieku dzīvi, bez patosa, ārišķībām, ar dziļu smeldzošu izjūtu un reālismu. Kaut gan pats Millē visu mūžu cieta trūkumu, viņa iespaids Eiropas glezniecībā bija milzīgs. Vesela rinda sekotāju iznēsāja viņa idejas pa visām zemēm. Frederiks Beļģijā, Segantini Italijā un Teodors Ūders Latvijā nav domājams bez Millē.

Blakus Millē kā reālistam un auglīgās zemes apdziedātājam liela nozīme ir vitālajam Gustavam Kurbē. Darba ļaudis ikdienā, ziedoša, veselīga miesa, krāšņas ainavas ar ganāmpulkiem un zvēriem ir Kurbē dzīves priecīgās un sulīgās glezniecības temati. Savienots ar Millē, Kurbē iespaids ierosinājis neskaitāmus gleznotājus. Viņa iespaida sfairā attīstījās arī pirmskaŗa izdaudzināti krievu natūrālisti - peredvižņiki — Perovs, Repins, kuŗu beidzamais epigonis ir Latvijā dzīvojošais krievs Bogdanovs-Beļskis. Kurbē glezniecība dziļi ietekmējusi arī Kārli Miesnieku, mūsu pazīstamo zemnieku žanra un ainavu gleznotāju.

XIX g. s. otrā pusē parādījās pilnīgi jauna un neredzēta gleznieciska pieeja, kas pilnīgi pārveidoja līdzšinējos uzskatus, tas bija impresionisms. Saprotams, nekas nerodas gluži pēkšņi un no nekā. Impresionistu iezīmes piemita vienam otram no jau minētiem autoriem, taču Eduards Manē, Klods Monē u. c. apzinīgi sarāva sakarus ar bijušo glezniecību, kuŗas pamatā lielākā vai mazākā mērā arvienu vēl bija zīmējums un apjomīga forma. Impresionisti tai vietā lika krāsu gaismu un gaisu. Viņi negleznoja priekšmetu lokālās krāsās, bet gan tādās, kādas tās likās cauri vibrējošām gaisa un gaismas masām, kas ietin priekšmetus. Viņi nesniedza priekšmetu attēlus, bet iespaidu, kādu tie saņēma. Impresionisti pameta arī līdzšinējās glezniecības brūno, patumšo pamattoni, gleznoja iespējami gaiši, pameta darbnīcas un gleznoja brīvā dabā. Interesēdamies vienīgi par krāsu likumībām un saskaņām, impresionisti sižetu ievēroja vēl mazāk kā iepriekšējie ainavisti. Impresionisms drīzi iekaŗoja Eiropu. Latvijā viņa spilgtākais pārstāvis ir prof. Purvītis.

Grandiozā franču mākslas parāde noslēdzas ar Sezanu. Sezans patiesībā ir atkal solis atpakaļ uz vecām vērtībām. Viņš daudz ko aizguva no impresionistiem, bet uzturēja sakarus ar vecmeistariem, piepaturēja pēdējo apjomus, kompoziciju, lielu lokālo krāsu. Bet Sezans absolūti nicināja sižetu. Ar vienādu interesi un rūpību viņš gleznoja portrēta seju un visneievērojamākos sīkumus fonā. Tīri mākslinieciskos nolūkus viņš pacēla pāri visam, to labā deformēja zīmējumu un patvarīgi pārveidoja dabas formas. Sezana mākslā lielākā vai mazākā mērā balstās visi modernie abstraktie virzieni, kaut gan tieši viņš tos nav ierosinājis.

Ar XX g. s. franču glezniecības jaunradošais spars, šķiet, zināmā mērā jau izsmēlies. Frančiem joprojām ir pirmklasīgi meistari, bet jaunradītāji jau cēlušies no citām nācijām. Gan galvenā kārtā Parīze ir bijusi tā vieta, kur, kā senāk Romā, sapulcējušies, lai mācītos un cīnītos daudzu nāciju mākslinieki, un mākslas pilsētā Parīzē arvien izcīnītas skaļākās cīņas par jaunajiem principiem, taču francūžu vārdi nav vairs pārsvarā. Ar ekspresionismu, patlaban visizplatītāko virzienu, vispirms saistās norvēģa Eduarda Muncha un holandieša Van Goga vārdi. Futūrismu ievadīja italis Marinetti, kubismu spāņu žīds Pikasso, jaunklasicismu itaļi Kiriko, Seria . . . Savu vietu blakus vecajām kultūras tautām prasa arī glezniecībā ļoti rosīgās jaunās valstis.

Pļāvēju atpūta.
Millē reālistiska glezna šedevru izstādē Parīzē.

A. Kroders

Mēneša apskats

1938. gadā ieejot,
aiz sevis atstājam nepārtraukta radoša darba gadu, par kuŗu arī Valsts Prezidents pats jaungada runā tautai sacīja, ka «1937. gads bija lielu pārkārtojumu un sakārtojumu gads, politiskās, saimnieciskās, sabiedriskās un kultūras dzīves un darbības laukā.» Ja 1934. gads mums deva atjaunoto, nacionālo Latviju, tad 1935. gada vēsturiskais uzdevums bija attaisnot 1934. gada 15. maija notikumus, pierādot tos par absolūti nepieciešamiem, ko rādīja straujais uzplaukums un vienprātībā raženais darbs visās nozarēs; 1936. gads uzbūvēja jaunās valsts vadības formu, bet 1937. gadam vajadzēja šajā formā liet latviski nacionālu saturu, kas vispirms izpaudās tajā ziņā, ka 1937. gads ir latviešu saimnieciskā spēka atraisīšanas gads, jo latvietim tika pavērts ceļš uz saimniecisku darbību visās nozarēs kā pilsētās, tā laukos.

Mēs esam piedzīvojuši arī sengaidītu morālisku uzvaru, jo savu uzrunu Jaungadā Valsts Prezidents iesāk nepārprotami skaidriem vārdiem: «Latvju dēli, latvju meitas!» Tādu pašu uzrunu viņš atkārto arī š. g. 5. janvārī, publicējot savu griešanos pie tautas, lai atgādinātu un sauktu pārdomāt itaļu tautas modinātāja Madzini vārdus par dzīves jēgu un cilvēka misiju. Arī šajā gadījumā Valsts Prezidents saka: «Jums, latvju dēli, latvju meitas, es gribu atgādināt itaļu tautas modinātāja Madzini seno aicinājumu.»

Latvju dēli, latvju meitas! Šajos vārdos ir liels politisks saturs. Tie nav vairs neko neizteicošie, bezkrāsainie un bezraksturīgie agrāko laiku vārdi: «Latvijas pilsoņi!» Jo kam Latvija dota, kādēļ pastāv Latvija kā valsts, kas ir viņas attaisnojums un kas viņas uzdevums, kas viņas misija? Atbilde mums nav nekur jāmeklē. Latvija dota latviešu tautai; Latvija kā valsts pastāv, lai latviešu tauta ar valsts spēku un varu varētu tikt pie labklājības un garīgas bagātības; Latvijas uzdevums vienmēr augšup celt latviešu tautu — garīgi, tikumīgi, saimnieciski, politiski.

Agrākiem laikiem diezin kādēļ nebija tikumīgas, ne arī politiskas drosmes skaidri un nepārprotami pateikt šīs visiem tik saprotamās lietas toreiz, kad par Latviju tika dzīvības atdotas.

Tikai tagad, pēc 15. maija, Valsts Prezidents kā valsts varas augstākā autoritāte mūs uzrunā tā, kā sapņoja šos vārdus dzirdēt tie dēli un brāļi, kas savām ausīm tos vairs nedzirdēja: «Latvju dēli, latvju meitas!»

Ieejot 1938. gadā, šī Prezidenta uzruna mums ir skaidrākā veldze un atklāj līdz galam to ceļu, pa kuŗu mūs vadīt Prezidents apņēmies. Tas mūs pilda ar pašapziņas pilnu lepnumu un daudzkārt paceļ mūsu radīšanas spējas un mūsu enerģijai dod nepiedzīvotu sparu. Mēs iesim vienmēr skaidrāk pretim lielās nacionālās programmas piepildījumam.

Prezidenta atgādinātais Madzini aicinājums sekot savam aicinājumam ar visu savu sirds spēku, vai tava laika ļaudis tev uzgavilē vai naida pilni nolād, vai jūties stiprs kopībā vai arī iedomājies bezspēcīgs drūmajā vientulībā, ej savam aicinājumam līdzi līdz galam, — šis Prezidenta atgādinājums mums paveŗ skatus uz tiem garīgā un tikumiskā spēka augstumiem, kādiem pretim tiekties tiks audzināta mūsu tauta, mūsu jaunatne, jo tik liela uzticība savam aicinājumam var nākt tikai no liela garīga spēka un stipras gribas vīriem, kuŗi tad arī var virzīt savas tautas likteņus, ne tiem padoties bez mērķa un bez gribas.

Ja Valsts Prezidents savā mazpulku eglītes vakarā teiktā runā sacīja, ka 1938. gads būs jaunatnes gads, kad tiks pabeigta jaunatnes apvienošana, lai viņai dotu vienu vadību un vienus mērķus, un ja šie mērķi ir garīgi un tikumiski lieli un stingri raksturi, tad nākošais vai iesāktais gads var pavērt tik tālus un skaistus garīgus apvāršņus, ka 1938. gads var palikt par vēsturisku gadu uz laiku laikiem, kā latvieša g a r ī g ā s atdzimšanas idejas piepildīšanas gads, kad visi ceļi pašķirsies garīgi stipriem, patstāvīgiem un lepniem, bet ne tiem, kas lojālitāti pierāda sev pie krūtīm sizdams un zvērēdams, jo īsti lojāls un īsts patriots var būt tikai garīgi stiprs cilvēks.

Pie šīs cilvēku pārdzimšanas lielās un izšķiroši svarīgās problēmas mūs pieved 1938. gads. Galu galā viss un vienmēr atkarājas no tā, kādi cilvēki un kā piepilda programmu, kas skanēja tik laba un tik pilnīga.

Valsts saimnieciskā padome.

5. janvārī Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras priekšsēdētājs saņēma Valsts Prezidenta uzdevumu uz 11. janvāri sasaukt Valsts saimnieciskās padomes pirmo sesiju. Un 11. janvārī padomes sēde arī sanāca. 1935. gada 30. decembrī pieņemtais likums par Valsts saimniecisko padomi nosaka, ka viņas «uzdevums ir piedalīties saimniecisko likumu došanā, dodot atsauksmes par tiem saimnieciska un saimnieciski - politiska rakstura likumu projektiem, kuŗus viņai nodod ministru kabinets.»

Uz šī likuma pamata Valsts saimnieciskās padomes pirmai sesijai ministru kabinets nodeva 3 likumprojektus: 1. Likumprojektu par valsts kreditzīmju izlaidumu Ķeguma spēka stacijas būves financēšanai. Paredzēts izlaist valsts kreditzīmes līdz 34 miljoniem latu, pa 100,—, 1000,—, 10.000,— un 100.000,— latu lielumā, bet uz Valsts saimnieciskās padomes priekšlikumu arī par Ls 25,—, lai šajā aizdevumā varētu piedalīties visplašākās iedzīvotāju aprindas, tā kā Ķegums lielo tiesu tad būtu uzbūvēts ar mūsu pašu zemes līdzekļiem. Par šīm zīmēm valsts maksās 5%, kādus procentus nemaksā neviena kreditiestāde. Kreditzīmes izpērkamas 4 gadu laikā. Pēc šāda 34 milj. latu liela iekšējā aizņēmuma realizēšanas tad būtu sagādāti visi 52 miljoni latu, kāda summa pavisam vajadzīga Ķeguma spēka stacijas izbūvei. 2. Likumprojektu par kopdarbības fondu, kuŗa pieņemšana un pastāvēšana atdos uzticību kopdarbības uzņēmumiem un patiesas nelaimes gadījumā vienmēr būs līdzekļi nelaimes novēršanai, lai neciestu ne kopdarbības ideja, ne arī atsevišķais kopdarbības pasākums. Praktiski jāpieņem, ka kopdarbības fonds tiks izlietots tikai nedaudzos gadījumos, jo nekādā ziņā nav jāpieņem un jāiedomājas, ka uz kopdarbības fonda līdzekļiem varētu rēķināt katrs, kuŗš iedomājas saimniekot ar vieglu roku, sak' — gan jau tas kopdarbības fonds mani pestīs. Tādu glābiņu jaundibinātais fonds nedos nevienā gadījumā un it nevienam. 3. Likumprojektu par valsts drošības fondu krāj-aizdevu sabiedrībās iemaksātiem noguldījumiem. Arī šī fonda uzdevums ir atgūt iedzīvotāju uzticību sabiedriskām kreditiestādēm, sevišķi uz laukiem un mazpilsētās, kur lauksaimniekiem un sīkiem amatniekiem bieži vien kredits nav sasniedzams tādēļ, ka vietējās kreditiestādes ir bez līdzekļiem. Lai panāktu, ka ļaudis savus ietaupījumus noguldā kuŗā katrā vietējā krājkasē, tad nepieciešams tagad ar likumu nodibinātais drošības fonds, kas valsts vārdā nodrošina ikkatru noguldītāju, neatkarīgi no tā, kur viņš savu naudu noguldījis. Tas ievērojami atvieglos kredita apstākļus un naudas apgrozību uz laukiem un mazākajās pilsētās, kur kredita apstākļi bija visai satricināti.

Visus trīs likumprojektus Valsts saimnieciskā padome apsprieda īpašās komisijās un arī plenārsēdēs un ar saviem papildinājumiem vai norādījumiem aizsūtīja atpakaļ valdībai likumu pieņemšanai, kas tagad jau izdarīts, ņemot vērā Valsts saimnieciskās padomes norādījumus.

Bez tam Saimnieciskā padome pieņēma kārtības rulli, kas regulēs viņas iekšējo darbību.

Kameras tagad iesāk jaunu posmu, jo kameru locekļu vēlēšanas pārveidotas tā, ka šo locekļu kandidātus turpmāk ievēlēs kameru vietējās biedrības. Vēlēšanas iesāks lauksaimnieki savās jaunajās lauksaimniecības biedrībās.

Bet, kā Valsts saimnieciskās padomes atklāšanas sēdē teica Valsts Prezidents, šī padome ir tikai sākums likumdošanas tālākās pārkārtošanas virzienā, lai

tad, kad «būs nostiprināti jaunā vienības garā liktie pamati mūsu nacionālai dzīvei, tad likumdošanā darbosies tiešā tautas pārstāvība.» Tā tad tautas un valsts vadības satikšanās likumu došanā un zemes pārvaldībā nenotiks vis Valsts saimnieciskā padomē, bet kādā citā, plašākā likumdošanas iestādē. Saimnieciskā padome, pēc Prezidenta paskaidrojuma, paliks arī tad, kad darbosies šī plašākā likumdošanas iestāde, tā pastāvēs kā saimniecisko kameru koporgans, kas ņems vārdu visos lielos saimnieciskās politikas jautājumos.

Visus šos jautājumus, ievērojot viņu svarīgumu un paliekamo nozīmi, apcerēsim nākošā «Aizsarga» numurā, īpašā rakstā.

Jaunais civīllikums,

kuŗš nosaukts par Prezidenta Dr. K. Ulmaņa civīllikumu, ir tagad stājies spēkā. Tas ir ārkārtīgi liels un svarīgs notikums daudzējādā ziņā. Vispirms viņš rada daudz lielāku skaidrību un vienkāršību mantiskās attiecībās, ģimenes lietās, īpašuma un dažādu saistību lietās. Līdz šim Latvijā pastāvēja dažādas civīltiesiskas normas, katram apgabalam daudzreiz atsevišķas. Jau tas ir ārkārtīgi liels panākums, ka tagad visai zemei ir vienas tiesības. Nemaz nerunājot par praktisko lietderību, šai tiesību vienībai ir ļoti liela nacionāli politiska nozīme attiecībā uz mūsu cilšu politisko vienību un saderību. Ar jauno civīllikumu faktiski sabrūk pēdējie važņi, kas atdalīja Latgali no pārējām Latvijas daļām, jo saimnieciski, kultūrāli, teritoriāli mūsu zeme ir jau vienota, kopš pastāv mūsu valsts. Bez tam likuma vienkāršošanai ir neatsveŗami liela nozīme pašas tautas audzināšanā. Līdz šim uzskats bija tāds, ka vienkāršam latviešu cilvēkam nemaz nav iespējams pie taisnības tikt, jo viņam nav nekādi lemts tikt pie bezgala daudziem un dažādiem likumu noteikumiem. Tādēļ attīstījās zināma neuzticība likuma taisnībai, sevišķi vēl ievērojot to, ka mūsu zemē tiesu spriеda un taisnību lēma svešu tautību ļaudis. Tagad, kad civīllikums 4639 agrāko pantu vietā aptveŗ tikai 2400 pantus, stingrā un skaidrā sadalījumā, tagad jaunajā civīllikumā katram iespējams orientēties, sevišķi viegli, ja piepalīdz jurists. Tas tautas acīs ievērojami cels likuma autoritāti un visai atvieglos pilsoņu civīlo attiecību kārtošanu, kas savukārt sekmēs darba ražību un ļaužu saderību mūsu Tēvzemē.

Civīllikums ir nokāpis no jurisprudences šķietami neaizsniedzamiem augstumiem un nonācis lejā pie pašas tautas, pie viņas dzīvās dzīves. Jo ir beigušies laiki, kad tiesas un taisnības spriešana atrada pamatojumu normās, kas pēc sava satura un gara stāvēja ārpus sava laika un ārpus savas telpas. Tiesiskās normas iet saskaņā ar tautas kultūrālo un morālo attīstību, un jaunais civīllikums ir dibināts uz latviešu tautas tiesību apziņu un viņā valdošām morālām atziņām. Tas ir jaunā civīllikuma sevišķais spēks, ka tas izriet no mūsu pašu tautas pieredzējumiem un no mūsu tautu vadošo personību atziņām. Jaunais civīllikums nav radies mūsu zemē sen pastāvējušu, mums agrāk uzspiestu tiesisku normu lāpīšanā un grozīšanā, tas nācis jaunradīšanas ceļā, jo tikai tā pasaulē nākot bija iespējams novērst visus trūkumus šajā ziņā un uzcelt tiesisko normu sistēmu, kas vispirms ir viena visai zemei un, otrkārt, kas saskan ar jaunā laika nacionālās atdzimšanas un visas mūsu dzīves jauncelšanas atziņām, tām pieskaņojot arī visas mūsu valsts pilsoņu, mūsu tautas locekļu attiecību normas. Jaunās atziņas tagad spēkā nākušā civīllikumā sastopamas, piemēram, mantošanas tiesībās, pilsoņu mantiskās attiecībās ar valsti u. tml.

Latvijas valsts nodibināšana jau sen uzstādīja prasību pēc jaunām civīlo attiecību normām. Valsts atdzimšana šo prasību padarīja neatliekamu un nepieciešama kļuva tās dzīvē izvešana. Tagad jaunais civīllikums ir stājies spēkā un kārtos mūsu attiecības ar daudz lielāku skaidrību un noteiktību.

Tik liels darbs nevar uzreiz līdz galam pilnīgs izdoties. Nepilnības un trūkumus novērsīs pati dzīve un jauno tiesisko normu piemērotāju sirdsapziņa.

Jaunā civīllikuma lielo, vēsturisko nozīmi mēs aptversim tikai ar laiku, kad būsim sajutuši viņa svētību.

Divas tautas pašdarbības straumes.

Šīs divas straumes, pie kuŗām vissiltāk sietas mūsu sirdis, ir Valsts Prezidenta Dr. K. Ulmaņa 1935. g. 28. janvāŗa Draudzīgais aicinājums un Uzvaras laukuma izbūves sagatavošana. Abi šie lielie nodomi pamatoti uz tautas saprātu, uz viņas gudru atsaucību un pašdarbības modrību. Un abos šajos darbos valsts un tautas vadība, paļaudamās tautas atsaucībai, nav vīlusies. Gluži otrādi: kā pats Prezidents vairākkārt uzsvēris, panākumi ir pārspējuši visu, ko abus pasākumus iesākot varēja sagaidīt.

Uzvaras laukuma pirmais posms noslēdzās ar necerētiem panākumiem saziedoto naudas līdzekļu ziņā. Patlaban noslēdzas otrais posms, un ar tādiem pašiem spožiem panākumiem: 26. janvārī jānotiek Uzvaras laukuma loterijas izlozei, bet jau 12. janvārī visas 265.000 lozes ar 520.000 numuriem bija izpārdotas, tā kā ieņemts skaidras naudas 2.600.000 lati, kā sākumā arī bija paredzēts.

Abiem šiem pirmajiem posmiem noslēdzoties, stāsimies pie tālākā darba, kuŗa iesākumu mums pavēstīs Uzvaras laukuma izbūves vadība. Droši vien tas būs izbūves iesākuma darbs, lai laukumu varētu sekmīgi izmantot nākošā vasarā notiekošiem dziesmu svētkiem. Vārdu sakot, to rādīs tuvākais laiks. Bet ar dziļu gandarījumu varam atzīmēt, ka abi pirmie izbūves sagatavošanas darbu posmi noslēgušies ar ļoti labiem panākumiem un nodod vislabāko liecību par mūsu tautas spējām sekot tautas un valsts vadībai un ar dziļu pārliecību, ar vislielāko spēka devumu iet līdzi šīs vadības aicinājumiem.

Gluži tas pats sakāms par otru skaisto un tiešām aizkustinošo tautas pašdarbības pasākumu: par tautas atsaucību Prezidenta 28. janvāŗa draudzīgam aicinājumam. Nemaz nerunājot par to spīdošo panākumu, ka ar latviešu kultūras darbinieku vienprātīgu vēlēšanos šī diena, 28. janvāris, pārvērsta par tradicionāliem kultūras svētkiem, bet arī tieši, tīri praktiskā ziņā šis pašdarbības pasākums allaž vēl dod skaistus panākumus, brīžiem, sevišķi ikgadus 28. janvārī, atplaukdams sevišķā krāšņumā, kad tautas locekļu sirdis atkal atveŗas lielā vienprātībā un gribā pacelt vēl un vēl augstāk mūsu tautas garīgās attīstības līmeni.

Sekojot Draudzīgam aicinājumam, tauta caur Kultūras fondu vai tieši skolām ziedojusi pavisam 802.637 grāmatas un 424.061 latu naudā, nerunājot par daudziem mākslas darbiem un mācības priekšmetiem.

Tas ir neatsveŗams sasniegums, jo sevišķi vērtīgs tādēļ, ka viņš pierāda mūsu tautas spēju pareizi vērtēt un saprast garīgās enerģijas, kultūras vērtību sevišķi lielo nozīmi tautas augšanā un nākotnes nodrošināšanā.

Draudzīgais aicinājums ir neapšaubāmi pārvērties par pastāvīgu, vairs neiznīcināmu tautas pašdarbības institūtu, kuŗš var dažādi veidot savas organizācijas un savas darbības formas, bet kuŗa darba saturs negrozīsies nekad, un tas būs: ar tautas pašdarbības dzīvo spēku ikgadus pacelt tautas kultūras slāpes līdz maksimumam un šo slāpju vadīta lai tauta pieliek maksimālās pūles kultūras vērtību vairošanai un šo vērtību nokļūšanai visplašākās tautas aprindās un visattālākās mūsu zemes malās.

Joprojām aug latviešu saimnieciskais spēks un vara.

Turpinādama savas nacionālās politikas programmas piepildīšanu, mūsu nacionālā valdība ieņem arvien jaunas pozicijas cīņā par latviešu saimnieciskā spēka augšanu un vairošanos. Ar valsts vadības gribu un atbalstu, latvieši iespiežas arvien jaunās ražošanas un tirdzniecības nozarēs. Tā ministru kabineta 17. decembŗa sēdē pieņemti šādu jaunu akciju sabiedrību statūti: 1. Latvijas piensaimnieku centrālās savienības, kuŗas uzdevums kā vienīgai turēt savās rokās sviesta, sieru, olu, medus eksportu un veicināt piensaimnieku sabiedrību plānveidīgu izveidošanu. Sakarā ar to likvidējās akc. sab. Centrālais Sviesta eksports. 2. Tirdzniecības un rūpniecības akc. sab. «Kūdra» kūdras purvu bagātību izmantošanai un tās izstrādājumu eksportam, kā arī piegādei lauksaimniekiem, rūpniecībai un celtniecībai. Uzņēmuma pamatkapitāls 3.500.000 lati, un tas galvenā kārtā dibināts mūsu dabas bagātību racionālai izmantošanai. 3. Tirdzniecības un rūpniecības akc. sab. «Dzirnavnieks», labības u. c. lauku augļu pārstrādāšanai un tirdzniecībai. Pamatkapitāls 2.000.000 latu. «Dzirnavniekam» būs svarīga nozīme latviešu uzņēmības iespaida pieaugšanai ļoti plašajā labības un miltu tirdzniecības nozarē.

Ministru kabineta 22. decembŗa sēdē vēl pieņemti akc. sab. «Latvijas kokvilna» statūti. Sabiedrības mērķis — kokvilnas, linu, zīda u. c. šķiedraudu ražošana un tirdzniecība. Pamatkapitāls 3 miljoni latu. Šim uzņēmumam paredzama sevišķi svarīga loma, ievērojot kokvilnas ražojumu uzņēmumu

apvienošanos slavenajā sindikātā, kas līdz šim pilnīgi diktēja cenas, tās uzturot neattaisnojamā un nepiedodamā augstumā.

Jaunie saimnieciskie uzņēmumi patlaban radīti gandrīz visās svarīgākās mūsu tautas saimniecības nozarēs, un dažs labs no šiem jauniem uzņēmumiem savā nozarē ieņēmis jau vadošo vietu, pagūdams izskaust vienu otru nevēlamu un kaitīgu parādību. Arī cenu ziņā jaunie uzņēmumi izdarījuši neatsveŗamus pakalpojumus patērētāju labā, cenas noturot līdzšinējā līmenī arī tad, ja pasaules tirgū bija konstatēta neapšaubāma cenu celšanās. Šajā ziņā jauno uzņēmumu nozīme var būt taisni neatsveŗama un tagad pat neapjaužama tad, kad gadījumā sāktos saimnieciskā krize un ar to saistītās grūtības. Tādēļ var tikai vēlēties, lai jaunie uzņēmumi tiešām stipri uzplauktu un varētu iekrāt iespējami prāvas rezerves, kas būs galvenais ierocis cīņā ar saimnieciskām grūtībām iespējamas krizes gadījumā.

Patlaban jau notiek ievērojamas pārkārtošanās sakarā ar jaunās akciju sab. «Latvijas kokvilna» nodibināšanu. Mūsu nacionālā valdība ar ministru kabineta 18. janvāŗa lēmumu ir izbeigusi akc. sab. «Latvijas kokvilnas ražojumi» darbību, to nododot Latvijas Kreditbankai likvidēšanai. Šī tagad likvidācijai nolemtā akciju sabiedrība ir tas slavenais kokvilnas ražojumu uzņēmumu sindikāts, kas, nevērodams nekādas patērētājam labvēlīgas pārmaiņas pasaules tirgū, turēja augstas kokvilnas ražojumu cenas. Sindikāti ir visvarmācīgākais un visnetaisnākais kapitālistisko uzņēmumu veids, kuŗš, izmantojot savu monopolo stāvokli, diktē cenas pilnīgi ignorējot patērētāju intereses un valstspolītiskus apsvērumus. Ir valstis, kur valsts vara jūtas visai nespēcīga pret varenajiem sindikātiem. Paldies Dievam, Latvija nepieder pie šīm nelaimīgajām naudas kapitāla visvarenības zemēm. Un tiešām visdziļākā atzinība mūsu valdībai, kuŗa, domādama par tautas interesēm, likvidējusi kokvilnas ražojumu sindikātu.

Ļoti raksturīga ir šī sindikāta aizmugure, tā sakot, viņa īstenais saturs. Sindikātā bija apvienotas 7 akciju sabiedrības, pie tam noteicošās savā nozarē. Sindikātā latviešiem nav tikpat kā nekāda svara un noteikšanas: 28 sabiedrību valdes esošo personu vidū ir tikai 3 latvieši, pārējie: 10 žīdi, 11 vācieši, 1 igaunis, 1 krievs un 2 nenoteiktas tautības. No 15 pārējo 5 lielāko sabiedrību valdes locekļiem ir 10 žīdi, 2 angļi, 1 vācietis, 1 nenoteiktas tautības un tikai 1 latvietis. Šiem nedaudziem latviešiem akciju, acīmredzot, ir ļoti maz. jo, piemēram, no visām kreditbankas pārņemtā uzņēmuma «Bufallo» akcijām 90 proc. atradās žīdu uzņēmēju Hofu rokās. Līdzīgs stāvoklis droši vien ir arī citās akciju sabiedrībās, kur dažiem nedaudziem latviešiem ir tikai izkārtnes loma.

Tādēļ kokvilnas ražotāju sindikāta likvidēšana, Hofu uzņēmumu pārņemšana Latvijas kreditbankas rokās un jaunās akc. sab. «Latvijas kokvilna» nodibināšana ir ārkārtīgi liels un svarīgs notikums mūsu zemes saimnieciskā dzīvē, kuŗa svētību drīzi vien sajutīs visi iedzīvotāji, kad lētāki kļūs kokvilnas ražojumi.

Tikpat spīdoši savu pastāvēšanu un viņu nodibināšanu attaisno visi jaunie saimnieciskie uzņēmumi, kuŗu darbības panākumi var nākt tikai nākotnē, jo uzņēmumi taču strādā tikai dažus mēnešus, kas kuŗa katra uzņēmuma darbībā jāuzskata tikko par darba sākumu. Bet iesākumā vērojamie panākumi ir tik lieliski un tik svarīgi arī no valsts un nacionālās polītikas viedokļa, ka jauno uzņēmumu dibināšana ir neapšaubāmi attaisnota un par nepieciešamu pierādīta.

Liels mūsu kultūras panākums.

Viens no lielākiem trūkumiem mūsu zemē bija tas, ka latviešu valodā tikpat kā nemaz nav zinātniskas literātūras. Ja arī mums visiem būtu pieietamas zinātniskās grāmatas svešās valodās (bet šajā ziņā stāvoklis ir vairāk kā neapmierinošs, sevišķi jaunajā paaudzē, kur maz ir cilvēku, kas var svešās valodās pilnīgi sekot zinātniskai literātūrai), tomēr nepieciešama zinātniskā literātūra arī savā mātes valodā, lai zinātniskās atziņas kļūtu tā sakot par visas tautas piederumu. Sevišķi sāpīgi sajūtamas, piemēram, filozofiskās un socioloģiskās literātūras trūkums, kas nepieciešama būtu mūsu laikmeta uzlikto tautas audzināšanas uzdevumu veikšanai. Saprotams, ka tieši strādājot, tikpat sāpīgi sajūtams zinātniskās literātūras trūkums jebkuŗā zinātnes nozarē.

Šo trūkumu tagad varēs novērst, jo ministru kabinets š. g. 14. decembrī pieņēma likumu par Latvijas ūniversitātes mācības grāmatu apgādniecību latviešu valodā, kādam nolūkam pie ūniversitātes pastāvēs attiecīga apgādniecība, kuŗas līdzekļi sastādās no valsts budžeta summām un summām, kas ienāks par pārdotām mācības grāmatām, kā arī no ziedojumiem u. tml.

Patlaban līdz 1938. g. 1. jūlijam varētu iespiest 20 līdz 25 mācības grāmatas (apm. 500 iespiedloksnes) un piecos nākamos mācības gados vēl 1000 loksnes, t. i. apm. 40—50 mācības grāmatas, tā kā tuvāko piecu gadu laikā mums būtu līdz 75 zinātniska grāmatas latviešu valodā.

Ar laiku, varbūt, izdosies šī fonda darbību izvirzīt arī ārpus ūniversitātē nepieciešamo mācības grāmatu loka, jo zinātniskā literātūra ir nepieciešama arī ārpus augstskolas sienām, vai vismaz reizē arī ārpus šīm sienām.

Par ūniversitātes mācības grāmatām vien nebūtu iemesla tik daudz runāt, kaut arī tas ir ļoti svarīgs jautājums, bet runājam par to tādēļ, ka zinātniskās literātūras izdošana ir visplašāko aprindu dziļas un dzīvas intereses jautājums.

To vajadzētu allaž ņemt vērā, kad jaundibinātais fonds sāks darboties.

Labklājības zīme.

Par tautas augošo turību, par viņas labklājības vairošanos vispirms liecina noguldījumu pieaugšana visās kredita iestādēs. Jaunākie statistikas dati liecina par vienmēr augošu tendenci noguldījumu ziņā. Arī naudas apgrozība aug. 1937. g. novembŗa beigās tā bija 141,6 milj. ls, par 24,9 milj. ls vairāk, nekā 1936. gada novembrī. Divkāršojušies arī ārējās tirdzniecības apgrozījumi un lieltirdzniecībā cenas ir augstākas, nekā iepriekšējā gadā. Tas attiecas arī uz lauksaimniecības ražojumu cenām. Noguldījumi rāda sevišķi iepriecinošu ainu. Š. g. septembrī visās kreditiestādēs, izņemot krāj-aizdevu sabiedrības, bija noguldīti 390,4 milj. latu, par 95,4 milj. ls vairāk nekā 1936. g. septembrī (valsts kreditiestādēs 230,8 milj. ls, privātās — 160,1 milj. ls).

Saprotams, ka ražošanas un vispāri saimnieciskās rosības laikā vairojas arī aizdevumi, kuŗu summa septembrī bija 612,3 milj. ls, vai par 53,2 milj. ls vairāk nekā 1936. g. septembrī. Tikai aizdevumu raksturs ir cits un strauji mazinās vekseļu protesti, ūtrupes u. c. slimo vai grūto laiku parādības.

Droši vien ilgstošais saimnieciskais uzplaukums pagūs sadziedēt visas bijušo nenormālo laiku sistās brūces un tauta būs iegājusi pavisam normālās un veselīgās pastāvēšanas un darbības sliedēs, vēl pagūdama uzkrāt rezerves nebaltām dienām.

Valsts ierēdņu parādu pārjaunošana.

Savā valsts svētku runā, š. g. 18. novembrī Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis, runādams par pilsoņu ienākumu izlīdzināšanu ar viņu izdevumiem, uzsvēra, ka preču cenas gan kāpušas, bet reizē cēlušās arī algas, pie kam, kad pienāks laiks un preču cenas atkal slīdēs uz leju, algas tik ātri pakaļ neslīdēs. Šajā pašā sakarā Prezidents uzsvēra arī ierēdņu parādu pārjaunošanu kā veidu, kam lemts atvieglot ierēdņu stāvokli, padarīt viņu pirktspējīgāku, vai, kā paskaidrojumā pie likuma par valsts darbinieku parādu pārjaunošanu teica finanču ministrs, «lai valsts darbiniekiem izdevumus pieskaņotu viņu ienākumiem un atbrīvotu parādu kārtošanai nepieciešamos līdzekļus darbinieku patēriņa vajadzībām,» kas nāks par labu mūsu ražojošām nozarēm un tirdzniecības apgrozījumiem.

Tādēļ valsts drabinieku parādu pārjaunošana atzīta par nepieciešamu un 25. novembrī izdots attiecīgais likums, kam sekoja instrukcija, ar ko tad praktiski iesākts pārjaunošanas darbs.

Mūs šajā sakarā mazāk interesē likuma techniskie noteikumi, bet vairāk jāuzsveŗ likuma vispārīgā nozīme. Valsts darbinieku parādu summa ir diezgan prāva. Un lieki uzsvērt, ka tie ir bijušā neatbildīgā un neziņas pilnā laika parādi, kuŗus tagad, normāliem apstākļiem valdot, daudzkārt nemaz vairs nav iespējams kārtīgi pildīt. Tādēļ šim pārjaunošanas likumam bija jānāk, lai tas, vispirms, atvieglotu ierēdņu stāvokli un, otrkārt, noņemtu ierēdņu personīgās vainas apziņu par parādu ietaisīšanu, jo patiesi gandrīz visi bez izņēmuma šie valsts darbinieki normālas dzīves un normālas atbildības apstākļos šos parādus nebūtu ietaisījuši. Tā būtu visinteresantākā bijušo laiku apsūdzība, ja visi valsts darbinieki vaļsirdīgi izstāstītu, kādēļ un kādos apstākļos viņi iestiguši parādos.

Protams, pārjaunojamo parādu kopsumma nav bezgalīga, tā aprobe-

žota ar 3—12 mēnešu algas apmēru, vairāk tikai izņēmumu gadījumos. Pārjaunošana nevienam valsts darbiniekam nav obligātorika. Parādus pārņems Latvijas Kreditbanka, ņemot 8 proc. nomaksas gadā, tā parādu dzēšot 12,5 gados. Iespējams parādu dzēst arī ātrākā laikā, attiecīgi paaugstinot nomaksu likmes, vai arī ilgākā, ja ierēdņa alga ir maza, piem., ja tā nepārsniedz 110 ls mēnesī.

Caurmērā darbiniekam būs jāmaksā 11,5 proc. gadā, bet izņēmuma veidā arī tikai 8,5, vai pat 6,5% gadā. Turpretim līdz šim bija jāmaksā 40 proc. nomaksai un apm. 9 proc. par bankas augļiem, zīmogmarkām u. c. nodevām.

Pārjaunošanas procesu nobeidzot, valsts ieved arī dažus ierobežojumus turpmākam laikam. Piemēram, jaunu parādu saistības nedrīkst pārsniegt 6 mēnešu algas apmēru. Tāpat draud sods par uzņemto parādu saistību nekārtošanu, piem., ja vekselis nolaists līdz protestam vai pielaista parāda piedzīšana spaidu kārtā, jo valsts gādājusi, lai valsts darbiniekam būtu tik labs vārds, ka viņš visas savas saistības pilda godīgi un bez traucējumiem. Un valsts darbiniekam jābūt cilvēkam ar tādām īpašībām, kas uz savu atbildību neuzņemas vairāk, nekā viņš spējīgs atbildēt.

ĀRZEMES UN ĀRPOLĪTIKA

T. Veicherts

1937. gada apskats

Pagājušais, 1937. gads starptautiskā dzīvē bijis ārkārtīgi dzīvs, spraigs un bagāts notikumiem, kas parasti risinājušies žilbinošā ātrumā, ne vienu reizi vien dodami pamatu bažām un visai neiepriecinošiem pareģojumiem. Bet līdz ar to atzīmējams, ka vienmēr šādos krizes un satraukuma brīžos saprāts tomēr ņēmis pārsvaru un laimīgā kārtā atturējis Eiropu no kļūmīgiem, drāmatiska un likteņiga vēriena sarežģījumiem.

Itaļu - abesīņu konflikts, kā zināms, attālināja Italiju no Tautu Savienības un ienesa skarbas nesaskaņas arī Romas un Londonas attiecībās. Tiesa, 1937. gada sākumā, itaļi un angļi nāca klajā ar svinīgu deklarāciju, kurā viņi savstarpēji apņēmās uzturēt savu spēku un iespaidu līdzsvaru Vidusjūrā, kā arī nodrošināt tur kuģniecības un satiksmes brīvību. Bet drīz vien izrādījās, ka arī šis «džentlmeņu izlīgums» nav spējis uzlabot Italijas un Anglijas attiecības, un nav nolīdzinājis itaļiem ceļu uz atgriešanos Tautu savienības darbā. Tā kā Anglija līdz ar Ženēvā pārstāvētām valstīm noteikti atteicās atzīt Italijas iekaŗojumus Abesinijā, tad šis apstāklis pamudināja itaļus nevien norobežoties, bet beidzot pat izstāties no Tautu savienības un meklēt sev sabiedroto ciešākā draudzībā ar Vāciju. Tā, lūk, maz pamazām nostiprinājās Romas-Berlīnes ass, un solidāritāte, kas gada beigās paplašinājās un izvērtās par Italijas, Vācijas un Japāņas sadarbības trijotni. Straujā un plašā bruņošanās, kā arī kareiviskās un asās runas Vācijā un Italijā, radīja dibinātas bažas Anglijā un Francijā, kas savukārt nepalikās atbildi parādā un arī ķērās pie savu bruņoto spēku un valsts aizsardzības līdzekļu stiprināšanas.

Vācija, paļaudamās uz itaļu draudzību, no jauna iekustinājusi jautājumu par savu agrāko koloniju atgūšanu, bet viņas saimnieciskā un politiskā rosība Eiropas vidienē un dienvidos kļuvusi jo dzīva un neatlaidīga. Biežās vizītes, kuŗas izdarījuši vācu valstsvīri Ungārijai, Dienvidslavijai, Bulgārijai un Rumānijai, kā arī nacionālsociālistu stiprā propaganda Austrijā, nav atstājušas vienaldzīgu Franciju un «mazās antantes» valstis. No pēdējām sevišķs nervozums valda Čechoslovakijā, pret kuŗu vācu prese vērsusies ar nikniem uzbrukumiem. Vienu, otru reizi varēja pat rasties iespaids, ka Berlīne un Roma iedzinušas skaldošu ķīli «mazās antantes» valstu saimē, nolūkā izolēt un atšķirt no viņas Čechoslovakiju. Tomēr šīs bažas izrādījušās nedibinātas, jo vairākās konferencēs, kuŗas 1937. gadā noturējušas «mazās antantes» valstis, arvienu izpaudusies noteikta griba stiprināt saites, kas līdz šim vienojušas Čechoslovakiju, Rumāniju un Dienvidslaviju kopējā sadarbības un aizsardzības saimē. Ja arī Dienvidslavija izbeigusi savus pēckaŗa gadu strīdus ar Italiju un Bulgāriju, noslēgdama ar viņām attiecīgos draudzības un neuzbrukšanas līgumus, tad šie patstāvīgie soļi vēl nenozīmē Belgrades attālināšanos un šķiršanos no «mazās antantes» kollektīva. Kaut gan Viduseiropas problēma vēl joprojām ir sarežģīta, tomēr viņa nav tik bīstama un draudoša, kā to mēdz tēlot viens otrs pesimists, jo griba un apņēmība sargāt savu neatkarību ir pārāk stipra turienes tautās, lai kāda lielvalsts iedrošinātos atklāti iedragāt un izjaukt politisko līdzsvaru Donavas baseinā. Arī minēto valstu draudzība un sadarbība ar angļu - franču bloku joprojām ir cieša, kā to pārliecināja Francijas ārlietu ministra Delbosa brauciens gada beigās uz Poliju, Rumāniju, Dienvidslaviju un Čechoslovakiju.

Stipri trauksmains stāvoklis iezīmējis notikumus Spānijā. Ārzemju iejaukšanās turienes cīņā bijusi par iemeslu pilsoņu kaŗa ieilgšanai, jo abas pretinieku nometnes, saņemdamas ārējo atbalstu un palīdzību, nonākušas pie puslīdz vienāda spēku un pretestības samēra. Tādēļ arī redzam, ka nacionālisti pie Madrides, kur viņiem stāv pretim republikāņu rēgulārais kaŗaspēks, arvien vēl nav panākuši šīs pilsētas krišanu un kapitulāciju. Viņu ofensīva pavasarī pie Gvadalacharas pat cieta lielu neveiksmi, bet republikāņu uzbrukums īsi pirms Ziemassvētkiem Teruelai sāpīgi skāris frankistu militāro godu un prestižu. Toties tais frontes iecirkņos, kur darbojās vājāki republikāņu spēki, nacionālisti guvuši pag. gadā ievērojamus panākumus, piem., iebrūkot Malāgā, ieņemot Bilbao, Santanderu, Chichonu u. c. pilsētas. Kaut gan lielākā daļa Spānijas tagad atrodas zem frankistu karoga, tomēr veselas 15 provinces ar Kataloniju priekšgalā vēl palikušās uzticīgas «tautas frontes» valdībai.

Jau kopš pusotra gada angļi un franči pieliek visas pūles, lai izbeigtu un novērstu ārzemju iejaukšanos spāņu iekšējā cīņā, jo viņi ieskata, ka līdzīga intervencija varētu sagādāt kļūmīgus sarežģījumus visai Eiropai. Šinī sakarībā tika nodibināta tā sauc. neiejaukšanās komiteja, kuŗas sēdeklis atrodas Londonā, un kuŗas uzdevums bija izstrādāt un izvest starptautisko kontroli Spānijas pierobežā un viņas piekrastes ūdeņos, kā arī panākt ārzemju brīvprātīgo atsaukšanu no Pireneju pussalas cīņu laukiem. Drīz vien tika laists darbā minētās kontroles smagais aparāts, bet, diemžēl, pēc pāris mēnešiem iestājās nesaskaņas un nevienprātība lielvalstu attiecībās un viedokļos. Kad valensiešu lidmašīnas un zemūdenes bija bombardējušas vācu un itaļu kreiserus, kas Vidusjūrā izpildīja starptautiskās kontroles uzdevumus, tad vāci nevien lika savai flotei apšaudīt spāņu pilsētu Almeriju, bet līdz ar itaļiem atteicās no turpmākās piedalīšanās aprādītās kontroles darbā. Pēc tam sākās tā sauc. «Pirātērijas akti» Vidusjūrā, kur nezināmas, t. i. nenoskaidrotas piederības zemūdenes izdarīja sistēmatiskus uzbrukumus angļu, krievu, franču u. c. tirdzniecības un kaŗa kuģiem. Stāvoklis kļuva tik bīstams, ka angļi un franči nolēma sasaukt īpašu konferenci Šveices pilsētā Nionā, lai rastu li-

dzekļus, kā nodrošināt un uzturēt kuģniecības brīvību Vidusjūrā. Kaut gan šai sanāksmē itaļi atteicās piedalīties, konference tomēr noslēdzās ar attiecīgo vienošanās aktu, kuram drīz vien pieslējās arī Italija, iekļaudamās tādā kārtā minētās jūras apsardzības sistēmā.

Šķiet, ka pag. gada pēdējā pusē pretešķības un asumi lielvalstu viedokļos Spānijas jautājumā sāk jūtami mazināties. Patlaban vēl dienas kārtībā atrodas ārzemju brīvprātīgo atsaukšanas problēma, kas Londonas neiejaukšanās komitejā izlemta par labu šo karavīru evakuēšanai.

Spāņu notikumus lielā mērā sāka noēnot kopš pag. gada augusta mēn. vidus, japāņu - ķīniešu konflikts, kas tagad izvērties plašumā un pieņēmis īsta kara raksturu un vērienu. Ķīnas un Japānas naidīgās attiecības noveda augusta mēnesī, Pekinas apkārtnē, pie sīkas sadursmes starp abu armiju daļām. Vēlāk šim Lukučiao incidentam sekoja japāņu divīziju gājiens uz Pekinu, Tienzinu u. c. Ziemeļķīnas pilsētām. Viņi izsēdināja savas karaspēka daļas arī pie Šanhajas un, neraugoties uz ķīniešu drošsirdīgo un apbrīnojamo pretestību, ieņēma šo pilsētu, kā arī panāca pašas Nankinas krišanu.

Japāņu rīcība Ķīnā draud ar nopietniem sarežģījumiem starptautiskā plāksnē. Bombardējot un ieņemot Šanhaju, Nankinu u. c. saimnieciskus centrus, japāņi skāruši eiropiešu intereses, graudami turienes starptautiskos kvartālus, iznīcinādami neaprēķināmas materiālās vērtības, ņemdami dzīvības daudziem iedzīvotājiem, kā arī apšaudīdami un gremdēdami angļu un amerikāņu lielgaballaivas. Sakarā ar to, Anglijā un Ziem. Am. Savienotās Valstīs pieaugusi nopietna pretjapāņu kustība, kas aicina uz japāņu preču un ražojumu boikotu, un prasa no valdībām noteiktus soļus Japānas naidīgās rīcības ierobežošanai vai izbeigšanai.

Kad Nankinas valdība griezās pie Tautu Savienības ar sūdzību pret Japānu, tad Ženēva pieņēma rezolūciju, kas skarbi nosodīja Japānu un ieteica Tautu savienības valstīm neliegt individuālu pabalstu Ķīnai. Bez tam, novembra mēn. sākumā Briselē sanāca t. s. deviņu valstu konference, kuras nolūks bija apspriest Tālo austrumu konfliktu un rast iespējas viņa izbeigšanai miera un izlīguma ceļā. Tā kā šai konferencē Japāna atteicās ņemt dalību, tad nekādus rezultātus viņa, diemžēl, nevarēja dot. Arī vācu mēģinājumi panākt izlīgumu starp abiem pretiniekiem cietuši neveiksmi, jo Ķīna ieskata, ka Japānas miera noteikumi viņu nostādītu pilnīga un nevarīga vasala lomā iepretim Tokijas militāristiem. Maršala Čangkaišeka pretestība pamudinājusi japāņus pasludināt Kuomintanga valdību par nelikumīgu un nodibināt Pekinā citu varu — sev paklausīgu ķīniešu «pagaidvaldību».

*

Ne mazāk raiba un nervoza pagājušā gadā arī atsevišķo valstu iekšējā dzīve.

Anglijā maija vidū notikās jaunā karaļa Džordža 6. kronēšanas plašās un greznās svinības, kurām sekoja tā sauc. imperijas konference, pēc tam ministru prezidenta posteni atstāja Stanlejs Baldvins. Viņa vietā nāca līdzšinējais finanču ministrs Nevils Čemberlens, kas pēc stāšanās jaunajā amatā izdarīja arī dažas pārmaiņas angļu valdības sastāvā.

Jūnija mēnesī Francija pārdzīvoja valdības krizi, atkāpjoties Leonam Blūmam un sastādoties mazliet mērenākam Kamila Šotāna kabinetam. Tomēr iekšpolītiskās un saimnieciskās grūtības Francijā joprojām ir lielas, kas zināmā mērā vājina arī viņas ārpolītisko spēku un prestižu. Streiki, atentāti, partiju strīdi un franka svārstības padara turienes dzīvi visai smagu un sarežģītu.

Nervozs stāvoklis valdīja arī Beļģijā, novezdams pie Van Zēlanda valdības atkāpšanās un pie Pola Žansona kabineta sastādīšanās. 1937. g. sākumā Beļģija pasludināja sevi par neitrālu valsti, kuras patstāvību un neaizskaramību apņēmās respektēt ne vien Francija un Anglija, bet arī Vācija.

Dienvidslavija, kā iepriekš teikts, panāca izlīgumu ar Italiju un Bulgāriju, bet viņas iekšpolītisko dzīvi iezīmēja nikna un kaislīga ticību cīņa, kur pareizticīgās baznīcas vadošās aprindas vērsa savus uzbrukumus pret Stojadinoviča valdību, par viņas noslēgto konkordātu ar Vatikānu. Čechoslovakijā notikās valdības iekšējā pārkārtošana, bet septembra vidū no dzīves šķīrās agrākais republikas prezidents prof. T. Masariks. Parlamenta vēlēšanas Rumanijā satricināja Tataresko valdības stāvokli un deva vietu jaunam, Gogas kabinetam. Somijā februāra mēn. valsts prezidenta vēlēšanās izraudzīja P. Svinhufvūda vietā K. Kallio, bet Polijā nodibinājās plkv. Koca vadībā nacionālās vienības savienība, kas cenšas pulcināt kopējā valsts stiprināšanas un izveidošanas darbā visus nacionāli domājošos un noskaņotos iedzīvotāju slāņus. Pad. Savienībā «polītiskās tīrīšanas darbs» pieņēmis tik plašus apmērus, ka skāris pat armijas vadību un komūnistu partijas Olimpu. Gada beigās tur notikās augstākās padomes vēlēšanas, kas deva šim parlamentam Staļina polītikai un līnijai pilnīgi uzticamu un paklausīgu sastāvu. Japānā pēc parlamenta vēlēšanām iestājās valdības krize un maiņa, sastādoties prinča Kanoje kabinetam, kas, kā zināms, uzsāka patreizējo karu un cīņu ar ķīniešiem. Palestīna vēl ir tālu no iekšējā miera, pat otrādi — arabu uzbrukumi tagad mazāk vērsti pret žīdiem, bet vairāk pret angļiem. Londona pēdīgi nākusi pie slēdziena, ka Palestīnas territorija sadalāma arabu valstī un žīdu republikā, līdz ar attiecīgu koridoru no Jeruzālemes līdz Jafai, kas atrastos zem angļu protektorāta. Šis projekts, kas neapmierina ne arabus, ne arī žīdus, iesniegts Tautu Savienībai, kuras padome apņēmusies to apspriest un iztirzāt savā tuvākā sesijā. Ēģipte, kas pēc 1936. g. līguma ar Lielbritaniju, atguva pilnīgu suverēnās valsts neatkarību, tika uzņemta 1937. g. jūnijā Tautu Savienības saimē un, saskaņā ar Montrē konferencē parakstīto vienošanās aktu, panāca, ka lielvalstis atsakās no privilēģijām un priekšrocībām, kuras tās baudīja tiesu un nodokļu ziņā kopš turku sultāņu un ķedivu valdīšanas laikiem Nīlupes ielejā. Sakarā ar nesaskaņām starp karali Faruku un līdzšinējo valdības partiju «vafd», gada beigās Ēģiptē atkāpās Nahas pašas kabinets, un viņa vietā sastādījās Machmuda pašas valdība. Brazilijā republikas prezidents Vargas atlaida parlamentu un deklarēja jaunu valsts iekārtu, kas uzved Braziliju uz autoritāro valstu režīma ceļa.

Lielu diplomātisku rosību 1937. gadā izrādījušas Baltijas savienības valstis. Tā jūlija un decembra mēn. notikās Latvijas, Lietuvas un Igaunijas ārlietu ministru konferences Kauņā un Tallinā, bet mūsu ministra V. Muntera brauceni uz Somiju, Pad. Savienību un Franciju izpelnījušies lielu ievērību arī Rietumeiropā. Tad, Latviju apmeklēja Londonas neiejaukšanās komitejas priekšsēdētājs lords Plimūts, Zviedrijas ārlietu ministrs Zandlers, Tautu Savienības ģenerālsekretārs Avenols, Polijas tirdzniecības un rūpniecības ministrs Romans un Somijas ārlietu vadītājs Holsti. Bez tam, Tautu Savienības pēdējā sesijā ministrs V. Munters tika izraudzīts par priekšsēdētāju tā sauc. 23 vīru komisijai, kurai uzdots apspriest Tālo austrumu konflikta sarežģīto jautājumu.

Tāda īsumā ir 1937. gada starptautiskās dzīves bilance un panorāma! Lai cik neskaidra un nenoteikta tā arī nebūtu, nekritīsim tomēr melancholijā, bet cerēsim, ka 1938. gads nesīs lielāku saprātu un iezīmēs pozitīvākus virzienus Eiropas u. c. kontinentu valstu attiecībās un viņu tautu iekšējā dzīvē. Šai ticībā mūs lielā mērā stiprina Anglijas un Francijas ciešā sadarbība un miera griba, viņu bruņotā un saimnieciskā spēka varenums, kā arī Ziem. Amerikas Savienoto Valstu solidārītāte ar Londonas un Parīzes polītiskiem centieniem. Neraugoties uz iekšējiem sarežģījumiem un partiju strīdiem, kas sevišķi pēdējā laikā padarījuši franču dzīvi tik trauksmainu un saspīlētu, Francijas armija tomēr ir stiprākā un spēcīgākā iepretim citu Eiropas valstu bruņotiem spēkiem. Bet franču tautas apņēmība sargāt mieru un līdzsvaru mūsu kontinentā ir «totāla», kā to spilgti pasvītroja nesenā balsošana turienes parlamenta apakšnamā un senātā, kur kara ministrijas budžeta palielināšanai deva piekrišanu visas partijas, neizslēdzot pat komūnistus. Tā pati vienprātība valda Anglijā, kuras flotes spēki arvienu pieaug un kas tagad pārorganizējusi un modernizējusi savas impērijas jūras, gaisa un sauszemes aizsardzības spēkus. Iespaidīgs faktors un apstāklis, kas atļauj mums raudzīties ar stipru paļāvību tuvākā nākotnē, ir mazo un vidējo valstu patstāvīgā polītika, kā arī viņu ciešā apņēmība strādāt miera labā, lojāli sadarbojoties ar saviem tuvajiem un tālajiem kaimiņiem, un neiekļaujoties nekādos lielvalstu strīdīgajos blokos...

Informācija un ierosinājumi

Būsim tālredzīgi saimnieki.

Pagājušā rudenī sniegs uzsniga uz maz sasalušas zemes. Biezā sniega sega apdraud ziemāju sējumu labu pārziemošanu. Tamdēļ būsim tālredzīgi saimnieki un aiztaupīsim vai laikus iegādāsim vasaras kviešu sēklu, kuru vajadzības gadījumā varētu sēt iznīkušo ziemāju vietā.

Ārzemēs ar labiem panākumiem pielieto panēmienu, pie ziemas kviešu vājākas pārziemošanas, piesēt tai pašā kviešu laukā vasaras kviešus. Vasaras kviešiem jābūt agrīniem, lai, kopā augot ar ziemas kviešiem, tie vienlaicīgi nogatavotos.

Par ko jādomā februārī.

Viss brīvais laiks jāveltī zināšanu papildināšanai, kuru nekad par daudz nebūs. Jālasa lauksaimniecības žurnāli, laikraksti, derīgas grāmatas, jāapmeklē priekšlasījumi, kursi, sanāksmes.

Rūpīgi jāpārdomā — jāizstrādā nākošā pavasara sējas plāns, jāiegādājas sēkla, jāpasūta mākslīgie mēsli.

Tāpat jāpārbauda lopbarības krājumi un tie jāiedala tā, lai pietiktu līdz ganību laikam. Jāapsver pielaistās kļūdas lopbarības ražošanā un jāpārliek, ko darīt, lai nākošā gadā būtu labāki.

Jāuzmana ēku jumti, lai uz tiem nesakrātos lieli sniega daudzumi un neiegāztu jumtus.

Jāliek pagatavot plāni un aprēķini lielākām būvēm. Jāsagatavo būvkoki un jāsaved cits nepieciešamais būvmateriāls. Jāapgādā kurināmais visam gadam. Jāvij striki, pinekļi visas vasaras lietošanai. Jāizlabo lauksaimniecības mašīnas un darba rīki.

Uz attālākiem laukiem un pļavām jāizved kūtsmēsli, kraujot tos lielās, labi noblīvētās stirpās.

Atkušņa laikā jāuzmana ziemāju lauki un jānolaiž ūdens. Kailsalās uz ziemāju laukiem jāsalauž ledus ar smaga skritula bluķi.

Jāuzmana kartupeļu un sakņu augu stirpas un pagrabi, lai temperātūra nebūtu tur augstāka par 3—5° C. virs nulles.

Jāuzmana lopu atnešanās un jāizvēlas jaunlopi audzēšanai no labākiem — ražīgākiem vecākiem. Tagad īstais laiks iegādāties tīrsugas teļus no labākām lopaudzētavām.

Iestājoties siltākam laikam, var retot augļu kokiem vaiņagu zarus un izzāģēt sausos. Jāgriež potzari un spraudekļi, uzglabājot tos smiltīs vēsā pagrabā.

Mēneša beigās var kaļķot augļu koku stumbrus.

Siltākam laikam iestājoties, jāaizēno bišu stropu skrejas.

Visos neskaidros jautājumos griežaties pie Latvijas Lauksaimniecības kameras speciālistiem, kuri sniegs jums izsmeļošas atbildes uz uzstādītiem jautājumiem.

Laiks līgt strādniekus-deputātniekus.

Saimniecībām, kas grib saistīt darbā pastāvīgus strādniekus, jālīgst strādnieki ģimenes cilvēki.

Uzskats, ka strādnieki-deputātnieki izmaksā dārgāki par neprecētiem strādniekiem, ir maldīgs. Pie puiša un meitas algas naudā jāpieskaita uztura izdevumi, kas svārstās ap 70 sant. dienā.

Deputāta strādnieki saņem daļu atalgojuma naudā Ls 10,— līdz 150,— un pārējo daļu naturālijās, kopsummā ap Ls 600,— gadā.

Lai saistītu darbā strādniekus-deputātniekus, vispirms jāpadomā par atsevišķām dzīvojamām telpām, klēti un arī kūts telpām lopiem.

Ja būs piemērotas telpas, viens otrs precēts pāris no ciemiem un pilsētām pārcelsies uz dzīvi un darbu lauku sētā, kur tam darbs nodrošināts visam gadam un tā bērni saņems ģimenes piemaksas Ls 4,— līdz 5,— mēnesī par katru bērnu, atkarībā no bērnu skaita.

Lauksaimniekiem pašiem jārūpējas, lai strādnieki vairāk precētos, atbalstot jaunās dzīves uzsākšanu.

Kādu atbalstu var saņemt strādnieki-deputātnieki no Latvijas Lauksaimniecības kameras, lasiet Aizsarga decembra numurā.

Kas vēlas nodarbināt strādniekus-deputātniekus, var tagad griezties LLK Rīgas un Jelgavas darba birojos, kuri centīsies pieprasījumus apmierināt.

Laukstrādnieku līguma grāmatiņas pieprasiet Latvijas Lauksaimniecības kameras darb. birojos un LLK Rakstu apgādā Viestura piemiņas pilī, Jelgavā.

Kā pacelt laukstrādnieku darba ražību.

Laukstrādnieki sūdzas, ka darba laiks lauksaimniecībā par garu un ka pie citiem darbiem ārpus lauksaimniecības varot nopelnīt tādā garā darba laikā daudz vairāk.

Lauksaimnieki no savas puses aizrāda, ka pie tagadējās zemās darba ražības darba laiks nevar būt īsāks, jo tad tie nespēs samaksāt algas.

Abām pusēm ir sava taisnība. Holandē 1 lopkopis dienā apkopj un pēdina 25—30 govslopus un viens pats izslauc 15—20 slaucamās govis. Pie mums caurmērā 1 slaucēja izslauc tikai 8 govis. Holandes lopkopis gan citus darbus ārpus kūts neveic. bet papildus govslopiem apkopj arī cūkas. Jāpiezīmē. ka Holandē govis slauc vīrieši. Pagājušā gadā Holandes valdība bija ar mieru slēgt līgumu ar Latvijas Lauksaimniecības kameru par lopkopju ievešanu, kuri veiktu minēto darba daudzumu.

Lai celtu darba ražību lauksaimniecībā, turpmāk būs plašāk jāpāriet uz noteiktiem gabala darbiem, gan slēdzot līgumus par to, kāds darba daudzums laukstrādniekiem zināmā laikā jāveic, gan plaši izmantojot akorda darbus — maksājot atlīdzību pēc padarītā darba daudzuma un labuma.

Saīsinot darbą laiku, jāpiegriež pastiprināta vērība strādnieku rīkošanai, darba sadalīšanai un vadīšanai, lai intensīvāks darbs lauksaimniecībā kompensētu īsāko darba laiku.

Pēc Zviedrijas pētījumiem, darba efekts lauksaimniecībā tomēr nekad nevar būt tik liels kā rūpniecībā — parasti tas ir, augstākais, apm. 70 proc. no rūpniecības strādnieku darba efekta. Ja izdotos šo skaitli paaugstināt uz 90 proc., darba laika saīsinājums ar to būtu izlīdzināts.

Agr. J. Ķ.

Agronoms J. Ķeņģis

Kā celt ražas?

Mūsu tautas Vadonis Dr. K. Ulmanis saka: «Mums bez kavēšanās jāķeras pie darba, lai mēs varētu savu lauku ražas un visu savu darbu ražību pacelt vismaz par 50 proc. Ja mēs to drīzā laikā nepagūsim padarīt, tad mēs arī nespēsim samaksāt kultūras un civīlizācijas progresu, kas tagad pie mums ir sācies un bez apstājas iet uz priekšu.»

Mūsu tautas ienākums no lauksaimniecības, neieskaitot mežus, svārstās ap 400 milj. ls gadā. No šīs summas laukkopība dod 120—160 milj. ls un lopkopība ap 200—240 milj. ls (no lopkopības ienākumiem apm. pusi dod piensaimniecība).

Šie skaitļi rāda, ka ja izdotos pacelt ražību laukkopībā un lopkopībā tikai par 50 proc., tad tautas ienākumi strauji pieaugtu — ar kādiem 160—200 milj. ls gadā. Tas dotu iespēju piedot mūsu dzīvei daudz straujāku ritmu, pieaugtu laukos labierīcības un lauku dzīve paliktu daudz pievilcīgāka.

Apmēram pusi no tautas ienākumiem laukkopībā dod rudzi ar kviešiem, tad seko lini, cukurbietes, kartupeļi.

Šie skaitļi jau mums rāda virzienu, kādā jāiet, lai gūtu ātrākā laikā maksimālus panākumus.

Pie ražu celšanas mums jāievēro viens apstāklis, ka ceļot ražas nedrīkst pavairot nepieciešamo cilvēku darba spēka daudzumu.

Man ir zināmas saimniecības, kas dažu gadu laikā pacēlušas jau tā samērā augstās caurmēra laukaugu ražas par 50 proc. (tagad tās ir 2 reizes augstākas par Latvijas caurmēra ražām) un piena ražas dubultotas, nepavairojot cilvēku darba spēka daudzumu saimniecībā. Uz katriem 10—12 ha zemes platības, ieskaitot visu saimniecības nozaru apkopšanu, nodarbināts 1 strādnieks.

Saimniecībā no mašīnām ir: labības un zāles pļāvējs, siena grābeklis, kartupeļu rokamā mašīna, labības un mēslu sējmašīna. Ūdens piegāde ar rokām nodarbināmā sūknī.

Kur slēpjas panākumu atslēga? Visi saimniecības līdzekļi pirmā kārtā novirzīti ražu celšanai, atstājot pieciešamos ieguldījumus.

Nav viegli īsā rakstā pateikt visu, kas darāms augstu ražu iegūšanai. Saimniecību apstākļi ir tik dažādi, ka katrā atsevišķā gadījumā būs jāmeklē savi īpatnēji ceļi. Izvēloties ražas celšanas virzienu, paturēsim prātā vienu — iesim to ceļu, kas sola visātrākās sekmes, nepielietojot tomēr spekulātīvus paņēmienus, kas bieži vien smagi atriebjas.

Visdrošākos panākumus gūsim, izkopjot vispusīgu saimniecības virzienu, kur sava vieta ierādīta laukkopībai, lopkopībai un citām nozarēm.

Laukaugu ražas celšanā vislielākos panākumus dod labs mēslojums, bet tikai pie noteikuma, ja zeme necieš no pārmērīga mitruma (meliorāciju!), ja zemi laikā apar un pareizi sastrādā, ja zemē sēj labu sēklu un sējumus apkopj.

Laukus labāki iemēslot palīdz piemērota saimniecības virzienam izvēlēta auguseka, kur ievērots augu maiņas princips, spēcīgs kūtsmēslojums, zaļmēslošana un beidzot kā papildus mēslojums — mākslīgie mēsli.

Atcerēsimies, ka gadā ražoto kūtsmēslu vērtība svārstās ap 50 milj. ls. To labumu un daudzumu iespējams celt ar kūdras pakaišu pielietošanu, ar labāku kūtsmēslu apkopšanu un iestrādāšanu. Cik daudz vērtības šeit neiet zudumā, kad daudzās saimniecībās vēl redzam vircu plūstam pa grāvjiem!

Ne plēšanās plašumā, bet ražu celšana no zemes vienības un nostiprināšana ir pareizais ceļš, kas vedīs mūs pie turības.

Otra vislielākā un visbiežāki sastopamā kļūda ir tā, ka liela daļa mūsu lauksaimnieku nav atraduši ceļus, kā apgādāt lopus ar pietiekošu un pie tam labu, saimniecībā ražotu, lopbarību ziemā un vasarā.

Vēl daudzās saimniecībās lopus gana kailās norās, papuves laukos, purvos un mežos. Vēl daudzas saimniecības ziemā nevar pasniegt govīm dienā 10 kg. laba siena un āboliņa, bet dārgie rauši aprij saimniecības ienākumus.

Ja nevar uz ātru roku kultivēt ganības un pļavas, tad gan lopbarības ražošanai un ganībām jāziedo daļa aramzemes. Arī papuves laukus var izmantot lopbarības ražošanai. Zviedrijas dienvidos jo plašos apmēros izmanto daļu aramzemes auzu-zirņu mistru audzēšanai un to nogana turpat uz lauka. Šis ceļš mūsu apstākļos uzskatāms par pārejas ceļu, jo mums dikā stāv plašās nekultivētās ganības un pļavas, kuras pakāpeniski jākultivē.

Tagad, kad valdība izrakusi daudzos lielos ūdens novadus, sīkā meliorācija daudz vieglāk iespējama. Bieži martā un aprīlī saimniecības žēlojas, ka nav darba, ko dot strādniekiem, kurus nākas agrāki ievest no ārzemēm. Bet jau maijā un sevišķi siena laikā nezin, kā darbus veikt vislielākā steigā, jo nekultivētie zālāji prasa nesamērīgi daudz vairāk darba spēka un pie tam dod mazākus rezultātus kā kultivētie zālāji. Itin labi jau martā un aprilī var veikt daļu pļavu un ganību kultivēšanas darbu — izcērtot krūmus, nolīdzinot ciņus un t. t.

Daudzas saimniecības vēl izdara lielu kļūdu, ka ganību platības aprēķina par mazām — 1 pūrvietu uz galvas; labāki būs 2 reiz tik liela platība, lai vasarā sausā laikā nepietrūktu barības. Ja ganībās zāli nevar noēdināt, tad var nopļaut sienā.

Mums ir augi, no kuriem varam pagatavot labu skābbarību, varam arī ieskābēt kartupeļus kā rezerves barību, varam audzēt kacēnu kāpostus, kas dod iespēju pagarināt lopu ganīšanas laiku. Kāds ceļš ejams katrā atsevišķā gadījumā, tas jāizšķir pašam saimniekam. Vienu es gan uzsvēršu — atmetīsim lielo vienaldzību lopu apgādāšanā ar pietiekošu daudzumu labas lopbarības. Ja reizē ar lopbarības sagādāšanu rūpēsimies par lopu sugas izkopšanu, tad panākumi būs dubulti. Nav jādzenas tikdaudz pēc ražu rekordiem, bet gan vairāk pēc vidēji augstām caurmēra ražām.

Tas viss prasa darbu un ne tikai fizisku darbu, bet daudz, pat ļoti daudz, garīga darba — zināšanu.

Darba mīlestības nekad nav trūcis latvju zemturiem. Savienojiet savu darbu ar zinātni, izsekojiet jau tagad ziemā katru kultūru, kas jādara, lai celtu ražas un ražotu saimniecībā pietiekošu daudzumu labas lopbarības un lai atliktu arī graudi un citi naudas augi pārdošanai. Padomdevēji: labi lauksaimniecības žurnāli, grāmatas, agronomi.

Nav cita ceļa ražu celšanai un saimniecības ienesības vairošanai, kā ceļš, kas dibināts uz iepriekš izstrādātu, pārdomātu plānu ilgākam laikam uz priekšu.

Aizsardze A. Gulbis

Kā lauku namamātei uzņemt negaidītu viesi

Nepiedzīvojušai namamātei negaidīta viesa ierašanās sagādā daudz rūpju, uztraukuma un nepatikšanu. Nepatikšanu iemesli var būt dažādi: neapkopts dzīvoklis, nekārtīgs namamātes apģērbs u. t. t. Līdzēt te var vienīgi dzīvokļa uzkopšana katru dienu, ne tikai uz svētkiem un viesībām vien. Tīrība un kārtība jāievēro arī pie sava apģērba. Mājās un darbā mēs varam valkāt vienkāršas, pat vecas drēbes, bet tām jābūt tādām (tīrām un glīti salāpītām), ka viņās katrā laikā varam rādīties kā mājiniekiem, tā nepazīstamiem.

Ja negaidīts viesis ierodas maltītes laikā, tad bieži redzam uztraukuma pilnu skriešanu, maltītes papildināšanu vai pat cita ēdiena gatavošanu. Ar šādu rīcību mēs negaidītam viesim parādām, ka viņa ierašanās ir mūs nepatīkami pārsteigusi, sagādājusi liekas pūles un darbu. Neviena veselīga un vienkārša maltīte nevar namamāti apkaunot, tikai tā jāprot ar laipnību piedāvāt. Tas viesim sagādās vairāk prieka un labpatikas, nekā speciāli viņam gatavotie ēdieni, kurus parasti gatavo stundām ilgi. Tāpēc, ja negaidīts viesis jūsu mājā ierodas maltītes laikā, lūdziet viņu laipni pie galda un pacienājiet ar to pašu ēdienu, kas jau pagatavots pašlaik ir uz galda.

Ja viesis ierodas, kad maltīte noturēta, arī tad namamātei nav «jāzaudē galva». Praktiskai namamātei šādi gadījumi jāparedz un uz tiem jābūt sagatavotai. Pavāru grāmatās ir ļoti daudz vienkāršu, viegli pagatavojamu, garšīgu sauso cepumu apraksti. Šos cepumus var pagatavot no pašu mājās ražotiem produktiem — miltiem, olām, sviesta un cukura. Sausie cepumi ar pergamentu izklātās skārda burkās ļoti labi uzglabājas mēnešiem ilgi. Saprātīgai namamātei šie cepumi arvien būs krājumā, ko pasniegt negaidītam viesim ar glāzi tējas vai glāzi vīna.

Ja nejaušais viesis ir izsalcis un tas kārtīgi jāpaēdina, tad nekautrēsimies no mājās esošiem produktiem: sviesta, siera, biezpiena un žāvēta šķiņķa pagatavot glītas un garšīgas sviestmaizes, kas, pasniegtas pie tējas, var atspirdzināt katru izsalkušu viesi. Tāpat glāze piena, mūsu garšīgā rudzu maize un kāds salds ievārijums vai medus ir lietas, kuras drīkstam pasniegt pat visizsmalcinātākam viesim.

No svara ir ne tikai pasniedzamais ēdamais, bet arī — kā to pasniedz. Vienam negaidītam viesim nekad nav jāklāj galds. Uz paplātes, pārklātas ar spožu, baltu salvjeti, glīti sakārtoti: sviests, maize, piens, medus, ievārījums vai augļi var sagādāt daudz lielāku baudījumu, kā daudz dažādu, ilgi gatavotu ēdienu un namamātes nervozā, nosvīdusē seja.

Mazāk greznības, vairāk vienkāršības un īstas, latviskas sirsnības, pieklājības, un negaidītais viesis nesagādās nekādas nepatikšanas un rūpes, bet šķirsies no jums un jūsu mājas ar vislabākiem iespaidiem.

Pulku fiziskās audzināšanas instruktoru kursi

Aizsargu fiziskās audzināšanas vadītāji sāka 1938. gadu ar intensīvu darbu. No 2. janvāra agra rīta līdz 6. janvāra vēlam vakaram visu pulku fiziskās audzināšanas instruktori un instruktores bija aicināti Rīgā kursos.

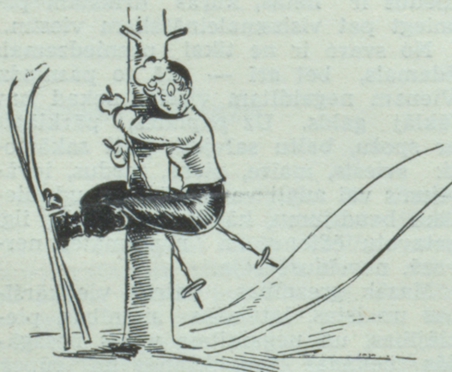
Ierašanās uz kursiem šoreiz nebij tik vienkārša, jo čemodāns, bez parastā treniņa tērpa bij jāpieblīvē vēl ar slēpošanas piederumiem, līdzņemot arī slēpes. Tāpēc dažs labs instruktors un instruktore 2. janvāra rītā ieradās Rīgā kā nastu nesēji. Kursi iesākās bez oficiālās atklāšanas, tūlīt ar darbu — slēpju smērēšanu. Kad lektors R. Dēkšenieks paziņoja, ka visiem jāiezież slēpes, kursantos radās tīri vai neapmierinātība, jo gandrīz ikviens iepriekšējā dienā bij ap savām slēpītēm mocījies. Nelīdzēja ne lūgšana, ne asāki skati, visiem vajadzēja ņemt nost iepriekšējā dienā ieziesto smēru un no jauna zem Dēkšenieka vērīgās acs impregnēt un ieziest. Protams, ka tas negāja tik viegli, daža laba instruktore tik pamatīgi to darīja pirmo reiz. Pēcpusdienā sekoja lekcija par slēpju uzturēšanu, glabāšanu un slēpošanas sacīkšu organizēšanu.

Vakarā Rīgas pulka instruktors un instruktore ņēma iebraucējus savās rokās un 2 stundas pamocīja. Instruktorēm bij cītīgi jāvingro — jāatbrīvo un jāsaspraidzina muskulātūra — ķermeņtechnisks vingrojums un instruktoriem — jāpiesavinās futbola spēles technikas pērles. Vēlās vakara stundas un naktis bij kursantu rīcībā — un arī šīs stundas tika lietderīgi izmantotas. Instruktori-res nav tikai sausi sava priekšmeta pasniedzēji, bet interesējas arī par mākslu, tāpēc lielākā daļa izklīda gan operā, gan teātros. Bet jušanās operā nav bijusi sevišķi jauka, jo kur vairāki kursanti kopā sēdējuši, tur vesels slēpju smēru mākonis tos ietinis un operas publika bijusi nesaprašanā par savādo «smaršu».

Fiziskās audzināšanas instruktore slēpošanas kursos

Ierašanās kursos.

Kursiem beidzoties.

Pirmais «telemarks».

Kursu trešajā dienā.

No 3.—5. janvārim katru rītu, no plkst. 8—12 dienā, 15. Liepājas a-pulka instruktors Malovka mācīja slēpošanu, gan kalnā kāpšanu, gan nobraukšanu un pagriezienus. Šmerļa apkārtnē visi labākie kalniņi tika nobraukti tīri gludi, jo instruktori-res šo lietu ņēma nopietni. Ļoti daudz tika braukts no kalna arī sēdus un neviens vien kūlenis tika apmests, jo sniegs taču bija tik balts un mīksts.

Pēcpusdienās apmācības ar medicīnbumbām vadīja A. Rudzītis un J. Grīnberga, basketbolu — R. Dēkšenieks, ar vēzienu vingrošanu instruktores iepazīstināja Z. Hāzenfūse. Bija arī praktiskas stundas, kurās instruktori-res rādīja, kā viņi strādā uz vietām. Ļoti interesanti bija Dr. Kocha paskaidrojumi un demonstrējumi attiecībā uz sportistu medicīnisko pārbaudi un tās nozīmi.

Liels pārsteigums un prieks bij 5. janvāra vakarā, kad uz kopējo sanāksmi ieradās aizsargu priekšnieks plkv. Prauls. Viņa sirsnīgie vārdi no jauna stiprināja instruktorus kopējam darbam. Atzinības balva — Latvju raksti — instruktorēm un bronzas statūja — instruktoriem sevišķi iepriecināja, jo instruktori-res jūt, ka viņu darbs tiek no priekšniecības atzīts un novērtēts. Dziļā pateicībā instruktores plkv. Praulam un štāba instruktoram P. Polim pasniedza baltus ceriņus.

6. janvāra rītā jau plkst. 7,45 visi kursanti, atskaitot slimos, R. Dekšenieka vadībā izbrauca slēpot Priedaines apkārtnē. Pēcpusdienā apmācības basketbolā, pēc tam sekoja apspriede, kura ievilkās stipri vēlu. Apspriedē piedalījās arī organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss, dodams paskaidrojumus un norādījumus turpmākam darbam. Debatēts tika par daudz un dažādiem jautājumiem.

Novērtējot kursus un to programmu, jāatzīst, ka tā, kā jau vienmēr, bij lietprātīgi un tālredzīgi sastādīta un tika izsmelta simtprocentīgi.

Lielu progresu kursanti uzrādīja slēpošanā, kur daudzi, beidzot kursus, jau bija īsti nobraucienu un pagriezienu virtuozi. Piecu dienu kursi, kā viens no dalībniekiem izteicās, devuši slēpošanā vairāk kā pašmācība piecos gados.

Kursi deva mūsu pulku sporta vadītājiem jaunus ierosinājumus, kas tiem papildinās enerģijas krājumu turpmākam darbam. Instruktori pavadīja kursu laiku nopietnā darbā, kas sekmējās, pateicoties apzinīgai pienākumu pildīšanai un savstarpējai draudzībai. Instruktori un instruktores, daudzus gadus kopā darbojoties, jūtās kā viena saime, kuras locekļiem, vienam otru atbalstot, jāveido aizsargu un reizē ar to arī visas valsts sports. Patīkami, ka šis darbs veicas.

Roberts Ķirkums,
10. C. a. p. fiz. audz. instruktors

Dosim piemērotas sacensības un apmācības ziemas sportā

Pazīstamos ziemas sporta veidus, kā kamaniņu, slēpju, slidu sportu, dažādas ziemas sporta rotaļas un arī jautras sacensības ziemas sportā vislabāk izpratuši ziemeļzemju iedzīvotāji, kur veselīgam ziemas sportam sevišķi izdevīgi apstākļi. Tur ļoti izplatīti dažādi masu sarīkojumi ziemas sportā, kuŗos bērni, pusaudži, jaunatne un vecāki cilvēki bauda veselīgu prieku un reizē arī atpūtu pēc garīgā vai fiziskā darba. Dalībnieki saprot, ka baudot ziemas priekus ārpus pilsētas vai arī pilsētā svaigā ziemas gaisā, tie izkopj savu ķermeni un veselības stāvokli tā, lai tas labvēlīgi ietekmētu visu turpmākās nedēļas darba cēlienu, visu dzīvi un domāšanu.

Veselīgie ziemas sporta ietekmējumi skāruši arī mūsu zemi. Tagad arī mūsu sporta pulciņu dalībnieki izprot ziemas sportu kā veselīgu prieku, pēc kuŗa izbaudīšanas un ķermeņa izvingrināšanas tie atgriežas pie ikdienas darba. Arī ārsta slēdziens ir ļoti labvēlīgs ziemas sportam, un proti: viena diena pavadīta sniegotos laukos vai kalnos uz slēpēm, vai laižoties ar ragaviņām no kalna, slidojot, vai ņemot dalību jautrās ziemas sporta sacensībās, līdzinoties vienai nedēļai, pavadītai atpūtas namā.

Un tiešām prieks, jautrība un grūtību pārvarēšana, saistīdamies viens ar otru visos ziemas sporta veidos, ziemas rotaļās, lietderīgās un piemērotās sacensībās, sniedz pieaugušiem un jaunatnei — sporta pulciņu dalībniekiem — veselu pasauli pārdzīvojumu, kuŗos izpaužas, izkopjas un attīstās draudzība, mīlestība un cieņība pret tām personām, ar kuŗām šī sadarbība ziemas sporta piemērotās sacensībās un ekskursijās norit.

Šī iemesla dēļ tad nu būtu priekam un jautrībai jāierāda redzama vieta sporta pulciņu dzīvē. Sporta pulciņu vadītājiem jādomā par veselīga prieka un jautrības sagādāšanu pulciņa dalībniekiem.

Jaunatnei jādod dažāda veida jautrās un arī nopietnās sacensības.

Tā, piemēram, lauku jaunatne, kuŗai slidošanas prieki nav pieejami, cītīgi vingrinās slēpošanas technikā: taisa līčloču nobraucienus un pagriezienus no stāviem kalniem, izmēģina arī roku lēkšanā ar slēpēm no mājas kārtībā pagatavotām lēktuvēm u. t. t.

Dažāda veida jautrās sacensībās ir iespējams visiem ņemt dalību, jo viņas neprasa no sporta pulciņa dalībniekiem sevišķas spējas. Te izpaužas individuālā darbība, kā arī sadarbība ar pārējiem jautrā ziemas sporta dalībniekiem. Ir lietderīgi jautrā ziemas sporta sacensību vingrinājumos ievest stingru kārtību — pakāpenību, sadalot visus dalībniekus trijās grupās, proti: neapmācītos ziemas sportā, — vidēji apmācītos un stipros. Atpakaļ palikušajiem būtu organizējamas speciālas apmācības un sacensības. Neapmācītiem dalībniekiem būtu ieteicamas šādas sacensības uz ledus, ar un bez slidām: Dažādi pārskrējieni sacensības veidā no vienas dīķa jeb slidotavas malas līdz otrai, uz ledus novietotās bumbas, cepures, cimda u. t. t. iegūšana; olas pārnešana kaŗotē. Sacensība izbērto kartupeļu salasīšanā. Dažādi līčloču skrējieni; ripas jeb bumbas dzīšana ar nūju, bumbiņu sišana vārtos.

Kamaniņu sportā būtu sekojošas sacensības pārbaudes: pareiza nobraukšana no kalna, izbraukt caur karodziņu vārtiem, prast kamaniņas vadīt ar nūju caur karodziņu vārtiem. Slēpošanā: vieglākie nobraukšanas veidi no kalna; izbraukt caur «vārtiem», kuŗi izveidoti no nūjiņām; priekšmeta pacelšana nobraucienā. Slēpošanā iespējamas arī daudzas un dažādas citas sacensības (vingrinājumi), atkarībā no apvidus un slēpotāju spējām. Otrai grupai jautrās sacensības jau savienotas ar dažādu grūtāku uzdevumu veikšanu, piem., sacensība kalnā kāpšanā: 1) līčloču (cik cak) gājienā, 2) pusskujiņas solī, 3) lielā skujiņā ar spieķu piepalīdzību un 4) bez spieķiem. Nobraukšanā no kalna: 1) pa karodziņiem nosprausto ceļu, 2) virziena maiņa uz kreiso (labo) pusi. No grūtākām sacensībām vēl būtu jāparedz: līčloču nobrauciens, aprautais un slaidais «Kristianija» un Telemark griezieni vidēji stāvās un stāvās nogāzēs. Grāvju pāriešana, izlīšana caur drāšu žogu.

Vēlams būtu arī sacensības «cietušā» transportēšanā uz slēpēm pa sniegu jeb vienkārša pārnešana divātā, uz 100—200 m lieliem attālumiem. Nelieli stafetes skrējieni komandām 1—1,5 km distancē. Sacensības uz ledus: ledus hokeja spēles, dažādi sagatavošanas vingrinājumi sacensības veidā, kā: ripiņas dzīšana, aizsargāšanās u. t. t.; slidskriešanas sacensības un daiļslidošanas figūru veidošana. Veikliem un spēcīgiem dalībniekiem jāparedz jau kombinēti vingrinājumi, proti: dažādi nobraucieni, savienoti ar tūlītēju uzkāpšanu kalnā jeb šķēršļu pārvarēšanu, pārkāpjot no nūjiņām izveidotu žogu u. t. t.

Veikliem un spēcīgiem dalībniekiem jau ar pieminētām jautrām sacensībām, bez kādām briesmām priekš viņiem, tiek pakāpeniski ieaudzināta pieķeršanās fiziskai aktīvitātei un patīkamiem, veselīgiem un lietderīgiem vingrinājumiem, kuŗi vēlāk ļoti labi iekļausies, nodarbojoties ar ziemas sportu.

Norādītais ceļš ir labākais, pa kuŗu virzot un pamudinot sporta pulciņu dalībniekus, tiem dosim pakāpeniski izjust sacensību priekus un grūtības, lai tad nopietnās sacīkstēs jaunatne varētu objektīvi apsvērt sporta sacensību pozitīvās un negātīvās puses un tās pareizi apgaismot saviem pēcnācējiem.

Labākais aizsargu sportists mešanās 1937. gadā — Dominiks Baranovskis.

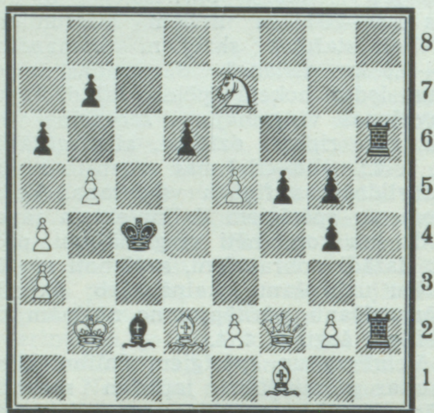
Labākā aizsardžu sportiste mešanās 1937. gadā — Alīse Smiltniece.

Š A C H S

Visus uz šo nodaļu attiecošos sūtījumus un korespondenci lūdzam adresēt K. Bētiņam Rīgā, Ausekļa ielā 3, dz. 60.

Mūsu 1938. g. atrisinājumu sacensība.

Uzdevums Nr. 39.

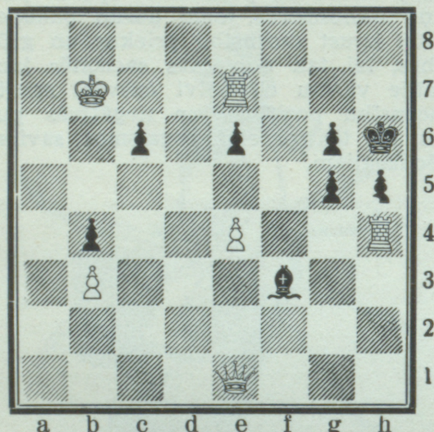

Baltie: Kb2; Df2; Ld2 un f1; Ze7; Ba3, a4, b5, e2, e5, g2 (11).

Melnie: Kc4; Th2 un h6; Lc2; Ba6, b7, d6, f5, g4, g5 (10).

Mats trijos (3) gājienos.

Uzdevums Nr. 40.

Baltie: Kb7; De1; Te7 un h4; Bb3, e4 (6).

Melnie: Kh6; Lf3; Bb4, c6, e6, g5, g6, h5 (8).

Mats četros (4) gājienos.

Starp tiem mūsu šacha draugiem, kas iesūtīs mums līdz š. g. 20. martam augšējo uzdevumu Nr. 39 un Nr. 40 pareizus un izsmeļošus atrisinājumus, izlozēsim šādas godalgas:

1—3) Dr. M. Eives «šacha lekcijas», 3 eksemplārus;

4—6) Al. Koblenca «Latvijas šacha pērles» — arī 3 eksemplārus.

Pasaules meistarības revanšcīņa starp Dr. A. Aļechinu un Dr. M. Eivi beigusies ar Aļechina spožu uzvaru. Kaut gan bija norunāts spēlēt pavisam 30 partijas, tad tomēr jau pēc 25. partijas A. bija guvis 10 uzvaras, pret tikai 4 Eives pusē, bet 11 spēles beigušās neizšķirti. Līdz ar to Aļechins bija sasniedzis uzvarai vajadzīgos 15 un pus punktus. Galīgais rezultāts 17,5 pret 12,5 punktiem par labu Aļechinam. Cīņa, kā pats Aļechins izsakās, bijusi ļoti grūta un viņa lielais pretinieks Eive cīnījies ar vēl lielāku spēku, nekā pagājušā mačā. Dr. Eives rīcībā bija dažas lielas priekšrocības: viņš spīdoši pārzin šacha teoriju un nav tādu, praktiskās partijās pielietotu variantu, kuŗi Eivem palikuši nezināmi. Bez tam viņš ir bez šaubām ļoti labs stratēģis. Bet vienas lietas viņam tomēr, kā rādās, trūkst: intuicijas grūti izdibināmos stāvokļos, bet Aļechina spēlē tāda izpaudīsies atkārtotos gadījumos. Bez tam Aļechins, zaudēdams iepriekšējo maču pa lielai daļai aiz ārējās dabas iemesliem, kam ar šacha cīņu nav nekā kopēja, šoreiz ne tikai bija labi sagatavojies, iedziļinoties sava pretinieka psīcholoģijā, bet, kas daudz svarīgāki, atguvis ticību pats sev un savam neatvairāmam spēkam. Tas viņam arī palīdzējis gūt uzvaru pār modernās technikas pēdējo vārdu.

Partija Nr. 59.

Aļechina-Eives mača 8. partija.
Baltie: Dr. A. Aļechins.
Melnie: D. M. Eive.

1) d2—d4, Zg8—f6; 2) c2—c4, e7—e6; 3) Sb1—c3, Lf8—b4; 4) Dd1—c2, d7—d5; 5) c4×d5, Dd8×d5; 6) e2—e3 (šinī vietā bieži spēlē; 6) Sf3, bet Aļechinam ar teksta gājienu ir sevišķa ideja); 6) ... c7—c5; 7) a2—a3, Lb4×c3+; 8) b2×c3 (pret drusku labāko melno attīstību baltiem palikuši divi spēcīgi darbojošies laidņi); 8) ... Zb8—d7 (Aļechins domā, ka šī gājiena vietā būtu bijis labāk spēlēt 8) ... 0—0, lai atstātu melnajam zirdziņam brīvas rokas iet uz c6 vai d7, atkarībā no baltā zirdziņa gājieniem uz f3 vai e2); 9) f2—f3, c5×d4 (šī nomaiņa vajadzīga, lai aizkavētu 10) e4); 10) c3×d4, Zd7—b6; 11) Zg1—e2, Lc8—d7 (līdz šim melnie labi attīstījušies); 12) Se2—f4, Dd5—d6; 13) Lc1—d2, Ta8—c8; 14) Dc2—b2, Sf6—d5! 15) Sf4×d5, e6×d5; 16) Ld2—b4, Dd6—e6; 17) Ke1—f2, Sb6—a4 (labāk bija 17) ... Sc4; 18) L×c4, T×c4; 19) Thc1, vai 17) ... f5 18) Lc5); 18) Db2—d2, b7—b6? (tūliņ izšķiroša kļūda. Vajadzēja spēlēt 18) f5 un Kf7); 19) Lf1—a6! Tc8—b8; 20) e3—e4! (pret šo un nākošiem Aļechina spēcīgiem gājieniem melniem nav vairs glābiņa); 20) ... b6—b5; 21) Dd2—f4! Tb8—b6; 22) e4×d5! De6×d5; 23) Th1—e1+Ld7—e6; 24) Ta1—c1(draud nāvīgi Tc8) 24) ... f7—f6; 25) Tc1—c7, Ke8—d8; 26) Tc7×a7. Melnie padevās, jo mats dažos gājienos nenovēršams.

Atrisinājumi.

Uzdevumam Nr. 35. Baltie: Ka5; Dd8; Ld6 un f5; Zb5 un h4; Be5, e6, f2, g5, h2 (11). Melnie: Kf4; Td2 un e3; Zb2; Ba4, c3, c4, d5, e2, f3, g7 (11). Mats 3 gājienos. 1) Ld6—b8! (nepietiekoši būtu 1) Ld6—c7, d5—d4 dēļ, jo uz 2) Zd6 sekotu T×e5+) draudot 2) Sb5—d6 un 3) Zh4—g6 mat, jeb uz K×e5 3) Sd6—b4 mat; 1) ... d5—d4; 2) Sb5—c7, Te3×e5+ 3) Zc7—d5 mat; 1) ... Sb2—d3; 2) Sb5—d4 un 3) Sg6 mat; 1) ... g7—g6, 2) Dd8—f6 un 3) D×f5 resp. Zg6 mat; 1 ... Te3×e5, 2) L×e5+ un 3) D mat.

Uzdevumam Nr. 36. Baltie: Ka5; Dc2; Te5; Lf8; Ba6 (5). Melnie: Ka3; Dh3; Tg5 un h4; Lg4 un g7; Zc5 un f3; Bc3, c6, c7, f6, g6 (13). Pašmats divos gājienos. 1) Te5—e2 (draudot 2) L×c5+ T×c5 mat). 1) ... Lg7×c8, 2) Dc2×c3+Zc5—b3 mat (dubultšachs). 1) ... Lg4—f5, 2) Dc2—a4+ Th4×a4 mat. 1) ... Zf3—e5 2) Dc2×c3+ Dh3×c3 mat. 1) ... f6—f5 2) Dc2×c3+L×c3 mat.

Uzdevumam Nr. 37. Baltie: Kd8; Db7; Tg8; Lb2 un c8; Ze7 un f3; Bg6 (8). Melnie: Kf6; Dd4; La1 un e8; Zc3; Bb5, b6, c4, d3, d5, f2 un h4 (12). Mats 2 gājienos. 1) Db7×d5, ka grib 2) Z×d5, D×d4, Dd6,De5, Df5, Dg5, Dc2 **mat.**

Galotnei Nr. 5. Baltie: Kd1; Lb6 (2). Melnie: Kg7, Ze5; Bh3 (3). Baltie sāk un panāk neizšķirtu. 1) Lb6—g1, Ze5—f3, 2) Lg1—h2, Z×h2, 3) Ke2, Kg6, 4) Kf2, Sg4+, 5) Kg3, h2, 6) Kg2 un spēle neizšķirta, jo baltie iet Kh1 un atpakaļ Kg2. Šo laucīņu melnie nedrīkst baltiem **atņemt, pata** dēļ.

Pareizus atrisinājumus iesūtījuši: A. Kaģis, J. Teteris, A. Kalniņš, B. Suta, J. Kārkliņš Rīgā, J. Krūze, Ciecerē, V. Zablovskis, Rindā (galotnei Nr. 5), J. Ciska un V. Upītis, Litenē (izņemot Nr. 35), Fr. Lūsis, Zantē (izņ. Nr. 35), L. Kūkums, Liepājā, J. Draugs Ventspilī un B. Važulis Daugavpilī.

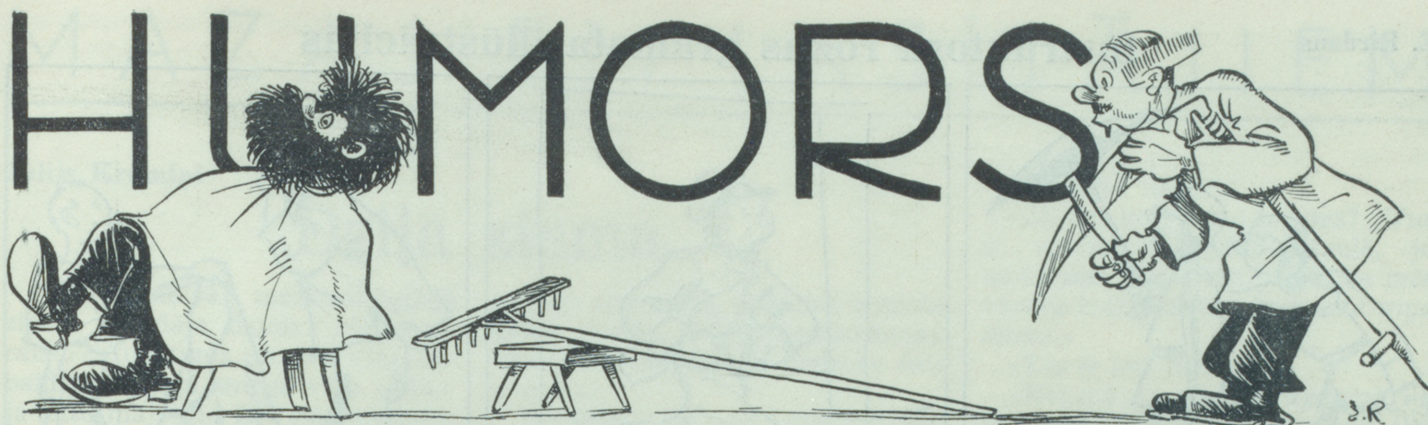
Mūsu tālpartiju sacīkšu IV grupai pieteikušies šādi dalībnieki:

1) J. Bērziņš — Krimuldas sanātorijā,
2) V. Šneiders — Rīgā, Zaru ielā 67,
3) Jānis Sležis — Rucavā,
4) M. Nīgals — Skrīveros,
5) V. Meirāns — Kalnājos, p. n. Dukstigals,
6) J. Ozoliņš — Katvaros.

Dalības nauda šinī grupā noteikta Ls 10,— apmērā. Pārējie noteikumi līdzšinējie. No dalībnieku iemaksātām summām paredzētas trīs godalgas tiem dalībniekiem, kas guvuši labākos panākumus, šādos apmēros: I — 50%, II — 30% un III — 20%.

Spēli var uzsākt tūliņ pēc dalības naudas iesūtīšanas K. Bētiņam, Rīgā, Ausekļa ielā 3, dz. 60. — Divu mēnešu laikā šai grupai var pievienoties vēl 4 dalībnieki.

Hastingsas gadskārtējā Ziemassvētku turnīrā I vietu ieguvis S. Reshevskis, II un III vietu kopīgi P. Keress un S. Flōrs.

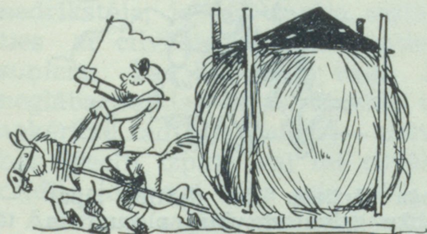
Ludvigs Šanteklers

Janvāra sniegos

Visas malas sniega pilnas,
Grūti brist uz skolu zēnam:
Nevar skriešus tikt uz priekšu,
Jāčāpo kā vecim lēnām.

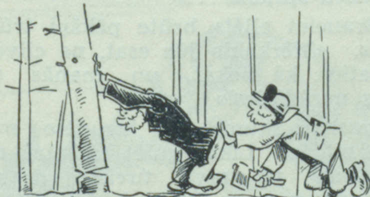

Bet kur iebraukti ir ceļi,
Saimnieki ved garus baļķus
Paši tupēdami virsū,
Kurinājot kupli kaļķus.

Puiši rauj no tālām pļavām
Lielus vezumus ar sienu,
Malkas vedēji ar' steidzas
Pirms velk tumsa kopā dienu.

Mežos zāģi šņāc bez stājas,
Gāžas koku milži cēli:
«Posta mūsu zaļo muižu,»
Zaķīts stirnai saka žēli.

Labsirdīgi ļaudis izliek
Laukā sienu, āboliņu,
Lai tiek zaķiem vakariņas, —
Zvirbuls dabū drupatiņu.

Vai nu putniem vien iet grūti? —
Nīkst jau bļitkotāji arī;
Sēd pie āliņģiem tie skumji —
Zivis gaida kā par vari...

Dienā kad ir ārā kustēts,
Vakars jauks gan istabiņā:
Silts te meties jau ir mūriņš —
Ratiņš rūc kā pasaciņā.

Labi grāmatu tad lasīt,
Zvaigznes spīd kad logā tālas,
Kad uz spodrām rūtīm izplaukst
Ledus rozes zaļganbālas.

Bet kad acis piekusušas,
Grāmata tad slīd no rokām;
Miega meitas stāv pie gultas —
Aizkrīt plaksti tad bez mokām...

Skaista nakts, kad pāri ciemiem
Mēnessgaisma dzidra līst.
Lauskis dimantcirvjus svaida,
Dzirksteles gar pakšķi šķīst.

Ačuks

Zobens un mīla

No strīpām bildes taisījis E. Rirdans.

Lai saka, ko kurš grib, taču karavīra dzīve ir viena apskaužama dzīve: viņu apgādā, par viņu rūpējas, un piedevām karavīrs var šaut pēc patikas, par kādu laimi mēs, zēni būdami, visi sapņojām. Karavīra dzīve gandrīz pat līdz sīkumam ir paredzēta un nosacīta reglāmentos, vienīgi par brūtēm reglāmentos nav minēts ne vārds. Par tām karavīram jāgādā pašam.

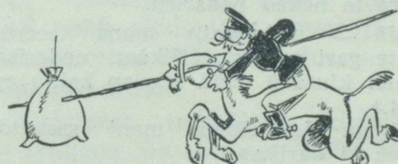
Tomēr tāda brūtēšanās vienmēr laimīgi vien nebeidzas. Dažreiz iznāk tāda drāma, turpat trīs tūkstoš metrus gara.

Par vienu tādu drāmu autors var izstāstīt no savas dzīves. Tad visi nojaudīsat, cik dažkārt sūra ir karavīra mīlas laime.

Pasaules kara laikā ķeizaram ļoti bija iepaticies mans ģīmis. Viņš sasauca visus savus septiņus adjutantus pie sevis, ieslēdzās ar tiem pieliekamā kambarī (nebaidaties, jo ķeizaram pieliekamais kambaris septiņreiz lielāks par kuru katru elevātoru!) un noturēja slepenu apspriedi. «Šito puiku (tas bija domāts uz mani) vajaga dabūt rokā un dot viņam zirgu un zobenu, tad uzreiz būs cita gaisma nekā Pliskavā,» ķeizars teicis. «Tad vācu ķeizaram cits neatliks, kā padoties vai iet klosterī.»

Adjutanti tikām meklējuši Gotas almanachā, kamēr sadabūjuši gan manu senču un līdz ar to arī manu adresi.

Kā tu, cilvēks, tik laipnam ielūgumam neklausīsi? Un tā vienā jaukā dienā es staigāju pa kādas Krievu zemes pilsētiņas ielām, koka karoti aiz zābaka stulma un dūšīgi cilāju roku pie cepures, ja pretim nāca virsnieki, gorodovoji, ugunsdzēsēji vai arī raibāk ģērbies šveicars. Dienā mums mācīja durt ar pīķi salmu maisā, cirst ar zobenu zirgam ausis nost, kaut gan bija jācērt pušu rīkstes, un visādās citādās eksotiskās zinībās. Vakaros tuvākie priekšnieki skaidroja, kas ir auksti un kas sildīti ieroči, bet vaļas brīžos ļāva mums skriet uz pilsētiņu pēc bulkām vai arī pastaigāties tepat pa priekšpilsētiņas ielām.

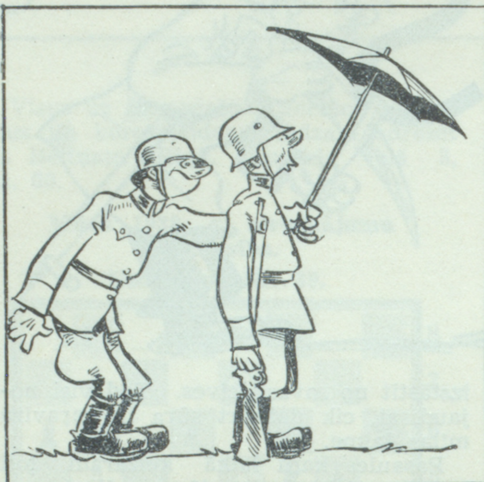
Beidzot staigādams novēroju, ka viena Himalajas pojene katru vakaru sēd ārpus dārza sētas uz soliņu un grauž sēkliņas. Vienā vakarā saņēmu dūšu un ģeorģinei garām iedams situ tik stipri kājas pret zemi, lai pieši labi skan, ka tie aizķērās viens aiz otru un es tikko nenogāzos zemē.

«Labvakar!» sveicināju daiļavu.

E. Rirdans

Instruktora rokas grāmata illūstrācijās

166. lpp. — Laukā apmācāmie jānostāda tā, lai viņiem nespīdētu saule acīs un nepūstu vējš sejā.

136. lpp. — Uz ielas izejot, karavīriem pienācīgi jāapģērbjas un jāaizpogājas.

95. lpp. — Veļu mainīt ne mazāk kā reizi nedēļā...

«Hi, hi, hi... labvakar... hi, hi, hi!» tā koķeti ierāvās dziļāk mētelī.

«Skaists laiks».

«Hi, hi, hi... skaists gan... hi, hi, hi!»

«Iesim pastaigāt,» es paliku jau drošāks.

«Hi, hi, hi... pastaigāt.»

«Nuja pastaigāt...»

«Varētu jau. Bet jūs mani pievilsat un atstāsat. Es jūs, vīriešus, pazīstu.»

Solījos to nedarīt.

Nu tā Nāves jūras līlija cēlās kājās un nāca man blakām. Gājām abi labu laiciņu, tad šī sāka runāt: «Tādi jūs, vīrieši, esat: tikām saka nē un nē, kamēr — skaties tik — ņem zem rokas un velk sev klāt.»

Mierināju to, ka lai viņa nebaidās, jo es to nekad nedarīšu.

«Jā — nedarīsat,» mana iecerētā brūte gaŗi novilka... Tikām nedarīsat, kamēr klusākā vietā būs ap kaklu apkārt.»

Teicu: «Lai zibeņi mani saskalda, ja es tā darīšu.»

«Nu labi,» jaunā brūte teica, «tā jūs, varbūt, nedarīsat, bet ņemsat un gluži vienkārši sāksat bučot.»

Situ pie krūtīm un teicu: «Lai tad mani govs nospeŗ, ja es tā kaut ko mēģināšu!»

«Tiešām nedarīsat?» brūte noprasīja.

«Nē.»

«Un nebučosat arī?»

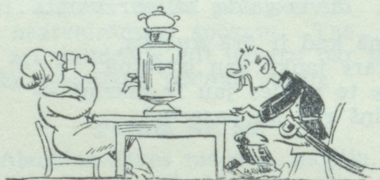
«Nē un nē.»

«Ja tā, ko tad es velti ar jums dauzos apkārt, tad labāk tupēt mājās.» iecerētā nopietni, pat sirdīgi iesaucās un aizskrēja prom.

Ar to mans pirmais romāns bija galā.

Ar otro brūti iepazinos vēlāk. Tā daudz neko par krišanu ap kaklu un bučošanos nerunāja, tāpēc pavadīju viņu droši līdz tās mājai. Norunājām otrā dienā atkal tikties.

Otrā dienas vakarā brūti sastapu. Nezināju cita nekā labāka ko darīt, tāpēc vedu to uz tējnīcu. Sešpadsmit franču bulkas un divdesmit glāzes tējas tā pievāreja, bet tad no sirds atzinās: «Sitat mani nost — vairāk nevaru!»

Kad šoreiz tikāmies — brūte uz tējnīcu nelaidās vairs līdz ne striķī velkama. Būšot tāpat pastaigāties. Labi — staigāsim, — es piekritu.

Gājām riņķu riņķiem, kamēr beigās iegriezāmies pilsētas parkā. Tur, klusākā stūrī, brūte saņēma manu roku un sāka to spiest. Es spiedu pretim. Brūte vēl stiprāk. Es arī. Tad brūte. Nu es saņēmu visus spēkus un spiedu tā, ka brūte iekliedzās: «Au! ko jūs tik traki spiežat?»

«Jā, bet kāpēc jūs spiežat?» es vaļsirdīgi noprasīju.

Vai es nesaprotot? Es padomāju un beigās sapratu gan: Viņa, lūk, mājās grib, bet kautrējas to teikt, tāpēc grib ar rokas spiedienu likt manīt, ka jāatvadās!

«Piedodiet!» atvainojos. «Nu es saprotu gan.» Un ātri vien aizvadīju brūti mājās, norunādams rīt atkal tikšanos. Brūte palika gaŗu seju pie vārtiem.

Šoreiz pie tikšanās brūte tūliņ ieminējās, ka šai patīkot tāda klusa, ļaužu acīm slēpta mīla.

«Man arī,» atzinos.

«Nu tad iesim!» brūte priecīgi iesaucās. «Es zinu vienu vientuļu solu pie kādas vasarnīcas sētas, tur mēs varēsim sapņot.»

Gājām sapņot. Apsēdāmies abi uz soliņu, brūte aplika man roku ap kaklu, es viņai, tad sākām abi skatīties stāvus zvaigznēs.

«Ko jūs tā skatāties?» brūte pēc brīža jautāja.

«Neko,» es teicu. «Bet ko jūs skatāties?»

«Es arī neko.»

Sēdējām atkal labu laiku.

«Vai jūs jau kādreiz esat mīlējis?» brūte vaicāja.

«Es nē. Bet jūs?»

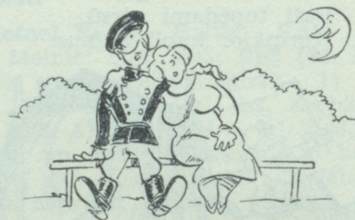
«Es arī nē.»

«Skāde.»

«Kāpēc skāde?»

«Jā, to es nezinu.»

Pēc tādas sarunas brūte uzlika savu galvu man uz plecu, kā zirgs uz steliņga vārtiem. Es darīju tāpat — uzliku galvu uz viņas plecu, un tā mēs ilgi skatījāmies vakara krēslā.

«Vai jūs savā sirdī nekā nejūtat?» brūte pirmā uzsāka valodu.

«Nē,» godīgi atzinos.

«Nu, uzlieciet roku sev uz sirds vietu.»

Roku uzliku.

«Nu, vai jūtat kautko?»

«Jūtu gan. Ir viena poga... bikšu lenču sprādze...»

«Brauciet ellē!» brūte pēkšņi trūkās kājās. «Mērkaķis jūs esat, ne cilvēks! Taisaties, kā tiekat, un manās acīs vairs nerādāties!»

Tovakar, skumjš par zaudēto mīlu, gāju mājās. Likos gulēt un otrā dienā teicu uz savu tuvāko draugu: «Draugs, man ir lielas bēdas! Atdod šodien man savu pusdienas porciju — es gribu bēdas nosmacēt.»

«Labi — ņem,» draugs teica. Kad notiesāju divas porcijas kāpostu un

putras — skumjas norima. Pāris dienas vēlāk sāku apskatīties pēc jaunas brūtes.

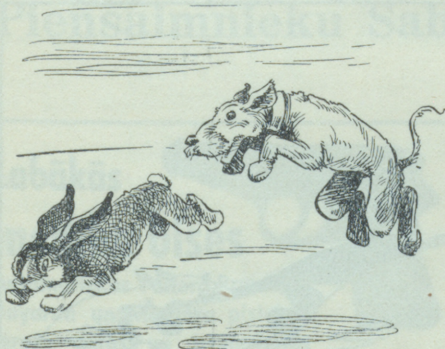
Jūlijs Krūmiņš

Dziļā ziema

Mazo zaķīšu mammai dziļā ziema sagādāja daudz rūpju un raižu. Aukstums un sals viņu nebaidīja, dziļajā sniegā viņa ierīkoja siltu mājokli. Bet ēst vajadzēja katru dienu un viņai nebija nekādu krājumu. Parasti viņi pārtika no tā, ko mīļais Dieviņš saviem bērniem bija izkaisījis mežos, pļavās un laukos. Bet tagad visu zemi sedza bieza sniega kārta. Pat visi sīkie krūmiņi bija ieputināti līdz pašām galotnēm. Un bija ļoti jāuzmanās, lai sniegā neiegrimtu tādā vietā, kur nevarēja atsperties un iztikt laukā. Zaķīšu mamma gan mācēja izkulties no dažādiem stāvokļiem, bet mazajiem zaķīšiem tik viegli negāja, jo viņiem trūka spēka un piedzīvojumu.

Dienā ārpus mājokļa rādīties nedrīkstēja, jo tad varēja sastapties ar cilvēkiem un negantiem suņiem. Tad karš gāja vaļā. Ja neglāba veiklas kājas, drosme un apķērība, tad bija beigas — dzīvības svecīti izpūta vai nu cilvēka raidītā lode vai suņa asie zobi.

Arī mazo zaķīšu mammai vairāk reižu bija draudējušas briesmas, bet viņa tomēr atcerējās savu vecāku mācības un padomu — viņa skrēja tā, ka suns pastāvīgi atradās starp viņu un cilvēku,

Cilvēks tad nedrīkstēja šaut, lai netrāpītu sunim, bet suni viņa turēja zināmā attālumā tik ilgi, kamēr sasniedza krūmus. Un tur jau viņai vairs nebija pretinieks ne suns, ne skrošu lādiņš.

Un vēl vienu mācību viņa atcerējās no saviem vecākiem: barību viņa nekad nemeklēja mājokļa tuvumā, bet aizvien lielākā attālumā, jo apgrauztā miza un iemītās pēdas varēja pievilkt ienaidnieka uzmanību un padarīt nedrošu dzīvošanu.

Bērniem viņa uz visstingrāko bija noliegusi atstāt mājokļa tuvumā pēdas. Un tā nevienam nevarēja ienākt ne prātā, ka šepat zem eglīšu zariem, zem biezās sniega segas, mājoja zaķīšu ģimene, kuŗa uzturēja savu dzīvību grūtā cīņā ar bargo ziemu, ar dziļo sniegu.

Kad viņi atgriezās mājās pēc liesās nakts maltītes, zināmā vietā viņi taisīja lēcienu sāniski eglītes zaros.

Spuduc! Viens pēc otra viņi nozuda zem eglītes zariem. Pati pēdējā vienmēr lēca zaķīšu mamma. Viņa prata tā lēkt, ka no eglītes zariem drusku nobira sniegs un aizsedza ieeju. Tā kā sniegs sniga gandrīz vai ik pārdienām, tad eglītes zaros sniega netrūka nekad.

*

Bet dziļā ziema savā bargumā neatlaidās. Arvienu lielāki attālumi zaķīšu mammai bija jāmēro, arvienu grūtāki nācās sagādāt ģimenei pārtiku.

Tas bija pēc lielā puteņu negaisa dažas dienas pirms Ziemas svētkiem, kad zaķīšu mamma atgriezās mājās pavisam bēdīga — viņa nebija atradusi nevienu kumosu.

Mazie zaķīši nokāra galvas. Jancītis grasījās skriet no mājokļa laukā un sagādāt barību pats saviem spēkiem. Viņš vedināja līdzi arī Ilzīti. Bet mātes skats viņus atturēja no šī nepārdomātā soļa.

Nākošā naktī zaķīšu mamma sastapa ceļā savu kaimiņieni, gaŗo Kāpostu Daci.

«Ko tu stāvi, nokārusi galvu kā Leizera zirgs?» — Dace sapurināja zaķīšu mammu aiz kažoka.

«Vai es?»

«Nu saprotams, ka tu. Ja tu zinātu, kāda tur nenoēšanās, tu nekavētos nevienu acumirkli.»

«Kur tad tas ir?»

«Paša mežziņa dārzā.»

«Mežziņa dārzā!»

«Jā, un ko tu tur brīnies? Tur ir visdrošākā vieta pasaulē, jo mežziņam nenāk ne prātā, ka mēs varētu iedrošināties apciemot viņa dārzu.»

«Tas ir ļoti bīstami.»

«Nerunā nu niekus, apdomā labāk par saviem bērniem, cik ilgi viņus mērdēsi badā — vēl divas, trīs dienas un beigas būs visiem.»

«Labāk paciest badu nekā skriet nāvē tīšā prātā.»

«Nu, vai zini, ar tevi nav iespējams sarunāties — paliec sveika!»

«Staigā vesela, lai Dievs tev ir žēlīgs!»

Kāpostu Dace devās taisnā virzienā uz mežziņa dārzu, kur rudenī bija iestādītas divi simti jauno ābelīšu. Bet mazo zaķīšu mamma lēni cilpoja pa mežu uz Aklā ezera pusi. Viņai neizgāja no prāta saruna ar Daci. Viņai likās, ka Dacei savā ziņā bija taisnība, bet atkāpties no tā, ko viņa visu mūžu tik stingri bija pildījusi, viņa negribēja.

Drākanas silā viņa aizsniedza Rīgas - Skaistkalnes šoseju. Gabaliņu viņa cilpoja līdzās šosejai pa mežu. Tad notupās un uzmanīgi klausījās uz visām pusēm. Kad nekā aizdomīga nevarēja saklausīt, viņa uzlēca uz šosejas un klausījās atkal.

Visapkārt brīnišķīgs klusums, ne trokšņa, ne skaņas. Brīdi viņa gāja uz Rīgas pusi, bet tad, padodamās kādai neskaidrai nojautai, pasitās atpakaļ un devās uz Vecmuižu.

Pusceļā starp Drākanu un Vecmuižas virsmežniecību viņa apstājās pie maza apsniguša pauguriša. Viņai bija ļoti smalka, itkā instinktīva ošanas spēja. Viņa sāka ar kājām atkasīt sniegu. Kasīja, kasīja un atkasīja mazu klēpīti dābola. Tas bija kādam ceļa vīram nokritis no vezuma.

Pirmajā acumirklī viņu pārņēma neizsakāms prieks, bet tad viņa atlēca sāņus — vai tās nebija lamatas?

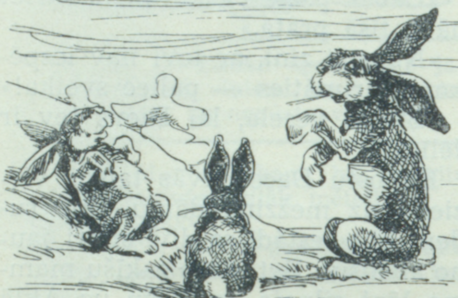
Gabaliņu no dābola viņa notupās un klausījās drīz uz vienu, drīz uz otru pusi. Ne trokšņa, ne skaņas, brīnišķīgs ziemas nakts klusums visapkārt.

Piegāja atkal, uzmanīgi apostija dābolu no visām pusēm. No dābola smaršas mutē saskrēja siekalas. Paņēma pāris stiebriņus, sāka ēst. Apēda vienu dābola galviņu.

Nē, briesmas še nedraudēja. Nu tikai pēc bērniem, mudīgi. Un mazo zaķīšu mamma kā vējš aizjoņoja cauri dziļajam sniegam.

*

«Es vairāk nevaru,» — teica mazā Ilzīte ielocījusi puncītī neskaitāmus zaļus dābola stiebriņus.

«Es arī nē,» — viņai pievienojās Jancis.

«Mīļie bērniņi,» — teica mamma, — «bet nu mums jāpadomā arī pa priekšdienām. Dābolu še atstāt mēs nevaram. Paņemsim tagad katrs pilnu muti ar dābolu un tad drusku padrašķīsimies.»

«Kāpēc jādrašķas?» — prasīja Jancis un, muti atplētis, gribēja sakampt vai pus klēpi.

«Tāpēc, bērniņi, lai vaļīgie stiebriņi izkristu zemē un neparādītu cilvēkiem ceļu, ka kuŗu mēs esam gājuši. Nu, un tagad man līdzi!»

Zaķīšu mamma nelēca vis pār grāvi tūliņ, bet skrēja labu gabalu pa ceļu uz Rīgas pusi un tikai tad pārlēca pretējā pusē viņu mājām.

«Uzmanība nekad nav par ļaunu,» — mamma pamācīja savus bērnus.

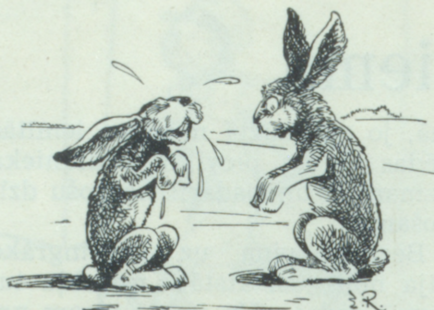
Tā bija nakts, kad Latvijā visi ceļi bija aizputināti, kad autobusi un automobiļi nebrauca. Tāpēc zaķu ģimene varēja netraucēti strādāt, kamēr viss dābols bija sanests mežā.

«Zinājusi nu, kur pašlaik atrodas Kāpostu Dace, pateiktu viņai, lai atstāj labāk ābeles mierā un nāk pie mūsu dābola,» — domīgi noteica mazo zaķīšu mamma.

*

Trīs dienas vēlāk zaķīšu mamma satika mežā sava Jancīša krustmāti.

«Ak, Dievs, ak, Dievs!» — vaimanāja krustmāte, — «šitādas bēdas, šitādu postu!»

«Kas nu, kas nu?» — vaicāja zaķīšu mamma.

«Iedomājies tikai, mežzinis bija uzglūnējis Dacei, un nu Daces vairs nav!»

«Nabaga Dace!» — nopūtās zaķīšu mamma, — «būtu labāk klausījusi mani.»

«Šitādas bēdas, šitādu postu!» — vaimanāja krustmāte.

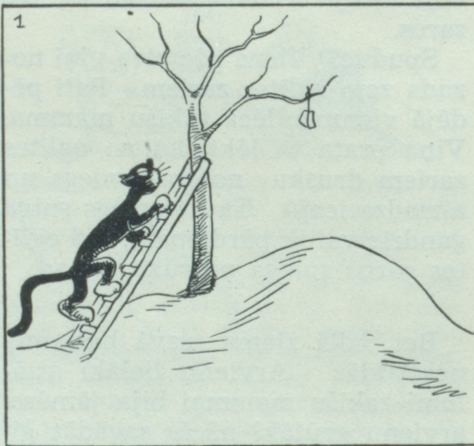
«Un kur palika Daces bērni?»

«Līžele pagalam, reizē ar māti, Ikucis bija izbēdzis, — aiz bailēm, nabadziņš, gandrīz vai prātu zaudējis, — to pieņēmu es.»

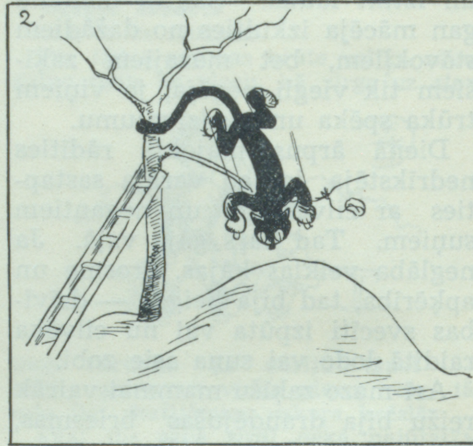
«Tad labi. Nāciet visi pie mūsu dābola, kādai nedēļai vēl pietiks. Un tad iesim uz Ozolleju, tur manas mātes vectēvs man parādīja kādreiz klūdziņu kārklus. Citos gada laikos nav iespējams tiem piekļūt, bet bargajās ziemās, kā šoziem, piekļūšana viegla. Tur pietiks mums visiem barības līdz siltajam pavasarim.»

E. R.

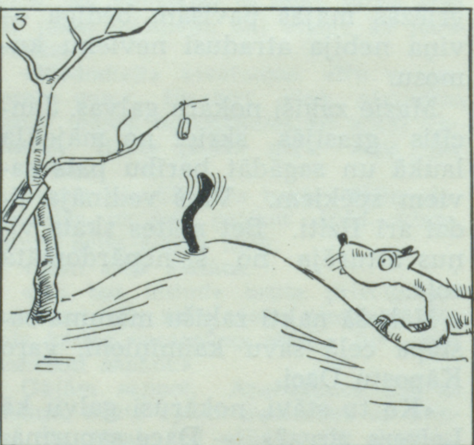
Raugi — pa sniegu peŗas draugi

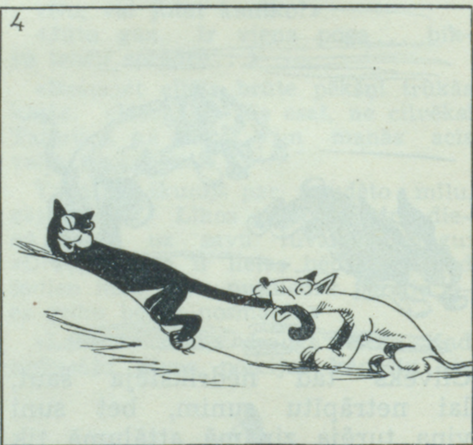
Jānīts speķa gabaliņu
Putniņiem ir kāris kokā,
Ņuris tūdaļ sajūt dziņu
Speķi ķepā grābt kā rokā.

Ņuris lien pa koka zaru,
Līdzsvaru līdz zaudē gaisā,
Gāžas viņš ar lielu sparu —
Pazūd kupenā kā maisā...

Duksis nācis pariet zirgu,
Redz viņš — kupenā kas peras:
«Peles vai, te taisa tirgu?»
Duksis rūc un sniegā speŗas.

Hop! Nu Duksis lomu guvis,
Velk pie sevis medījumu.
Brīnās: «Draugs zem sniega kļuvis?
Tavu traku gadījumu!»

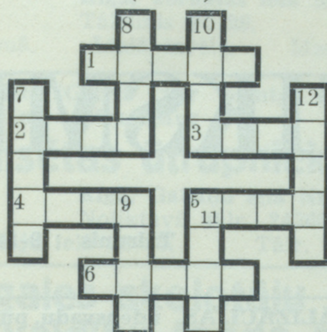
L. Š.

Atbildīgais redaktors: Pulkvedis-ltn. J. ĶIKULIS. Izdevējs: Aizsargu štābs, »ŽURNĀLS AIZSARGS«.

Grāmatspiestuves A-S. »ROTA« Rīgā, Blaumaņa ielā 38-40. 10209

Krustvārdu mīkla Nr. 1

(K. O.)

Līmenski: 1. Salu nosaukums Klusajā okeanā. 2. Vērtīga monēta. 3. Pilsēta Latvijā. 4. Apgabals, kur vēl atrodami skaisti tautas tērpi. 5. Nepatīkama darbība. 6. Stacija Latvijā.

Stateniski: 7. Darba rīks. 8. Vīriešu vārds. 9. Darbības vārds. 10. Sieviešu vārds. 11. Stacija Latvijā. 12. Upe Latvijā.

Spirāles mīklas Nr. 15 atrisinājums.

1-4 — Amerika, 2-4 — Erika, 3-5 — Ikars, 4-6 — arsēns, 6-9 — Salaspils, 6-7 — salas, 8-11 — pilsēta, 9-11 — sēta, 10-13 — Talsi, 12-15 — sijas, 14-17 — jasmīni, 16-19 — ministri, 18-21 — Trikāta, 20-23 — katapulti, 22-25 — ultimatums, 24-26 — tumsa, 25-28 — Saikava, 27-30 — vakari, 29-33 — karikatūristi, 31-33 — tūristi, 32-35 — stikli, 34-38 — liepas, 36-40 — pasaka, 37-40 — asaka, 39-43 — karavāne, 41-43 — Vāne, 42-45 — negaiss, 44-45 — gaiss, 45-47 — sieri, 46-49 — Ieriķi, 48-51 — ķirmis, 50-52 — Misa, 51-54 — saule, 5255 — Auleja, 53-55 — leja, 55-57 — avansi, 56-58 — Ansis, 57-60 — istaba, 59-61 — tabaka, 60-61 — aka.

Uzdevums Nr. 2

1	2	3	4	5
6	7	8	9	10
11	12	13	14	15
16	17	18	19	20
21	22	23	24	25

Sakārtojiet šos skaitļus tā, lai viņu summa 65 būtu vienāda horizontāli, vertikāli un diagonāli.

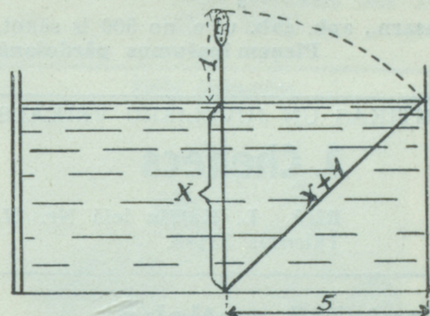
Uzdevuma Nr. 16 atrisinājums.

Starp zemi un mēnesi nevienas zvaigznes nav, tamdēļ zvaigznes nevar būt redzamas mēness diskā.

Uzdevuma Nr. 17 atrisinājums.

4	9	2
3	5	7
8	1	6

Uzdevuma Nr. 18 atrisinājums.

No zīmējuma redzams, ka

$$(x + 1)^2 = 5^2 + x^2,$$

jeb $x^2 + 2x + 1 = 5^2 + x^2$;

Tālāk: $2x + 1 = 5^2$,

tā tad

$$x = \frac{25 - 1}{2} = 12 \text{ pēdas.}$$

FASADU APMETUMI. GRANĪTS. SLĪPMATERIĀLI

A. Ostrovskis

Rīgā, L. Smilšu ielā 22. Tālr. 21185.

Milti, koloniālpreces un tabaka.

J. K. Pūtelis

Rīgā, Maskavas ielā. Spīķeris Nr. 22. Tālr. 26718.

„Saulīte"

Vilnas, dziju un zeķu noliktava.

Rīgā, Tērbatas ielā Nr. 37. Tālrunis 96729.

Vairumā. Lielā izvēlē. Mazumā.

VISIZDEVĪGĀKI var mantas tagad pārdot un iepirkt caur

pilsētas ūtrupnieku

Rīgā, Gaiziņu ielā Nr. 3-a. Noliktavā tālr. 24260.

L. Kalēju ielā 18-20. Tālr. 30291.

Ant. Svirskis

Rīgā, Marijas ielā 18. Tālr. 28645. Pulksteņu, zelta un sudraba lietu veikals un darbnīca. Speciāl. monogrami, paraksti un pulksteņu izlabošana. Pērk zeltu, sudrabu un dārgakmeņus.

Pirmklasīgs kungu un dāmu apģērbu nams **Z. Šnejers**

Rīgā, Marijas ielā 6. Tālr. 20769. Piedāvā no vislabākām iekš- un ārzemes drānām. Glīts darbs par mērenām cenām.

Vairumā. Mazumā.

PARFIMĒRIJA **B. Šulmanis**

Rīgā, Kaļķu ielā 18. Tālr. 21562. Pastāvīgi izvēlē parfimērijas no visām franču, kā arī citām ārzemju un vietējām firmām. Ļoti mērenas cenas.

Jēk. Vegers

MAIZNĪCA

Rīgā, Rēveles ielā 65. Tālr. 92276.

Konstantīns Zaars

Amata meistars

ZVĒRĀDU SPECIĀLDARBNĪCA

dib. 1912. g.

Rīgā, Ķēniņu ielā 8, dz. 3. Tālr. 22313.

Rīgas stacijas bufete

A. Zaikovs

Koku virpotava, ragaviņu un atpūtas krēslu darbnīca

D. Zellis

Rīgā, Vecpilsētā 8, dz. 21. Tālr. 33241.

Kungu un dāmu frizieru salons

P. Zvirbuls

Rīgā, Tērbatas ielā 14. Tālr. 34370.

Latgales skolotāju slimo kases un lauku pašvaldību fonda aptieka

Rēzeknē, Atbrīvošanas alejā Nr. 38. Tālr. 1-1-3.

Manufaktūras, galantērijas un apģērbu tirgotava

Brāļi Feitelsoni

dib. 1827. g.

Bauskā, Pils ielā 30. Tālr. 28.

MAIZNĪCA UN KONDITOREJA

J. Nakabiks

Bauskā, Pasta ielā 9. Tālr. 188.

Labi izdomāts.

— Klausies, tavs modinātājs samaitājies: viņam jāzvana no rīta astoņos, bet viņš zvana jau vakarā.

— Tā ir pareizi. Viņš zvana, lai es zinātu, kad man jāiet gulēt.

Aizķēries aiz meridiāna.

Jautra sabiedrība iet pa ceļu. Te viens nejauši paklūp.

— Kas tad tev noticis? — tam prasa.

— Nekas, tikai kāja aizķērās aiz meridiāna.

Draudzeņu starpā.

— Paskaties, mans līgavainis uzņēmās zooloģiskā dārzā kopā ar pērtiķi. Vai nav glīts uzņēmums?

— Bet kurš tad ir tavs līgavainis?

«Savienotās dzirnavas» A-S. Bauskā

piedāvā: **Dzijas** cimdiem, zeķēm, adīšanai, izšūšanai un aušanai, dažāda labuma un dažādās krāsās;

Lakatus, pusvadmalu

Vilnas audumus: aizsargu drēbi frenčiem un mēteļiem, policijas diagonālu, bostonu, kungu uzvalku un bikšu drēbi.

Pusbostonu, vasaras uzvalku drēbi un t. t.

Pieņem arī vilnu un vadmalu apstrādāšanai un drēbes ķīmiskai tīrīšanai.

A. Āboliņš

MAIZNĪCA UN KONDITOREJA

Bauskā, Aizsargu ielā 4.

Aizsargu kluba bufete

Bauskā, Aizsargu ielā.

LABĪBAS TIRDZNIECĪBA

D. Bērmanis

Bauskā, Aizsargu ielā 14. Spīķeris Pils ielā 26.

LABĪBAS un SĒKLU TIRGOTAVA

B. Blumbergs

Bauskā, Aizsargu ielā 5. Tālr. 60.

PODNIECĪBA

A. Brandls

Bauskā, Upes ielā 1. Tālr. 151.

Pretimnākšana.

Klepera kundze (uz tirgotāju): «Cik tad īsti maksā šis uzpurnis?»
Tirgotājs (glaimojoši): «Priekš jums, kundze, tikai 2 lati.»

Adresāts nav atrodams.

Pastā ienākusi šāda izziņa:
«Plūmīša kungs pēc uzdotās adreses nav atrodams. Pēc mājas pārvaldnieka izteicieniem viņš esot it kā miris. Tagadējā dzīves vieta nav zināma.»

Mūzikas cienītājs.

Punktiņš ierodas koncertā ar lielu nokavēšanos.
— Vai jau sācies? — viņš prasa kasierei. — Ko tagad spēlē?
— Bēthovena devīto simfoniju.
— Devīto? Jau!? Nemaz nedomāju, ka tik daudz nokavēšu!

MAKSĀ 50 SANT.